T.C.
MİLLÎ EĞİTİM VEKÂLETİ
YAYIN MÜDÜRLÜĞÜ
1973

T. C.
MAARİF VEKÂLETİ
YAYIM MÜDÜRLÜĞÜ
ARŞİV
KÜTÜPHANESİNE
AİTTİR

ÜÇÜNCÜ
MİLLÎ EĞİTİM ŞURASI

2

Sayfa 3 4 = Montalda

P.170/3

3

T. C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

T. C.
MAARİF VEKALETİ
YAYIM MÜDÜRLÜĞÜ
ARŞİV
KÜTÜPHANESİNE
AİTTİR

ÜÇÜNCÜ

MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI

2 — 10 ARALIK 1946

(TIPKI BASIM)

M.E.B.

T. C.
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
Yayımlar Dairesi Başkanlığı
Arşiv Kütüphanesi
Demirbaş No: 23157

ÇALIŞMA PROGRAMI
KOMİSYON RAPORLARI
KONUŞMALAR

4

Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları : 23
Tanıtıcı Yayınlar Dizisi : 5

91.34.Y.0002.917

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ..... : 2310
TANITICI YAYINLAR DİZİS ..... : 55

91.34.Y.0002.917

Millî Eğitim Bakanlığı Yayımlar sayılı emriyle ikinci defa

3. MİLLİ EĞİTİM ŞURASI — F.1/2
3. MİLLİ EĞİTİM ŞURASI — F.3/4
3. MİLLİ EĞİTİM ŞURASI — F.5/6
3. MİLLİ EĞİTİM ŞURASI — F.7/8
3. MİLLİ EĞİTİM ŞURASI — F.9/10
3. MİLLİ EĞİTİM ŞURASI — F.11/12
3. MİLLİ EĞİTİM ŞURASI — F.13/14
3. MİLLİ EĞİTİM ŞURASI — F.15/16
3. MİLLİ EĞİTİM ŞURASI — F.17/18
3. MİLLİ EĞİTİM ŞURASI — F.19/20
3. MİLLİ EĞİTİM ŞURASI — F.21/22
3. MİLLİ EĞİTİM ŞURASI — F.23/24
3. MİLLİ EĞİTİM ŞURASI — F.25/26
3. MİLLİ EĞİTİM ŞURASI — F.27/28
3. MİLLİ EĞİTİM ŞURASI — F.29/30

Mi
Yayınla 19.10.1990
~~Millî Eğitim Bakanlığı Yayın Müdürlüğünün 10/III/1947~~
tarih ve ~~82/5107~~ sayılı emriyle ~~1500 sayı olarak~~ basılmıştır.

8544 İkinci defa 3.000 adet

5

Çekildi

İÇİNDEKİLER

	Sahife
ıma programı	IX
şma esasları	X
ş nutku (birinci birleşim)	3
tli dilekler, komisyon seçimleri	6
ci birleşim	15
ek sanat ortaokulları ve enstitüleri ve İstanbul nik Okulu komisyonu raporu ve bu rapor üzerin- yapılan konuşmalar	17
ve okul işbirliği komisyonu raporu ve bu rapor rinde yapılan konuşmalar	46
ıncü birleşim	95
a ve bu derecedeki teknik öğretim okulları öğret- n ve öğreticileri ile ilgili mevzuatı ayarlama komis- ıu raporu ve bu rapor üzerinde yapılan konuşmalar	97
düncü birleşim (orta ve bu derecedeki teknik öğre- okulları öğretmen ve öğreticileri ile ilgili mevzuatı ırlama komisyonu raporu üzerinde konuşmalar)	169
aret ortaokulları ve liseleri programı ve yönetmeliği misyonu raporu ve bu rapor üzerinde yapılan ko- şmalar	205
şinci birleşim	241
z enstitüleri komisyonu raporu ve bu rapor üzerinde pılan konuşmalar	243
panış nutku	321

ÇALIŞMA PROGRAMI
ve
TEŞKİLÂT

ÜÇÜNCÜ MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI
PROGRAMI

1 — Ticaret orta okulları ve liseleri program ve yönetmeliği.

2 — Erkek sanat orta okulları ve enstitüleri program ve yönetmeliği.

3 — Kız enstitüleri program ve yönetmeliği.

4 — İstanbul Teknik Okulu yönetmeliği.

5 — Orta ve bu derecedeki teknik öğretim okulları öğretmen ve öğreticileriyle ilgili mevzuatın bugünkü ihtiyaçlarla ayarlanması.

6 — Aile ve okul arasında iş birliği sağlanması için gerekli tedbirlerin alınması.

ÜÇÜNCÜ MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASININ ÇALIŞMA ESASLARI

1 — Şûra, Genel kurul halinde 2 aralık 1946 pazartesi günü Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde 374 numaralı Hâmit dersevinde açılacak ve başkanın açış söylevinden sonra komisyonlara ayrılacaktır. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanı ve Üyeleriyle Öğretim Genel müdür ve müdürleri, şube müdürleri lüzumuna göre her komisyonun çalışmalarında bulunacaklardır.

II — Şûranın incelemesine verilen konular, önce komisyonlarda müzakere olunacak ve alınan kararlar birer raporla genel kurula sunulmak üzere Genel sekretere verilecektir.

Komisyonlar işin gereğine göre küçük komisyonlara bölünebilirler. Yalnız bu komisyonların çalışmaları neticesinde hazırlanan raporlar, bir defa da asıl komisyonda incelenir ve esas komisyon tarafından genel kurula sunulur.

III — Genel kurulun müzakereleri, komisyonların hazırladığı raporlar üzerinde yapılacak ve komisyon kararları üyelerin ayrı ayrı oylarına sunulacaktır.

IV — Şûra şu komisyonlara ayrılacaktır:

1 — Ticaret orta okulları ve liseleri komisyonu.

2 — Erkek sanat orta okulları ve enstitüleri ve İstanbul Teknik Okulu komisyonu.

3 — Kız Enstitüleri komisyonu.

4 — Orta ve bu derecedeki teknik öğretim okulları öğretmen ve öğreticileriyle ilgili mevzuatı ayarlama komisyonu.

5 — Aile ve okul iş birliği komisyonu.

V — Şûranın altı başkan vekili, bir genel sekreteri, iki sekreteri bulunacak, her komisyonun bir başkanı, bir başkan vekili ve ikişer sözcüsü olacaktır.

VI — Şûranın başkanlığa bağlı bir genel sekreterlik bü-

rosu bulunacaktır. Bu büro, şûranın ve komisyonların her türlü yönetim ve yazı işlerini düzenliyecek ve sağliyacaktır.

VII – Şûranın çalışmaları hakkında basına geçecek ve ajansla bildirilecek her türlü malûmat yalnız genel sekreterlik bürosunca verilecektir. Bunu sağlamak için komisyon sözcüleri komisyonların her günkü çalışmalarına ait birer notu her akşam genel sekreterlik bürosuna vereceklerdir.

VIII – Genel sekreterlik bürosu genel kurul tutanaklarından ilgili kısımları üçer kopya yazdırarak söz söylemiş olan üyelere toplantının ertesi günü verecek ve üyeler bunlardan birer kopyasını okuyarak ve imzalıyarak genel sekretere veya yazı, tutanak ve yayım işleri şefine şahsen teslim edeceklerdir.

ŞÛRANIN VE KOMİSYONLARIN ÇALIŞMA YERLERİ

(Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi)

	Oda No
Genel Kurul	347
1 — Ticaret Orta Okulları ve Liseler Komisyonu	128
2 — Erkek Sanat Orta Okulları ve Enstitüleri ve İstanbul Teknik Okulu Komisyonu	347
3 — Kız Enstitüleri Komisyonu	İsmetpaşa Kız Enstitüs
4 — Orta ve bu derecedeki Teknik Öğretmen ve Öğreticileriyle ilgili mevzuatı ayarlama Komisyonu	112
5 — Aile ve Okul İş birliği komisyonu	104
Genel Sekreter odası	145
Büro	133

13

ÜÇÜNCÜ MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI
BAŞKANLIK DİVANI

Başkan

Reşat Şemsettin SİRER
Milî Eğitim Bakanı

Başkan Vekilleri

Besim KADIRGAN
M. Eğ. Bakanlığı Müsteşarı

Rüştü UZEL
M. Eğ. Ba. Meslekî ve Tek. Öğ. Müsteşarı

Sıddık Sami ONAR
İstanbul Üniversitesi Rektörü

Tevfik TAYLAN
İstanbul Teknik Üniversitesi Rektörü

Şevket Aziz KANSU
Ankara Üniversitesi Rektörü

TİCARET ORTA OKULLARI VE LİSELERİ PROGRAM VE YÖNETMELİĞİ KOMİSYONU

Komisyon Başkanı: *VELDET Hıfzı*
İstanbul Hukuk Fakültesi Dekanı

Başkan vekili : *SAYAR, Nihat*
İstanbul Yüksek Ekonomi ve Ticaret O. Müdürü

Sözcüsü : *KİVER, S. Nihat*
İstanbul Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu Öğretmeni

Sözcüsü : *İRTENK, Saffet*
Bakanlık Müfettişlerinden

Üyeler:

AKER, Abdullah	Ticaret Öğretim Müdürü
AKBORA, Rıza	Ankara Ticaret Lisesi Öğretmenlerinden
AKBORA, Saim	İstanbul I inci Ticaret Lisesi Öğretmeni
AKINER, Sabri	Mersin Orta Ticaret Okulu Müdürü
ALTINOK, Remzi	Giresun Orta Ticaret Okulu Müdürü
ATABAY, Nuri	Kayseri Ticaret Lisesi Müdürü
AVCIOĞLU, Ziya	Samsun Ticaret Lisesi Öğretmeni
BİROĞLU, Mustafa	Konya Ticaret Lisesi Öğretmeni
BİRSEN, Kemalettin	İstanbul Hukuk Fakültesi Temsilcisi
BITIK, Feridun	Gaziantep Orta Ticaret Okulu Müdürü

COŞKUN, Ahmet Talât	Ankara Ticaret Lisesi Öğretmeni
ÇİZAKÇA, İhsan	Bursa Ticaret Lisesi Öğretmeni
DAĞEMRE, Nevzat	İzmir Ticaret Lisesi Öğretmeni
DEMİREL, Esat	İstanbul Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu Öğretmeni
DİNÇOL, Muzaffer	İstanbul I inci Ticaret Lisesi Öğretmeni
ERDENER, Adil	İstanbul I inci Ticaret Lisesi Müdürü
GÖKGÖL, Lâtif	Adana Ticaret Lisesi Müdürü
GÜLSER, Fahri	Antakya Orta Ticaret Okulu Öğretmeni
İNÖZÜ, Muhittin	Ankara Ticaret Lisesi Öğretmeni
ILGAZ, Haydar	Aydın Orta Ticaret Okulu Müdürü
KARAÇİVİ, Hamdi	İzmir Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu Müdür vekili
KÖKÇÜ, Enver	Zonguldak Ticaret Lisesi Müdürü
MİSÇİOĞLU, Naim	Balıkesir Orta Ticaret Okulu Müdürü
OSKAY, Celâl	Ankara Ticaret Lisesi Öğretmeni
ÖZAL, Ali Rıza	Eskişehir Ticaret Lisesi Müdürü
ÖZEKEN, Ahmet Ali	İstanbul Ekonomi Fakültesi Temsilcisi
ÖZMETE, Mehmet	Kula Orta Ticaret Okulu Müdürü
ÖZÜAK, Cihat	Edirne Orta Ticaret Okulu Müdürü
SARIGÜLLÜ, Kâni	Konya Ticaret Lisesi Müdürü
SERGİCİ, Süleyman	Adana Ticaret Lisesi Öğretmeni
SİHAY, Jale	Ankara Ticaret Lisesi Öğretmeni
SUVLA, Refii Şükrü	İstanbul İktisat Fakültesi Profesörü
SÜNTER, Faruk	Ticaret Bakanlığı Teşkilâtlandırma G. Müdürü
SÜREL, Saime	Ankara Ticaret Lisesi Öğretmeni
TANTUĞ, Tacettin	Ankara Ticaret Lisesi Öğretmeni
TAŞDUR, Raşit	İstanbul Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu Öğretmeni
TEKÜL, Nezihe	Ankara Ticaret Lisesi Öğretmeni
TIRAK, Selçuk	İzmir Ticaret Lisesi Öğretmeni
TOLGA, Muammer	İstanbul Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu Temsilcisi

TUNCA, Raşit	Bursa Ticaret Lisesi Müdürü
TÜZCAN, Münir	Erzurum Orta Ticaret Okulu Müdürü
UYAK, Ali	Samsun Ticaret Lisesi Müdürü
ÜLGENER, Şaban	Trabzon Ticaret Lisesi Müdürü
ÜNGÜT, İhsan	Ankara Atatürk Lisesi Müdürü
VERİM, Kaderdan	İstanbul İkinci Ticaret Lisesi Öğretmeni
YONCA, Zahide	Ankara Ticaret Lisesi Öğretmeni
YÜCEL, İzzettin	Malatya Orta Ticaret Okulu Müdür vekili
YÜCESOY, Cevat	İstanbul İkinci Ticaret Lisesi Müdürü

ERKEK SANAT ORTA OKULLARI VE ENSTİTÜLERİ VE İSTANBUL TEKNİK OKULU KOMİSYONU

Komisyon Başkanı: *TAYLAN, Tevfik*
İstanbul Teknik Üniversitesi Rektörü

Başkan Vekili : *TANSUĞ, Atıf*
İstanbul Teknik Okul Müdürü

Sözcü : *AKBEL, Danyal*
Ankara Birinci Erkek Sanat Enstitüsü Müdürü

Sözcü : *KAZMAZ, Süleyman*
Ankara Birinci Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni

Üyeler:

AKDEMİR, Mehmet Ali	Yüksek Mühendis Albay
ALAS, Cevdet	Ankara Yapı Enstitüsü Öğretmeni
ARISAN, Ferîdun	İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi Temsilcisi
ARKUN, Celâl	İstanbul Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni
ARTUN, Mithat	Ankara Yapı Enstitüsü Müdürü
ATAMAN, Ziya	Çorum Orta Okul Müdürü
ATAV, Fethi	Teknik Öğretmen Okulu Öğretmeni
ATİLLÂ, Necmi	İstanbul Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni
AYKURT, Vakkas	İstanbul Teknik Okulu Temsilcisi
AYTAN, Kâmil	Ankara VI. Orta Okul Matematik Öğretmeni
BAYINDIR, Sabri Şükrü	İstanbul Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni

BERK, Süheyl	İzmir Mithatpaşa Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni
BERKER, Ratip	İstanbul Teknik Üniversitesi Makine Fakültesi Dekanı
BİLGİN, Sami	Erkek Teknik Öğretim Şube Müdürü
BORA, İzzettin	Ankara Yapı Enstitüsü Öğretmeni
CIVA OĞLU, İlhami	İstanbul Teknik Üniversitesi Makine Fakültesi Temsilcisi
ÇİRMEN, İbrahim	İzmir Mithatpaşa Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni
ÇOTUK, Hüseyin	Ankara İkinci Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni
DEMİRMEN, Yusuf	Erkek Teknik Öğretim Şube Müdürü
DEVELİ, Saip	Teknik Büro Mühendisi
DOSDOĞRU, Güher	Yüksek Denizcilik Okulu Mekanik Öğretmeni, Yüksek Denizcilik Okulu Temsilcisi
DUYAR, Şükrü	Eskişehir Erkek sanat Enstitüsü Öğretmeni
ERTENA, Bahattin	Askerî Liseler Öğretim Ş. Md.
ETİMAN, Yusuf Ziya	Bakanlık Başmüfettişi
GÖKDOĞAN, Mukbil	İstanbul Teknik Üniversitesi Mimari Fakültesi Temsilcisi
GÖKKEN, Hikmet	Çanakkale Millî Eğitim Müdürü
GÖNÜLTAŞ, Hüseyin	Ankara Teknik Öğretmen Okulu Öğretmeni
GÜNER, Safa	İvriz Köy Enstitüsü Müdürü
GÜNAY, Kadri	Kastamonu Millî Eğitim Müdürü
GÜROL, Halit	P. T. T. Meslek Okulu Müdürü
GÜRSEL, Fikri	Ankara Teknik Öğretmen Okulu Öğretmeni
GÜRSOY, Baha	İzmir Mithatpaşa Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni
İNAN, İhsan	İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi Dekanı
İYİHUYLU, Suat	İstanbul Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni

KABAN, Hulûsi	Ankara İkinci Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni
KAYA, Halil	Ankara Teknik Öğretmen Okulu Öğretmeni
KAYA, Nimet	Sıvas Fevzi Paşa İlk Okulu Öğretmeni
KENTEk, Gelâl	İstanbul Yapı Enstitüsü Müdürü
KÖKTEM, Mustafa	İstanbul Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni
KÜLÜNK, Fuat	İstanbul Teknik Üniversitesi Elektrik Fakültesi Dekanı
LÂLİK, Sıtkı	Teknik Büro Mühendisi
OLCAY, Âşir	Ankara Teknik Öğretmen Okulu Öğretmeni
ONAT, Emin	İstanbul Teknik Üniversitesi Mimari Fakültesi Dekanı
ONGUN, İsmail	Ankara İkinci Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni
ÖGET, Arif	Ankara Teknik Öğretmen Okulu Öğretmeni
ÖLÇMEN, Kâmil Necati	Ankara Teknik Öğretmen Okulu Öğretmeni
ÖRSMEN, Naim	Ankara Birinci Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni
ÖZKAN, İhsan	Ankara İkinci Sanat Enstitüsü Öğretmeni
ÖZSOY, Şekip	Elâzığ Orta Erkek Sanat Okulu Öğretmeni
PAKER, Bahattin	Ankara Teknik Öğretmen Okulu Öğretmeni
SAMURKAŞ, Tevfik	Deniz Kurmay Albay, Genel Kurmay IX. Ş. Md.
SANTUR, Mustafa	İstanbul Teknik Üniversitesi Elektrik Fakültesi Temsilcisi
SANER, Ferit	Teknik Büro Müdürü
SAYDAM, Nihat	Teknik Öğretmen Okulu Müdürü
SERT, Sami	Ankara İkinci Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni
SEVEN, Salih Şevket	Bursa Birinci Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni

TAĞMAÇ, Tahsin	Erzurum Yapı Enstitüsü Müdürü
TANYERİ, Cafer	Ankara Birinci Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni
TOKGÖZ, Rifat	Bursa Lisesi Müdürü
TOLAY, Şükrü	Ankara Birinci Sanat Enstitüsü Öğretmeni
TOROL, İhsan	Konya Sanat Enstitüsü Öğretmeni
TUNCEL, Âkif	Teknik Büro Şube Müdürü
TOPRAK, Burhan	Güzel Sanatlar Akademisi Müdürü
ÜNVER, Fuat	Erkek Teknik Öğretim Müdürü
YALMAN, İsmail	Ankara Erkek Teknik Öğretmen Okulu Öğretmeni
YAMAÇ, Hasan	Burdur Orta Erkek Sanat Okulu Öğretmeni
YÜKSEL, Osman	Ödemiş Erkek Orta Sanat Okulu Öğretmeni

KIZ ENSTİTÜLERİ KOMİSYONU

Komisyon Başkanı: *HIZAL, Seniha*
Bakanlık Müfettişlerinden

Başkan vekili : *EGE, Ayşe*
Bakanlık Müfettişlerinden

Sözcü : *AKER, Mükerrem*
Kız Teknik Öğretim Şube Müdürü

Sözcü : *İREN, Rebia*
Ankara Akşam Kız Sanat Okulu Öğretmeni

Üyeler:

ABURGA, Nazli	İzmir Cumhuriyet Kız Enstitüsü Öğretmeni
AKVERDİ, Mediha	Kız Meslek Öğretmen Okulu Öğretmeni
AREL, Süheyla	Kız Meslek Öğretmen Okulu Öğretmeni
ARTUNER, Behice	Nişantaşı Kız Enstitüsü Öğretmeni
AYDEMİR, Nezahat	Kız Meslek Öğretmen Okulu Öğretmeni
AYKUT, Suzan	İsmetpaşa Kız Enstitüsü Öğretmeni
BAYMUR, Feriha	Kız Meslek Öğretmen Okulu Öğretmeni
BURÇAK, Dilşat	İsmetpaşa Kız Enstitüsü Öğretmeni
DELİBEYOĞLU, Zatiye	İsmetpaşa Kız Enstitüsü Öğretmeni
DEMİRTAŞ, Halide	Kız teknik öğretim İstanbul olgunlaşma Ens. öğretmeni
DEMOKAN, Hacer	Kız meslek öğretmen okulu öğretmeni
DEVRİM, Cemile	Ankara Akşam Kız Sanat Okulu Öğretmeni

DURSUNOĞLU, Sevim	Kız Meslek Okulu Öğretmeni
ERDEMGİL, Refet	Kız Meslek Öğretmen Okulu Öğretmeni
ERENEROL, Marika	İstanbul Selçuk Kız Enstitüsü Öğretmeni
ERİŞ, Muzaffer	Üsküdar Mithatpaşa Kız Enstitüsü Müdürü
ERSEL, Melek	Kız Meslek Öğretmen Okulu Öğretmeni
GÖNER, Selma	Kadıköy Kız Enstitüsü Öğretmeni
GÜRE, Seher	Kız Meslek Öğretmen Okulu Öğretmeni
GÜREL, Raşit	Kız Meslek Öğretmen Okulu Öğretmeni
GÜRSOY, Cahide	Gelibolu Akşam Kız Sanat Okulu Öğretmeni
GÜRSOY, Nuriye	İsmetpaşa Kız Enstitüsü Öğretmeni
GÜVENÇ, Nezahat	İstanbul Kadıköy Kız Enstitüsü Müdürü
İLKESEN, Zekiye	Kız Meslek Öğretmen Okulu Öğretmeni
İNCİKAYA, Mücellâ	İstanbul Nişantaşı Kız Enstitüsü Öğretmeni
KARADENİZ, Sıdıka	İstanbul Selçuk Kız Enstitüsü Öğretmeni
KORA, Bâkiye	Kız Meslek Öğretmen Okulu Müdürü
LOSTAR, Nezihe	İstanbul Selçuk Kız Enstitüsü Öğretmeni
OLGAÇ, Seniha	İsmetpaşa Kız Enstitüsü Öğretmeni
ÖGÜÇ, Refia	İstanbul Kız Teknik Öğretim Ol. Ens. Öğretmeni
ÖZER, Melek	Kız Meslek Öğretmen Okulu Öğretmeni
ÖZUYGUR, Nezihe	Kız Meslek Öğretmen Okulu Öğretmeni
REFİOĞLU, Güzin	İsmetpaşa Kız Enstitüsü Öğretmeni

ORTA VE BU DERECEDEKİ TEKNİK ÖĞRETMEN VE ÖĞRETİCİLERİ İLE İLGİLİ MEVZUATI AYARLAMA KOMİSYONU

Komisyon Başkanı: *ONGUNSU, Hâmit*
İstanbul Edebiyat Fakültesi Dekanı

Başkan vekili : *UNAT, Faik Raşit*
Yüksek Öğretim Genel Müdürü

Sözcü : *TARDU, Reşat,*
İstanbul Eğitim Enstitüsü Müdürü

Sözcü : *ERGUN, Askerî*
Orta Öğretim Şube Müdürü

Üyeler:

AKIN, Himmet	Ankara 3 üncü Orta Okul Müdürü
AKPINAR, Halit	Kız Teknik Öğretim Şube Müdür Yardımcısı
AKVERDİ, Hamdi	Gazi Eğitim Enstitüsü Müdürü
ALICIOĞLU, İrfan	Bakanlık Başmüfettişlerinden
ARDIÇ, Nuri	İstanbul Eğitim Enstitüsü Müzik Öğretmeni
ARKAN, Mehmet	Beden Eğitimi ve İzcilik Müdür Vekili
ARTUN, Mitat	Ankara Yapı Enstitüsü Müdürü
AYTA, Avni	Ankara Ticaret Lisesi Müdürü
BALABAN, Rahmi	İzmir Kız Öğretmen Okuln Müdürü
BERKER, Aziz	Kitaplıklar Müdürü
COŞKUNLAR, Şehap Nazmi	Balıkesir Necati Eğitim Enstitüsü Müdürü
DANIŞMAN, Zuhuri	Ankara IV Orta Okul Müdürü
ERDEN, Şevket	Yozgat Millî Eğitim Müdürü
ERGİNSAV, Mesut	Ankara Gazi Lisesi Müdürü
ERKMAN, Nihat Ali	Bakanlık Müfettişlerinden
ERSOY, Talat	Kızılçullu Köy Enstitüsü Müdürü

ERTENER, Bahattin	Askerî Liseler Öğretim Şube Müdürü
FIRATLI, Halil Vedat	Güzel sanatlar Genel Müdürü
KILIÇER, Hikmet	Erzincan İnönü İlk Okulu Öğretmeni
KORKUT, Asım	Denizli Lisesi Müdürü
KÜRKÇÜOĞLU, Nusret	Ankara Fen Fakültesi Temsilcisi
ÖNERTÜRK, Ahmet	Sıvas Öğretmen Okulu Müdürü
SEVENGİL, Belkis	Bakanlık Müfettişlerinden
SU, Kâmil	Bakanlık Müfettişlerinden
TİNİÇ, Cevdet	Edirne Öğretmen Okulu Müdürü
TOKGÖZ, Rifat	Bursa Lisesi Müdürü
URAZ, Murat,	İstanbul Millî Eğitim Müdürü
ÜLGEN, İsmail Hakkı	Bakanlık Birinci Hukuk Müşaviri
YÜCE, Basri	Ankara I. Orta Okul Türkçe Öğretmeni

AİLE VE OKUL İŞ BİRLİĞİ KOMİSYONU

Komisyon Başkanı: *KANSU, Şevket Aziz*
Ankara Üniversitesi Rektörü

Başkan vekili : *KARAL, E. Ziya*
Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dekanı

Sözcü : *KORYAK, Behiç Enver*
Talim ve Terbiye Kurulu Üyesi

Sözcü : *BAYMUR, Fuat*
Gazi Eğitim Enstitüsü Temsilcisi

Üyeler:

AHAT, Hakkı	Antakya İlk Öğretim Müfettişi
AKBORA, Saim	İstanbul I. inci Ticaret Lisesi Öğretmeni
ARAL Mustafa	Orta Öğretim Şube Müdürü
ARARAD, Tevfik	Devlet Konservatuvarı Müdürü
ARTÜZ, Cemal	Yüksek Öğretmen Okulu Müdürü
ATATUĞ, Macide	Ankara Sarar İlk Okulu Başöğretmeni
AYDIN, Arslan Davut	(Askerî Liseler müfettişi) I. sınıf Askerî Öğretmen
CİMİLLİ, Salim	Üçüncü Genel Müfettişlik M. Eğ. Müşaviri Vekili
ÇOPUROĞLU, Şekip	Bakanlık İkinci Hukuk Müşaviri
DANIŞMAN, Zuhuri	Ankara IV. Ortra Okul Müdürü
DURU, Kâzım Nami	Talim ve Terbiye Kurulu eski Üyelerinden
FIRAT, Fuat	Mersin Gazipaşa İlk Okulu Başöğretmeni
GÖKAY, Fahrettin Kerim	İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Profesörlerinden
KANAD, Halil Fikret	Gazi Eğitim Enstitüsü Eğitbilim Öğretmeni

KARATEKİN, Enver	Lâdik Köy Enstitüsü Müdürü
KURBEK, Seyfi	Kurmay Yarbay, Genel Kurmay IV Ş. Md.
MENGÜ, Mitat	Ankara Atatürk Erkek İlk Okulu Başöğretmeni
ONAN, Necmettin Halil	Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Profesörlerinden
OYMAN, Nevzat	Konya İlk Öğretim Müfettişi
ÖRNEKOL Bahattin	Haydarpaşa Lisesi Müdürü
ÖKTEN, Adviye	Ankara İnönü İlk Okulu Başöğretmeni
PARS, Vedide Baha	İzmir Kız Lisesi Müdürü
SEVİN, Nurettin	Devlet Konservatuvarı Temsilcisi
ŞANDA, Bedriye	İstanbul Kız Öğretmen Okulu Müdürü
TANSEL Salâhattin	Orta Öğretim Şube Müdürü
TUNÇ, Şekip	İstanbul Eebiyat Fakültesi Temsilcisi
URUNÇ, Sabri	D. D. Yolları ve Limanları İşletme Müdürlüğü Okullar ve Kurslar Dairesi Müdürü

MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI ÜYELERİ GENEL LİSTESİ

ABURGA, Nazlı	İzmir Cumhuriyet Kız Entitüsü Öğretmeni
ADALI, Fırat	Tarım Bakanlığı Tarım Genel Müdürlüğü 9 uncu Şube Müdürü
AKDEMİR, Mehmet Ali	Yüksek Mühendis Albay
AHAT, Hakkı	Antakya İlk Öğretim Müfettişi
AKBEL, Danyal	Ankara Birinci Erkek Sanat Enstitüsü Müdürü
AKBORA, Rıza	Ankara Ticaret Lisesi Öğretmenlerinden
AKBORA, Saim	İstanbul I. Ticaret Lisesi öğretmeni
AKDİK, Muhittin	Talim ve Terbiye Kurulu Üyesi
AKER, Abdullah	Ticaret Öğretim Müdürü
AKER, Mükerrem	Kız Teknik Öğretim Şube Müdürü
AKIN, Himmet	Ankara 3 üncü Orta Okul Müdürü
AKINER, Sabri	Mersin Orta Ticaret Okulu Müdürü
AKMAN, Arif	Y. Z. E. Tarım Sanatları Fakültesi Temsilcisi
AKPINAR, Halit	Kız Teknik Öğretim Şube Müdür Yardımcısı
AKSOY, Reşit	Seferberlik ve Askerlik Öğretimi Müdür Vekili
AKVERDİ, Hamdi	Gazi Eğitim Enstitüsü Müdürü
AKVERDİ, Mediha	Kız Meslek Öğretmen Okulu Öğretmeni
AKYOL, Sami	Bakanlık Müfettişlerinden
ALAS, Cevdet	Ankara Yapı Enstitüsü Öğretmeni
ALİSBAH, Orhan	Ankara Fen Fakültesi Dekanı
ALICIOĞLU, İrfan	Bakanlık Başmüfettişlerinden
ALTINOK, Remzi	Giresun Orta Ticaret Okulu Müdürü

ANSAY, Zeki Mesut	Ankara Hukuk Fakültesi Dekanı
ARAL, Mustafa	Orta Öğretim Şube Müdürü
ARARAD, Tevfik	Devlet Konservatuvarı Müdürü
ARDIÇ, Hayri	Orta Öğretim Genel Müdürü
AREL, Süheyla	Kız Meslek Öğretmen Okulu Öğretmeni
ARISAN, Feridun	İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi Temsilcisi
ARKAN, Mehmet	Beden Eğitimi ve İzcilik Müdür Vekili
ARKUN, Celâl	İstanbul Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni
ARTUN, Mithat	Ankara Yapı Enstitüsü Müdürü
ARTUNER, Behice	Nışantaşı Kız Enstitüsü Öğretmeni
ARTÜZ, Cemal	Yüksek Öğretmen Okulu Müdürü
ATABAY, Nuri	Kayseri Ticaret Lisesi Müdürü
ATALIK, Salim	Ankara Millî Eğitim Müdürü
ATAMAN, Ziya	Çorum Orta Okul Müdürü
ATATUĞ, Macide	Ankara Sarar İlk Okulu Başöğretmeni
ATAV, Fethi	Teknik Öğretmen Okulu Öğretmeni
ATAY, Kemal	İstanbul Tıp Fakültesi Temsilcisi
ATİLLÂ, Necmi	İstanbul Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni
AVCIOĞLU, Ziya	Samsun Ticaret Lisesi Öğretmeni
AYAŞ, Asım	Bakanlık Evrak Müdürü
AYATA, Avni	Ankara Ticaret Lisesi Müdürü
AYDEMİR, Nezahat	Kız Meslek Öğretmen Okulu Öğretmeni
AYDIN, Aslan Davut	(Askerî Liseler müfettişi) I. sınıf Askerî Öğretmen
AYKURT, Vakkas	İstanbul Teknik Okulu Temsilcisi
AYKUT, Suzan	İsmetpaşa Kız Enstitüsü Öğretmeni
AYTAN, Kâmil	Ankara VI. Orta Okul Matematik Öğretmeni
AYTAŞ, Şevket Süreyya	Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü Müfettişlerinden
BALABAN, Rahmi	İzmir Kız Öğretmen Okulu Müdürü

BAYINDIR, Sabri Şükrü	İstanbul Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni
BAYMUR, Feriha	Kız Meslek Öğretmen Okulu Öğretmeni
BAYMUR, Fuat	Gazi Eğitim Enstitüsü temsilcisi
BERK, Süheyl	İzmir Mithatpaşa Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni
BERKER, Aziz	Kitaplıklar Müdürü
BERKER, Ratip	İstanbul Teknik Üniversitesi Makine Fakültesi Dekanı
BİLGİN, Sami	Erkek Teknik Öğretim Şube Müdürü
BİLSAY, Cevdet	İzmir Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu Öğretmeni
BİRAND, Şevket	Y. Z. E. Orman Fakültesi Temsilcisi
BİRKAN, Nevzat	Rize İstiklâl İlk Okulu Öğretmeni
BİROĞLU, Mustafa	Konya Ticaret Lisesi Öğretmeni
BİRSEN, Kemalettin	İstanbul Hukuk Fakültesi Temsilcisi
BİTİK, Feridun	Gaziantep Orta Ticaret Okulu Müdürü
Bora, İzzettin	Ankara Yapı Enstitüsü Öğretmeni
BOYMAN, Nurettin	Kız Teknik Öğretim Müdürü
BOZYİĞİT, İhsan	Ankara I. Orta Okul Müdürü
BURÇAK, Dilşat	İsmetpaşa Kız Enstitüsü Öğretmeni
BUZCULAR, Şevket	Kars-Cilavuz Köy Enstitüsü Öğretmenlerinden
CİMİLLİ, Salim	Üçüncü Genel Müfettişlik M. Eğ. Müşaviri Vekili
CIVAOĞLU, İlhami	İstanbul Teknik Üniversitesi Makine Fakültesi Temsilcisi
COŞKUN, Ahmet Talât	Ankara Ticaret Lisesi Öğretmeni
COŞKUNLAR, Şehap Nazmi	Balıkesir Necati Eğitim Enstitüsü Müdürü
ÇAĞAN, Nazmi	Askerî Liseler Öğretmen müfettişi, I. sınıf Askerî Öğretmen
ÇİRMEN, İbrahim	İzmir Mithatpaşa Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni
ÇİZAKÇA, İhsan	Bursa Ticaret Lisesi Öğretmeni
ÇOPUROĞLU, Şekip	Bakanlık İkinci Hukuk Müşaviri
ÇOTUK, Hüseyin	Ankara İkinci Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni
DAĞEMRE, Nevzat	İzmir Ticaret Lisesi Öğretmeni

DANIŞMAN, Zuhuri	Ankara IV. Orta Okul Müdürü
DELİBEYOĞLU, Zatiye	İsmetpaşa Kız Enstitüsü Öğretmeni
DEMİREL, Esat	İstanbul Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu Öğretmeni
DEMİRMEN, Yusuf	Erkek Teknik Öğretim Şube Müdürü
DEMİRTAŞ, Halide	Kız Teknik Öğretim İstanbul Olgunlaşma Ens. Öğretmeni
DEMOKAN, Hacer	Kız Meslek Öğretmen Okulu Öğretmeni
DEVELİ, Saip	Teknik Büro Mühendisi
DEVRİM, Cemile	Ankara Akşam Kız Sanat Okulu Öğretmeni
DİLGİMEN, Hilmi	Y. Z. E. Veteriner Fakültesi Temsilcisi
DİNÇOL, Muzaffer	İstanbul I inci Ticaret Lisesi Öğretmeni
DOSDOĞRU, Güher	Yüksek Denizcilik Okulu Mekanik Öğretmeni, Yüksek Denizcilik Okulu Temsilcisi
DURSUNOĞLU, Sevim	Kız Meslek Okulu Öğretmeni
DURU, Kâzım Nami	Talim ve Terbiye Kurulu eski Üyelerinden
DUYAR, Şükrü	Eskişehir Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni.
EGE, Ayşe	Bakanlık Müfettişlerinden
EĞEMEN, Bedii Ziya	Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Temsilcisi
ERDEM, Fâkir	İkinci Genel Müfettişlik Millî Eğitim Müşaviri
ERDEMGİL, Refet	Kız Meslek Öğretmen Okulu Öğretmeni
ERDEN, Şevket	Yozgat Millî Eğitim Müdürü
ERDENER, ÂDİL	İstanbul I inci Ticaret Lisesi Müdürü
ERDOĞDU, Şeref	Yüksek Öğretim Şube Müdürü
EREL, Muhittin	İstanbul Tıp Fakültesi Dekanı
ERENEROL, Marika	İstanbul Selçuk Kız Enstitüsü Öğretmeni
ERGUN, Askerî	Orta Öğretim Şube Müdürü

ERGÜÇ, Sezai	Teknik Öğretim Yapı İşleri Müdürü
ERİM, Kerim	İstanbul Fen Fakültesi Temsilcisi
ERİŞ, Muzaffer	Üsküdar Mithatpaşa Kız Enstitüsü Müdürü
ERKAL, İhsan	Bakanlık Zat işleri Müdürü
ERKMAN, Nihat Adil	Bakanlık Müfettişlerinden
ERSEL, Melek	Kız Meslek Öğretmen Okulu Öğ
ERSOY, Talat	Kızılçullu Köy Enstitüsü Müdürü
ERTENA, Bahattin	Askerî Liseler Öğretim Şube Müdürü
ETİMAN, Yusuf Ziya	Bakanlık Başmüfettişi
ESEN, Bülent Nuri	Ankara Hukuk Fakültesi Temsilcisi
EYUBOĞLU, Sabahattin	Talim ve Terbiye Kurulu Üyesi
FIRAT, Fuat	Mersin Gazipaşa İlk Okulu Başöğretmeni
FIRATLI, Halil Vedat	Güzel Sanatlar Genel Müdürü
GÖKAY, Fahrettin Kerim	İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Profesörlerinden
GÖKDOĞAN, Mukbil	İstanbul Teknik Üniversitesi Mimari Fakültesi Temsilcisi
GÖKGÖL, Lâtif	Adana Ticaret Lisesi Müdürü
GÖKKEN, Hikmet	Çanakkale Millî Eğitim Müdürü
GÖNER. Selma	İstanbul Kadıköy Kız Enstitüsü Öğretmeni
GÖNÜLTAŞ, Hüseyin	Ankara Teknik Öğretmen Okulu Öğretmeni
GÜLSER, Fahri	Antakya Orta Ticaret Okulu Öğretmeni
GÜNAY, Nihat	Diyarbakır İnönü İlk okulu Öğretmeni
GÜNER, Safa	İvriz Köy Enstitüsü Müdürü
GÖNEY, Kadri	Kastamonu Millî Eğitim Müdürü
GÜRAN, Methi Sait	İstanbul Birinci Ticaret Lisesi Öğretmeni
GÜRE, Seher	Kız Meslek Öğretmen Okulu Öğretmeni
GÜREL, Raşit	Kız Meslek Öğretmen Okulu Öğretmeni
GÜROL, Halit	P. T. T. Meslek Okulu Müdürü
GÜVENÇ, Lûtfi	Kurmay Albay, Genel Kurmay VIII. Şube Md.

GÜRSEL, Fikri	Ankara Teknik Öğretmen Okulu Öğretmeni
GÜRSOY, Baha	İzmir Mithatpaşa Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni
GÜRSOY, Cahide	Gelibolu Akşam Kız Sanat Okulu Öğretmeni
GÜRSOY, Nuriye	İsmetpaşa Kız Enstitüsü Öğretmeni
GÜVENÇ, Nezahat	İstanbul Kadıköy Kız Enstitüsü Müdürü
HIDIR, Haydar	Bakanlık Levazım Müdürü
HIZAL, Seniha	Bakanlık Müfettişlerinden
İLKESEN, Zekiye	Kız Meslek Öğretmen Okulu Öğretmeni
İNAN, İhsan	İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi Dekanı
İNCİKAYA, Mücellâ	İstanbul Nişantaşı Kız Enstitüsü Öğretmeni
İNÖZÜ, Muhittin	Ankara Ticaret Lisesi Öğretmeni
İREN, Rebia	Ankara Akşam Kız Sanat Okulu Öğretmeni
İRTENK, Saffet	Bakanlık Müfettişlerinden
İYİHUYLU, Suat	İstanbul Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni
ILGAZ, Haydar	AydınOrtaTicaretOkuluÖğretmeni
KABAN, Hulûsi	Ankara İkinci Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni
KADASTER, İsfendiyar	Y. Z. E. Tarım Fakültesi Temsilcisi
KADIRGAN, Besim	Millî Eğitim Bakanlığı Müsteşarı
KALKANCI, Halit Ziya	Talım ve Terbiye Kurulu Üyesi
KANAD, Halil Fikret	Gazi Eğitim Enstitüsü Eğitbilim Öğretmeni
KANSU, Şevket Aziz	Ankara Üniversitesi Rektörü
KARABUDA, Nail	Sosyal Yardım İşleri Genel Müdür Müavini
KARAÇİVİ, Hamdi	İzmir Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu Müdür vekili
KARADENİZ, Sıdıka	İstanbul Selçuk Kız Enstitüsü Öğretmeni

KARAL, E. Ziya	Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dekanı
KARATEKİN, Enver	Lâdik Köy Enstitüsü Müdürü
KAYA, Halil	Ankara Teknik Öğretmen Okulu Öğretmeni
KAZMAZ, Süleyman	Ankara Birinci Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni
KAYA, Nimet	Sıvas Fevzi Paşa İlk Okulu Öğretmeni
KENTER, Celâl	İstanbul Yapı Enstitüsü Müdürü
KERESTECİOĞLU, Şeyda	Tarım Bakanlığı Tarım Genel Müdür Muavini
KİVER, S. Nihat	İstanbul Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu Öğretmeni
KILIÇER, Hikmet	Erzincan İnönü İlk Okulu Öğretmeni
KORAY, Bâkiye	Kız Meslek Öğretmen Okulu Müdürü
KORKUT, Asım	Denizli Lisesi müdürü
KORYAK, Behiç Enver	Talim ve Terbiye Kurulu Üyesi
KOŞAY, Hamit Zübeyir	Müzeler ve Eski Eserler Genel Müdürü
KÖKÇÜ, Enver	Zonguldak Ticaret Lisesi Müdürü
KÖKTEM, Mustafa	İstanbul Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni
KÖNİ, Burhan	Siyasal Bilgiler Okulu Müdürü
KÖNİ, Yunus Kâzım	İlk Öğretim Genel Müdürü
KURBEK, Seyfi	Kurmay Yarbay, Genel Kurmay IV. Ş. Md.
KÜLÜNK, Fuat	İstanbul Teknik Üniversitesi Elektrik Fakültesi Dekanı
KÜRKÇÜOĞLU, Nusret	Ankara Fen Fakültesi Temsilcisi
LÂLİK, Sıtkı	Teknik Büro Mühendisi
LOSTAR, Nezihe	İstanbul Selçuk Kız Enstitüsü Öğretmeni
MENGÜ, Âkil	Edirne İlk Öğretim Müfettişi
MENGÜ, Mitat	Ankara Atatürk Erkek İlk Okulu Başöğretmeni
MİSÇİOĞLU, Naim	Balıkesir Orta Ticaret Okulu Müdürü
NOYAN, Abdülkadir	Ankara Tıp Fakültesi Dekanı

OLCAY, Âşir	Ankara Teknik Öğretmen Okulu Öğretmeni
OLGAÇ, Seniha	İsmetpaşa Kız Enstitüsü Öğretmeni
ONAR, Sıddık Sami	İstanbul Üniversitesi Rektörü
ONAT, Emin	İatanbul Teknik Üniversitesi Mimari Fakültesi Dekanı
ONGUN, İsmail	Ankara İkinci Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni
ONGUNSU, Hâmit	İstabul Edebiyat Fakültesi Dekanı
OSKAY, Celâl	Ankara Ticaret Lisesi Öğretmeni
OYMAN, Nevzat	Konya İlk Öğretim Müfettişi
ÖGET, Arif	Ankara Teknik Öğretmen Okulu Öğretmeni
ÖGÜÇ, Refia	İstanbul Kız Teknik Öğretim Ol. Ens. Öğretmeni
ÖLÇMEN, Kâmil Necati	Ankara Teknik Öğretmen Okulu Öğretmeni
ÖNERTÜRK, Ahmet	Sıvas Öğretmen Okulu Müdürü
ÖRNEKOL, Bahattin	Haydarpşa Lisesi Müdürü
ÖRSMEN, Naim	Ankara Birinci Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni
ÖTÜKEN, Adnan	Yayım Müdürü
ÖKTEN, Adviye	Ankara İnönü İlk Okulu Başöğretmeni
ÖZAL, Ali Rıza	Eskişehir Ticaret Lisesi Müdürü
ÖZEKEN, Ahmet Ali	İstanbul Ekonomi Fakültesi Temsilcisi
ÖZER, Melek	Kız Meslek Öğretmen Okulu Öğretmeni
ÖZKAN, İhsan	Ankara İkinci Sanat Enstitüsü Öğretmeni
ÖZMETE, Mehmet	Kula Orta Ticaret Okulu Müdürü
ÖZSOY, Şekip	Elâzığ Orta Erkek Sanat Okulu Öğretmeni
ÖZUYGUR, Nezihe	Kız Meslek Öğretmen Okulu Öğretmeni
ÖZÜAK, Cihat	Edirne Orta Ticaret Okulu Müdürü
PAKER, Bahattin	Ankara Teknik Öğretmen Okulu Öğretmeni
PARS, Vedide Baha	İzmir Kız Lisesi Müdürü
POLVAN, Nurettin	Özel Okullar Müdürü

REFİOĞLU, Güzin	İsmetpaşa Kız Enstitüsü Öğretmeni
RESMOR, Mazhar	Güzel Sanatlar Akademisi Temsilcisi
SAATÇİOĞLU, Hadiye	İstanbul Kadıköy Kız Enstitüsü Öğretmeni
SAMURKAŞ, Tevfik	Deniz Kurmay Albay, Genel Kurmay IX. Ş. Md.
SANER, Ferit	Teknik Büro Müdürü
SANTUR, Mustafa	İstanbul Teknik Üniversitesi Elektrik Fakültesi Temsilcisi
SARAÇ, Ekrem	Teftiş Kurulu Başkanı
SARÇ, Ömer Celâl	İstanbul Ekonomi Fakültesi Dekanı
SARICA, Naşit	Dördüncü Genel Müfettişlik M. Eğ. Müşaviri
SARIGÖLLÜ Kâni	Konya Ticaret Lisesi Müdürü
SAVAŞIR, Vildan Âşir	Beden Eğitimi Genel Müdürü
SAYAR, Nihat	İstanbul Yüksek Ekonomi ve Ticaret O. Müdürü
SAYDAM, Nihat	Teknik Öğretmen Okulu Müdürü
SAYIN, Osman	Ulaştırma Bakanlığı Müşavirlerinden
SERAV Tevhide	İsmetpaşa Kız Enstitüsü Öğretmeni
SERGİCİ, Süleyman	Adana Ticaret Lisesi Öğretmeni
SERT, Sami	Ankara İkinci Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni
SEVEN, Salih Şevket	Bursa Birinci Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni
SEVENGİL, Belkis	Bakanlık Müfettişlerinden
SEVİN, Nurettin	Devlet Konservatuvarı Temsilcisi
SİHAY, Jale	Ankara Ticaret Lisesi Öğretmeni
SİNANGİL, Nadide	İstanbul Sarıyer Akşam Kız Sanat Okulu Müdürü
SU, Kâmil	Bakanlık Müfettişlerinden
SUVLA Refii Şükrü	İstanbul İktisat Fakültesi Profesörü
SÜMER, Hayriye	İsmetpaşa Kız Enstitüsü Öğretmeni
SÜATAÇ, Suzan	Beyoğlu Akşam Kız Sanat Okulu Öğretmeni
SÜBAŞI, Leman	Bursa Necatibey Kız Enstitüsü Öğretmeni
SÜNTER, Faruk	Ticaret Bakanlığı Teşkilâtlandırma G. Müdürü

SÜREL, Saime	Ankara Ticaret Lisesi Öğretmeni
ŞANDA, Bedriye	İstanbul Kız Öğretmen Okulu Müdürü
ŞARMAN, Mihriban	Kız Meslek Öğretmen Okulu Öğretmeni
ŞİMŞEK, Nurinisa	İstanbul Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsü Öğretmeni
TAĞMAÇ, Tahsin	Erzurum Yapı Enstitüsü Müdürü
TANSEL, Salâhattin	Orta Öğretim Şube Müdürü
TANSUĞ, Atıf	İstanbul Teknik Okulu Müdürü
TANTUĞ, Tacettin	Ankara Ticaret Lisesi Öğretmeni
TANYERİ, Cafer	Ankara Birinci Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni
TANYERİ, Lûtfiye	Kız Meslek Öğretmen Okulu Öğretmeni
TARHAN, Turgut	Maliye Okulu Müdürü
TAŞDUR, Raşit	İstanbul Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu Öğretmeni
TAYLAN, Tevfik	İstanbul Teknik Üniversitesi Rektörü
TEKÜL, Nezihe	Ankara Ticaret Lisesi Öğretmeni
TEM, Nerim	İstanbul Kadıköy Kız Enstitüsü Öğretmeni
TEMİZAN, Kenan	İstanbul Güzel Sanatlar Ak. Öğretmeni
TEMUÇİN, Aliye	Aydın Kız Enstitüsü Öğretmeni
TİNİÇ, Cevat	Edirne Öğretmen Okulu Müdürü
TIRAK, Selçuk	İzmir Ticaret Lisesi Öğretmeni
TOKGÖZ, Rifat	Bursa Lisesi Müdürü
TOLGA, Muammer	İstanbul Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu Temsilcisi
TOLAY, Şükrü	Ankara Birinci Sanat Enstitüsü Öğretmeni
TONGUÇ Hakkı	Talim ve Terbiye Kurulu Üyesi
TOROL, İhsan	Konya Sanat Enstitüsü Öğretmeni
TUNCA, Raşit	Bursa Ticaret Lisesi Müdürü
TUNCEL, Âkif	Teknik Büro Şube Müdürü
TUNÇ, Şekip	İstanbul Edebiyat Fakültesi Temsilcisi
TURGAY, Hamdi	Tuğgeneral, Askerî Liseler Müfettişi
TOPRAK, Burhan	Güzel Sanatlar Akademisi Müdürü

TÜZCAN, Münir	Erzurum Orta Ticaret Okulu Müdürü
TÜZÜN, Zerrin	Ankara Kız Meslek Okulu Öğretmeni
ULUDAĞ, İsmail Hakkı	Özel Kalem Müdürü
UNAT, Faik Reşit	Yüksek Öğretim Genel Müdürü
URAZ, Murat	İstanbul Millî Eğitim Müdürü
URUNÇ, Sabri	D. D. Yolları ve Limanları İşletme Müdürlüğü Okullar ve Kurslar Dairesi Müdürü
UYAK, Ali	Samsun Ticaret Lisesi Müdürü
UYANIK, Muvaffak	Birinci Genel Müfettişlik Millî Eğitim Müşaviri
UZEL, Rüştü	Meslekî ve Teknik Öğretim Müsteşarı
ÜLGEN, İsmail Hakkı	Bakanlık Birinci Hukuk Müşaviri
ÜLGENER, Şaban	Trabzon Ticaret Lisesi Müdürü
ÜNVER, Fuat	Erkek Teknik Öğretim Müdürü
VELDET, Hıfzı	İstanbul Hukuk Fakültesi Dekanı
VERİM, Kaderdan	İstanbul İkinci Ticaret Lisesi Öğretmeni
YALMAN, İsmail	Ankara Erkek Teknik Öğretmen Okulu Öğretmeni
YAMAÇ, Hasan	Burdur Orta Erkek Sanat Okulu Öğretmeni
YENİÇAY, Fahir	İstanbul Fen Fakültesi Dekanı
YONCA, Zahide	Ankara Ticaret Lisesi Öğretmeni
YÖNETKEN, Halil Bedi	Gazi Eğitim Enstitüsü Öğretmeni
YÜRÜKOĞLU, Kadri	Talim ve Terbiye Kurulu Başkanı
YUMAK, Azmi	Emniyet Genel Müdürlüğü 5. şube Müdürü
YÜCE, Basri	Ankara I. Orta Okul Türkçe Öğretmeni
YÜCEL, İzzettin	Malatya Orta Ticaret Okulu Müdür vekili
YÜCESOY, Cevat	İstanbul İkinci Ticaret Lisesi Müdürü
YÜKSEL, Osman	Ödemiş Erkek Orta Sanat Okulu Öğretmeni
ZUCKMAYER	Gazi Eğitim Enstitüsü Öğretmeni

GENEL SEKRETERLİK BÜROSU

(Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi: birinci kat)
Telefon No. 3184

Genel Sekreter	Faik Reşit UNAT M. Eğ. Ba. Yüksek Öğretim Genel Müdürü
Genel Sekreter yardımcıları	Muhittin AKDİK M. Eğ. Ba. Talim ve Terbiye Kurulu Üyesi
	Adnan ÖTÜKEN M. Eğ. Bakanlığı Yayım Müdürü
Büro şefleri :	
Orta Öğretim işleri bürosu	Askerî ERGUN M. Eğ. Ba. Orta Öğretim Şube müdürü
Erkek Teknik Öğretim işleri bürosu	Reşat ÖZALP Ankara Birinci Sanat Enst. Müdür Yardımcısı.
Ticaret öğretim işleri bürosu	Celâl OSKAY M. Eğ. Ba. Ticaret Öğretim Dairesi Mümeyyizi
Kız Teknik Öğretim işleri bürosu	Halit AKPINAR M. Eğ. Ba. Kız Teknik Öğretim şube müdür yardımcısı
Yazı, Tutanak ve yayım işleri	Namık R. KATOĞLU M. Eğ. Bakanlığı Yayım Şube Müdürü

39

KONUŞMALAR

40

Konuşma tutanakları B. M. M. stenoğrafları tarafından tutulmuş ve kitap basılmadan önce, bu tutanaklar konuşanlar tarafından görülmüştür.

41

BİRİNCİ GÜN

2. XII. 1946

431

Millî Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin Sirer Açış nutkunu söylerken

45 - 3

ÜÇÜNCÜ MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI
BİRİNCİ BİRLEŞİM

Açılma saati: 11, 10
2 - XII - 946

Başkan — (Millî Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin Sirer) Üçüncü Millî Eğitim Şûrasının birinci toplantısı açılmıştır. Sevgili arkadaşlarım; çoğunuz yurdun dört bucağından zahmete katlanarak işlerinizden fedakârlık edip vakit ayırarak kalkıp Şûraya katılmağa geldiniz. Hepinize candan teşekkürlerimi arz ederim.

Sevgili arkadaşlarım şu anda yurdun dört bucağından her neviden ve her dereceden okullarımızın dersanelerinde, uygulama bahçelerinde, atelyelerinde, lâboratuvarlarında, seminerlerinde kliniklerinde kadın erkek sayıları 30 bini aşan fedakâr ve vazife sever insan bu milletin okula gelebilme imkânını bulmuş sayıları bir milyon altı yüz bine yükselmekte olan çocuklarını yetiştirmekte yarın için hazırlamakta, yani milletin yarınını hazırlamaktadırlar. Siz bu insanların sayıca az bir parçasısınız, onların içinden geldiniz, onların yanına döneceksiniz, onlar gibi düşünüyor, onlar gibi duyuyor, onlar gibi istiyorsunuz. Sizin şahıslarınızda sayıları otuz bini aşkın Türk öğretmenlerini içim heyecanla dolu olarak sevgi ile saygı ile selâmlarım, himmetlerini gayretlerini takdir eder; bu milletin yaşaması için her şeyden önce gelen ve her şeyden daha tesirli olan güzel ve büyük rollerini tebcil ederim.

Arkadaşlarım, üçüncü Millî Eğitim Şûrasının eğitimimizin hangi konuları üzerinde duracağını; hangi meselelerini konuşacağını önceden size sunulmuş olan gündemden öğrenmiş bulunuyorsunuz. Bu gündemde altı madde

vardır. Bunlardan ilk dördü doğrudan doğruya meslekî ve teknik öğretim kurumlarımızın teşkilâtına, programlarına ve yönetmeliklerine mütaallik bulunmaktadır. Yani Üçüncü Millî Eğitim Sûrasının çalışmalarında ağırlık merkezini meslekî ve teknik öğretimin meseleleri teşkil etmektedir. Bu bir tesadüf eseri değildir. Meslekî ve teknik öğretimin hızlanan gelişmesinin bir icabı ve mantıki sonucudur. Bu gelişme üzerinde durmadan geçemiyeceğimiz birtakım değişmelerin vukubulmuş ve vukubulmakta olduğunu göstermektedir.

Birinci değişiklik, Türk cemiyetinin, iş bölümünün meydana getirdiği bütün mesleklere çocuklarını serpen ve dağıtan bir bünye iktisabetmiş olmasıdır. Bunu yapamıyan veya yapmıyan milletler eski çağlarda da değişen şekiller altında yeni zaman içinde de ya tâbi duruma düşmüş yahut da müstevli ve istismarcı vaziyete geçmiş olan milletlerdir. Yabancı bir iradeye tâbi olmıyan veya kimseyi istismar etmiyen bir millet yaşamasının gerektirdiği her şeyi mânevi ve maddi bütün kıymetleri bizzat istihsal etmek mecburiyetindedir. Bundan dolayı çocuklarını iş bölümünün meydana çıkardığı bütün mesleklere sevk etmesi zaruridir. Biz bugün bu vaziyete gelmiş bulunuyoruz. Bu bir mesut değişikliktir.

İkinci değişikilk, mesleklerin müntesiplerinden olanları amprik bilgilerle yetindirmiyen aynı zamanda bir eğitimi de icabettiren bir ehliyet ister hale gelmiş olduklarıdır. Bu da ekonomik ve sosyal bakımdan memlekette değişmiş olan bir seviyenin alâmetini teşkil eder.

Üçüncü mühim değişiklik de şudur. Teknik Üniversitemize, teknik okullarımıza bunların bugünkü şartlar içinde alıp okutabileceklerinin kat kat üstünde öğrenci gelmektedir. Sanat okullarımızı, sanat enstitülerimizi, yapı usta okullarımızı kurduğumuz şehir ve kasabalarımızda yüzlerce, binlerce Türk çocuğu şetaret ve sürurla, emniyet ve gururla bu okullara koşuyor. Dersanelerini, atelyelerini dolduruyorlar. Bugün meslek ve teknik öğretim okullarımızda okuyan çocuklarımızın sayısı elli bini aşmıştır. Bu halde derin ve güzel bir mânanın saklı olduğunu fark ediyoruz.

Bu şu demektir ki; Türkiye'de her meslek ister insan elinden yalnız kalemle yazı yazmak melekesini, isterse âlet kullanmak ve maddeyi eğip bükmek hüner ve marifetini istesin, aynı rağbete mazhar olmuş, aynı derecede şeref ve değer kazanmıştır. İleri bir millet hayatında eski Yunan filozoflarının tasavvur ettikleri gibi meslekler için bunlardan kimini başa kimini karına, bir kısmını da ele ve ayağa karşılık sayan bir telâkki için yer kalmamıştır. İşini iyi gören bir marangoz, cemiyetin işini iyi yapan bir âlimi kadar lüzumlu, değerli ve şerefli bir uzvudur. Bu telâkkiye yükselmiş bulunuyoruz. Bu da mesut bir değişiklik ve bu milletin bugünün insanlığı içersinde kendisine lâyık olan yeri alabilmesi ve devamını sağlıyabilmesi için gerekli bir değişikliktir. Biz bu değişiklikleri görmenin, onların içersinde bulunmanın, sevinciyle sayıları büyük hızla artan teknik ve meslekî öğretim kurumlarımızın programlarını, yönetmeliklerini inceliyeceğiz. Bunlar üzerinde bilginize ihtısasınıza ve tecrübelerinize dayanarak fikirlerinizi söyliyeceksiniz. İcrada ve mesuliyet yerinde bulunan arkadaşlarınız da bunlardan faydalanarak gereken tadilleri ve ikmalleri yapacaklardır. Gündemimiz size orta okullarımızın öğretmen ihtiyacını karşılama yolunda hükümetçe alınmış olan yeni tedbirlerin mucip sebeplerine ittilâ hâsıl etmek ve bu tedbirlerin en uygun şekilde tatbiki için kıymetli fikirlerinizi söylemeğe fırsat verecektir. Bunlardan da faydalanacağız. Nihayet Üçüncü Eğitim Şûrasında Millî Eğitim Bakanlığının büyük bir ihtiyacı cevaplamak maksadiyle düşündüğü bir tedbiri de inceliyeceksiniz. Bu ihtiyaç okul ile aileyi eğitimin bu iki şuurlu faktörünü birbirine zıt olarak işlemekten kurtarmak, birbirinin yardımcısı ve tamamlayıcısı haline getirmektir. Bu ihtiyaca karşı aile ve okul birlikleri kurma tedbirini düşünüyoruz. Bu tedbirden büyük hayır ve fayda doğacağını umuyoruz.

Sevgili arkadaşlarım, biz yüzyılların kaybettirdiğini kısa zaman içinde telâfi etmek mecburiyeti ve alınyazısı ile doğmuş olan bir nesiliz. Çok şey yapmağa ve başarmağa mecburuz. İşimiz çoktur zaman zarfı, görmek mecburiyetinde

olduğumuz işler için dar gelmektedir. Haftaların, günlerin, hattâ saatlerin ayrı ve telâfi edilemez kıymetleri vardır. Onun için sözlerden tasarruf edip ayırdığımız zamanları işe tahsis etmek zorundayız. Bu düşünce ile sizi fazla maruzatımla tasdiden kaçınıyorum. Hemen işimize başlamak üzere ve başarı dilekleriyle sözüme burada son veriyorum ve çalışmaya geçiyoruz. (*Alkışlar*)

Başkan — 5 önerge var müsaadenizle bunları birer birer okuyalım.

Başkanlık Yüksek makamına

Üüçüncü Millî Eğitim Şûrası çalışmaya başlarken Cumhuriyetimizin Kurucusu ve Türk devriminin yaratıcısı Ebedî Şef Atatürk'ün aziz hâtırasını anmak üzere Şûra'nın saygı durmasına kalkmasını ve aramızdan ayrılacak bir heyetin muvakkat kabirlerini ziyaret ederek bir çelenk koymasını teklif ederiz.

(*Muvafık sesleri*)

Başkan — Kabul buyuruyorsunuz, o halde ayakta ihtiram sükûtuna davet ediyorum.

(Beş dakika ayakta ihtiram sükûtu yapıldı.)

Başkan — Diğer önergeyi okutuyorum.

Başkanlık Yüksek Makamına

Üçüncü Millî Eğitim Şûrası çalışmaya başlarken Millî Eğitim dâvamızın büyük Kurucusu Cumhur Başkan'ımız Sayın İnönü'ye Şûra üyelerinin derin saygı ve bağlılıklarının arzına yüksek aracılığınızı dileriz.

Başkan — Kabul buyuranlar . . . . . etmiyenler . . . . kabul edilmiştir. Daha çok dışardan gelen arkadaşlardan bir heyet yaparız bu arkadaşları muvafık görüyor musunuz? (*Muvafık sesleri*).

Başkanlık Yüksek Makamına

Üçüncü Millî Eğitim Şûrası çalışmağa başlarken millî kalkınma dâvamızın en büyük dayanağı ve Türk millî irade ve eğemenliğinin kaynağı olan Büyük Millet Meclisine karşı duyduğumuz minnet ve şükranın Yüce Meclis Sayın Başkanı'na arzını teklif ederiz.

Başkan — Kabul buyuranlar . . . . . etmiyenler . . . . . Kabul edilmiştir.

Yüksek Başkanlığa

Üçüncü Millî Eğitim Şûrası üyelerinin, Cumhuriyet Hükümetimizin değerli başkanı sayın Başbakan Recep Peker'e derin saygılarının arzına yüksek aracılığınızı dileriz.

Başkan — Tensip buyurursanız bendeniz bu arzuya vasıta olurum. (*Muvafık sesleri*)

Başkanlık Yüksek Makamına

Üçüncü Millî Eğitim Şûrası çalışmalarına başlarken, iki şûra arasında aramızdan ayrılan değerli meslek arkadaşlarımızın ve bundan önceki şûraların çalışmalarına başkan vekili olarak katılmış bulunan rahmetli İhsan Sungu'nun aziz hâtıraları önünde saygı durmasına kalkmamızı teklif ederiz.

(Saygı için bir dakika ayakta durulmuştur.)

Başkan — Sayın arkadaşlar büroyu teşkil eden arkadaşlarımız komisyon teşkilinde bir kolaylık olsun diye bazı hazırlıklar yapmışlardır. Ancak bir başka komisyonda çalışmayı arzu edenler işaret buyururlar ona göre gerekli düzeltmeleri yaparız.

Şimdi izin verirseniz arkadaşlarımız ne düşünmüşlerdir, neyi teklif ediyorlar onu ıttılaınıza arz edeyim:

Başkanlık Yüksek katına

İlişik listede adları yazılı arkadaşlarımızın görevleri ve ihtısasları bakımından çalışmalarında faydalı olacakları Ticaret orta okulları ve liseleri komisyonuna ayrılmalarını teklif ederiz.

TİCARET ORTA OKULLARI VE LİSELERİ KOMİSYONU

Riza Akbora
Saim Akbora
Sabri Akınır
Halit Akpınar
Orhan Alisbah
Remzi Altınok
Nuri Atabay
Ziya Avcıoğlu
Cevdet Bilsay
Mustafa Biroğlu
Ahmet Talât Coşkun
İhsan Çizakça
Nevzat Dağemre
Esat Demirel
Muzaffer Dinçoğlu
Âdil Erdener
Lâtif Gökol
Fahri Gülser
Methi Sait Güran
Muhittin İnözü
Saffet İrtenk
Haydar Ilgaz
Hamdi Karaçivi
S. Nihat Kiver
Enver Kökçü
Burhan Köni
Naim Misçioğlu
Celâl Oskay
Ali Riza Özal
Mehmet Ali Özeken
Mehmet Özmete
Cihat Özüak
Ömer Celâl Saraç
Kâni Sarıgöllü
Nihat Sayar
Süleyman Sergici
Jale Siyah
Faruk Sunter
Saime Sürel
Tacettin Tantu
Turgut Tarhan
Raşit Taşdur
Nezihe Tekül
Selçuk Tırak
Muammer Tolga
Raşit Tunca
Münir Tüzcan
Ali Uyak
Şaban Ülgener
Kaderdan Verim
Zahide Yonca
İzzettin Yücel
Cevat Yücesoy

Başkan— İzin verirseniz evvelâ bu komisyondan çıkmak veya bu komisyona girmek arzusunu izhar eden arkadaşları tesbit edelim... Bu komisyonda çalışmak istiyen arkadaşlar lûtfen işaret buyursunlar. İhsan, Kemalettin Birsen arkadaşlarımız bu komisyona girmek ve Burhan Köni arkadaşımız da

ayrılmak istiyor, komisyonun bu tarzda teşekkülünü kabul edenler. . . . kabul edilmiştir.

Başkanlık Yüksek Katına

İlişik listede adları yazılı arkadaşlarımızın görevleri ve ihtısasları bakımından çalışmalarında faydalı olacakları Kız Enstitüleri Komisyonuna ayrılmalarını teklif ederiz.

KIZ ENSTİTÜLERİ KOMİSYONU

Nazlı Aburga
Mükerrem Aker
Mediha Akverdi
Süheyla Arel
Behice Artuner
Nezahat Aydemir
Suzan Aykut
Feriha Baymur
İhsan Bozyiğit
Dilşat Burçak
Zatiye Delibeyoğlu
Halide Demirtaş
Hacer Demokan
Cemile Devrim
Sevim Dursunoğlu
Ayşe Eğe
Refet Erdemgil
Marika Erenerol
Muzaffer Eriş
Melek Ersel
Selma Göner
Seher Güre
Raşit Gürel
Cahide Gürsoy
Nuriye Gürsoy
Nezahat Güvenç
Seniha Hızal
Zekiye İlkesen
Mücellâ İncikaya
Rebia İren
Sıdıka Karadeniz
Bakiye Koray
Nezihe Lostar
Seniha Olgaç
Refia Öğüç
Melek Özer
Nezihe Özuygur
Güzin Refioğlu
Mazhar Resmor
Hadiye Saatçıoğlu
Naşit Sarıca
Tevhide Serav
Hayriye Sümer
Suzan Süataç
Leman Sübaşı
Mihriban Şarman
Nurinnisa Şimşek
Lûtfiye Tanyeri
Nerim Tem
Kenan Temizkan
Zerrin Tüzün
Muvaffak Uyanık
Halil Bedi Yönetken
Zuckmayer

Başkan — Başka bir komisyona geçmek için buradan ayrılmak istiyen arkadaşlar var mı (Yok sesleri)

Liste haricinde kalıp bu komisyona girmek istiyen arkadaşlar var mı?

O halde Komisyonun bu surette teşkilini tasvip buyuruyorsunuz demek. (*Evet sesleri*)

Başkanlık Yüksek Katına

İlişik listede adları yazılı arkadaşlarımızın görevleri ve ihtısasları bakımından çalışmalarında faydalı olacakları aile ve okul iş birliği komisyonuna ayrılmalarını teklif ederiz.

AİLE VE OKUL İŞ BİRLİĞİ KOMİSYONU

Hakkı Ahat
Sami Akyol
Mustafa Aral
Tevfik Ararad
Cemal Artüz
Macide Atatuğ
Aslan Davutaydın
Fuat Baymur
Salih Cimilli
Şekip Çapuroğlu
Zuhuri Danışman
Fakir Erdem
Fuat Fırat
Nihat Günay
Şevket Aziz Kansu
Nail Karabudak
Enver Karatekin
Seyfi Kurtberk
Nihat Mengü
Necmettin Halil Onan
Hamit Ongunsu
Nevzat Oyman
Bahattin Örnekat
Nurettin Sevin
Bedriye Şanda
Selahattin Tansel
Şekip Tunç
Sabri Urunç

Başkan — Bu komisyonda bulunmak istiyen arkadaşlar var mı?

Altı arkadaşımız da bu komisyona iltihak etmek arzusundadır.

Yalnız komisyon listelerini ihtısasa göre tanzim eden Faik Reşit Unat arkadaşımız şimdi burada ifa etmekte oldukları vazife bakımından bir mütalâa olarak bu komisyonda çalışmanızın daha faydalı olacağı kanaatindedir.

Hamdi Akverdi Aile ve Okul Komisyonuna geçmek istiyor. Şu halde 6 arkadaşın iltihakiyle bu komisyon da teşekkül etmiş bulunuyor.

Bu Komisyondan ayrılmak istiyen arkadaşlar?.....

Albay Nazmi — Ben aile komisyonuna ayrılmak istiyorum.

Başkan — Zuhuri Danişman ve Hüseyin Kürkçü arkadaşlar da bu komisyona iştirak etmek istiyor, Bu komisyon da bu değişiklikle tasvibinize iktiran etmiş oluyor.

Başkanlık Yüksek Katına

İlişik listede adları yazılı arkadaşlarımızın görevleri ve ihtisasları bakımından çalışmalarında faydalı olacakları erkek sanat orta okulları ve enstitüleri ve İstanbul teknik okulu komisyonuna ayrılmalarını teklif ederiz.

ERKEK SANAT ORTA OKULLARI VE ENSTİTÜLERİ VE İSTANBUL TEKNİK OKULU KOMİSYONU

Mehmet Ali Akdemir
Danyal Akbel
Cevdet Alas
Feridun Arısan
Celâl Arkun
Ziya Ataman
Fethi Atav
Necmi Atillâ
Vakkas Aykurt
Kâmil Aytan
Sabri Şükrü Bayındır
Süheyil Berk
Ratip Berker
Sami Bilgin
İzzettin Bora
İlhami Civaoğlu
İbrahim Çirmen
Hüseyin Çotuk
Celâl Kenter
Şeyda Kerestecioğlu
Mustafa Gökten
Fuat Külünk
Nusret Kürkçüoğlu
Sıtkı Lâlik
Âşır Olcay
Emin Onat
İsmail Ongun
Arif Öget
Kâmil Necati Örçmen
Naim Örsmen
İhsan Erkan
Şekip Özsoy
Bahattin Paker
Tevfik Samurkaş
Mustafa Santur
Nihat saydam

Yusuf Demirmen
Saip Develi
Güher Dosdoğru
Şükrü Duyar
Kerim Erim
Yusuf Ziya Ekiman
Mukbil Gökdoğan
Hikmet Gökken
Hüseyin Gönültaş
Safa Güner
Kadri Güney
Fikri Gürsel
Baha Gürsoy
İhsan İnan
Suat İyihuylu
Hulûsi Kaban
Halil Kaya
Süleyman Kazmaz
Nimet Kaya
Sami Sert
Salih Şevket Seven
Tahsin Tagamaç
Atıf Tansuğ
Cafer Tanyeri
Tevfik Taylan
Rifat Tokgöz
Şükrü Tokay
İhsan Torol
Akif Tuncel
Burhan Toprak
İsmail Yalman
Hasan Yamaç
Basri Yüce
Osman Yüksel

Başkan — Başka bir komisyonda çalışmak üzere bu komisyondan ayrılmak istiyen arkadaş var mı? . . . . . .

Bahaettin — Bendeniz ayrılmak istiyorum.

Başkan — Peki. Bu komisyona girmek istiyen arkadaş var mı? . . . . .

O halde bu değişiklikle, gösterilen aday listesi kabul edilmiştir.

Başkanlık Yüksek Katına

İlişik listede adları yazılı arkadaşlarımızın görevleri ve ihtısasları bakımından çalışmalarında faydalı olacakları orta ve bu derecedeki teknik öğretim okulları öğretmen ve öğreticileriyle ilgili mevzuatı ayarlama komisyonuna ayrılmalarını teklif ederiz.

ORTA VE BU DERECEDEKİ TEKNİK ÖĞRETMEN VE ÖĞRETİCİLERİ İLE İLGİLİ MEVZUATI AYARLAMA KOMİSYONU

Hamdi Akverdi	Lûtfi Güvenç
İrfan Alıcıoğlu	Halil Fikret Kanad
Mehmet Arkan	Hikmet Kılıçer
Rahmi Balaban	Asım Korkut
Aziz Berker	Akıl Mengü
Nevzat Birkan	Sıddık Sami Onar
Şevket Buzcular	Adviye Öktem
Şahap Nazmi Coşkunlar	Ahmet Önertürk
Nazmi Çağan	Vedide Baha Pars
Şevket Erden	Belkis Sevengil
Avni Ayata	Kâmil Su
Askerî Ergun	Reşat Tardu
Nihal Adil Erkman	Aliye Temuçin
Talât Ersoy	Cevat Tiniç
Bahattin Ertener	Murat Uraz
Bület Nuri Esen	İsmail Hakkı Ülgen
Halit Vedat Fıratlı	Hıfzı Veldet

Başkan — Bu komisyona ayrılmak isteyen arkadaş varmı..... o halde aday listesini oyunuza arzediyorum. Kabul edenler..... kabul edilmiştir.

Komisyonlar öğleden sonra çalışmalarına başlıyabilirler. Her komisyon için çalışma yerleri ayrılmıştır. Umumi toplantının zamanı sonra ayrıca ilân edeceğiz.

Kapanma saati: — 12

3 ÜNCÜ MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI

İKİNCİ BİRLEŞİM

7 / XII / 1946

Açılma saati : 16

Başkan : Tevfik Taylan
Kâtipler : Muhittin Akdik, Adnan Ötüken
Başkan : Üçüncü Millî Eğitim Şûrasının ikinci oturumunu açıyorum. Tensip buyurulursa birinci komisyondan itibaren komisyonların raporlarını birer birer okuyalım, eğer icabederse komisyon başkanları veya sözcüleri raporları üzerinde izahat verirler.

Bundan evvel birinci oturumun tutanak özeti vardır. Bunu okutacağım.

ÜÇÜNCÜ MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI BİRİNCİ GENEL OTURUM TUTANAĞININ ÖZETİ

Saat 11,10 da yoklama yapıldı, Millî Eğitim Bakanı ve Şûra Başkanı Reşat Şemsettin Sirer tarafından açış söylevi söylendi. Üyelerin verdiği önergeler okundu ve oy birliğiyle kabul olundu. Komisyonların seçimine geçilerek bağlı listelerine göre :

1 — Ticaret orta okulları ve liseleri komisyonu,

2 — Erkek orta sanat okulları ve enstitüleri ve Teknik Okulu komisyonu,

3 — Kız enstitüleri komisyonu,

4 — Orta ve bu derecedeki teknik öğretmen ve öğreticileriyle ilgili mevzuatı ayarlama komisyonu.

5 — Aile ve okul iş birliği komisyonu isimleri altında beş komisyon kurulması kabul edildi. Komisyonların öğleden sonra saat 15 te toplanması kararıyle saat 21 de oturuma son verildi.

Başkan — Şûraya gelen tebrik telgrafları vardır. Onları okutacağım.

Bay Reşat Şemsettin Sirer

Millî Egitim Bakanı ve Millî Eğitim Şûrası Başkanı

Ankara

Millî Eğitim Şûrasına yüce başarılar diler sayın üyelerinin asîl duygularına çok teşekkür ederim.

İ. İnönü

Sayın Bay Reşat Şemsettin Sirer

Millî Eğitim Bakanı ve Millî Eğitim Şûrası Başkanı

Ankara

Üçüncü Millî Eğitim Şûrası toplantısı dolayısiyle yüksek duygular taşıyan telinizi memnunlukla aldım. Eğitim hayatımızda şûra çalışmalarının başarılı işlerinin devamlı olması dileğiyle hepinizi candan kutlar, sevgi ve saygılarımı sunarım.

T. B. M. M. Başkanı
Kâzım Karabekir

Sayın Reşat Şemsettin Sirer

Millî Eğitim Bakanı ve Millî Eğitim Şûrası Başkanı

Ankara

Vakit bulamadığım için bu yılki çalışmalarına katılmak isteğimi tatmin edemediğim Şûra için Millî Eğitim dâvamızda yolumuzu aydınlatacak başarılar dilerim. Başta Bakan arkadaşım olarak şûrada çalışan bütün değerli arkadaşları selâmlarım.

Başbakan
Recep Peker

Başkan — Tutanak hakkında söz istiyen var mı? (Yok sesleri). Tutanağı oyunuza sunuyorum. Kabul buyuranlar ..... etmiyenler ..... kabul edilmiştir.

Başka — Şimdi iki sayılı komisyonun raporunu okutacağım.

3. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI BAŞKANLIĞINA

Üçüncü Millî Eğitim Şûrası 2 sayılı Komisyonu 2/XII/1946 pazartesi saat 14,30 da toplanarak Başkanlığa İstanbul Teknik Üniversitesi Rektörü Ordinaryüs Profesör Tevfik Taylan'ı, başkan vekiliğine, İstanbul Teknik Okulu Müdürü Atıf Tansuğ'u, sözcülüklere Ankara Birinci Erkek Sanat Enstitüsü Müdürü Danyal Akbel'i ve aynı okul Türkçe öğretmeni Süleyman Kazmaz'ı seçerek çalışmalara başlamış ve gündemde bulunan meseleleri incelemek üzere üç tâli komisyona ayrılmıştır. Tâli komisyonların üç günlük çalışmaları neticesinde yaptıkları teklifler 5 ve 6 aralık günlerinde komisyonumuzca incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara varılmıştır.

1 — İstanbul Teknik Okuluna ait kuruluş, öğrenci giriş ve öğretim yönetmelikleri, erkek orta sanat okulları ve enstitüleri öğretim programları ve yönetmelikleri incelenmiş ve ilişik olarak sunulduğu şekilde kabul edilmiştir.

2 — Teknik okulu yönetmeliklerinde yapılan incelemede yalnız teferruata ve şekle ait lüzumlu görülen değişiklikler yapılmış ve okulun müfredat programları tetkik konusu olmadığı ve zaten bunların da incelenmesine zaman müsait bulunmadığı için okulun bünyesi hakkında münakaşa açılmamıştır. Bununla beraber bu noktanın öneminden dolayı mühendislikle ilgili diğer kurumların da iştirakiyle incelelenmesi lüzumunun yüksek Şûraya arzına karar verilmiştir.

3 — Öğretim programlarının incelenmesinden anlaşılacağı üzere erkek orta sanat okullarını ve enstitülerini bitirenlerin iş hayatına daha iyi hazırlanmalarını sağlıyabilmek için atelye sanatları artırılmış, teorik ve meslekî derslerin müfredatının gerekli olan bilgi çerçevesini aşmamasına çalışılmış ve aşağıdaki değişmelerin yapılması uygun görülmüştür.

a) Birinci devrenin etüt saatlerinin beden eğitimi dersine ayrılması, haftada birinci sınıfta 3, 2. sınıfta 2, 3. sınıfta bir saat beden eğitimi dersinin konması.

b) «Kanunlar» dersinin adının «hukuk bilgisi» olarak değiştirilmesi,

c) Birinci devrede bütün sanat şubelerinde, üçüncü sınıfa kadar bir saatlik «pratik elektrik» dersinin konması. (Bunun için gereken saat fizikten alınabilecektir.)

d) Motorculuk şubesinin meslek derslerinden olan «motorculuk teknolojisi» ne «meslek teknolojisi» denmesi.

e) Motorculuk şubesi 4. sınıfındaki iki saatlik etüdün atelyeye eklenmesi,

f) Elektirikçilik şubesinde 2. sınıfın meslekî resim ve elektrik bilgisi dersinden birer saat, 3. sınıfın meslekî resim dersinden bir saat alınarak beden eğitimine verilmesi.

g) Marangozluk şubesi 2. sınıfının meslekî resmin'den iki saat alınarak beden eğitimine verilmesi,

h) Marangozluk şubesi 3. sınıfından genel teknolojiden bir saat alınarak beden eğitimine verilmesi,

i) Marangozluk kolunda mobilyacılık ve doğramacılığın birlikte öğretilmesi,

j) Marangozluk şubesi 4. sınıfında meslekî resimin 4 saat 3. sınıfta 8 saate indirilerek atelye saatlerinin 24 ve 28 saate çıkarılması,

k) Özel şubelerde genel mekanik ve cisimlerin dayanımı dersinin iki saate indirilmesi ve alınan bir saatin özel tesviyecilik şubesinde meslekî resime, elektrikçilik şubesinde meslek teknolojisine verilmesi,

l) Özel şubelerin meslek dersi olarak gösterilen matematik uygulaması dersine «matematik» adı verilerek ortak dersler arasına alınması,

m) Orta sanat okulları ve enstitülerinde devamı ihtiyari, devam edenler için imtihanı mecburi olmak üzere yabancı dil derslerinin okutulması,

4 — Bugün mevcut olan elektrikçilik ve tesviyecilik özel sınıflarının öğrenim sürelerinin orta okuldan sonra iki yıl olarak tesbiti; ancak bu sınıftan çıkanların sanat enstitüsünün birinci devresinden gelen öğrencilerle aynı seviyede yetişebilmelerini sağlamak üzere daha fazla atelye pratiğine ihtiyaçları olduğu zaruri görüldüğü için üç aylık bir pratiğe tâbi tutulmaları, bir staj şeklinde olan bu atelye pratiğinin de sanat enstitülerinde yapılması ve yer ve zamanının icaplara göre Bakanlık tarafından ayarlanması uygun görülmüştür.

5 — Aşağıdaki hususların temenni şeklinde Yüksek Şûraya arz edilmesine karar verilmiştir :

a) Sanat enstitülerinin bugünkü haftada 44 saatlik çalışma zamanı içinde ikinci devrede beden eğitimine zaman ayırmak imkânı bulunamadığından ilerde bu imkânın Bakanlıkça aranması,

b) Sanat enstitülerinin 5. sınıflarına haftada bir saat Türkiye ve inkılâp tarihi dersinin konması,

c) Türkiye'de bir sanayi müzesinin kurulmasının sağlanması, öğrencilerin tarihî sanat eserleriyle, Türk sanat tarihiyle temasa getirilmesi bu eserlerin ve ünlü Türk sanatçılarının öğrencilere tanıtılması için okullarca konferanslar ve geziler tertiplenmesi,

d) Okulların ders kitaplarının yazılması ve basılması için Bakanlığın teşviklerde bulunması ve bu hususta hiçbir fedakârlıktan çekinilmemesi,

e) Tatilde özel sınıflar için yapılacak fazla mesai karşılığı olarak bu işe ayrılan öğretmenlere tazminat verilmesi,

f) Orta okulu bitirenlerin çoğalacağı ve sanat enstitülerine fazla sayıda müracaat edecekleri mülâhazasiyle diğer meslek kollarında da özel sınıfların açılması, meselenin Bakanlıkça incelenmesi,

g) Cumhuriyet Hükümetinin teknik öğretim alanında yapmakta olduğu hamlelerin sonucu olarak halkın sanat okul ve enstitülerine gösterdiği geniş rağbeti karşılıyabilmek üzere vasıtaları eksik ve yeri dar olan okulların teşkilât ve tesis-

lerinin kuvvetlendirilmesi ve bu tesisatın ilerde sınıf mevcutlarını 45 ten fazlaya çıkarmıyacak şekilde ayarlanması,

h) Sanat okulları ve enstitüleri müdürlerinin fevkalâda yüklü oldukları göz önünde tutularak kendilerine verilen yardımcılar arasında malî işleri başarabilecek bir ekonomist bulundurulması,

i) Sanat okul ve enstitülerinin diğer orta dereceli okullar gibi sömestr tatilinden istifade ettirilmesi,

j) Sanat okulu hizmetlilerinin okul tarafından giydirilmesi,

k) Sanat okullarının yatılı öğrencileri için verilen iaşe giderlerinin aynı şehirlerdeki orta öğretim okulları derecesinde ayarlanması. Derin saygılarımla.

6/XII/1946

Başkan:	Başkan Vekili:	Sözcü:	Sözcü:
Tevfik Taylan	Atıf Tansuğ	Danyal Akbel	Süleyman Kazmaz

Mehmet Ali Akdemir	Sıtkı Lâlik	Fikri Gürsel
Danyal Akbel	Âşır Olcay	Baha Gürsoy
Cevdet Alas	Emin Onat	İhsan İnan
Feridun Arısan	Ismail Ongun	Suat Iyihuylu
Celâl Arkun	Arif Öget	Hulûsi Kaban
Ziya Ataman	Kâmil Necati Örçmen	Halil Kaya
Fethi Atav	Naim Örsmen	Süleyman Kazmaz
Necmi Atillâ	İhsan Erkan	Nimet Kaya
Vakkas Aykurt	Şekip Özsoy	Mustafa Santur
Kâmil Aytan	Bahattin Paker	Nihat Saydam
Sabri Şükrü Bayındır	Tevfik Samurkaş	Sami Sert
Süheyl Berk	İbrahim Çirmen	Salih Şevket Seven
	Hüseyin Çotuk	Tahsin Tagamaç
		Atıf Tansuğ

Ratip Berker	Yusuf Demirmen	Cafer Tanyeri
Sami Bilgin	Saip Develi	Tevfik Taylan
İzzettin Bora	Güher Dosdoğru	Rifat Tokgöz
İlhami Civaoğlu	Şükrü Duyar	Şükrü Tokay
Celâl Kenter	Kerim Erim	İhsan Torol
Şeyda Kerestecioğlu	Yusuf Ziya Etiman	Akif Tuncel
	Mukbil Gökdoğan	Burhan Toprak
Mustafa Gökten	Hikmet Gökken	İsmail Yalman
Fuat Külünk	Hüseyin Gönültaş	Hasan Yamaç
Nusret Kürkçüoğlu	Safa Güner	Basri Yüce
	Kadri Güney	Osman Yüksel

Başkan — Rapor hakkında söz söylemek istiyen var mı? (yok sesleri) Bu rapora bağlı olarak hazırlanmış olan 4 büyük yönetmelik vardır. Komisyonlarda kabul edilen tadilli şeklinde kalmasını, yahut da kakkında malûmat almak ve mütalâa beyan etmek arzu edenler varsa bu hususta söz istemelerini rica ederim.

Teknik okul yönetmeliklerini inceliyen tâli komisyon raporunda işaret edildiği gibi komisyon okulun bünyesi ve programları hakkında mufassal malûmata ve vesikalara malik olmadığından, bu hususta mütalâa beyan etmemiş ve bunun memlekette mühendislikle ilgili olan bütün kurunmların iştirakiyle teşekkül etmesini tavsiye ettiği bir komisyonda incelenmesinin lüzumlu olduğunu tebarüz ettirmiştir.

Teknik okul için komisyonda kabul edilmiş olan yönetmelikler hakkında söz istiyen bulunmadığına göre bunların komisyonca tadil edilen şekilde kabulünü oyunuza koyuyorum.

Muvaffak Uyanık — Teknik Okullar da çalışan arkadaşlar haftada 44 saat vazife görmektedirler. Bu zamanın dışında da ayrı vazifeleri de vardır. Bu arkadaşlara yalnız sömestri tatili gibi bir tatil veriyoruz. Arkadaşlarım diyorlar ki sene içinde bize yalnız 15 günlük bir zaman veriliyor. Halbuki memurin kanununda her memu-

ra senede bir ay tatil hakkı verilmiştir. Bize de 1 ay tatil verilecek olursa daha iyi çalışırız. İkinci bir dilekleri de bu arkadaşların öğle tatil zamanı bir saattir bu bir saat içerisinde evine gidecek, yemeğini yiyecek ve sonra evinden vazifesine dönecektir. Bu arkadaşların bunu yapabilmesi için bu bir saat azdır. Acaba bunu biraz fazla yapmak kabil değil midir? Bunu rica edeceğim.

Ynsuf Ziya Etiman — Efendim yaz tatillerinden, sanat enstitüsünde çalışan arkadaşlara da münavebe ile 15 gün istirahat verelim. Yalnız buyurdukları gibi birkaç seneden beri öğrenciler yaz ortasında çalışma zaruretinde bulunmuşlardır. Bunun sebebi de yeni kurulmakta olan, yeni açılacak olan enstitülere lâzım olan alet ve edevatı sağlamaktı. Bu işlerde çalışan çocuklar fakir çocuklar oldukları için kendilerine uzun boylu tatil verilse de zaten tam mânasiyle diğer okullardaki arkadaşları gibi istirahat etmek imkânını bulamıyorlar. Fabrikalarda çalışmak suretiyle kışın kendileri için lâzım olacak levazımı tedarik etmek imkânını buluyorlar. Binaenaleyh okulda çalıştırılmakla bunlar bir şeyden mahrum edilmiş diğillerdir. Yüksek Bakanlığın okullara yaptırdığı siparişler mütedavil sermaye ile yapıldığı için bu işlerde çalışan çocuklar bundan maddi fayda elde etmişlerdir.

Ancak siparişlerin zamanında yapılmakta olduğu, gittikçe de azaldığına göre sömestr tatillerinin, diğer okullarımızda olduğu gibi sanat okullarımıza da teşmil edilmesi lâzımdır.

Birinci sınıf öğrencilerinin diğer okullarda olduğu gibi ders kesiminden dersin başlamasına kadar takriben 4 ay kadar uzatılması diğerlerinin yani üçüncü, dördüncü, beşinci sınıf öğrencilerinin de tatil yapmaları temenni edildi. Yalnız ihtiyaçları olsun olmasın burada atelyede çalışmaya teşvik etmekten ziyade biraz da istirahat ederek gelecek ders yılı için daha sağlam kafa ile çalışabilmeleri için bu maddeleri koyduk.

Başkan — Tatmin edildiniz mi? Bay Uyanık?

Muvaffak Uyanık — Maruzatım öğrenciler hakkında değil öğretmenler hakkındadır. Öğretmeler, verilen tatil zamanından lâyıkiyle istifade edememekte ve gelecek yıl için hazırlanamamaktadırlar. Memurin kanunu da bir ay izin verilmesini âmirdir. Bunun için öğretmenler de her memur gibi senede bir ay izin hakkına maliktir.

Yusuf Ziya Etiman — Efendim yönetmeliğimizde değişiklik yapmak için beraber çalıştığımız arkadaşlar arasından hiç kimse böyle bir şikâyette bulunmadı, böyle bir güçlük olduğunu ileri sürmediler. Biz de bunun için bir şey düşünmedik. Bu konuda karar şüphesiz yüksek heyetindir.

Öğretmenler için yönetmeliğe böyle bir şey konmadı. Yalnız, sanat okullarında da diğer okullarımızda olduğu gibi, küçük sınıfların bütün yaz boyunca, 3., 4., sınıflar öğrencilerinin de ikişer ay yaz tatili yapmaları yönetmeliğe konmuştur. Öğretmenlerin de bundan faydalanacakları tabiîdir.

Fahrettin Kerim Gökay — Erkek sanat okulü, enstitüleri raporunun sonunda yüksek Şûradan çok iyi dilekleri var. Bir de bu dileğe ben bir madde ilâve etmek istiyorum.

Memlekette teknik okulu, enstitüleri kurulduğu zamandan beri memleket gençliğinin yakından gösterdiği ilgiyi görerek çok mütehassıs oluyoruz, bilhassa İstanbulda da aynı vaziyeti görmekteyiz; bu memleket gençliğinin yurdun ihtiyacı olan teknik sahaya karşı gösterdiği çok sıkı ilgi ve alâka şüphesiz birçok bakımlardan övünülecek, iftihar edilecek hâdisedir.

İlk okullardan çıkanlar bu teknik okullara gittikleri zaman biraz da psikoloji bakımından çalışmaları zaruretini, bu yöndende incelemeler yapmak mecburiyeti karşısındayız. Zannediyorum bu çekirdeği teşkil etse gerektir. Öğretmen okulunda dün gördük. Bahsetmek istediğim hususların birlikte yürümesini temin etmektir. Çocukların psikoteknik meselesini incelemek, çocuğumuzun karakterine göre göreceği işi sevdirmektir. Yeni kurulan enstitülerin inkişafı bakımından bize faydalı neticeler verebilmesi.

Bunu İstanbul'dan beri kafamda düşünüyorum. 23 yıl evvel Toptaşında kurduğumuz tecrübi ruhiyat lâboratuvarı o zamanlar çok alâka görmüştü. Memleketimizde psikoteknik enstitüleri kurulması için akıl hıfzıssihha cemiyetinin yıllardan beri talepleri vardır. Bakanlık bunları nazarı dikkate almıştır. Dün bize gösterilen kültür filminde bunun canlı misalini gördük. Benim Bakanlıktan ricam şimdi kurulmuş olan psikoteknik enstitüsünün burada ve İstanbul'da bir an evvel inşa ettirilmesidir. Onun için bu işle uğraşacak arkadaşları bu işlerde ilerlemiş memleketlere göndererek yetiştirmek faydalı olacağı kanaatindeyim.

Yusuf Ziya Etiman — Efendim, müsaade buyurursanız ev velâ birinci meseleyi kapata lım. Arkadaşımız öğretmenler için hiç olmazsa bir aylık tatil müddetinin verilmesini istirham etti.

Sanat okullarının ikişer aylık tatilleri vardır. Yönetmeliğe böyle konmuştur.

Necmettin HalilOnan — Usul hakkında bir şey söyliyeceğim. Söz alan arkadaşların söylediklerinin arkadan duyulmasına imkân olmadığından kürsüye gelmelerini ve orada söylemelerini rica edeceğim.

Danyal Akbel — Arkadaşlar, Muvaffak Uyanık arkadaşımızın demin işaret ettiği noktayı açıklamak istiyorum. Sanat okullarında teorik dersler öğretmenlerinin ikişer ay tatilleri vardır. Bunun aksi varit değildir. Böyle bir temenniye mahal yoktur. Bu okullarda iki sınıf öğretmen vardır. Birisi teorik diğeri de pratik ders öğretmeni. Nazari ders öğretmenleri imtihanları mütaakıp tatil devresine girerler.

Bunlar bu mezuniyetten istifade etmişlerdir. Yalnız atelyelerimizde çalışmakta olan arkadaşlar ve işçiler bu son senelerde yeni açılmakta olan sanat okullarına iş yapmakta olduklarından bu arkadaşlardan bir kısmı ilâve ders ücreti almak suretiyle bu mesaiye kendi arzularıyle zevkle ve şevkle katılmışlardır. Bu itibarla bunlardan istiyenler Bakanlıkça birer ay, istiyenlere, 15 er gün izin verilmiştir.

Ücret alan ustalara gelince; kanuni mevzuata göre bu arkadaşlar ücretli oldukları için esasen senede 15 günlük izinleri vardır ve bunu istimal etmektedirler. Bu itibarla teorik ders ve pratik ders öğretmenlerimiz kanuni mezuniyetlerini her sene kullanmaktadırlar. Bunu tevzih ederim.

Muvafık Uyanık — Efendim bendeniz yemek meselesine temas edeceğim. Öğretmenlerimiz okuldan, yemek için 12 de ayrılırlar 1 de tekrar vazifeleri başına dönerler, bazı şehirlerde, evleriyle okul arasındaki mesafe çok uzaktır. Bir öğretmenin bu 1 saatlik zaman zarfında evine gidip yemek yiyip süratle dönmesi çok müşkül oluyor. Onun için arkadaşlar diyorlar ki bizim fabrikalarda çalışan işçilerden iş ağırlığı itibariyle farkımız yoktur hattâ vazifemiz daha ağırdır. Devlet fabrikalarında işçilere öğle yemeği verilmektedir. Bu kadar çalışmamıza karşılık yatılı okullarda bize de öğle yemeği verilecek olursa, biz öğretmenler dinlenmek imkânı bulur ve kolayca işlerimize başlıyabiliriz. Zannediyorum ki, bunu yapmak öğretmenlerin verimini çok artıracaktır.

Arkadaşlarımın temennisi budur.

Başkan — Efendim bu meseleyi kanuni mevzuat dâhilinde nazari itibara almaları ricasiyle Bakanlığa arzına muvafakatinizi rica ediyorum. *(Muvafık sesleri).*

Kâzım Nami Duru — Arkadaşlar, bize verilen rapor içerisinde G ve H harfleriyle işaret edilen bentlerin satırlarında teknolojiden bir saat alınarak beden eğitimine verilmesi isteniyor. Ben yalnız teknik okullarda değil, alelûmun orta okullarda, liselerde beden terbiyesinin saatle mukayyet bir ders olmasına taraftar değilim. Çocuk için, genç için her zaman beden hareketleri lâzımdır. Buna muayyen bir saat, dakika ayrılarak o zaman içinde meşgul olmaları ihtiyacı karşılamaz; beden terbiyesi her gün yaptırılmalıdır. Arkadaşlar, bilirsiniz ki çocukların beden terbiyesi yaşlarına göredir. Yaşları karışık olan çocuklara aynı beden terbiyesi dersi verilmesine razı değilim. Bazı okulları gezdiğim vakit çocuklara ayrı ayrı sınıf halinde ve programa uygun olarak

ders verildiğini gördüm. Bunlara haftada bir saat yahut iki saat beden terbiyesi dersi vermekte ne fayda vardır? Bunlara hergün ders vermek lâzımdır. Halbuki böyle bir dersi başka memleketlerin okulları programında görmedim. Dünyanın bütün memleketlerinde beden terbiyesi dersi vardır. fakat bunlara muayyen bir zaman ayrılmıştır. Meselâ bir orta okulda yemeğe yakın bir zamanda beden terbiyesi yapılıyor, yahut yemeği mütaakıp yapılıyor; bunun zamanı bile tâyin edilemiyor: onun için bence böyle başka derslerden alıp da beden terbiyesi saatine vermek öteki derslerden fazla saat okutuluyor diye tenkid etmek için söylemiyorum.

Arkadaşlar bizde öteden beri herhangi bir dersin mütehassıs öğretmeni kendi dersine çok zaman ayrılmasını ister. Mütehassıs heyetler yüzünden programlar, içinden çıkılamıyacak dereceye geliyor. Halbuki bu iş böyle olmamalıdır. Bu programları yapacak mütehassıs öğretmenleri mütalâaları alınmakla beraber en çok pedagoji ile alâkadar, pedagoji ile malûmattar olan adamların fikirleri alınmalıdır. Bence bu nokta, üzerinde durulacak ehemmiyettedir.

İkinci meseleye geliyorum: sanat enstitülerinin beşinci sınıflarında haftada bir saat inkılâp tarihi derslerinin konulması meselesi. Eğer değiştirildi ise bilmiyorum. Fakat benim bildiğime nazaran sanat okullarında da orta okul dersleri verilir. Halbuki orta okulların dersleri arasında son sınıfta yeni Türkiye tarihi ve inkılâp tarihi dersi vardır. Niçin acaba bu dersin konulması isteniyor?

Dersler kâfi mi değildir? Yoksa bu derslerin okutulmasından vaz mı geçilmiştir?

Üçüncü nokta temenniyata ilâve edilmesi lâzım gelen bir sözdür. Bizde gerek kız enstitülerinden, gerek sanat okullarından çıkıp da kendi başına bir işe teşebbüs eden genç kız ve erkek görmedim. Okuldan çıkar çıkmaz efendi vari hareket ederek bir memuriyete geçiyor. Veyahut bir fabrikaya girecek olursa kolay kolay oraya adapte olamıyor. Benim gördüğüm budur, belki yanılıyorum, arkadaşlar tashih etsinler. Bunların çoğu daha ziyade memur, Çoğu, dediğim gibi daha ziyade memuriyete koşuyor. Orta

okul mezunu oldukları için kanunen memur olmalarına hiçbir mâni yoktur. Halbuki bu çocuklar birer sanat öğrenmişlerdir. Bunu hayatlarını kazanmak için kullansalar daha iyi olmaz mı? İstanbul'da bu kadar kız sanat enstitüsü vardır. Bunlardan çıkan binlerce öğrenciden hangisi bugün kendi başına bir atelye açmış ve oldukça şöhret sahibi olarak para kazanmaya başlamıştır? Ben vaktiyle ticaret odalarından vazife almam hasebiyle meslek heyetleriyle alâkadar idim. Orada dikkat ettim Ticaret Odasına kayıtlı terzilerin yüzde doksanı gayrimüslim yani Rum, Ermeni, Yahudi. Türklerden pek az vardır; bunlar arasından sanat enstitülerinden yetişmiş olanlar hemen hemen yok gibidir.

Bu mukaddimeden sonra arz etmek istediğim şudur: biliyorsunuz ki sanat okulları az çok dışarıya iş yaparlar, meselâ kız sanat okulları atelyelerinde harice elbise dikerler, çiçek yaparlar.

Bu siparişlerden elde ettikleri para belki de hazineye gidiyor. Erkek sanat okulları da aynı suretle harice iş yaparlar.

Bu işlerden temin edilen paralar mütedavil sermaye şekline konsa müesseselerle birlikte, çocuk sanatına devam etmek isterse ona sermaye olarak bir miktar para verilirse; çünkü çocuk âlet edevat, avandanlık gibi birçok şeyler alacaktır, bunlar paraya mütevakkıftur. Onun için kendisine bir sermaye verilse ve bir parça olsun kolaylık gösterilse gayet yerinde olur. Okul bir nevi patronal vaziyetinde olsa Bu parayı mutlaka ebediyen onun üzerinde bırakmak şart değildir. Genç tuttuğu yolda muvaffak olursa, iş yaparsa yavaş yavaş her sene birer miktarı ödemek suretiyle okuldan aldığı borcunu ödiyebilir. Bu noktayı da mühim gördüğüm için temenniler meyanında nazarı dikkate alınmasını rica ediyorum.

Başkan— Bay Halil Bedi Yönetken

Halil Bedi Yönetken — Bendeniz mütehassıs bir arkadaşımla kız enstitülerinin müfredat programını inceliyen ko-

misyona memur edilmiş, bu münasebetle mevzua yakından temas etmiş bulunuyorum. Kız enstitülerinde haftada birer saat müzik dersi vardır, bunun, daha başka dileklerle beraber ilk sınıflarda iki saate çıkarılmasını teklif ettik.

İlhami Cıvaoğlu — Usul hakkında maruzatta bulunacağım.

Başkan — Buyrun.

İlhami Cıvaoğlu — Kâzım Nami Duru üstadımız bazı meselelere temas ettiler. O mevzulara komisyon sözcüsü hemen cevap versin de ondan sonra Şûra tekrar bu mevzulara dönmek mecburiyetinde kalmasın.

Halil Bedi Yönetken (devamla) — Halbuki bugün yeni tasarıdan öğreniyoruz ki erkek sanat okullarına müzik dersi gene konulmamıştır. Bendeniz iki evlâdım olduğunu tasavvur ediyorum, biri kız enstitüsüne, diğeri erkek sanat okuluna gidiyor, biri müzik terbiyesinin nimetlerinden faydalanıyor, öteki bundan mahrum kalıyor. Bu durumda bir anormallik görüyorum. Eğer sanat eğitiminin, müzik eğitiminin bir değeri varsa ki büyük değeri vardır, bütün dünya bu noktada birleşmiştir, bundan kız evlâdımız faydalanırken, erkek evlâdımızı bu nimetten mahrum bırakmak doğru olmasa gerektir. Ne yapıp yapıp sanat okulların da hiç olmazsa haftada birer saat müzik dersi konulmasını teklif ve bunun üzerinde ısrar ederim.

Başkan — Efendim görülüyor ki talepler birbirini takibediyor. Arkadaşımızın teklif ettiği mesele halledildikten sonra diğer meselelere geçilmesini münasip görüyor musunuz, bunu evvelâ halletmek lâzımdır.

Teklif edilen pisikoteknik muayene meselesinin temenniler meyanına alınmasını ve Sanat okullarında muayenelerin yapılmasını teklif ediyorsunuz değil mi?

Fahaettin Kerim Kökay — İstanbul'da ve Ankara'da bu şekli yapabilecek müeseselerin vücuda getirilmesini teklif ediyorum.

Başkan — Bu teklifi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... kabul edilmiştir.

Kâzım Nami arkadaşımızın itiraz ettiği noktalara karşı komisyon sözcüsü.ün cevap vermesini bir arkadaşımız istiyor. Buyurun

Yusuf Ziya Etiman — Efendim ben programlar komisyonunda değilim, yalnız asıl komisyonumuz müzakereleri sırasında programlar üzerinde konuşulurken arkadaşlarımız beden terbiyesi üzerinde de durdular, neden dolayı bunun üzerinde durulduğuna şahidoldum, münakaşa ettiler, bu işin mütehassısı olmamakla beraber şunları öğrendim. Sanat okullarında beden eğitimi dersi, haftalık programlarda yoktur. Yalnız sabahları derslerden yarım saat evvel çocuklar okula gelerek orada yarım saat beden hareketleri yaparlar İstanbul, İzmir ve Ankara gibi yerlerde (nakil vasıtalarının hali hazırdaki durumu da herkesçe malûmdur.) Bu çocukların birçokları ancak ders saatlerine yetişebiliyorlar, beden hareketlerine iştirak edemiyorlar. Onun için beden-eğitimi dersininde ders saatleri arasına alınarak çocukları erken gelmeye, yapamıyacakları bir işe zorlamamak ciheti uygun bulunmuştur.

Sonra beden eğitimi için yarım saat, bir saat, iki saat değil de her sabah 10 dakika, 20 dakika muntazam hareketler yapılması daha faydalı olacaktır diye düşünen arkadaşlarımız vardır. Bunlara 10 dakika, yarım saat toplu bir halde, sekiz yüz-bin öğrencisi bulunan bir okulda bir arada beden eğitimi yaptırmaya hiçbir yerde imkân yoktur Çünkü bahçeleri geniş değildir diye cevap verildi. Bunun için her gün 10 dakika, 20 dakika yerine her sınıfa ayrı ayrı haftada bir 1-2 saat konulsun denildi. Şu halde faydası ne olacaktır? Arkadaşlarımız dediler ki beden eğitiminden maksat yalnız vücudun inkişafını sağlamak dedeğil. Aynı zamanda toplu hareket etmeyi de öğrenme ve başarma meselesidir. Fikir gelişmesine de çok faydası vardır, diye mütalâa ettikleri için ders mahiyetinde olarak programa alındı dediler ve öğlece kabul edildi.

Tarih dersleri için konuşulurken bizim sanat enstitülerimizde birinci sınıfta tarih için 1 saat, ikinci sınıfta yine 1

saat olmak üzere iki saat tarih dersi vardır. Burada orta okullarda okutulan tarih kitapları takibedilir.

Orta okulların saatleri kadar saatimiz olmadığı için bu dersleri tamamlamak hemen imkânsız oluyor, mütaakıp sınıflara da gerek atelye çalışmaları, gerek resim ve diğer teknik dersler yüzünden tarih konması mümkün olmadığı için ve son sınıf çocukları her bakımdan biraz daha yetişmiş yaşta olacakları için bir saat koymak suretiyle tamamlansın, yurdumuzun İnkılâp tarihi öğretilsin kâfi gelir denildi.

Üçüncü tenkid olarak Kâzım Nami Duru üstadımız; niçin sanat okulları mezunları ticaret âleminde çalışmıyor diyorlar. Bu ticaret meselesi âciz kanaatimce her şeyden evvel birçok görenek ve geleneklere de bağlı bir şeydir. Babası yahut dedesinde ticaret yaparak ticaretin para kazandırdığını görerek böyle çalışırsa daha iyi olacağına inanmış olmadığı için, çocuklar bu işe birdenbire atılamıyorlar. Bir okulu bitirir bitirmez atelye açma işi hem görenek, hem tecrübe, hem de sermaye işi olduğundan sanıldığı kadar kolay bir iş değildir. Tedricen olacaktır. Ve olmaktadır. Erkek sanat enstitüleri mezunları arasında fiilen ve bağımsız olarak iş yapıp önemli paralar kazanmakta ve iyi işler başarmakta olan mezunlarımız çoktur. İşte bunlar eski dede ve babalar yerine yeni nesil için örnek oluyorlar. Bir sanat okulu mezununun cemiyet içinde alacağı durum aynı zamanda bir arz ve talep meselesidir. Hangi meslekten olursa olsun bir öğrenci büyük zorluklarla karşılaşmadan hayatını kazanmak olaylığını nerede bulursa oraya gider. Kâzım Nami Duru üstadımızın dileği veçhile her mezun hemen bir atelye açıp bağımsız çalışamıyorsada, örnekler günden güne artmaktadır. Sanat okulları mezunları memuriyet peşinde değildirler. Onların büyük bir kısmı kendi meslekleri içinde çalışmaktadırlar.

Nurettin Boyman — Sayın arkadaşlar, gündemde kız enstitüleri konusu bulunmamakla beraber sayın üstat Kâzım Nami Duru, kız enstitüleri mezunlarından bahisle, bunların hariçte serbest çalışmadıklarından veya çalışmak imkânını bulamadıklarından şikâyet ettikleri için,

cevap vermek üzere, söz aldım. Kendilerine şu dakikada 50,60 adres verebilirim, bunlar; Ankarada, Adanada Samsunda, Kastamonuda ve daha birçok yerlerde kız teknik öğretim okulları mezunlarından serbest olarak çalışan ve hayatlarını bu okullarda öğrendikleri sanatlarla kazanan kızlarımızın adresleridir. İsterlerse kendilerini Ankarada atelye açmış olan mezun kızlarımızın atelyelerine de götürür; birer, birer gezdirebilirim.

Arkadaşlar, mezunlarımızın bir kısmı evlerinde hususî şekilde çalışmak suretiyle hayatlarını kazanmaktadırlar.

Bunlar resmen atelye açmış olmamakla beraber yine kendi mesleklerinde çalışıyor ve para kazanıyorlar. Resmen atelye açmamış olmalarının tek sebebi, bu işin birçok külfetleri ve güçlükleri olmasındandır. Bu münasebetle şu noktayı da dikkatinize arz edeyim: kız enstitü mezunlarının hepsinin atelye açmalarını istemek hatalı olur; çünkü bu okulların ilk ve en yakın amacı, kızlarımızı bilgili, becerikli, marifetli ve ileri seviyede bir aile telâkkisinin istediği niteliklerde birer anne ve ev kadını olarak yetiştirmektir. Bununla beraber onları kadın sanatlarından biri ile icabında hayatlarını kazanabilecek şekilde hazırlamakta bu okulların bir diğer gayesidir ki bunun da genişliği ve önemi her okula ve her okulun bulunduğu çevrenin sosyal ve ekonomik durumuna göre başka başkadır. Arzettiğim bu gerekçelere göre her kız enstitüsü mezununun behemahal atelye açmasını istemek, herhalde doğru olmaz.

Bunu bir misal ile açıklıyarak arz edeyim: Bolu'da bizim bir kız enstitümüz vardır. 7000 nüfusu olan bu kasabada bugün olduğu gibi istikbal için de kaç tane kadın terzisine ve kadın şapkacısına ihtiyaç vardır? Bu, en iyi temennilere dayanan geniş ölçü ile hesap edilse bile nihayet 10,15 şi geçmiyecektir. O halde, Bolu'daki kız enstitüsünü, bu ihtiyacı karşılıyacak kadar mezun verdikten sonra kapatalım mı? Binaenaleyh kız teknik öğretim okullarını, anne ve ev kadını yetiştirmekle, sosyal kalkınma dâvamızı bu yönlerden gereçekleştirmekle görevli birer okul olarak almak ve nihayet mezunlarına icabettiği zaman hayatlarını kadın sanat-

lariyle kazanabilmek imkânını bu ana gaye içinde veren birer eğitim ve öğretim müessesesi olarak telâkki etmek lâzımdır. İşte bu sebeplerledir ki, Sayın üstat Kâzım Nami Duru'nun tenkidlerini yerinde ve haklı bulmamaktayım.

Danyal Akbel— Efendim Bay Kâzım Nami Duru üstadımızın işaret buyurdukları (Sanat okulları mezunlarımızın hariçte himaye görmedikleri ve bir kısmının memuriyete kaçtığı, bunlara bir mikdar mütedavil sermaye verilerek serbest hayata atılmaları ve kazançlariyle yaşıyabilmelerinin temini) hakkındaki noktai nazarlarına cevap vermek, açıklamak istiyorum

Sanat okullarımızın gayesi hepimizin bildiği gibi; memlekete kalifiye işçi yetiştirmek ve memleketimizin endüstri alanındaki genilşleme ve ilerlemesinde vazife alacak teknik elemanları hazırlayıp, ödevlerini yapabilecek duruma çıkarmak ve serbest iş sahasında da çalışıp kazanabilecek elemanları yetiştirmektir.

Gaye ve maksat bu olduğuna göre; iddia ediyorum ki bu on sene zarfında sanat okulu mezunlarından iş bulamamış, açıkta kalmış kimse yoktur. Son altı yıl içinde yani ikinci cihan harbi başladığından beri memleketimizin bilhassa ordumuzun, yeni açılan millî fabrikalarımızın, mensucat, şeker, Karabük demir, cam, çimento fabrikalarımızın ve hattâ Kırıkkale, Gölcük tersanemiz, Devlet Demiryolları, Denizyolları, Havayolları gibi büyük fabrikalarımızın işçi ihtiyaçlarını kısmen temin etmiş fakat bu ihtiyaç o kadar fazla olmuştur ki; bu fabrikalar, bağlı bulundukları bakanlıklar vasıtasiyle, Bakanlığımıza müracaat ederek sanat okullarında kendi nam ve hesaplarına yüzlerce ve binlerce öğrenci yetiştirmek zorunda kalmışlardır. Bugün, bu ihtiyacı kısmen tatmin edebildiklerini şükranla bildirmektedirler. Bendeniz evvelki sene Kayseri'ye gittiğim zaman oradaki bez fabrikasiyle, tayyare fabrikasını gezmiştim. Bu fabrikaların her seksiyonunda bulunan sanat okulu mezunları öğrencilerimi gördüm.

Bunların bir kısmı işçi, bir kısmı usta, bir kısmı da kısım şefi olarak vazife almış bulunuyorlardı. Aynı hali Kırıkkale,

Karabük demir çelik fabrikalarında da görmüştüm, sevindim, hoşuma gitti. Bunlardan bir kısmı Ankara, İzmir ve Aydın sanat okullarından mezun olmuş öğrencilerim imişler.. Bu çocuklarımızın çalışmaları hakkında şeflerinden, mühendislerinden malûmat istedim. Hepsi memnuniyetle bunların mesai erinden faydalandıklarını söylediler. Şu halde sanat okulları mezunları bu gibi fabrikalarda kendilerine verilen vazifeyi muvaffakıyetle başarabilecek derecede becerikli ve başarılı, iyi iş terbiyesi almış çocuklarımızdır. Onlarla daima iftihar edebiliriz. Binaenaleyh 10 sene zarfında sanat okullarımızdan çıkıp da hariçte memuriyet almış ve hayatını kazanmamış kimse yoktur. Serbest iş sahasına atılan sanat okulu mezunlarına gelince: Arkadaşlar biliyorsunuz ki bu gibi işler ufaktan başlar ve bunun başında da hep ufak bir sermaye bulmak lâzım gelir. Bunu temin etmek, piyasaya bu çocukları tanıtmak, onlara iş bulmak, dükkân tutmak, kredi ile malzeme tedarik etmek ve ufak kazançlar sağlamak gibi yardım işlerini de yapmaktayız. Bu işler için Bakanlığımızın ve diğer okul idarelerinin yardım ve alâkalarını burada şükranla anarım. Sizlere canlı misaller verebilmek için; İzmir, Bursa, Konya ve Ankara gibi büyük merkezlerde bulunan sanat okullarımız mezunlarının gördükleri himaye ile açtıkları dükkân ve atelyeleri, piyasaya yaptıkları işleri canlı birer örnek olarak gösterebilirim. Bu gençlerimiz bugün ufak işler almak suretiyle, mütaahhit vaziyetine girmiş bulunuyorlar. Meselâ eskiden beri İzmir'de bir Haraççı Kardeşler vardır. Bunlar kazançlarını o kadar artırmışlardır ki İzmir'den başka İstanbul ve Ankara'da birer şube açmışlardır. Evvelki sene müfettiş iken İzmir'e teftişe gittiğim zaman ekserisi öğrencim olan bu gençleri gördüm. İzmirde senelerce emek verdiğim sanat okulunun muhtelif yıllarında mezun olan çocukların açtıkları fabrikaları birer birer gezip tetkik ettim. Bunlardan modelci İsmail Usta mevcut atelyelerine ilâveten Alsancakta büyük bir arsa satın almış üzerine demir, tesviye, torna ve dökümhanesi olmak üzere büyük bir demir fabrikası yaptırmakta idi. Bu fabrikanın değeri tahminen iki yüz bin liralıktır. Yine bu çocuklardan dökmeci Nazmi ustanın Karataş'taki döküm atelyesini, Celâl

Ustanın iki tane tesviye ve torna atelyelerini, Arap Musa Ustanın döküm atelyesi, Mehmet Şükrü elektrik atelyesi vardır ki hakikaten iyi çalışıp iyi para kazanıyorlardı. Kendileri ile konuştum: Devlet ve belediyeye ait birçok büyük taahhüt işlerine girişmektedirler. Sonra Arastaya gittik orada da iki atelye gördük. Bunlarda mensucat fabrikaları çıkrıkları vardır. Bu çıkrıklardan yapıyorlardı. Ayrıca bu fabrikaların iğnelerini de yapmaktadırlar. Bunlar bittikten sonra ne yapacaksınız dedim, «kolay» dediler «Malatyadan iş aldık onları yapacağız».

Aynı suretle bu fabrikalara hususi tavsiyeler alarak büyük işler peşinde koştuğunu gördüm. Ufak atelyeleri olan bu çocuklarla son İzmir seyahatımda yaptığım ayrı bir toplantıda aşağı yukarı ne kadar ciro vapıyorsunuz dedim, verdikleri rakamlara göre: (200-250 bin) lira arasında dediler. Bu 250 bin liranın % 20-40 ını kâr haddi olarak kabul buyurursanız, kazançlarını ve mazhar oldukları refahı elbette takdir buyurursunuz. Aynı suretle Ankara'da bizim Ankara sanat okulundan mezun olup da mütaahhit durumuna yükselen Bedri Usta, Şevket Usta, Rıfat ve Nâzım Ustalarla Haraççı Kardeşler vardır. Bunlar hep piyasada atelye sahibidirler.

Bunlarla beraber çalışan diğer sanat okulları mezunları da vardır. Bugün bu çocuklar bakanlıklarda, okullarımızda ve hususi müesselerde birçok büyük işler yapmaktadırlar ve bu işlerde de muvaffak olmuşlardır. Kendilerini yakinen takibetmekteyiz. Yine bu meyanda okuldan mezun olup çıktıktan sonra ellerinde on parası bulunmıyan çocukların birçoğuna mütedavil sermayemizden ufak ufak pay ayırarak yardım yaptığımız genç sanatkârlarımız vardır ki; bunlar talimatname gereğince biriken haklarını mezun oldukları vakit alabilmektedir.

Bu paraların bir kısmiyle avadanlık alırlar. Bir kısmını da kendilerine sermaye yaparak piyasada tutunmuşlardır. Sermaye yardımı görmiyenler, okul idareleri onları piyasaya tanıtır ve kredi ile kendilerine malzeme temini yollarını arar. Emin olunuz ki bu çocuklar hayata atıldıkları zaman bu paraya sahip değillerdi. Ellerine geçen ufak tefek para-

larla iş sahibi olmuşlardır. Misal mi istiyorsunuz? Bugün içerisinde toplandığımız bu Fakülte binamızı canlı bir misal olarak ele alalım. Bu Fakültemizin büyük konferans salonunun koltuklarını, muhtelif dershanelerdeki sıralar, dosya dolapları, vitrinli, kütüphanesi gibi gördüğünüz tesisat eşyasının mühim bir kısmını mezun olup piyasada mütaahhit olarak çalışan çocuklarımız yapmışlardır. Bundan başka Atatürk Lisesinin eşyalarının mühim bir kısmını, İsmetpaşa Kız Enstitüsü konferans salonu ve tesisat eşyasının mühim bir kısmını bu mezunlarımız yapmışlardır. Binaenaleyh hayata atılan ve bu sahadaki çalışmaları 5 - 6 seneden ibaret olan bu mezunlarımız bilhassa ufak bir sermaye ile ayrıca bir himayeye mazhar olabilseler yapacakları işler ve kazançlar da o nispette büyük olacaktır. Diğer taraftan birçok büyük şehirlerilmizdeki sanat okullarında okul müdürlerinin başkanlığı altında himaye heyetleri kurulmuştur. Meselâ İzmir'i ele alalım. Burada iş daha esaslı tutulmuştur. Mezunlar her ay toplantıya çağırılırlar. Bu toplantılarda onların iş hayatındaki çeşitli meseleleri görüşülür. Yapılacak yardımlar tespit edilir ve desteklenir. Hulâsa bu mezunlarımız için bütün imkânlar yapılıyor ve yapılmaktadır.

Bu bakımlardan Kâzım Nami Duru üstadımızın mütalâalarını varit görmüyorum. Ve bunun canlı misallerini yüksek huzurunuzda arz etmiş bulunuyorum. Uzun süren maruzatımdan dolayı affınızı rica ederek sözlerime nihayet veriyorum.

Kâzim Nami Duru — Arkadaşlar, bu nokta üzerinde söylediğim sözler şu tafsilâtın verilmesine yaradığı için kendimi memnun görüyorum.

Hiç olmazsa burada birçok şeyler öğrenmiş oluyoruz. Gerek Nurettin Boyman'a, gerek Danyal Akbel'e teşekkür ederim.

Ancak zannediyoruz ki burada her söylenen söz kastî tenkidle olmamaktadır. Arkadaşlar, ben öteden beri düşünüyorum, gerek kız, gerek erkek sanat enstitülerinden çıkanlar kendi başlarına kendi sanatlariyle yetişsinler, kendi sanatlariyle yükselebilecek insanlar olarak yetişsinler diyorum. Benim maksadım buydu, bunu söylemek istiyorum. Bunlara bir

sermaye temin edilsin, okulun himayesi sayesinde daima okul onlar üzerinde bakıcı olarak bulunsun. Bunlar minnettar olacaklar. Ve bu suretle okul hayatından ayrılmamış bulunacaklar.

Rica ederim sözlerim yanlış tefsir edilmesin. Demedim ki ben kız sanat okullarından veyahut erkek sanat okullarından çıkan çocuklar ehliyetsizdir, işe yaramaz, böyle bir şey söylemedim. *(Evet söylemediniz sesleri)* söylemedim, çünkü biliyorum ki bu çocuklar ehliyet kazanıyor. Fakat bu ehliyet bizde daha ziyade Devlet yoliyle oluyor. Bendeniz bunun kendi yollariyle olmasını ve bunun teminini istiyorum. Yani bu yolları kendileri temin edebilsinler. Benim gösterdiğim misal içersinde İstanbul vardı. Halbuki arkadaşımız İstanbul'dan hiç bahsetmediler. Ben ne Ankara ne de İzmir'den bahsediyorum.

Nurettin Boyman — İstanbul'dan da bahsettim.

Kâzım Nami Duru *(Devamla)* — Kendileri İstanbul'u söylememişlerdir. Onun için çok rica ederim. Her söylenen iş tetkiksiz, tahkiksiz, anlamadan söylenen sözler şeklinde telâkki buyurulmaz. Bendeniz şu noktayı düşünerek dedim ki; kendi kanadlariyle uçabilecek adamlar olarak yetişmelerine meydan verilmesi ve kendilerine bir sermaye temin edilmesiydi. Talebim bundan ibarettir.

Nihat Saydam— Efendim, bir noktayı belirtmek istiyorum. Hakikaten sanat enstitülerinden çıkan çocukların çoğu dışarda iş bulmakta ve işlerini genişletmek istemektedirler. Fakat bazı kanunlar bunların inkişafına engel olmaktadır. Meselâ iki beygir gücünde bir atelye, üç beygir gücüne çıkarıldı mı derhal muamele vergisi ile karşılaşılıyor. Sonra genişletmek için, işçi veya sanat enstitüsü mevzunu arkadaşını alıp çalışanların, sayısı altı işçiyi buldu mu yine muamele vergisi karşılarına çıkıyor. Bu yüzden çocuklarımız tam mânasiyle inkişaf edemiyor. Bunun da şurada nâzarı dikkate alınmasını ve Bakanlığa arz edilmesini ve ayrıca diğer bakanlıklar nezdinde gerekli teşebbüsün yapılmasını buradan rica ediyorum.

Çünkü halen iş sahibi birçok çocuklarımız ait olduğu bakanlıklara, bu kanunu yapan ve tatbik etmekte olan makamlara müracaat ediyorlar, hiçbir netice çıkmıyor. Bu ise memleketimizde endüstrinin inkişafına set çekiyor. Halbuki komşumuz Bulgaristan da aksine olarak bu şekilde iş görenlere prim dahi veriliyor.

Biz primlerden vazgeçtik, hiç olmazsa önlerine bu kadar ağır malî kanunlarla iş görmelerine ve inkişaflarına set çekmiyelim.

Başkan — Efendim, Kâzım Nami Duru üstadımızın düşünceleri zannederim cevaplandırılmıştır.

Başka bir nokta hakkında söz istiyen var mı?

Sami Akyol — Arkadaşlar, evvelâ sözüme raporun bir maddesindeki bir tâbirin değiştirilmesini rica ederek başlıyacağım. Raporda "orta derecedeki okullar gibi sömestr tatili verilmektedir„ deniliyor. Orta derecedeki okullarımızda sömestr tatili yoktur. Yalnız birinci ve ikinci kaanat notları döneminden sonra birer dinlenme tatili vardır. Buna orta okullarda olduğu gibi dinlenme tatili denilmesini ve cümlenin bu surette düzeltilmesini arz ve teklif ediyorum.

İkincisi günden güne geliştiğini memnunlukla gördüğümüz erkek ve kız teknik okullarının, sanat enstitülerinin komisyonca yönetmeliği, müfradatı incelenmiş ve burada bazı tetkikler arz edilmiştir. Beden eğitimi gibi ferdin bedenî inkişafı için programda yer ayrılmasını istiyen arkadaşlarımın fikirlerine bir nokta daha ilâve etmek istiyorum.

Bu da enstitülere bir de (iş eğitimi) dersinin konmasıdır. İyi iş yapmak, verilen bir işi, pratik ödevi zamanında, istenildiği gibi muntazam ve güzel bir şekilde yapmak itiyadına alışmak, buna yer vermek, onların serbest hayata atıldıkları zaman rekabetle karşılaştıkları vakit kendilerine verilecek bir işi zamanında, muntazam, iyi ve itimat verici bir saatte yapmalarını sağlıyacak bir iş eğitimi dersi görmelerinde fayda görüyorum. Her ne kadar okulun genel çalışışında öğrencilere netice itibariyle bir iş eğitimi verilmiş oluyor. Nasıl ki; beden eğitimi onların bedenlerinin inkişafına yarıyorsa, iş eğitimi

de, iş ruhunun gelişmesine yardım edecektir. Böyle bir ders konulacak olursa bu dersin sanat okullarımıza faydalı olacağını ümidediyorum.

Sanat enstitülerinin birinci devresinde, ve enstitülerin, birinci devresi diyeceğim, yani orta okula uyan kısımlarda okutulmakta olan tabiat bilgisi, fizik ve kimya derslerinin bundan 15 — 16 yıl evvel ilk defa okullarımızda tatbik edilen ve sonra vazgeçilen fen bilgisi ve biyoloji dersleri müfredatına çevrilmesini ve o zaman bu dersler için yazılmış olan kitapların okul kitabı olarak kabul edilmesini, bu okulların bünyeleri ve çalışmaları bakımından faydalı buluyorum. Bu itibarla tabiat bilgisi dersinin de fizik ve kimya dâhil, fen bilgisi - biyoloji dersi haline sokulmasını lüzumlu gördüğümü yüksek heyetizinize arz ederim.

Başkan — Efendim, sömestr tatili yerine dinlenme tatili tâbiri kullanılmasını muvafık görüyorsanız bu şekilde yazalım. (*Muvafık sesleri*)

Diğer noktalar hakkında söz istiyen var mı?

Dr. Fahrettin Kerim Gökay — Bunların Talim ve Terbiye Heyetine gidip tetkik edilmesi lâzımdır.

Nusret Kürkçüoğlu — Ben, fen bilgisi meselesi hakkında birkaç söz söylemek istiyorum. Öğretmenlik hayatına başladığım zaman bu dersi okuttuğum için mahiyeti ve kitapları hakkında oldukça bilgim vardır. Bu itibarla bu hususta söyliyeceğim sözlerin muhterem heyetinizi tenvir edebileceği kanaatindeyim.

Fen bilgisi orta okullara konmuştu ve deniyordu ki orta okul mezunları hayata atılacakları zaman teknik vasıtalarla hakkında bilgi sahibi olsunlar.

Orta okullarda teknik vasıtalarla daha iyi bilgilendiren bir ders okutulması belki faydalı olur.

Zannedersem bunu sanat okullarında düşünmemize lüzum yoktur. Esasen bunların derslerinin büyük bir kısmı öğrenciyi daimi surette teknik vasıtalarla karşı karşıya bulundurmaktır. Halbuki fizik kimya ve matematik, teorik bilgiler veren derslerdir. Eğer sanat okullarında bu teo-

rik dersleri kaldırıp onları pratik işlere tahsis edersek buralardan çıkacak mezunlar hayata atıldıkları zaman karşılarına çıkacak güçlükleri yenmek için lâzım teorik bilgilere malik olmazlar.

Bu bakımdan fizik ve kimya derslerinin olduğu gibi kalması ve fen bilgisinin diğer derslerde yeter derecede temin edilmiş olacağı doğru olur kanaatindeyiz.

Dr. Fahrettin Kerim Gökay — Efendim, bu gibi teklifler Talim Terbiyeye sevk edilsin orada incelensin. Şûra bu gibi tekliflerle dersin mahiyetinin değiştirilmesine müsaade ederse doğru olmaz, bunların Talim Terbiyeye sevk edilerek orada incelenmeleri lâzımdır. Müsaade buyurursanız oraya gönderelim esasen bu oranın vazifesidir. Oraca tetkik edilsin buraya gelsin.

İlhami Cıvaoğlu — Millî Eğitim Şûrası kanununun 3 üncü maddesi bizim nasıl çalışacağımızı gösteriyor. Bu kanunun bu maddesine göre Talim Terbiye Dairesince hazırlanmış bulunan yönetmelik, tüzük, program ve şair ne varsa onların Millî Eğitim Şûrasının nazarı tetkikinden geçer. Millî Eğitim Şûrası bu meseleler hakkında tetkiklerde bulunur ve intihai teklifler yapar. Bu teklifler Bakanın tasdikinden geçer geçmez kesinleşir. Onun için bizim burada Bakanlığa bırakacağımız noktalar ancak kendi tarafımızdan halledilmesi kabil olmıyan ve neticeye bağlıyamadığımız meselelere taallûk eder; yoksa halettiğimiz ve bir karara bağladığımız noktalar artık Talim ve Terbiye Dairesine gitmez.

Başkan — Sanat okulları ders programı Şûraya arz edilmiştir. Bunlar da ders programlarına taallûk ettiği için burada konuşulabilir.

Arkadaşımız fizik ve kimya derslerinin kaldırılıp yerine biyoloji ve fen derslerinin konulmasını teklif ettiler.

Dr. Fahrettin Kerim Gökay — Efendim, Millî Eğitim Şûrasında bir dersin ilâvesi veya kaldırılması bir nokta-i nazar olarak arz edilebilir. Bu şûrada konuşulabilir. Arkadaşımız İlhami Civaoğlu ve Sami Akyol burada bir nokta-i nazar ortaya attılar ve fizik kimya dersleri kaldırılsın yerine fen

bilgisi ve biyoloji diye bir ders konulsun dediler. Bu teklifi Yüksek Şûranın reyine koymak doğru değildir, eller kalkar ve kabul edilirse bendenizce yanlış bir şey olur. Çünkü bir memlekette okul programları yapılır ve müfredatı tâyin edilirken birçok meselelerin göz önünde tutulması icabeder. Bir şûra heyeti umumiyesinin bir iki dakikalık müzakereden sonra böyle bir neticeye varması ile doğacak neticeyi sonra düzeltmek zorunda kalırız. Binaenaleyh Sami Akyol arkadaşımızın teklifi üzerinde bu dersler ne şekilde konmalıdır. Hangi müfredata konması lâzımdır? Bunu, Bakanlığın erkânı harbiyesi mesabesinde olan Talim ve Terbiye Heyeti Bakanlıkta bulunan diğer mütehassıslardan da istifade ederek inceler. Ondan sonra müzakere eder. Müsaade ederseniz bu tarzda bir şeyi tetkik ederken Bay Sami Akyol'un bu konunun Talim ve Terbiyeye gönderilmesi hususundaki teklifinin reye konmasını arz ediyorum.

Başkan — Zaten yapılan bir temennidir. Bu hususta bir karar verilecek değildir.

Senihe Hızal — Kız sanat enstitülerinde okutulacak tabiiye, fizik, kimya dersleri genel bilimi sağlayıcı ve orta okullar seviyesine kısmen uyarlık gösterici bir mahiyet taşımakla beraber kız enstitülerinin hedef ve gayesi göz önünde tutularak bu derslerin konularında en ziyade bu okulların sanat derslerine uygunluk gösterecek ve onlarla paralel yürüyecek bir metot takibedilmiş ve bu yolda bir müfredat hazırlanmıştır. Bu itibarla kız sanat enstitüleri temamen orta okulları aynı müfredatı takibetmiyen fakat onların ayarında tedrisat yapan müesseselerdir. Bunu burada bir kere daha belirtmek isterim ki bu okullar kendi janrında ve orta seviyede birer okuldur. Kız sanat enstitülerinde okunacak fizik kimya, tabiiye dersleri okuldaki sanat bahisleriyle ilgilidir. sanat derslerini destekleyici mahiyettedir. Müfredatındaki bu tehavvüle göre bu dersleri orta okulların şimdiki tabiiye, fizik, kimya kitaplarından takibetmek mümkün olamıyacaktır. Bakanlığın evvelce tatbik ettiği fen bilgisi kitapları ile bu öğretimi temin etmek kabil değildir. Çünkü o kitaplarda enstitülerin bu derslere ayırdığı konuya uygunluk göster-

memektedir. Bunun için kız enstitülerinde okutulacak diğer derslerin hemen hepsinde yapılan istek gibi fizik, kimya, tabiiye dersleri için de Yüksek Bakanlığın tasvip ve alâkasını temenni ederek bu derslerin müfredatını sağlıyacak mahiyette kitaplar telif ettirilmesini komisyonumuz faydalı görmekte ve bunu raporumuzda da belirtmekteyiz.

Sami Akyol —Arkadaşlar şimdi kız teknik okulu komisyon başkanının vermiş olduğu izahattan anlıyorum ki bugün enstitülerin orta okula tekabul eden kısımlarında okutulmakta olan fizik-kimya ve tabiat bilgisi derslerinin programı bu enstitülerin bünyesine uygun değildir. Ben de bu durumu bildiğim içindir ki başka bir teklifte bulundum. Esas itibariyle bu işi uzman olarak inceliyen arkadaşlarımın vardıkları kanaatle benim düşüncem arasında bir fark yoktur. Bu okulların fen derslerinin bünyesine uygun olmadığını iddia ederken başka bir programın ve başka bir ders sisteminin bu okullara faydalı olmasını düşünerek fen bilgisi ve biyolojiyi teklif etmekteyim.

Bugünkü fizik-kimya ve tabiat bilgisi dersleriyle fen bilgisi ve biyoloji derslerinin neliğini tecrübeli arkadaşlarım pekâlâ bilirler, onun için bunların üzerinde uzun uzadıya durup vakitlerinizi almak ve zihinlerinizi yormak istemem.

Şûra komisyonunun teklifi yüksek heyetinizin önüne gelecektir. Bendeniz de bir temenni ve teklif olmak üzere sırf bu derslerin yerine daha evvel okullarımızda denenmiş, bilhassa sanat okullarının iş hayatına çok iyi ve yakından temas eden bir programın uygulanmasını teklif ediyorum, bu da zararlı bir teklif değildir. Bu okullar, pratik çalışan okullar olduğu için bu arz ettiğim derslerle onların pratik bilgileri desteklenmiş olacaktır. Yoksa liseye muadil enstitü kısımlarında fizik-kimya dersleri kaldırılsın ve yerine fen bilgisi biyoloji dersleri konulsun diye bir teklifte bulunmadım.

Nusret Kürkçüoğlu arkadaşım bunu böyle anlamış. Yani enstitülerdeki fizik ve kimyanın kaldırılıp da yerine fen bigisi konulmasını teklif ettiğim tarzında anlamışlar. Teklifim böyle değildir. Bu teklif kabul buyurulduktan sonra bu dersler için kaç türlü kitap olacağı hakkındaki hüküm ise bunu dü-

zemliyecek salâhiyetli makamların vazifesidir. Yoksa buraya huzurunuza çıkıp da bir arkadaşın çok belâgatla söylediği sözleri, benim ağzımdan tek kitap olsun diye bir söz çıkmadığından dolayı, bana teveccüh etmiş telâkki etmemenizi rica ediyorum. Bir kitabın ihtiva etmesi gereken mevzular programlarda gösterilmiştir. Bu konuları kavramak üzere bir kitap da olur, yüz kitap da. Bu benim program hakkındaki teklifimden ziyade tek kitap mı? Çok kitap mı? Bu meseleyi ilgilendirir ki, bu da başlı başına ayrı bir konudur.

Nusret Kürkçüoğlu — Efendim, ben sadece yanlış anlamamış olduğumu söylemek isterim, hakikaten arkadaşımızın dediği gibi sanat okullarının orta okullara muadil sınıflarında okutulan fizik, kimya ve tabiiye derslerinin değiştirilmesi lehinde söz söyledim hattâ yüksek sınıflar için de aynı kanaatteyim.

Mustafa Kökten — Sayın arkadaşlar! Bayındırlık Bakanlığı bilûmum elektrik tesisat yapımını üç kısma ayırmış ve bunların birinci, ikinci ve üçüncü sınıf ehliyet sahipleri tarafından yapılmasına müsaade etmiştir.

Birinci sınıf ehliyet sahipleri yüksek mühendis ve mühendisler, ikinci ve üçüncü sınıf ehliyet sahipleri sanat enstitüleriyle hariçten yetişen elektrikçilerdir. Birinci sınıf ehliyet sahiplerine bu hak doğrudan doğruya ellerindeki mühendis diplomalariyle birlikte verilmştir. İkinci sınıf ehliyet sahiplerinden sanat enstitüsü mezunlarına ise bu hak hariçten yetişenlerin tâbi tutuldukları imtihana tâbi tutularak muvaffak oldukları takdirde verilir. Halbuki sanat enstitüleri öğrencileri meslekî derslerini mütredat programında işaret edildiği gibi Bayındırlık Bakanlığı elektrik tesisat nizamnamelerine uygun olarak öğretilir. Bundan böyle bu okul mezunlarına da bu hakkın diplomalariyle birlikte verilmesi uygun olduğu kanaatinde olduğumu saygılarımla bildiririm.

Başkan — Sami arkadaşımızın demin ortaya koyduğu mesele hakkında iki mütalâa vardır. Birisi Prof. İlhami Cıvaoğlu arkadaşımızın bu meselenin burada görüşülmesini istiyen

fikirleri, diğeri de Prof. Fahrettin Kerim Gökay arkadaşımızın bu teklifin burada görülmeyip Talim Terbiyede görüşülmesi hakkındaki fikir ve teklifidir.

Fen bilgisi dersi hakkında ortaya atılan temenninin dilekler arasına yazılıp yazılmamasını oya koyacağım; tabiî bu temenniler Bakanlığın ait olduğu dairesinde tetkik edilecektir. Bunun temenniler arasına konulmasını kabul edenler..... Kabul etmiyenler..... lüzumsuz görülmüştür.

Şimdi ortaya atılan diğer bir mesele vardır. Bu meselenin Şûramızın tetkik mevzuu olup olmadığı hakkında düşüncenizi alacağım. Bir arkadaş da elektirikçilerin Bayındırlık Bakanlığınca imtihanının yapılmakta olduğunu söylediler.

Bir üye — İsterseniz bir arkadaş zatıâlinizin söylediklerini tekrar etsin, çünkü işitilmiyor.

Başkan — Elektirikçilerin imtihan meselesini ortaya attılar ve bu imtihanın Bayındırlık Bakanlığı tarafından yapılmakta olduğundan burada görüşülmesine lüzüm olmadığı hakkında karar verilmesini istediler. Zannediyorum ki bu mesele şûranın bugünkü müzakere konusu içinde değildir. *(Bakanlıkça tetkikat yapılsın sesleri)* Bu mesele üzerinde kimse mütalâa dermeyan etmek istemiyor ve başka da söz söylemek istiyen olmadığına göre... bunun temenniler arasına ilâvesini oyunuza koyuyorum *(muvafık sesleri)*

Bugünkü mevzuumuza taallûku dolayısiyle bir önerge vardır. Onu okutuyorum.

ÜÇÜNCÜ MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI BAŞKANLIĞINA

Memleketimizde teknik esaslara dayanan okullarımız, diğer taraftan da güzel sanatlarla uğraşan bir akademimiz bulunduğu halde teknikle estetiği kaynaştıran bir okulumuz mevcut değildir.

«Küçük sanatlar» okulu diye isimlendirebileceğimiz bu müesseseler başka memleketlerin zevk seviyesi ve bilhassa

ekonomisi üzerinde büyük gelişmelere vesile teşkil etmektedir.

Günlük hayatımıza karışan, evlerimizi ve giyim eşyalarımızı süsliyen vazgeçilmez ufak tefek eşyalar, çocuklarımızı sırasına göre oyalıyan, sırasına göre eğlendiren, kafalarını işleten, bir kelime ile yarına uyanık bir insan olarak hazırlıyan oyuncaklar son zamana kadar memleketimize dışardan getirilmekte idi. Bu yüzden millî servetimizden önemli bir parçanın yabancı ellere geçtiğini söylemeyi fazla bulurum.

Mahiyetlerini kitaplarda okuduğumuz, filimlerde seyrettiğimiz kültür sistemlerinde çocuk terbiyesi ve çocuk yetiştirilmesi alanında oyuncağa ne kadar büyük önem verildiğini daima ve sık sık görüyoruz.

Ev hayatımızda, etrafımızda zevkli bir hava yaratmak için lüzumlu gördüğümüz eşyaları hâlâ yabancı memleketler den getirtmekteyiz.

Halbuki yüzyıllar boyunca Türk sanatkârının elinden neler çıkabildiğini, zevk ve zarafetin bu işlerde ne yüksek mertebeyi bulduğunu görmek için fazla araştırma yapmaya hiç de lüzum yoktur. Müzelerimizi şöyle bir dolaşmak yeter; ve bugün iş diye ortaya koyduklarımızı bunlarla mukayeseye cüret edecek olursak ne acıklı hattâ ne korkunç bir durumda olduğumuz belli olur.

Bu itibarla, memleketin ekonomisine, kültürüne, zevkine tesirli faydaları dokunacağına büyük bir imanla inandığımız küçük sanatlar dâvasını köklü bir şekilde halletmenin sırası gelmiştir.

Yaşadığımız bu devirde, artık ne dışardan içeriye akan yabancı eşyalara, ne boyaları birbirine karışmış Kütahya işlerine ne de yumurta sandıklarından yapılmış Eyüp oyuncaklarına tahammül edemeyiz.

Büyük bir sevinçle görüyoruz ki, teknik öğretime lâyık olduğu önemi veren Millî Eğitim Bakanlığı, memleket kültürü ve ekonomisi için hayati diyebileceğimiz bu dâvayı sıkı bir şekilde ele almak istemektedir.

Atılan bu tohumu kısa bir zamanda filiz vererek etrafa dal budak salmış bir halde görürsek bu kültür dâvamızın da memleket rahatlığı, memleket sanatı ve vatan evlâdının iyiliği için halledilmiş olduğuna bütün kalbimizle inanacağız.

Güzel Sanatlar Akademisi
Temsilcisi
Mazhar N. Resmor

Başkan — Bu teklif hakkında söz istiyen var mı? Söz istiyen olmadığına göre bu teklifin de temenniler arasına konulmasını oyunuza sunacağım. Kabul edenler... Etmiyenler ... kabul edilmiştir.

Başka söz olmadığına göre şimdi teknik okul, sanat okulları bahsine geçeceğim.....

Halil Bedii Yönetken — Bendenizin bir teklifim vardı. Bir cevap verilmedi.

Başkan — Müzik işi hakkındaydı onu da görüşeceğiz.

Kâmil Necati Ölçmen — Orta okulların birinci, ikinci ve üçüncü sınıflarında haftada birer saat beden eğitimi dersleri vardır. Fakat yeni alınan karara göre sanat okullarında birinci, ikinci, üçüncü sınıflarında haftada iki, üç saat bir beden eğitimi dersi konulmuştur. Halbuki orta okullarda haftada okutulan yirmi sekiz saat dersin yirmi yedisi nazariyatla geçer ve bir saat beden eğitimi'ne ayrılır. Sanat okullarında ise bunun aksinedir. Yirmi sekiz saat dersin belki yirmiden fazlası atelyelerde bedenî faaliyetlere imkân veren çalışmalarla geçmektedir. Bu sebeple orta okullara nazaran sanat okullarında beden eğitimi dersi fazla olarak konulmuştur. Bu çocukları faydalı şekilde işgal edebilecek cimnastik salonları olmadığı gibi çocuklar boş zamanlarını kapalı dersanelerde dinlenmek için geçirmektedirler. Bu sebeple orta okullara karşılık olarak konan bir saatlik fazla beden eğitimi dersinin yerine müzik dersi konulmasını ve bu sanattan okul öğrencilerimizin de faydalandırılmasını teklif ediyorum.

Başkan — Bunun da temenniler arasına konmasını yüksek oyunuza arz ediyorum.

Vildan Âşir Savaşır — Bir noktayı hatırlamanızı rica edeğim. Arkadaşımız bir dersin ilâvesini istedi. Diğer bır arkadaşımız da bir dersin tayyi ile bir dersin ilâvesini teklif etti. Her ikisi ayrı ayrı tekliflerdir.

Başkan — Musiki dersinin, haftada bir saat olsun, sanat okullarına konulması teklif ediliyor. Bu tadil ve ilâve edilen şeylerin ilâvesiyle raporun heyeti umumiyesini oyunuza arz edeceğim. Kabul buyuranlar. . . . . kabul etmiyenler . . . kabul edilmiştir.

Başkan — Aile ve okul birliği komisyonu raporunu okutuyorum.

3. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI YÜKSEK BAŞKANLIĞINA

Aile ve okul arasında iş birliğinin sağlanması için gerekli tedbirlerin alınması maksadiyle teşkil olunan aile - okul iş birliği komisyonumuz 2/XII/1946 pazartesi günü saat 15 te toplanarak başkanlığa Ankara Üniversitesi Rektörü Şevket Aziz Kansu'yu, başkan vekilliğine Ankara Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Dekanı Enver Ziya Karal'ı, sözcülüklere de, Talim ve Terbiye Kurulu üyelerinden Behiç Enver Koryak'la Gazi Eğitim Enstitüsü öğretmenlerinden Fuat Baymur'u seçmiştir.

Şevket Aziz Kansu'nun başkanlığında aile ve okul arasındaki iş birliği konusu üzerinde genel konuşmalara başlanmış ve şu mutalâalara varılmıştır:

Her memlekette olduğu gibi bizde de yeni hayat gelişmeleri türlü bakımlardan okul ile ailenin gitgide birbirlerine daha çok yaklaşmalarını gerekli kılmaktadır.

Bugünün pedagojik farmasyon almış öğretmeni, vazifesini hakkiyle yapabilmek için, tek tek her öğrencisini tanımak mecburiyetinde olduğundan, eğitim işine kendinden

T. C.
MAARİF VEKÂLE
YAYIM MÜDÜRLÜ
ARŞİV
KÜTÜPHANESİN
AİTTİR

evvel başlıyan ailenin çocuk hakkındaki bilgilerini devir almağa çalışır. Bu sırada çocuğun okul dışı çevresi ve hayatı ile ailenin çocuğa karşı muamele ve tavrının ne olduğunu öğrenir; eğitim soravını kabul ettiği öğrencinin ilerlemesi yolunda ailenin de kendisine yardımını sağlamak için uğraşır.

Öğretim ve eğitim işinde okulun başarı göstermesi birinci derecede ailelerin okula ve öğretmenlere itimadetmesine, ailelerin okul ile iyiden iyiye bağdaşmasına bağlıdır. Aksi halde öğretmenler çocukları istedikleri gibi yetiştiremez ve geliştiremezler. Hele çocukların ve gençlerin eğitimi hakkında aydın bilgilere ve kesin kanaatlere malik olmıyan memleketlerde aile ile okulun anlaşması ve bağdaşması âdeta millî bir zarurettir.

Eğitim prensiplerinde anlaşmazlıklar ve yarım tedbirle yalnız yetişmekte olan nesil üzerinde zararlı etki yapmakla kalmaz, ilerde hayat anlayışlarında ayrılıklar yaratmak suretiyle de cemiyeti temelinden sarsacak fikir perişanlıkları meydana getirebilir.

İlk okullarımızda öğretmenlerin ailelerle alâkaları oldukça ileridir; bilhassa öğrencinin devam, disiplin ve tembellik durumları dolayısiyle babalar ve analar okula davet edilerek kendileriyle çocukları hakkında görüşülür. Yaş ve okul derecesi yükseldikçe okulla ailenin münasebetleri azalır. Orta okullarla orta meslek okullarında, liselerde ve bu derecedeki meslek okullarında idare, karne yoliyle öğrencilerin durumları ailelerine bildirilir; bazı aileler de çocuklarının başarısızlığı takdirinde okula başvururlar; zaman zaman okulda tertibedilen müsamerelerde müdür, ailelere umumi bazı telkinlerde bulunur. Ailelerin okulla alâkalanma hareketi, köylerde okul binası yapma, öğretmene toprak verme gibi çok mühim işler de gürülür. 4272 sayılı Köy Enstitüleri ve Köy Okulları Teşkilât Kanunu'na göre kurulmuş (Köy Okulları Yardım Kurulları) vardır. Bazı kasabalarda orta okul binaları yapmak üzere kurumlar teşkil olunmuştur. İlk okullarda faydalı olmak için kurulan (Himaye Heyetleri) nin yer yer esaslı iyilikleri görülmektedir.

Memleketimizde okulla aile münasebetleri genel olarak yukarda saptanan noktalarda toplanmaktadır. Kültür hayatımızda oldukça esaslı adımlar atılan devrimizde, okulun aile münasebetlerini geliştirmek için yeni birtakım çarelere başvurmak lüzumludur. Bu arada okuldan aileye doğru giden alâka ile birlikte, aileden de okula yönelecek ve okulun hayatına devamlı surette bağlanacak alâkalara muhtacız Bu ikinci alâkayı tahrik ve bundan birtakım kurumlar meydana getirmek vazifesi de yine okula düşmektedir. Aile ve okul birlikleri kurduğumuz takdirde ana ve babalar, evlâtlarının yetişmesini daha yakından takibedecekler; okulun devam ettiği eğitim işine kendi yardımlarını getirecekler; evlâtlarını daha derin bir surette tanıyacak, analık babalık seviyelerini kuvvetlendirip yükselteceklerdir. Böylece okul hakkında bilinmeden verilen yanlış hükümler mümkün olduğu kadar ortadan kalkarak aile ile kul arasında bir iş birliği zihniyeti havaya hâkim olmaya başlıyacak, birbirini tamamlıyan etkenlerin tesiri altında öğrencilerimiz daha değerli insanlar olarak yetişeceklerdir. Bu neviden kurumların ilk vazifesi mensuplarını aydınlatmak olduğundan, lâzım geldiği gibi kuruldukları ve işledikleri takdirde okul bunlardan sadece fayda görecek, birtakım tenkidlere mâruz kalsa bile bunlardan haklı olanları ile kendini düzeltme, haksız olanlarına da cevap verme fırsatını bulacaktır.

Aile ve öğretmen birlikleri bütün ilk ve orta okullarda, orta sanat ve ticaret okulları ile kız sanat enstitülerinde, liselerinde ve erkek sanat enstitülerinde kurulmalıdır.

Okul müdürü, başöğretmeni veya öğretmenleri toplantılarda bulunarak birliklere çalışma konuları telkin edebilir. Herhangi bir mesele hakkında açıklamalarda bulunabilirler.

Bu kurumların, teşekkül eder etmez, bilmeleri lâzım gelen bazı esaslar vardır: Çocuk velileri böyle birlik halinde toplanınca okulu türlü bakımlardan tenkidedebilirler. Veli sıfatiyle kendileri okulla en çok alâkalanmaya yetkili vatandaşlardır. Ancak hiçbir zaman okulun kendi şahsi ve hususi menfaatlerine göre idare edilmesini istiyemezler. Okul velilerin, hattâ ço-

cukların şahsi menfaatlerine göre degil, memleketin genel menfaatlerine göre idare edilir. Ana ve baba, çocuklarının en müsait şartlarda okumalarını isterler. Fakat mevcut malî şartlar içinde (en iyi) nin ne olduğunu tâyin kakkı ana ve babaların değil, millî eğitim makamlarınındır. Keza okul örgütü ve öğretimi de hususî kanunlarına ve mevzuatına göre yönetilir; bunlar ana ve babaların şahsî istek ve emirleri ile değişir şeyler değildir. Memnuniyetsizlik takdirinde velilerin malik oldukları hak, her vatandaşın malik olduğu alâkalı makamlara şikâyet hakkıdır. Bununla beraber Aile-Okul Birliklerinin okulların çalışmaları hakkındaki istek ve telkinleri birliklerde öğretmenlerle ana ve babalar arasında dostça bir hava içinde görüşülür. Okul nizamını bozmayacak telkinler müsait karşılanarak resmî yoluna göre muameleye konur. Millî Eğitim Müdürlüğüne bildirilir, oradan gelecek emre göre hareket olunur.

Komisyonumuz konu üzerinde Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanan etraflı bir etüdü de okuduktan ve çalışma yolları, üzerinde görüştükten sonra biri teşkilât komitesi, öbürü de problemler komitesi olmak üzere ikiye ayrılmayı münasip görmüştür.

Teşkilât komitesi Milli Eğitim Bakanlığı müfettişlerinden Sami Akyol'un, problemler komitesi de Ankara Üniversitesi Rektörü Şevket Aziz Kansu'nun başkanlıklarında 3 ve 4 aralık salı ve çarşamba günleri öğleden evvel ve sonra toplanarak müzakerede bulunmuşlardır. Teşkilât komitesinin sözcülüğünü Lâdik Köy Enstitüsü Müdürü Enver Kortekın, problemler komitesinin sözcülüğünü de Edirne ilk öğretim müfettişlerinden Akil Mengü yapmıştır.

Komitelerin çalışma sonuçları komisyonun 5 aralık 1946 perşembe günü saat 10 da yaptığı genel toplantıda incelenerek müzakere edilmiş ve birleştirilmiştir. Meydana gelen okul-aile birlikleri ana tüzük taslağı aşağıda Şûranın tasvibine arzolunmaktadır:

1 — Aile-okul arasında işbirliği kurmak maksadiyle ilk, orta ve lise basamağındaki her okulda bir (Aile-Okul Birliği) kurulur.

2 — Aile-okul birlikleri, her okulun öğretmenleriyle öğrenci, aile veya velilerinden kurulur. Anası, babası, bulunmadığı takdirde öğrencinin velisi, aile içindeki yakını veya, zaruret karşısında ailenin yaziyle tevkil edeceği erğin ve okulca tanınan kişidir. Ana, baba, ikisi birden de birliğe girebilir.

3 — Aile-okul birlikleri genel kurulu ilk loplantısını, öğretim yılı başında ve öğretime başlandıktan sonra en kısa bir zaman içinde yapar.

4 — Genel kurul toplantıları tercihan okulda, okul bahçesinde veya elverişli bir binada yapılır.

5 — Genel kurul her yıl ilk toplantısında bir yönetim kurulu seçer. Bu kurul ailelerle öğretmenler arasından seçilecek üyelerden teşekkül eder. Yönetim kurulunu teşkil edecek üyelerin sayısı genel kurulca tesbit edilir.

Yönetim kuruluna girecek olan üye öğretmenleri, okulun öğretmenler kurulu, diğer üyeleri genel kurul seçer.

Tek öğretmenli veya eğitmenli okullarda öğretmen veya eğitmen yönetim kurullarının tabii üyeleridir.

6 — Yönetim kuruluna giren öğretmen sayısı bu kurulun üçte biri oranında olur.

7 — Yönetim kurulları okulda toplanarak lik toplantıda gizli oyla aralarından, ihtiyaca ve üye sayınıa göre başkan, başkan vekili, sekreter, sayman ve veznedar seçerler.

8 — Yönetim kurulları, ders yılı içinde mümkün olduğu kadar sık toplanır

9 — Aile - okul birlikleri şu problemler üzerinde çalışırlar :

I. Okul hayatına hâkim olan eğitim ve öğretim ilkelerinin ailelere tanıtılması problemi :

A) Ana ve babalara okul yönetmeliği ile programının ana çizgileri tanlatılır. Yönetmeliğin esaslarını öğrenmek, analarla babaların birçok lüzumsuz müracaatlarını ve yanlış anlayışlarını ortadan kaldırabilir. Çocuğun başarısızlığını garazla ve başkalarının başarısını iltimasla izah, memleketi-

mizde genel alışkanlıklardandır. Bunun doğurduğu güvensizlik havası mânevi hayatımız için pek zararlıdır. Bu vaziyette tembeller kendilerine teselli bulmakta, kıskançlar, çalışanın değerini düşürmek için uğraşmaktadırlar. Ana ve babalar okulla birleşerek bu gibi anlayışları giderme yollarını aramalıdır.

B) Öğretim vasıtaları ve öğrencilerce tedariki gerekli bulunan eşya ve araçlar da ailelere tanıtılmalıdır.

C) Ana ve babalara okul binası da gezdirilmeli ve bütün gün çocuklarının içinde çalıştıkları çevre tanıtılmalıdır.

II. Temizlik ve sağlık problemi:

A) İlk toplantıların konusunun temizlik ve sağlık olması tabiîdir. Pislik ve hastalıkların ilk yayılma yeri helâlardır. Her okulda akar su, hiç değilse her yüz kişi için 10 helâ bulunacak, helâ nispetinde yıkanma muslukları olacak, bu musluklarda sabun bulundurulacaktır. Su, herhangi sebeple okula kadar getirilememişse ilk olarak bunun çaresi düşünülecek, noksan helâların tamamlanması için başöğretmen veya müdür resmî yollardan müracaatını yapmakla beraber kâfi ödenek elde edemezse, birlik yoluyla bu alanda neler yapmak mümkün olduğunu araştıracaktır. Genel toplantılarda, okula bütün çocuklar temiz geldikleri takdirde okulun temiz tutulabileceği, kalabalık yerlerde bulaşıcı hastalıkların daha kolay yayıldığı belirtilerek okul doktorunun veya çocuk babaları arasında doktor varsa onun tasviyesi istenecektir. Her sabah yüzünü sabunla yıkamayı âdet edinmiş kimselerde trahom hastalığının bulunmadığı ana ve babalara anlatılacak, bulunulan yerde sıtma savunmasına okulun ne suretle yardım edebileceği düşünülecek, evlerinde yeter gıda alamıyan çocuklar için millî geleneklerimizden faydalanarak sıcak öğle yemeği verme işi üzerinde durulacak ve okulda olduğu gibi, her yerde içme sularının temizliğine dikkat edilecektir. Öğretmenler velilere çocuğu tanımanın birinci yolunun onun sıhhatiyle alâkalanmak olduğunu telkin edeceklerdir. Yüzde kızartılar, ileri derecede soğukluk, burun akmaları, göz kızarma ve akmaları, öksürme ve ak-

sırmalar, boğaz iltihapları, baş ve kuluk ağrıları, isilikler ve deri kızartıları, yaralar, titreme ile gelen ateşler, vücudun şurasında burasında ağrılar, bulaşıcı hastalıklar, düzgün oturamama, fevrî haller, huzursuzluk, mukavemetsizlik, yorgunluk, dudaklarda ve yanakta solukluk, gözlerin çürüklüğü, fazla ağır veya hafif oluş, gevşek kaslar, dikkatsizlik, gıda bozukluğunu hatırlatmalıdır. Hastalığın bulaşma devresini geçirmeden çocuğu okula göndermenin diğer çocuklar için ne kadar tehlikeli olduğu konuşulmalı, mümkün olursa bu hastalıkların korunma ve tedavi çareleri hakkında Kızılay'ın, Sağlık Bakanlığının afişlerinden faydalanmalı, sağlık bakımından bütün milletçe kalkınmamızın millî hayat için önemi üzerinde durulmalıdır. Keza okulun silinme, süpürülme, badanalanma vasıta ve imkânlarının artırılmasına, çiçek saksılarının, öğretim araçlanrının ve levhalarının temiz ve itinalı bakılmasına, bu hususta okulun gayretinin verimli bir hale gelmesine çalışılmalıdır.

B) Birlikler, evinden okula bir türlü temiz gelmeyen çocukların ev durumu ile de ilgilenir, aileler üzerinde sözle, yazı ile veya çeşitli kaynaklara başvurarak maddî yardımla etki yapmağa çalışır. Haşaratla savaşmanın yolları ve usulleri hakkında ailelerle konuşmalar yapar, haşaratın aşıladığı tehlikeli hastalıkları ailelere anlatır.

Her çocuğun sağlık durumunun fişlerle tesbitine çalışmak da faydalıdır. Bu fişlerde ayrıca çocukların kardeş sayısı, babanın ve ananın sosyal durumu, mesleki ve kazancı, aile efradının sağlık durumu ilh.. tesbit edilir.

III. Devam problemi:

Sağlık çalışmalarının hemen arkasından okula devamın temini için işbirliği gelir. Devamsızlığın türlü yerlerde türlü sebepleri üzerinde durulacak, günlük işlerin yapılmamasının hazırladığı sonuçlar öğretmenler tarafından çocuk babalarına anlatılacaktır. Devam işi sağlanmadıkça yeni okullar açmanın mânası yoktur. İlk okullarda öğretmenler, başöğretmenler okula giren çocuk sayısı ile çıkan çocuk sayısı arasında mukayeseler yapacaklar, devamın sağlanması için bütün devlet ma-

kamları tarafından alınan tedbirleri anlatacaklar, bu hususta devletçe yayımlanan rakamları vereceklerdir. Köylerde kız çocuklarının okula gönderilmemesi meselesi sık sık konuşulmalı, okulların kız, oğlan bütün çocuklar için açıldığı, kızların da bilginin nimetlerinden oğlanlar gibi faydalanma hakları olduğu, ana ve babaların bu hakkı onlardan almağa yetkili olmadıkları, kızları ve oğlanları bu tarzda ayırmanın, inkılâplar yapmış milletimiz için bir ayıp teşkil ettiği belirtilmelidir. Devamsızlık hastalıktan, iş görme mecburiyetinden veya yoksulluktan, aylaklıktan, korkudan.... ileri geldiğine göre birlikler ailelerle temas çareleri arayarak giderici tedbirleri bulurlar.

IV. Öğrencilerin beden eğitim problemi:

A) Şehir ve kasabalarda mecburi öğrenim çağındaki çocuklara oyun yerlerinin sağlanması, aile-okul birliklerinin, üzerinde devamlı olarak duracakları işlerdendir. Köylerde okulun oyun alanından köy gençlerinin de faydalanmaları teşvik edilmelidir. Okullarca yapılacak gezintilere isteyen ana ve babaların gelmesi bu gezintilerin faydalarını genişletip, sevincini artırabilir.

B) Birlikler hafta tatili ile büyük tatillerde gezintiler, geziler ve kamplar tertip etmeğe,

C) Cimnastik ve spor bayramı hazırlamağa da çalışırlar.

V. Fikir ve eğitimi problemi:

Okulun üzerine aldığı başlıca ödevlerden biri olan çocuklara bilgi ve maharet kazandırma ve bu sırada onların fikirlerini iştetme işi bilhassa ailelerin devamlı yardımiyle gerçekleşebilir. Bunun için;

a) Toplantılarda bu problemin çeşitli cephelerin üzerinde durulur, konferanslar tertiplenir,

b) Aile durumu çalışmaya elverişli olmayan çocukların okula gelip çalışmaları sağlanır,

c) Dersleri geri kalan çocukları ayrıca yetiştirecek tedbirler alınır,

d) Öğrenciler için evlere kitap verilebilecek şekilde kitaplıklar kurulur.

Kız Sanat Enstitülerinde annelerin okulla alâkalandırılmaları birliklerin belli başlı ödevleridir. Enstitüler mensuplarına bir kadın mesleği vermek için olduğu kadar evlerimizin içini düzenlemek, kadınlarımızın ucuz ve temiz giyinişlerini sağlamak, çocuk bakımını tıbbın telkinlerine göre tertiplemek için kurulmuş ve muvaffak olmuş okullardır. Orta sanat okulları ile orta sanat enstitüleri de memleket kalkınmasında esaslı rol sahibidirler. Ticaret orta okulları ile liseleri, dershanelerde verilmesi gerekli klâsik bilgilere yetişip mahallin iktisadî hayatına tamamiyle girmedikçe bu hayatın canlı bir uzvu olmadıkça vazifelerini yapmış sayılmazlar. İlk ve orta okullar, liseler, bütün meslek okulları, öğretimlerine bulundukları yeri incelemekle başlıyacaklar bulundukları yerin ihtiyaçlarına cevap vereceklerdir. Bu yönden de bütün okullarımız daha fazla halkın okulu olmak, mecburi öğretimi daha çok gerçekleştirmek, her derecedeki okullarda ve her manada öğrenci kayıplarını daha fazla önlemek hayatımızın reel şartlarını daha iyi tanıyıp onlara daha derin bir surette cevap vermek durumundadırlar. Çevresiyle ilgilenmiyen okulun görevini yapmaktan âciz kalacağına şüphe yoktur. Aile okul birlikleri bu ilgilerin meydana getireceği tabiî kurumlardandır.

VI. Duygu eğitimi problemi:

a) Birlikler, arasıra okul iç ve dışında törenler, müsamereler, temsiller tertiplemek,

b) Resim ve müzik çalışmaları için imkân hazırlamak, korolar ve sergiler meydana getirmek suretiyle bu problem üzerinde çalışırlar.

VII. Ahlâk eğitimi problemi :

Birlik toplantılarında meselâ disiplin kurulu kararlarından bahsetmek, çocuklarda ne nevi kusurlarla nasıl mücadele edildiği hakkında bir fikir verebilir. Analarla babaların çoğu, çocuklarının masumluğuna inanmışlardır. Yaş-

ları göz önüne getirilince, şüphesiz, çocuklar mâsumdurlar. Fakat tek tek o kadar iyi olan çocuklar, bilhassa kalabalık okullarda birleştikleri zaman, önceden düşünülemiyecek kadar aşırı hareketlerde bulunabilirler. Öğretmenler, hareketlerin sebepleri üstünde duran meslek adamları oldukları için bu meseleleri sükûnetle mütalâa ederler. Fakat çocuğunun kabahatını öğrenen babanın hiddeti, onun mâsumluğuna inanışı nispetinde derin olur ve hiddeti dayak takip eder. Bütün birliklerde sık sık konuşulması lâzımgelen şey, memleketimizde maalesef çok yaygın bulunan dayağın kaldırılması olmalıdır. Dayağın; döğenin hiddetini yatıştırmaktan başka bir faydası yoktur. Döğüleni ise şerefsizliğe, küçüklüğe, ve intikam duygusuna düşürür, bilhassa yalana sevkeder. Dayaktan korkan çocuk, yaşının, mizacının çevresinin ilcasiyle düştüğü hayatı gizlemek için çareler arar; fakat yaptığının kötülüğü üzerinde düşünemez. Çocuğun aklı iyilik lehine kazanılmış değildir. Hiddetin diğer bir görünüş şekli de küfür ve kötü sözdür ki buna da dayağın başka türlüsü demek hata olmaz. Küfür ve kötü sözle de mücadele bütün öğretmenlerle ana, baba ve çocukların konusu olmalıdır.

Bunlardan başka çocuk alışkanlıkları, korkuları ve kıskançlıkları tahripkârlıkları vesaire okul birliklerinde konuşulur. Bu konuşmalara ana ve babalar da kendi tecrübelerini getirirler. Dikkat edilecek nokta çocukta iyi hallerin çoğalmasını teşvik etmek ve sağlamaktır. Öğretmenler çocuğu heyecanları, arkadaşları, okuldaki muvaffakiyeti, zihnî kabiliyetleri, genel istidatları, alâkaları, ileri gidişleri ve geri kalışları bakımından da tanımaya çalışırlar. Genel toplantılarda bu gibi meselelerden ancak herkesi ilgilendiren cihetler konuşulabilir. Her çocuğun özel durumu ana ve babalarla tek tek görüşüldüğü zamana bırakılacak, bu sırada öğretmen ana ve babanın çocuk hakkındaki görüşlerini öğrenmeğe çalışacak, kendi görüşlerini de büyük bir dikkatle ve onları herhangi bir şekilde ümitsizliğe düşürmeden kısaca söyliyecektir. Bütün konuşmalar ve muameleler karşılıklı bir saygı ve itimat havası içinde ilerlemeli ve öğretmen kendisi çok

F·7

süylemekten ziyade ana ve babaya söyleme imkânı bırakmalıdır. Çocuk hakkında uygulanacak tedbirler için onların da yardımı sağlanmalıdır. Menfi hallerin ve güçlüklerin konuşulmasından ziyade çocuğun gelişiminin müspet tarafları üzerinde durulmalıdır. Esasen okulda her şey çocuğun müspet ilerlemesini sağlamak içindir. Millî eğitimimiz de bir samimilik ve teşebbüs eğitimi olacaktır.

Köy okullarında ana ve babaların emeği her fırsat düştükçe zikredilmeli, okulun taşını taşımış, duvarlarını, çatısını, kapısını yapmış babalarla sıvası ve badanası için uğraşmış olanların emekleri tekrar edilmeli, okul çevresi onlar için sevilir bir hale getirilip kendileri oraya davet edilmeli, iyi havalarda köylünün işi olmadığı zamanlarda çocuklara şiirler okutulup şarkılar söyletildikten sonra bir de ana ve babaların işleri üzerine problemlerle meselâ bir hesap maçı yaptırılmalı, bir mektup yazdırılmalıdır. Bugün halk ile birleşerek köye su getirmiş, küçük bataklıkları kurutmuş köy çamaşırlığını v. s. yi yapmış, mesleğimizin şerefi, birçok ilk okul öğretmenlerimiz vardır. Ahlâk eğitimi bahsinde:

a) Öğrencilerin serbest okuyacakları kitaplar, seyredecekleri filimler,

b) Meselâ kahvehane gibi gitmeleri uygun olmıyan yerlere gidebilmeleri içi hazırlanacak yerler.

c) Süs, fazla para sarfı, gösteriş düşkünlüğü soysopla öğünme, saygısızlık gibi kötü temayülleri üzerinde de durulur.

VIII. Sosyal eğitim problemi:

Birlikler okulun öğrencileri arasında yardımlaşmağı sağlama geyretini kuvvetle destekler. Bunun için:

a) Gıda almağa muhtaç öğrencilere hiç olmazsa sıcak öğle yemeği sağlanır.

b) Giyeceğe, öğretim araçlarına muhtaç çocukların ihtiyaçları imkâna göre giderilir.

c) Okul binasının ve öğretim araçlarının eksiği imkâna göre tamamlanmağa çalışılır.

d) Okul kooperatifleri yasasına göre okuldaki faaliyet bilhassa desteklenir.

e) Memleketin türlü sosyal yardım kurumlarına mümkün yardımlarda bulunulur.

Yukarda bahsedilen problemler tamamiyle misal mahiyetindedir. Verilen sağlıklardan bir kısmının herhangi bir çevrede uygulanamıyacağı, her yerde bu iş için yeter alâka toplamanın mümkün olmadığı, hatta bu nevi çalışmaların "hayalî„ olduğu ileri sürülebilir. Şu ciheti söylemek lâzımdır ki her yerde yapılması gerekli işleri üğretmen ve müdürlerin tecrübe ve alâkalıları tayin edecektir. Bugün okulla aile münasebetlerini pek uyarık şekilde lleri götürmeğe muvaffak olmuş öğretmenlerimizle müdürlerimiz vardır. Öğretmenlerden, Okul ve Millî Eğtim Müdürlerinden istenen, yapılabilecek olanı yapmaktır. Okul ve çocuk meseleleri o kadar mühim ve insanî meselelerdir ki ona kim tarafından dokunulursa dokunulsun arkasından geniş bir iş ve çalışma akını gelecektir.

Yukarıda sayılan problemlerle buna benzer problemlerin çözülmesi birlik yönetim kurulu ihtiyaca göre, ailelerle - okulun temasını:

a) Genel kurul,
b) Bir döneme devam eden öğrencilerin aile kurulu,
c) Bir sınıfa » » » » »
d) Bir şubeye » » » » »

toplantılariyle sağlar.

Ayrıca ailelerin ferden sınıfların sorumlu öğretmenleri ile temasa gelmeleri de sağlanır.

Okul aile birlikleri başkanları arada sırada mahallindeki Millî Eğitim Müdür veya temsilcisinin başkanlığında toplanarak birlikler arasında da birlik meydana gelmesine çalışırlar.

Birlikler okulu, yapmakta olduğu işler üzerinde desteklemeyi iş edinip onu güç duruma sokacak kararlar vermekten, tamamiyle eğitsel olan siyaset karıştırmaktan çekinirler.

Okul-Aile Birliklerinin çalışmasını kolaylaştırmak üzere komisyonumuz Bakanlıktan şu temennilerde bulunmağı da kararlaştırmıştır.

T.C. MİLLÎ EĞİTİM VEKÂLETİ YAYIM MÜDÜRLÜĞÜ 1973

1 — İlk okullarda da her sınıfın sorumlu bir öğretmeni bulunmasının umumîleştirilmesi ve okul-aile temaslarında bu öğretmenin rol alması,

2 — Bu kabil öğretmenlere ya uyğun bir ücret veya az ders verilmesi,

3 — Çift öğretim yapan ilk okullara birer başöğretmen yardımcısı da verilmesi,

4 — Çok mevcutlu ve yatılı olan okullara, müdürleri daha serbest bırakmak üzere okulun mali işleriyle salâhiyetli olarak uğraşacak birer ekonom verilmesi,

5 — Birlik problemlerinin Bakanlıkla yayımlanacak ayrı ayrı broşürde ele alınması,

6 — Okul yönetmeliklerinin öğrencileri ve aileleri ilgilendiren bahislerinin meslâ okuma kitaplarının sonuna ayrı bir forma halinde eklenmesi,

7 — Okul ve spor hekimliğinin uzmanlık haline getirilmesi,

8 — Okul-aile birlikleri kurulan yerlerde okul himaye heyetlerinin kaldırılması.

6/XII/1946

Başkan:	Başkan Vekili:	Sözcü:	Sözcü:
Ş. Aziz Kansu	E. Ziya Karal	B. Enver Koryak	Fuat Baymur

Hakkı Ahat	Kâzım Nami Duru	Nevzat Oyman
Saim Akbora	Fuat Fırat	Bahattin Örnekol
Mustafa Aral	Fahrettin Kerim Gökay	Adviye Ökten
Tevfik Ararat		Vedide Baha Pars
Cemal Artüz	Halil Fikret Kanad	Nurettin Sevin
Macide Atatuğ	Enver Karatekin	Bedriye Şanda
Arslan Davut Aydın	Seyfi Kurbek	Salâhattin Tansel
Salim Cimilli	Mitat Mengü	Şekip Tunç
Şekip Çopuroğlu	Necmettin Halil	Sabri Urunç
Zuhuri Danışman		

58-59 Arasi

Başkan — Rapor hakkında söz istiyen var mı?

Fahrettin Kerim Gökay — Üçüncü Millî Eğitim Şûrasının sayın üyeleri; insanın hayatında kendisi için amaç bildiği bir takım dileklerin tahakkukunu görmesi en büyük bir bahtiyarlıktır.

Üçüncü Millî Eğitim Şûrasının gündemine alınmış olan aile ve okul birliği konusunu gördüğüm zaman duyduğum sevinç çok büyük oldu. Şahsım ve 16 yıldan beri pedagok arkadaşlarla birlikte çalışan Türk Akıl Hıfzıssıhhası Birliğinin hissiyatına tercüman olarak bugün huzurunuza en mühim konuyu getirdiği için Millî Eğitim Bakanlığına teşekkür etmekle söze başlamaklığıma müsaadenizi rica ediyorum.

Buna en büyük dâva diyorum. Çünkü, aziz arkadaşlarım, ömrünün 30 yıla yakın bir zamanını hepinizin üzerlerinde titrediğiniz çocuklarınızın maddi ve mânevi sıhhatı ile alâkalanmış bir arkadaşınız sıfatiyle huzurunuzda söz söylüyorum. Biliyorum ki bir aile başkanının, bir öğretmenin veya bir babanın en kıymetli eseri olan evlâdının okul ve aile iş birliğindeki düzensizlik yüzünden uğradığı buhran kadar bir aileyi üzen şey olamaz. Çok defa çocuklar tam yetişkin zamanında sinir nöbetleri ve huysuzluklarla bize gelmektedirler. Bundan dolayı bu mevzuu ortaya atmakla memleket sağlığına, sosyolojisine ve memleketin ruh bünyesine bakanlık etmiş oluyor. Bundan dolayı duyduğum sevinci tebarüz ettirmek isterim. Çünkü şimdiye kadar aile ve okul birbirine zıt yolda gidiyordu. Evde verilen bir terbiye ile okulda verilen terbiye arasında zıt görüşler vardı. Bugünkü okulda zihnî inkişaf geri kalmış, veyahut zihnî inkişaf çok ileri olduğu halde diğer tashihi kabil sebepler yüzünden geri kalmış, okumayı takibedememiş çocuklara rastlamaktayız. Meselâ gözü iyi görmiyen veyahut iç ifraz guddeleri iyi işlemiyen veyahut anadan doğma zihnî geriliği olan birtakım çocuklar vardır ki bunlar okumak ister fakat muvaffak olamazlar. Diğer taraftan okulda gayet iyi okuyanlar kıymetli hocalar

tarafından gayet iyi takibedildikleri halde evlerinde ihmal edilmişlerdir. Ana ve babasının lâkaydisi yüzünden huysuz, antisosyal bir hale düşmüş çocuklar vardır. Bunlar okul içinde bir nevi veba mikrobudur. İşte okul ve aile arasında bir iş birliği olmaması yüzünden okuldaki iyi çocuk evinde, evdeki iyi çocuk da dokulda bozulmaktadır. İşte bütün bunları göz önünde tutarak Bakanlığın bize verdiği konu komisyondaki arkadaşlarımız tarafından çok esaslı bir surette incelenmiş ve şu esaslı rapor yüksek huzurunuza gelmiştir. Bu raporda maarif tarihimizin, kültür tarihimizin ana dâvaları işlenmiştir. Umumi heyette bu tez üzerinde konuşacak seçkin arkadaşlarımızın rapora ekliyecekleri fikirlerle meselelerin daha etraflıca aydınlanacağına şüphe yoktur. Okul ve aile iş birliği mevzuu incelenirken aldığım bir haber dolayısiyle duyduğum sevinci de ilâve etmekliğime müsaadenizi rica edeceğim. O da terbiye enstitülerinin kurulmasıdır. Bilhassa bu müesseselerde akıl hıfzıssıhhasına yer verileceğini öğrenmekle müstesna bir haz duymuş bulunuyorum. Hepinizin malûmudur ki insan denilen mahlûk yalnız et ve kemikten yaratılmış bir yapı değildir. Yalnız başına bu bir şey ifade etmez. İnsanı insan yapan onun zihnî ve mânevi varlığıdır. Bu da fikir ve zihin sağlığı ile mümkündür. Tedris hayatında çocuğun fikir hıfzıssıhhasına ehemmiyet verilmesi bakımından Bakanlığın bu yeni kararını bir ruh ve sinir hekimi sıfatiyle terbiye inkılâbımızın bir hamlesi olarak takdir ve teşekkürle karşılıyorum.

Aziz arkadaşlarım, bu heyetin raporuna bir iki nokta ilâve edeceğim. O da okul hekimliği meselesidir. Bu mesele üzerinde ikinci Millî Eğitim Şûrasında da durmuştum. Akıl Hıfzıssıhhası cemiyetinin mütaaddit yıllık kongrelerinde de temenni izhar etmiştik. Bugün okul hekimliği artık bir ihtısas işi halini almıştır. Sizce malumdur ki bugün bizde okul hekimliği bir angarya işidir. Ek memuriyet olarak yapılan bu işten hayır yoktur. Evvelce Üniversitede bu işi incelemek üzere bir komisyon kurulmuş, biz de oarada çalışmıştık. Hijyen Enstitüsünde bir Okul Hijyeni Enstitüsü

vücuda getirilmesi için hazırladığımız statü o zaman Bakanlığa yollanmıştı. Onun inkişaf ettirilmesini rica ediyorum.

Bu vesile ile Millî Eğitim Bakanlığına bir teklifte bulunacağım. Okul hekimi yetiştirmek hiç şüphesiz kolay bir iş değildir, biraz zaman ister. Gerçi halen eski ricalarım üzerine yüksek öğretim okulunda okul hekimi yetişmek üzere alınan birkeç öğrenci vardır. Bunlar Tıb Fakültesini bitirecek sonra okul hekimi olarak yetişeceklerdir. Bu birkaç kişiyi sembolik olarak kabul ediyorum. Bu iş tekemmül edinceye kadar bir tıp hocası sıfatiyle bir teklifte bulunacağım: Her sene Tıp Fakültemizden çıkan kız öğrencilerimizin sayısı artmaktadır. Erkek öğrenciler Üniversiteden sonra Yedek Subay Okuluna gidiyor, bir müddet de askerlik yapıyorlar. Buna mukabil kız öğrencilerimizin fakülteden çıktıktan sonra biraz kurs görerek okul hekimliği vazifesi görmelerini ileri sürüyorum. Bu vazifeyi kız öğrencilerinin seve seve yapacaklarına eminim. Çünkü erkek arkadaşları nasıl bir buçuk yıl hattâ daha fazla askerlik yapıyorlarsa memleketin aynı nimetini gören, ana yasamızla bütün sosyal ve siyasi haklara sahip olan, inkılâpçı rejimimizde diğer memleketlerdeki hemcinslerinin sahip olmadığı en ileri hakları kazanan kızlarımızın memleketin yarını olacak çocuklarımızın sıhhati ile, şefkatle, itina ile alâkalanacaklarına ve bu teklifi reddetmiyeceklerine eminim. Onun için bu teklifimin bir komisyonca incelenerek tehakkunu temin etmelerini genel kurulumuzdan rica ediyorum.

Aile ve okul iş birliğini kurarken dikkatimi çeken bir nokta üzarinde aydınlanmak ihtiyacındayım. Bilirsiniz ki aile okul düzeni olmaması yüzünden çocukların evdeki hayatları hakında bilgilerimiz çok azdır. Bizde öğrencilerin çoğu ders senesi esnasında çalışmaz, imtihan sıralarında başını, gözünü çatlatarak çalışır ve zihni suihazma uğrarlar. Birinci Millî Eğitim Şûrasını mütaakıp çağırıldığımız bir komisyonda çocukların öğleden sonra hocalarının nezaretinde çalışmalarını kararlaştırmıştık. Bu tatbik ediliyordu. Fakat son aylar içersinde öğle vakti vazifemden dönerken çocukları sokakta görüyorum. Bir kısımlarının öğleden sonraları kah-

vehanelere, uygunsuz yerlere gittikleri dikkatimi çekmekte, bir kısım aileler sızlanmaktadır. İşittiğime göre bir kısım aileler çocuklarının öğleden sonraları kendi yanlarında bulunmalarını arzu ediyorlarmış. Okul ve aile iş birliği kurulunca hiç şüphesiz ailelerin hareketleri takibolunabilir, fakat diğer çocukların yine okul içinde pedagojik esaslar dâhilinde meşgul edilmelerinin muvafık olacağı kanaatindeyim. Bu müzakere sisteminin muvaffak olmamasında çocukların ertesi günkü dersleriyle meşgul edilmeyip her müzakereci hocanın kendi dersini işlemesi gibi bir ruh haletinin tesiri olduğunu işittim. Bu işin iyi takibedilmesini bilhassa rica ediyorum.

Bir diğer ricam da bu terbiye enstitüsünün yanı başında bir de zihnen geri kalmış çocuklarla meşgul olabilecek herhangi bir yardımcı okul usulünü de ihdas ettirebilirsek, ki bugünün mevzuu değildir, bu hususta da Bakanlığımızın yurda büyük hizmetler ifa etmiş olacağını arz etmiş olmak için huzurunuza çıkmış bulunuyorum.

Şevket Süreyya Aytaç — Efendim, komisyon raporu çok güzel yazılmıştır. Hemen, hatırımıza gelen bütün mevzuları ihtiva etmektedir. Yalnız ben bir noktaya temas etmek istiyorum. Hakikaten aile ve okul iş birliği büyük bir ihtiyacı ifade etmektedir. Çünkü ele alınan mevzu çocuk yetiştirmek, yarınki nesli yetiştirmek mevzuu büyük bir dâvadır, bu büyük dâvada öğretmenin yalnız bırakılması doğru olmaz.

İkincisi çocuk zamanının mühim bir kısmını evinde geçirmektedir. Bu, okulda geçirdiği saatlerin üç dört mislidir. Evdeki mahrem ve samimi hayatı bilmek ve okula gelmeden evvelki pisikolojik tezahürlere nüfuz edebilmek en büyük şarttır. Arkadaşlar aile ile okul bir istikamette kuvvetlerdir. Bir istikamette ilerliyen kuvvetlerin aynı anlayışa sahip olması ve tatbikatta aynı metotları takibetmesi lâzımdır. Aile ile okulun iş birliğini, her şeyden evvel terbiye ve çocuğu hayatı anlayış noktasından bir zihniyetle iş birliği mânasına alıyoruz. Bilhassa İlkokullarda çalışan arkadaşlar gayet iyi bilirler ki biz çocuklara tetkik vazifeleri veririz. Bu tetkik vazifelerine çocuk velileri tarafın-

dan itiraz edilir. Meselâ çocuğa vazife olarak tavşanla kedi arasında ne fark var diye bir mevzu verilmiştir. Çocuk bu vazifeyi alır ve evinde yapmaya çalışır. Bunu gören veli ne der bilir misiniz? öğretmenin galiba bu sırada işi yok da ehemmiyetsiz şeylerle çocukları meşgul ediyor der. Ona anlatılması lâzımdır ki kedi ile tavşan başka bir şeydir. Bizim aradığımız o değildir. Çocuğa tetkik ve mukayese yapma itiyatları vermek ve çocuğu eşyanın tetkik ve fikirlerin inşasına alıştırmaktır. Bu nokta üzerinde ailelerle anlaşmak lâzımdır.

Biz çocuklara dersleri takrir şeklinde okutmayız. Onların şahsî vaziyetleriyle evde kendi derslerini hazırlamalarını isteriz. Bazan çocuk velileri bunu anlamazlar, ve isterler ki okulda öğretmen çocuğa hazır olarak fikirler versin. Bu onlara daha kolay ve daha cazip gelir. Bu usulde çocuk kendi fikirleriyle kendi kendini ancak kendisi teşkil eder. Bunu böyle yapmazsak, ona hazır olarak vereceğimiz fikirlerin hiçbir kıymeti yoktur. Arkadaşlar, çocukları teşhis etmek için, anlamak için anketler yaparız. Evlerden gelen cevaplar çocukların hiçbir kusuru olmadığına dairdir. Eğer bu cevabı kabul etsek çocukların birer kusursuz insan olduğunu kabul etmiş oluruz. Okulları da ondan sonra kapatmak icabeder. Bu kısa mülâhazalarla misallerdir ki siz bundan canlılarını kendi hâtıralarınızda bulabilirsiniz. Bendeniz şu noktaya işaret etmek istiyorum. Biz terbiyenin ana hatları noktasından bilhassa çocuk velileriyle anlaşmak mecburiyetini duyuyoruz. Çocuk velilerine pedagojik dersler verecek değiliz. Fakat bir müşterek anlayış ve terbiye zemini vardır. Bu zeminde beraber yürümeyi istemek zorundayız. Millî birlikte nasıl birleşiyorsak, askerlikte, ilk tahsilde, vatan sevgisinde, memleket idealinde nasıl birleşiyorsak terbiyenin ana hatlarında da birleşmemiz lâzımdır.

Bizim okullarımız cemiyetin içindedir. Fakat cemiyetten uzaktadır. Bu mütalâamın bir aile toplantısı içinde söylediğimi kabul buyrunuz, başka memleketlerde işitiyoruz. bazı okullarda sınıfların arkasındaki birkaç sırayı bile çocuk velilelerine tahsis etmişlerdir, veliler istedikleri zaman

geliyorlar dersleri takibediyorlar bu suretle Okulda neler öğretiliyor ve nasıl öğretiliyor, haberdar oluyorlar. Bazı okullarda ebeveyn günleri yapılmıştır. Bu ebeveyn günlerinde çocukların velileri gelip istedikleri şeyi sorup öğreniyorlar ve bazı yerlerde de okulları doğrudan doğruya cemiyet idare ediyor. Bunlar gibi, biz de kendi memleketimizin ve cemiyetimizin bünyesine uygun şekiller bulabiliriz. Hulâsa uygun olmasını istiyebileceğimiz bir nokta vardır. O da terbiyenin esas zemininde çocuk velileriyle okulun birleşmesidir. Komisyon raporunda buna temas eden noktalar vardır. Ve bu ihtiyacı karşılaşmak için meselâ okuma kitaplarının sonuna bazı malûmat konarak bunların çocuk velilerine ulaştırılması temenni edilmektedir. Bendeniz bu temenniyi kâfi görmüyorum, bunun şu şekilde hallini daha faydalı buluyorum. Terbiyenin ana hatlarını ihtiva eden bir kitabı Talim ve Terbiye Dairesi bütün aileler için hazırlıyabilir.

Biz neler istiyoruz, dayak atmak nedir? bunun zararları nelerdir? çocuğun duyguları ve ihtiyaçları hakkında kanaatlerimiz nelerdir? Bu esasları her ailenin anlıyabileceği şekilde bir kitapta toplayıp ailelere dağıtmalıdır. Bunun hem aile ve okul hem de millî birliği takviye etmesi noktasından çok faydası olacaktır. Komisyon raporundaki diğer noktaları tatbik etmek kolay ve çok faydalıdır. Hiç şüphesiz böyle bir kurum devamsızlığın önüne geçmek için tetbirler alacaktır. okulun tamirini yaptıracak bahçesinin ağaçlandırılması için birçok tedbirler alacaktır. Ve bunda muvaffak olacaktır, fakat bunlardan biraz daha öteye gitmek suretiyle aile ve okul arasındaki anlaşamamazlığın önüne geçmek için böyle bir eserin önümüzdeki sene içinde ailenin elinde bulunmasının çok faydalı olacağına kani bulunmaktayım.

Muvaffak Uyanık — Efendim, komisyonun hazırlamış olduğu rapor hakikaten çok mükemmeldir. Yıllardan beri tahassürle beklediğimiz mevzular burada yer almıştır. Fakat bir noktası zayıftır. Bizim teşkil etmiş oldu-

ğumuz okul ve aile birliklerinin, bir de hukuki cephesi vardır. Ben bu bakımdan biraz endişe duymaktayım. Halen ilk okullarımızda himaye heyetleri vardır. Bunlar bugün çalışmakta ve işlemektedir. Fakat bu himaye heyetleri ile çalıştığımız zaman karşımıza birtakım kanunlar çıkıyor. Bu kanunlardan birisi cemiyetler kanunudur. Bu kanun herkesin iane toplıyamıyacağını belirten bir kanundur. Okul ve aile birlikleri burada temenni edilen vazifelerini yapabilmeleri için toplantılar yapcaklar, para toplıyacaklar ve birtakım heyetler vücuda getireceklerdir. Himaye heyetlerimiz vardır, bunların faaliyetlerini yeni yıllarda demiyeyim, eski yıllarda idare âmirlerimizin menettiğini hatırlamaktayım. Binaenaleyh bu okul ve aile birlikleri saydığım kanunların mevzuatiyle ayarlanıp bir kanuni hükümle desteklenecek olursa yani birer cemiyet haline gelecek olurlarsa bir hüviyet iktisabederler ve o zaman faaliyetimiz de hiç aksamadan gelişecektir. Benim bu mevzuda söylemek istediğim bundan ibarettir.

Hayri Ardıç — Efendim, Sayın Profesör Fahrettin Kerim Gökay'ın arzularına cevap vermek üzere huzurunuza gelmiş bulunuyorum. Müzakere saatleri kaldırılmış değildir. Yapılan değişiklik, evinde çocuklarını çalıştırmak istiyen velilere müsaade verilmesinden ibarettir. Birçok veliler vardır ki bunlar çocukları için evlerinde çalışacak uygun yerler hazırlamışlardır. Bakanlığa müracaat ediyorlar ve evlerinde çocuklarının çalıştırılması için müsaade istiyorlar. Yapılan değişiklik sırf bunlara müsaade vermekten ibarettir. Yoksa müzakereden anladığımız mânayı ihlâl edici bir değişiklik olmamıştır. Her okulda yine eskisi gibi öğrenciler için bütün şartları haiz dersaneler çalışmaya âmade bir şekildedir. Birçok okullarda çocuklar geliyorlar, ve buralarda çalışıyorlar. Yalnız bazı ailelerle okul arasındaki iş birliğinin noksanı yüzünden belki bundan istifade edip de evde çalışacağım diye velisinden müsaade alan ve okula da gelmiyen ufak bir öğrenci grupu olabilir. Bunu tabiî umumi mahiyette telâkki etmeye imkân yoktur. Bu hal, aile ile okul arasındaki iş birliği meselesi ciddî surette ele alındığı zaman bertaraf edilecektir. Çocuğun evdeki çalışma şekli ile velisi de alâkadar olmalıdır.

Okul yalnız başına çalıştığı ve aile ile iş birliği yapmadığı takdirde çocukları arzu ettiğimiz şekilde forme edemiyeceğimize kaniiz. Tek taraflı çalışmalar çocuklarımızı arzu ettiğimiz gayeye götürememektedir. Çünki çocuk bir senedeki zamanın ancak % 10 undan aşağısını okulda ve geriye kalan %90 ını evinde geçirir. Öğrencinin okul dışında daha çok zaman geçirdiği göz önüne alınırsa ev muhiti, aile muhitinin çocuk hayatı üzerinde ne dereceye kadar müessir olduğu meydana çıkar. Senedeki zamanın ancak % 10 unu okulda geçirildiğine göre bu kısa zamanda, okul, terbiye yuvası ne kadar muvaffak olursa olsun çocuğu her bakımdan forme etmesine imkân yoktur. Ancak okul idaresiyle aile sıkı iş birliği yapar, müşterek bir mesai meydana getirirse neticede çocuğu doğru yola sevk etmiş oluruz. Bakanlık bunu hissetmiş ve aile birliği meselesini ortaya atmıştır. Şimdi aile ile okul arzu edildiği şekilde iş birliği yaparak çalışmaya başlarsa o zaman çocukların çalışma zamanında dışarıda dolaşması, sinemaya kahvehaneye vesaireye gitmeleri bertaraf edilecektir.

Tek taraflı olarak çalışıldığı takdirde bunu hiç kimseden istemeye hakkımız yoktur.

Son olarak terar arz edeyim; yapılan değişiklik çocuklarını eve almak istiyen velilere verilmiş olan bir müsaade vermekten ibarettir.

Eğer bu maruzatımı kâfi görürseniz sözümü burada keseyim. Arzu ederseniz daha fazla izahat vereyim.

Fahrettin Kerim Gökay— Teşekkür ederim.

Sıdıka Karadeniz — Sayın Arkadaşlarım, Şûramızın en orijinal konusunun Okul-Aile Birliği konusu olduğuna kaniim. Acaba bu birlik bugün için imkân dâhilinde midir? Bugüne kadar bütün zihinleri, eğitim dâvasında, meşgul eden bir problem vardı: Çocuğu ev mi yetiştirir, okul mu? Bazen ev yetiştirir derlerdi, bazen okul. Bugün önümüze çıkmış olan Okul-Aile Birliği formülü bize bu problemin çözümünün ana çizgisini artık vermiş bulunuyor. Çocuğu, tek başına ne ev, ne de okul yetiştirebilir, Çocuğu hakkiyle yetiştirebilmek için her ikisinin el ele vermesi lâzımdır. O halde, bugün

okullarımız böyle bir gayeye elverişli şekilde kurulmuş sayılıyorlarsa onların yanı başında aileyi de kurmak lâzım geliyor demektir.

Bugünkü evlerin ekseriyeti böyle bir gaye yolunda okula samimi bir yardımcı olacak durumda değildir, böyle bir gayenin tahakkukuna elverişli aile maalesef henüz kurulmuş değildir. O halde, biribirine denk olmıyan iki elin birliği böyle mühim bir işi nasıl başarabilir? Hepimiz, çok zaman, şahsi işlerimizden de biliriz ki başkalarından yardım dilediğimiz zamanlarda elimize uzanan eller her zaman yükümüzü hafifletici bir yardımcı olamazlar, çok kere hafiflemesini beklediğimiz yükü bilâkis ağırlaştırdıklarını, varmak istediğimiz gayeden bizi bilâkis uzaklaştırdıklarını görünce derhal kendimizi geriye çeker, o eli bırakıveririz. Acaba, aileyi bugünkü haliyle okula getirdiğimiz zaman, okulun şimdiye kadar görmekte olduğu işlere engel olur mu, olmaz mı? Mademki mesele bu derece işlenmiş, Şûraya kadar getirilmiş, ve el ile dokunulur bir hale gelmiştir; mademki şûralarda konuşulan meseleler günün meseleleri olmaktan çok istikbale mâtuf, istikbal yapıcı meselelerdir; şu halde bu meseleyi de burada enine boyuna konuşabiliriz. Çocuk aile yuvasiyle okulun birliği içinde yetişebileceğine göre bence, evvelâ okulun yanına dikilen şu aileyi, müspet hareketli bir iş ortağı haline getirecek tedbirler düşünüp ele alınmak icabeder. Öyle tedbirler alınmalıdır ki bunlar çocuk kadar aileyi de yapıcı kıymette olsunlar. Acaba okullara hakikaten birer yardımcı olabilecek aile yuvaları nasıl yapılabilir?

Ben, teknik öğretimde bir öğretmen olmak sıfatiyle kaniim ki, kız teknik öğretim müesseseleri, esasta bize bu yuvaları hazırlıyabilecek kıymet ve kabiliyettedirler. Daha normal, daha rasyonel bir program içinde çalıştırılmak şartiyle bu müesseseler yuvalarımızı, çocuğu yetiştirecek olan okul-aile birliği konusunda gayeye ulaştırıcı bir eleman haline getirebilirler. Aileyi yapmak yolunda bize tek yardımcı ancak millî eğitimin kız teknik öğretim müesseseleri olacağına kaniim.

Kanaatımca, alınması lâzım gelen ilk tedbir kız teknik okullarını sayıda ve çalıştırdığı elemanlar sayısında süratle çoğaltmak, bunları kız orta okullarının yerine geçirmek ve buna mukabil kız ortaların sayısını azalmak, olmalıdır. Kız teknik okulları ve kız orta okulları diyorum; çünkü ailenin anası,temeli kızlarımızdır.Bu kanaatın dışına çıkmanın şimdiye kadar imkânı olmadığı gibi şimdiden sonra da çıkılamıyacağına eminim. Onun için bn mevzuda kızlarımızı oğullarımızdan ayırarak düşünüyorum. Bu ayrılığa kızlarimızın, bir müddet için, fedakârlık saymadan katlanmaları lâzımdır. Kızlarımızı orta okullar yerine kız teknik okullarına göndermeyi istemek, onlara sosyal ve siyasal hayatta haketmiş oldukları ve liyakatla başarmakta bulundukları işlerin yollarını kapamak değildir. Zaten, Yüksek öğretim liyakatları istiyor ve seçiyor. Oraya her giden mutlaka yüksek tahsili bitirip çıkmış olmıyor. Bir sürü zaman ve emek kaybına uğrıyorlar. Benim düşündüğüm ve anlatmaya çalıştığım şekil, kızlarımızın okuma hürriyetini ve siyasal, sosyal hayatta çalışma haklarını sakın tahdit gibi gelmesin.

Sayın arkadaşlarıma düşünüyorum ve diyorum ki, kız teknik öğretim müesseselerinin sayısını kız orta okullarının sayısınca çoğaltmalı, Kız orta ve liseleri paralı okullar haline sokmalı, taki kızlarımız ilk okulu bitirince "acaba nereye gitsem?„ diye düşünmeden önlerinde onları bekliyen kız teknik okullarına koşsunlar. Bu arada, hali vakti yerinde olup da kızını meslek için yetiştirmek istiyen aileler kızlarını paralı orta ve liselerde okutabilirler. Kızları istidatsız çıkar da yarı yoldan dönüverirse bunun zararını kendileri riske etmiş olurlar.

Fakir ailelerin kızları arasında istidatlıları varsa, onları da bugün olduğu gibi, imtihan yoliyle seçerek, devlet parasız olarak yüsek tahsile hazırlar. Düşündüğüm tedbir, asıl, kızlarımız arasında kâfi istidatları olmadığı halde ilk tahsilden sonra ne olacaklarını kestirememek yüzünden ve parasız olduğu için orta okul ve liselere hücüm ettikten sonra yarı yoldan dönen ve neticede ne meslek, ne de ev kadını olamadan kalan çoğunluğu kurtarmaya, onlara istikamet vermeye onları kız teknik okullarına yöneltmeye, böylece hakiki şek-

lini bulmuş yuva kadınları yetiştirmeye yarıyacaktır kanaatındayım. Kızlarımız için orta ve liselerin paralı olması fikrini hiç olmazsa muayyen bir zaman, bir nesil yetiştirecek kadar bir zaman için kabul etmek lâzımdır, diyorum. Böylece kız teknik okullarından çıkacak kızlarımız, mükemmel çocuk bakımı bilgisi, hijyeni, yiyim ve giyimdeki gustosu, ve ekonomisi ile, umumi kültürü ile değerli birer ev kadını olarak aile yuvalarımıza yayılacaklardır. Böyle bir gaye uğrunda yapılan hareketler birtakım hürriyetleri tahdideder gibi olsalar da hoş görülmek lâzımdır kanaatindeyim.

Hürriyetlerimizin birçoğu, cemiyetin hayrına temini zarurî birtakım gayelere göre tahdidedilip ayarlanmaktadırlar. Çokluğun faydasına mâtuf birtakım kanunlarla hürriyetlerimizin tahdidi yollarına gitmiyor muyuz? İktisadi hayatta birtakım teşekküllerin, iş kollarının kalkınabilmesi için kanun birtakım vatandaşların muayyen hareket hürriyetlerine beş sene, on sene tahdit koyabiliyor; bir zümrenin aleyhine de olsa diğer vatandaşlara birtakım avantajlar verebiliyor. Ailenin kuruluşu, millî istikbalin kurtuluşu hesabına kızlarımızı da küçük bir fedakârlığa davet edebiliriz, sanırım. Kaldı ki bu tedbir, anlatmaya çalıştığım gibi, bir hürriyet tahdidi de değildir. Öyle olsa bile ne çıkar? Uğurunda hürriyetlerimizden fedakârlığa en az lâyık olan gaye aile ocaklarının kalkındırılması gayesi midir? İşte, Okul - Aile Birliğini umulan neticeleriyle tahakkuk ettirebilmek için aradığınız aileler kız teknik okullarının yetiştireceği bilgili görgülü, sanatkâr annelerin ideal yuvalarıdır. Ve o yuvalarda yetişecek çocuklar da biz hocaların bugün okullarda hasretini çekip durduğumuz çocuklar olacaktır. Ancak böylesi aileler, okulların gördüğü işleri paylaşırsa onların omuzlarındaki yük hafiflemiş olur.

Aksi takdirde, bana öyle geliyor ki, okullarımızın bugün görmekte oldukları işler, ekseriyeti çocuğunu okula verinceye kadar üzerine düşen vazifeleri bile anlamamış olan analara babalara söz anlatmaya onların söylediklerini anlamaya savaşmakla müşkülleşecektir. Zaten vazifeleri, saatleri yüklü olan öğretmenlerin enerjileri bu yola akıtılacaktır.

Onların zamanları ve enerjileri çok kıymetli ve programlarına ayarlıdır. Öğretmeni olduğum okuldaki çocukların ailelerini düşünüyorum; bunların büyük ekseriyeti çocuk için kendilerinden istenileni anlıyacak, sorulanlara cevap verebilecek halde değillerdir. Onlara bu suallerin ne istediğini anlatmak bile meseledir. Esasta lüzumuna inanmakla beraber ben, okul aile birliği işini şimdilik bir yana bırakarak evvelâ bu birliğin iki temelinden biri olan aileyi bu mevzuda işe yarar bir varlık haline getirmenin çareleri aranmasını mevzuatımızda ve millî eğitim sistemimizde bu gayeye uygun değişiklikler yapılmasını temenni ediyorum.

Süleyman Kazmaz — Efendim, Okul-Aile Birliği millî eğitim hayatımızda derin bir boşluğu dolduracak yeni bir kurumdur. Ailenin çocuk üzerindeki tesirlerinin okul bakımından ne derece önemli olduğu dikkate alınırsa, bu yönlerden okula yardım edecek olan birliklerin değerleri kendiliğinden belirir. Yalnız ben kendi hesabıma bu yeni kuruluşun ilmî bakımdan kuvvetlendirilmeleri gerektiği kanaatindeyim. Bu teşkilât kurulduğu zaman geniş kadrosu ile okulla aile arasındaki münasebetleri tanzim etmekle görevlendirilecek, okulla aileyi sürekli bir temas halinde bulunduracaktır.

Bu çalışmalar sırasında birçok eğitim meseleleri, çocuğun sosyal ve psikolojik durumunu ilgilendiren birtakım meselelerle karşılaşılacaktır. İşte okul aile birlikleri verimli çalışmalarda bulunabilmek için karşılaştıkları meseleleri ilmî bakımdan açıklıyacak rehberlere ihtiyaç duyacaklardır. Millî eğitim hayatımızda ilmî esaslardan uzak, sistemsiz müşahedeler neticesinde verilmiş hükümlerin birbirini daima nakzeder durumda olduklarını görmüşüzdür. Meselâ bundan 50 yıl önceki okullardan mezun olanların, bugünkülerden daha üstün olduğunu söylerler. Böyle bir hüküm neye dayanılarak veriliyor? Münferit vakıaların sistemsiz müşahedesi neticesinde verilen hükümler bizi yanlış yollara götürebilir. Bu itibarla sağlam hükümlere varabilmek için çalışmaları ilmî esaslara dayandırmak lâzımdır. Şimdi tekrar konumuza dönelim.

Bu sebeplerle okul aile birliklerini ilmî bakımdan kuvvetlendirmek üzere onlara rehberlik edecek psikolojik ve sosyolojik araştırmalarda bulunacak bir pedagoji enstitüsünün kurulmasını teklif ediyorum, bu enstitü sürekli yayınlariyle bu teşkilâtı aydınlatmakla kalmıyacak aynı zamanda çocuk hakkındaki bilgisinin çok az ve geri olduğunu bildiğimiz, ailelerimizi bu alanda yükseltmeğe de çalışacaktır. Bugün aileler, çocuklariyle, onların okul çalışmalariyle sadece not bakımından ilgileniyorlar. Çocuk iyi not almışsa muvaffak olmuştur; artık okulu ile ilgilenmeye lüzum yoktur. İyi not almamışsa muvaffak olamamıştır; o zaman okulla ilgilenmeye ihtiyaç vardır. Halbuki aileye, çocuğun okul ve okul dışı hayatiyle her zaman ilgilenmesi lüzumunu duyurmak onun çocuk hakkındaki bilgisini yenileştirmek ve kuvvetlendirmek gerektir.

İşte kurulmasını teklif ettiğim Pedagoji Enstitüsü gerek okul aile birliklerini, gerek aileleri bu yönlerden destekliyecektir. Böyle bir ilmî kuruluşun sağlıyacakları diğer faydalar da vardır. Meselâ okul aile birliklerinin ailelerle temasları sırasında birçok materiyeller toplanabilir ve bunlar pedagoji meselelerimizin sistemli bir şekilde incelenmesi için kullanılabilir. Pedagoji Enstitüsü, kendi meselelerimizin ilmî araştırılmalarının yapılmalarında bu materiyellerden geniş ölçüde faydalanabilir; keza yapacağı araştırmalar için muhtaç olduğu materyellerin sağlanmasında bu birliklerden de yardım görebilir. Bu arada şuna da işaret etmek isterim ki pedagoji alanında zengin bir tercüme kütüphanemiz vardır; fakat kendi pedagojik meselelerimizi inceliyen telif eserlerimiz çok azdır. Bu itibarla kendi meselelerimizi bugünün ilmî esaslarına göre inceliyecek telif pedagoji eserlerine şiddetle ihtiyacımız vardır. Bu sebeplerle bir Pedagoji Enstitüsü kurulmalıdır.

Bir noktaya daha işaret etmek istiyorum. Çocuğun okul dışı hayatının da denetlenmesi gerektir. Çocuğun hayatının okulla ev arasında geçen safhasının, hele bugünkü şehirlerde büyük bir önemi vardır. Bu safhayı, bugünkü şartlar içinde ne okul ne de aile çok defa bilmemekte ve bu yüzden de

sapıtmalar önlenememektedir. Bu sebeple çocuğun okul ev arasındaki hayatını kontrol edecek bir teşkilâta da ihtiyaç vardır. Bu teşkilât ihtiyacının da, Pedagoji Enstitüsünün kurulması temennisiyle birlikte rapora eklemesini istiyorum.

Başkan — Bayan Macide Atatuğ, buyurun.

Macide Atatuğ — Sayın şûramızın karşısına yirmi iki yıllık bir ilk okul başöğretmeni olarak çıkmış bulunuyorum. Çalıştığım komisyon aile ile okulun iş birliği komisyonudur. Sayın arkadaşlarımız bu konu üzerinde çok güzel konuştular. Bütün velilerin çocuklarını okutmak için gönderdikleri okullar ilk okullarımızdır. Çocuk önce ilk okula gelmek için evden ayrılır.

Evinden ayrılan küçük çocuklar bizim kucağımıza, bizim yanımıza gelmektedir. İlk okul öğretmenleri, hangi şeraitte olursa olsun, bağrına bastırdığı bu küçük yavruları kendi öz evlâtları kadar severek himayelerine alırlar. Bendeniz bir öğretmen olarak bu öğrencilerin iyi yetişmesi bakımından onların her şeyden önce iyiden iyiye incelenmesi gerektiğine taraftarım. Okula yeni gelen öğrencinin yalnız ailesinin işlediği küçücük kafasına yavaş yavaş, ilk okulun birinci sınıfından tutun da beşinci sınıfına kadar müfredata uygun bir şekilde, öğretmenin vereceği vazifelerle onların yetiştirilmesinin lâzım geldiğine kani buluyorum. Fakat bizim bu seve seve çalıştığımız dâvada karşılaştığımız bazı ufak tefek zorluklar oluyor. Bilhassa büyük şehirlerde okullarımızın fazla kalabalık olması sebebiyle karşımıza aldığımız çocukları yakından tanımak, anasına babasına tanıtmak güçlükleriyle karşılaşıyoruz. Çocuklar üzerinde gerektiği kadar işliyebilmek, tanımak, ana ve babasına tanıtmak için sınıf mevcutlarının fazla olmaması gerekmektedir. Bugün öyle şartlarla çalışan okullarımız vardır ki bu okullarda 80 - 90 öğrenciyle karşı karşıya gelen öğretmen arkadaşın yapması gerekli vazifelerini başaramadığı görülmektedir.

Evet bu bir bütçe meselesidir.

Benim Millî Eğitim Bakanlığından ricam, eğer verimli öğretim ve eğitim isteniyorsa, bize bu hususta yardım etsin-

ler ve yüksek kararlariyle bizi bu durumdan kurtarsınlar. Gayeye tam mânasiyle varabilmek için ana ve babalarla sıkı temaslar yapmaktayız. Eğer calışmalarımızın daha özlü ve daha verimli olması isteniliyorsa, ilk okul yönetmeliğinde açıklandığı gibi, sınıf mevcutlarımızın · 50 · ye indirilmesinin teminini rica ediyorum. Sözlerim bundan ibarettir.

Himmet Akın — Sayın arkadaşlarım, yıllardan beri aile ile okul iş birliği üzerinde durmuş naçiz bir arkadaşınız sıfatiyle karşınıza çıkıyorum. Şu anda duyduğum heyecanı ve sevinci tarif edemem. Onun için okul ve ailenin iş birliği konusu Şûranın gündemine alındığından dolayı Millî Eğitim Bakanlığına şükranlarımı arz ederken bu konu ile inceden inceye uğraşan komisyona da tebriklerimi sunmayı vazife sayarım. Bize sunulan tasarıyı gözden geçirdim. Hakikaten etraflı surette incelenmiş ve işlenmiş olduğunu gördüm.

Hususiyle bunlardan on altıncı sahifedeki fıkra,yani eğitim proplemi bahsinin sonundaki şu cümle üzerinde ehemmiyetle durmak isterim: (çevresiyle ilgilenmiyen okulun görevini yapmaktan âciz kalacağına şüphe yoktur. Aile-okul birlikleri bu ilgilerin meydana getireceği tabiî kurumlardandır.) Kanaatimce bu tasarının özü bu iki cümlede toplanmaktadır. Ancak takdir buyrulur ki okul ile ailenin iş birliğini tamamiyle sağlıyabilmek için bu çevrenin daha dışında geniş sosyal muhitin de birlikte onu desteklemesi lâzımdır.

Sokak tâbiriyle de ifade edebileceğimiz bu dışarı hayatın kontrolsüz, murakabesiz kalışı halinde çocuklarımızın eğitim çevrelerinden en önemlisi ihlâl edilmiş demektir. Onun için, hem aile ve okul nünasebetleriyle ilgisi, hem de bu münasebetlerin gelişmesinde tamamlayıcı ve düzenleyici bir rol oynaması bakımından bu üçüncü halkaya yani aileden daha geniş sosyal çevre (muhit) meselesine ayrıca temas eylemeyi faydalı mülâhaza ediyorum.

Çocuklarımızın günlük meşguliyetlerinden önemli bir kısmı okul ve aile dışında geçtiğine göre, okul ile ailenin iş birliği yaparak sağlıyacağı eğitim tedbirleri yanında, dışarıda da takip vazifesi alacaklarına şüphe yoktur.

Fakat dışarı hayatın müspet, menfi türlü tezahürlerini dikkate alarak çocuklarımızın mümkün olduğu kadar iyi, örnekleri bol bir muhit içinde yetişmelerini sağlıyacak tedbirlerin alınması faydadan hali olamaz. Bu yüzden aile ile okul arasındaki iş birliği yanında acaba muhitin de iş birliğini temin edemez miyiz? Okul ile ailenin çalışmalarını kolaylaştıracak bu önemli unsuru onun hizmetine veremez miyiz? İşte bu düşünce ile birkaç dadikanızı daha almama müsaadelerinizi istirham ederim.

1— 18 yaşına kadar olan çocuklara, bütün filimler serbest olmamalı; ancak onların bilgi ve görgülerinin artmasını destekliyecek mahiyette ve hususiyle kültür filimleri göstermelidir. Bunun için mümkünse okullarda veya sinamalarda ayrıca (çocuk) yahut (gençlik) matineleri vucüde getirilmesi teşvik edilmelidir.

2 — Çocuklarımız için yalnız tecessüslerini tahrik etmeyi değil, eğitimlerini sağlamaya yaramaları bakımından kat kat faydalı gazete, dergi ve broşürlerin çoğalmasını desteklemelidir.

3 — Çocuklarımız, ailesi kadar milletimizin müşterek malı, canı olduğuna göre her yetişkinin kendilerine sırf tenkidci bir gözle değil, irşatçı ve şefkatlı bir gönülle bakması gerekiyor; bununla da kalmıyarak bütün yetişkinlerin çocuklara daima iyi bir örnek olmaları şart oluyor. Bu da şüphesiz memleketin umumi gelişimi ile ilgilidir.

4 — Fakat bu durumu kendi haline bırakmakta faydadan ziyade endişe vardır. Çünkü, kendi üzerine hiçbir sorumluluk almadan gelişigüzel tenkid etmekten kolay bir şey yoktur. Amma bunun yapıcı ve müspet bir neticesi olamaz. Bütün bunlarla arz etmek istediğim esaslı nokta şudur: Aile ile okul is birliğinde muhiti yıkıcı ve bozucu bir unsur olmaktan çıkarıp yapıcı ve yardımcı bir temel haline koymak.

Yukarıda topladığım birkaç nokta sırf bu lüzumu belirtmek gayesine mâtuftur. Yoksa bu konuda her yerin kendi ihtiyaç ve şartlarına göre türlü türlü çareler düşünülebilirdi. Ancak, bir temenniden ileri geçmemekle beraber, tahakkuk

etmesinde fayda bulduğum «aile birlikleri» teşkilâtının mütemmimi olarak bir de (çevre birlikleri) diye adlandırılabilecek olan daimî bir teşkilâtın lüzumuna da kani bulunuyorum. Her dereceden çeşitli okulları bulunan yerlerde hepsi arasında ahenkli ve düzenli bir çalışma yaratmak için böyle bir kurula daha çok ihtiyaç vardır.

Muhtelif aile birlikleri başkanlarından, yahut bunlar arasından seçilecek üyelerin, millî eğitim müdürü veya memuru, belediye başkanı, sağlık müdürü veya hükümet doktoru, mahallin en büyük idare âmiri veya temsilcilerinin iştirakiyle meydana gelecek bu kurul şu ödevleri üzerine alabilir.

1 — Şehirin muhtelif yerlerinde çocuk bahçeleri, gençlik parkları, sağlık yurtları meydana getirmek için teşebbüslere girişmek veya mevcut olanlarından faydalanmak,

2 — Buralardaki terbiyevi faaliyetleri düzenliyecek elemanları temin etmek,

3 — Terbiyevî filimler teminine çalışmak,

4 — Gençlere mahsus kahve, sinama ve kulüpleri kontrol altında bulundurmak,

5 — Şehrin genel nakil vasıtalarını her derecedeki öğrencilerin semtlerine ve okullarına göre ayarlamak,

6 — Aile birliklerinin veya okul talim heyetinin şumullü mahiyetteki mahallî dileklerini inceliyerek, vilâyet; belediye veya herhangi resmî makamlarla halledilebilecek meseleleri ele almak,

7 — Çocukları ve gençleri küçük yaştan birtakım partizanlıklara sapmaktan korumaya çalışmak,

8 — Yardıma muhtaç-okul idareleriyle, aile birliklerinin tavsiye edecekleri çalışkan, zeki ve iftihara değer-çocukları el birliği ile yetiştirmeğe ve geliştirmeğe mâtuf tetbirler almak,

9 — Çocuğunu kendi halinde bırakan ve okumasına mâni olan, okula göndermiyen ana ve babaya telkinlerde, irşatlarda bulunmak veya mümkünse yardım çareleri aramak.

Bu vesileyle ikinci Millî Eğitim Şûrasının ahlâk konusunda Şarkikaraağaç'tan gelen bir bayan öğretmenin oradaki arkadaşlarının bir dileğini sunduğunu hatırlatacak ve bu fikre iştirak ettiğim için 3. cü Millî Eğitim Şûrasına bir tedbir ve teklif olarak arz edeceğim:

Memleketin yüzde seksenini teşkil eden küçük kasaba ve köylerimizdeki çocuklarımızın şehir çocuklarından ayrı olan özel durumlarını göz önüne alalım. Kasabalarımızdan ve köylerimizden her yıl binlerce çocuk ya kendi vilâyet merkezlerine, ya yakınları veya uzaklarındaki gündüzlü, yatılı okullara gitmektedirler. Bunların çoğu tatilde memleketlerine dönerler. Orada kendi âlemlerinde başıboş gezerler ve sözde dinlenirler. Fakat iş bu kadar değildir. Birçokları kahvelerde vakitlerini çürütürler faydalı meşguliyetlere sevkedilenleri pek azdır. Bundan başka kendi başlarına kalmaları yüzünden sigara içki vesair mükeyyefata, sefahete de alışmaya başlarlar. Hattâ köyün kasabanın delikanlılariyle yanlış yollara sapabilirler. Aralarında ufak tefek hâdiseler de eksik olmaz. Ellerinde sigara olduğu halde bir yıl önce mezun oldukları okullarının öğretmenlerinden çekinti etmiyenler de bulunabilir. Bu hal, aynı zamanda orada bulunan diğer okul çocukları için fena örnek teşkil ediyor ki, bunu önlemek maksadiyle her kasaba veya köydeki aile birlikleri faaliyete geçebilmeli, bu gibilerini ve ailelerini ikaz edebilmeli, yola gelmiyenleri mensup oldukları okulların disiplin kurullarına haber vermelidir. Böylece kendilerinin murakaba edileceklerini anlıyan çocukların daha temkinli hareket etmelerini sağlamak için pratik bir tedbir olur mülâhazasiyle, aile birliklerinin vazifeleri içine bu türlü olaylarla ilgili bulunanların da konulmasını arz ve teklif ediyorum.

Sami Akyol — Efendim, bu komisyonda çalışmış bir arkadaşınız sıfatiyle yüksek heyetinize bazı açıklamalarda bulunmak için huzurunuza geldim.

Aile ve okul birlikleri konusu komisyonumuza verildiği zamanda komisyon evvelâ Millî Eğitim Bakanlığının bu konu üzerinde nasıl çalışılmasını istediğini bildiren, hatırlatan

bir raporunu ele aldı, bu raporu çoğaltarak bütün arkadaşlara dağıtarak okunmasını sağlamağa çalıştı. Halihazırda memleketimiz de ilk okullarda uygulanmakta olan himaye heyetlerine ait talimatnameyi de komisyonumuz ele almış, bunu da inceledikten sonra huzurunuza bu raporla gelmiştir. Şimdi bütün akla gelenlerin ve imkânların ele alındığı ve yazıldığı iddiasında bulunamayız. Yalnız bu memlekette eğitim işlerinde çalışmış hizmet etmiş mensuplardan terekküp eden bir komisyonda bu konuda ne gibi şeyler yapılabileceği, mümkün olan şartlar altında, düşünülüp tesbit edilmiştir. Bu talimat uygulandığı zaman birçok eserler meydana gelecektir. Gelişmesi için de ve bilhassa tatbikı sırasında dışardan da birçok fikirler geleceği için uygulanması neticesinde Bakanlığa bildirilecek düşüncelerle yapılacak yeni teklifler konuşulduktan sonra daha mütekamil bir şekilde tedbirler alınacaktır. Yalnız bizim meşgul olduğumuz komisyonda da bütün bu Sayın Şûra üyelerinin izhar ettikleri hissiyatın ifadesine çalışıldı.

Akadaşlar, bu konunun millî eğitim hayatımızda çok önemli bir probleme el koyduğunu, en lüzumlu meseleleri incelediğini ifade buyurmuşlardır. Esasen yepyeni, hiç olmıyan bir konuyu ele almış da değiliz; raporun başında arz edildiği gibi yer yer memleketimizde birçok okullarda bu işi sağlamak için tedbirler alınmıştır. Meselâ İlk okullardaki himaye heyetleri bunun bir örneği olarak arz edilebilir.

Bundan maada birçok okullarımız öğrenci velilerini okula çağırmak için günler saatler ayırmış, o mahallin gazetesiyle ilân etmiş, filân gün ve filân saatte öğrenci velileri okula gelsin ve öğretmenlerle çocukları hakkında görüşsün ve fikir alsın denmiştir. Hattâ bazı yerlerde küçük broşürler, mektuplar yazılmış ve birçok çarelere başvurulmuştur. Binaenaleyh bir öğrenci ailesinin, çocuğunun öğretmeniyle görüşmesi ve ikisinin bir arada bir okul ailesi teşkil etmesi birçok yerlerde bir ihtiyaç olarak belirmiştir.

Şimdi yapılan şey beliren ve yaşıyan bu ihtiyacı teşkilâtlı, nizamlı ve daha verimli ve iyi işliyecek bir şekilde toplamak ve idare etmektir.

Arkadaşlarımızın hemen hepsi bu konunun ehemniyetini belirttikten sonra bazı temennilerde bulundular. Şevket Süreyya Aytaç arkadaşımız aile ve okul birlikleri çalşmalarına ait problemlerin Millî Eğitim Bakanlığınca yayınlanarak ailelere dağıtılmasını faydalı buldular. Komisyonumuz bunu beşinci maddede kısa bir şekilde ele almış bulunuyor. Bu maddede birlik problemlerinin, Bakanlıkça yayınlanarak ayrı ayrı broşürler halinde dağıtılması zikredilmektedir. Arkadaşımızın çok yerinde olan bu temennisi kısa bir madde halinde raporumuza geçirilmiş bulunmaktadır.

Diğer bir arkadaşımız bu işlerle uğraşmak üzere Pedagoji Enstitüsü kurulması hakkındaki teklifi çok faydalı ve yerindedir. İleri sürülen fikirlerin hepsi bu işi tatbik edecekler için teşvik edici bir mahiyet taşımaktadır. Bugün Üniversitemizde Pedagoji Enstitüsü mevcuttur. Bu görev bu salâhiyetli kurumlar tarafından yapılabilir. Ayrıca bir kuruma ihtiyaç hâsıl olursa o da ilerde bir çare olarak ele alınır. Ayrıca Himmet Akın arkadaşımız da kendi güzel fikirlerini madde madde yüksek heyetinize arz ettiler. Bunlar teşkilât komitesinde ayrı ayrı görüşülüp şu raporun 22. sahifesinde (okul ve aile birlikleri arada sırada mahallindeki millî eğitim müdürlüğü veya temsilcilerinin başkanlığında toplanarak birlikler arasındaki çalışma birliğini düzenler) kaydiyle dikkate alınmış bulunmaktadır.

Bu madde ile bütün bu konular ele alınmıştır. Himmet Akın arkadaşımızın teklifi ise böyle bir komisyonda daha geniş mikyasta, iş yapmak ve birtakım problemleri ele almak ve tatbik etmek fikrini ileri sürmüştür. Bu konularda komisyonun bir madde ile tesbit ettiği (millî eğitim müdürlüğü veya temsilcisinin) başkanlığındaki komisyonda görüşülebilir. Esasen yüksek huzurunuza arz ettiğimiz bu rapor tamamen takarrür etmiş, bütün maddeleri ayrı ayrı tesbit edilmiş bir talimatname veya teşkilât kanunu olmaktan ziyade yapılması icabeden ve yapılırken de ne gibi esaslardan yürünmesi gereken noktalar nelerse onları tesbite çalışan bir taslaktan ve bu işi daha geniş mikyasta düzenliyecek olan Bakanlığa bir fikir ve temenni halinde arz etmekten ibarettir.

Başkan — Vakit epeyce gecikti bu konuya nihayet verilmek için sayın üyelerin konuşurken beş dakikadan fazla konuşmamalarına dair bir örnerge verilmiştir. Bunu kabul bu yurursanız bundan sonra konuşacak olanların kısa konuşmalarını rica edeceğim. (Muvafık sesleri)

Kâzım Nami Duru — Arkadaşlar; beş dakika değil, iki dakika bile söylemiyeceğim.

İçinizde benden yaşlı arkadaş yoktur. Ben ömrümün otuz üç senesini mutlakiyet devrinde geçirdim. O vakit pederişahi bir aile vardı. Bugün yoktur. Yani muayyen, belli bir ideale bağlı, mânevi düşünceli bir aile yoktur. Bu konunun yapacağı en büyük iş okul yolu ile bu aileyi kurmaktır. Ben öğrencilerin menfaatlerini eğitmenlerinin nazarı dikkate almasını ne kadar çok doğru buluyorsam çocuklar vasıtasiyle ailelerin birliklerini aileler arasındaki tanışmayı, görüşmeyi de o derece uygun bulurum. Onun için bu işi Şûranın belki son maddesi olarak gündemine almış olmasından dolayı Bakan arkadaşıma çok teşekkür ederim.

Bir de söyliyeceğim kısa bir madde vardır.

Köylerde okul öğrencilerine emin oyun yerleri temini.

Oyun yerlerine temas edildi. Yanlız burada bir şey var, arkadaşlar, bunun da ilâvesini istiyorum, bu da oyun yerlerinin temiz olmasıdır. Ben bir futbol oyununda (Bahriye Mektebinde) yaralanan bir çocuğun tetanozdan öldüğünün acısını hâlâ unutamadım. Bu meşrutiyet devrinde olmuş bir hâdisedir. Köylülerin hayvanlarının gezdiği yerlerde oyun yerleri yapmak doğru değildir. Şayet böyle pis oyun yerleri yaparsak iyi olmaz. Bu yerler çok temiz olmalıdır. Bu noktaya bilhassa dikkat edilmesini rica ediyorum.

Diğer arkadaşım (Amma hangisidir hatırlamıyorum) cemiyet kanunundan bahsetti. Arkadaşlar, bu bahis konuşuldu, amma niçin rapora girmedi bilmiyorum. Birlikler, cemiyetler kanununa göre teşekkül edecektir. Yani kanundan hariç değildir. Binaenaleyh birliklerde cemiyet kanunlarına mugayir bir hareket, olmıyacaktır. Cemiyetler kanuna göre teşekkül edecektir. Dedim ya kısa söyliyeceğim. İşte sözümü bitiriyorum.

Nurettin Sevin — Efendim, bizim aile - okul komitesinde huzurunuza arzedilen bu birkaç maddelik sözlerin mucip sebepleri olmak üzere orada konuştuğumuz birçok şeyler vardı ki komitenin reisi olan arkadaşımız vekâlete temenni mahiyetinde arz edilmesini tasvibinize arz etmemin uygun olacağını söyledi. Onun için hulâsa olarak bunları üç maddede topluyorum. Muvafık bulursanız temenni halinde arz ederim.

Bunların birincisi, tavsiye nasihatların karşılıklı olması. İkincisi, çalışma ve okuma bahsi.

Üçüncüsü de müsamere ve sair suretlerle çocukların bu gibi faaliyetlere nasıl iştirak ettirilmesi.

Nasihatların karşılıklı olması, topluluk hayatında umumiyetle muvaffakıyeti temin eden şeylerden birisi insanların karşılıklı musamahakâr olmasıdır. Yani biz mutlaka aileye direktif vermek arzusunda olmamalıyız. Onlardan da birçok şeyler öğrenmek ihtiyacında olduğumuzu bilmeliyiz. Bu işlerde, «başkalarından nasıl muamele görmek istiyorsan sen de başkalarına aynı muameleyi yap.» altın kanununu rehber ittihaz edersek o zaman bu gibi şeylerin tatbikatında güçlük çekmeyiz.

İkincisi, çalışma bahsi. Aile ile okul müşterek bir halde çocukların terbiye ve inkişafına hizmet edecek olursa elbette iyi bir netice hâsıl olur. Fakat gerek hoca gerek ana, baba çocukların nasıl çalıştıklarından malûmattar değildir. Çocuğa sade «çalış» deriz, fakat onun nasıl çalışacağını söyliyen çıkmaz; bunu içimizde bilen de pek azdır. Columbia'nın eski profesörlerinden Dr. Dutton'un «okulla evin içtimai safhaları» gibi vaktiyle verilen konferanslarla bundan aşağı yukarı 40-50 sene evvel Amerika'da başlıyan bir faaliyet orada çok iyi netice vermiştir. Bugün Amerika okullarında nasıl etüt yapılmalı diye ayrı bir ders vardır.

İşte bu hususta da teklifler yapılmasını ve bütün teferruatiyle okulda ve evde etüt işlerinin incelenip faydalı bir nizam altına alınması lüzumunu arkadaşlarımın nazarı dikkatine arz ediyorum.

Üçüncüsü de müsamere meselesi. Biz okullarda müzik, resim, ve buna benzer birtakım faydalı şeyler okutuyoruz. Çünki başka memleketlerde de vardır bunlar. Belki biz bunları seve seve tervicetmek istiyoruz, fakat tatbikatta öyle fena nümuneler görüyoruz, öyle fena vaziyetlere şahit oluyoruz ki, insanın «bunları programa koymamak koymaktan, tatbik etmemek etmekten hayırlıymış.» diyeceği geliyor. Musiki, gene hocası, programı olan bir derstir. Dersi, hocası olmıyan müsamereler ve tiyatro temsilleri çok daha acınacak durumdadır. Şehirlere vakit vakit tulûat kumpanyaları gelir, bunları öğretmenler de öğrenciler de görür. Onlar için bütün iş bu derme çatma eğlence adamlarının yaptıklarını okul müsamerelerinde tekrarlamaktan onları taklidetmekten ibarettir.

Halbuki oyun demek, müsamere demek, tiyatro, inşat, hitabet demek, asla başkasını taklit ve tekrar demek değildir. İnsanın her türlü iyi kötü gelişmeye müsait körpe bir nümunesi olan çocuğa, gence, onun kendi içinden geleni inkişaf ettirmek, kendi kendinin aslı olarak yetiştirmek inkişaf ettirmek, mükemmelleştirmek demektir. Bugünkü cemiyeti teşkil eden insanlar eğer yalnız kendilerinden evvelkilerin yaptıklarını tekrarla iktifa edip cemiyet hayatının icabettirdiği şeyleri yapabilecek dereceye getirilmeseydi, medeniyet bugünkü mertebesine eremez, cemiyet taş devrinde kalırdı. Maalesef bizim bugün müsamere dediğimiz şeyler işte böyle taklitçilikten başka bir şey değildir. Eğer aile ve okul birliği kendi eğlencelerini temin için çocukları oynatma yolundan yürürse netice fena olur. Okullarda terbiyevi temsillerin oyunların metotları vardır, hulâsa olarak yazıp takdim etmemi muvafık görürseniz yazıp arz edeyim.

Başkan — Bu temenniler bittikten sonra oya koyacağım. Şimdi müsaade buyurursanız devam ediyorum.

Hamdi Akverdi — Şûranın muhterem ve değerli üyeleri! Zannediyorum ki okul ve aile iş birliğini sağlıyacak bir teşekkülün vücut bulması bahsinde hepimiz müttefikiz. Bunun ne kadar hayırlı neticeler vereceğinde hiçbirimizin şüphesi yoktur. Ben, arkadaşların hazırladıkları raporu iyi

anladımsa, belki düşünülmüş, ancak, kelimelerle iyi belirtilmemiş gördüğüm bir noktaya işaret etmek istiyorum. Okulla aile arasında birlik düşünülürken ailenin okula çekilmesi daha çok hesaba katılmıştır. Okulun aile içine girmesi pek hesaba katılmamıştır. Bu, bilhassa bizim memleketimiz için, çok ehemmiyetli bir mevzudur. Bugün medeni imkân ve vasıtaları ileri memleketlerde bu gibi teşekküller mevcuttur. Ailenin okul içine çekilmesi ve birliklerin bu şekilde vücut bulmasının hesaba katılması bizde de temenniye şayandır. Bizde kasabalarda hayat standard bir tip arz etmez. Bir kasabada meselâ hekimin aile hayatiyle fırıncının aile hayatı arasında fark vardır ve bir okul mevzuunda öğretmen ve idarecilerin öğrencilerin hayatlarını anlamak için yuvalarına kadar girmelerinde büyük fayda vardır. Kaldı ki sadece aileyi okula celbedersek, vaziyet, bayramlarda ufak memurların umum müdürleri veya diğer mafevklerini ziyaretinden hâsıl olacak intıbadan başka bir şey vermez. bizim geleneğimizde o kadar büyük ehemmiyet taşıyan komşuluk münasebetini okul ve aile arasında daha geniş ve etraflı bir anlayış içinde gerçekleştirmek zannediyorum ki çok yerinde olacaktır. Ben yakinen biliyorum ki ilk okul öğretmeni arkadaşlarımızdan pek çokları öğrencilerin evlerine giderler, onların ana, baba ve kardeşleriyle konuşurlar. Ve aile içinde çocuğun vaziyetini mevzuu bahsederler, bunlar arasında, ayrıca aileye çocuğunun okul içindeki vaziyetinden bahsedenler de çoktur. Amma bu hal bir okul ve aile iş birliğini gerçekleştirecek ölçüde değildir. Bunun umumileştirilmesini ve her dereceden okullarımızın da bunun içine alınmasını faydalı mulâhaza ediyorum. Bir komşuluk havası uyandırılabilirse, bu birliklerle, bizde cemiyetimizin ta kök tabakalarında bilhassa çok kuvvetli olan komşu hukuku sebebiyle okulla aile arasındaki anlayış daha esaslandırılmış olabilir. Teferruattan bahsetmiyorum, maruzatımın esası şudur: hazırlıklar üzerinde ilerde daha etraflıca çalışırken mesele, yalnız ailelerin okula çekilmesi değil okulun da aile içine çekilmesi yönünden düşünülmelidir.

Ahmet Önertürk — Sayın Arkadaşlarım! Öğrenci okula gelir öğretmen öğrenciye bir şeyler öğretir. Elbette ki bu alış-

veriş anında öğrencinin öğretmenle öğretmenin de öğrenciyle ilgilenmesi gerekir. Şimdiye kadar okullarımız öğrenci aileleriyle teması şu veya bu şekilde yapmışlardır, yapmamışlardır dersek yalan söyleriz.

Bakanlığımız Üçüncü Millî Eğitim Şûrasiyle bu önemli konuyu programlaştırmak, pilânlaştırmak ve daha faydalı bir şekle koymak yolunu tutmuştur. Ve çok beğenilen sevilen bir iştir. Üçüncü Millî Eğitim Şûrası üyelerinin bu hayırlı işi incelemeleri şerefine katılmaları büyük bir bahtlılıktır.

Arkadaşlarım benim söylemek istediklerimi genişçe anlattılar. Şimdi arz etmek istediğim fikir ve edeceğim temenni konuşmalardan çıkardığım sonuçtur. Geçen şûrada öğleden evel 5 saat okutulması öğleden sonra da müzakere saatleri uygun görülmüştü.

Bu arada üstüste 5 saat yorar düşüncesiyle de üçüncü dersten sonraki dinlenme yarım saate çıkarılmış ve ufak bir kahvaltı yaptırılması uygun görülmüştü. Bugün yatılı okullarda bu kahvaltı verilemiyor. Gündüzlü öğrenciler erkenden aç olarak okula geliyor. Ve bu suretle son saatlerden iyi randıman alınamıyor. Bir de memur çocukları bir defa olsun babalariyle öğle üzeri yemek yiyemiyorlar. Biri bir buçukta dairede bulunmak üzere birde evden, diğeri de okuldan ayrılıyorlar.

Bu yıl Bakanlıktan gelen son bir emirle çocuklar ve okul idareleri bir parça ferahlık duydular. Fakat bu da meseleyi tam olarak çozmüş değildir. Bunu sanat öğretmeni arkadaşlarımız tatbik etmedikleri için bilmezler. Fakat lise, öğretmen okulu ve orta okul müdürleri arkadaşlarım çok iyi bilirler.

Velilerinin müsaadesiyle evde çalışılabilecektir, denince benim okulumda birkaç kişi kaldı; ortada, lisede bir iki sınıf ancak kaldı. Bunların bir kısmı hakiki olarak ayrıldılar, diğerleri babalarını, annelerini ikna ederek ayrıldılar.

Şimdi okul ve aile birlikleri dolayısiyle düşünecek olursak öğleden sonra gelmiyen çocuklar dışarlarda başıboş dolaşıyorlarsa okul ve ailenin müşterek kaybı, öğrenci bu işte

zararlıdır. Temennim, beş saat üstüste ders vermenin öğleden sonra öğrencinin boş bırakılmasının mahzurlarını düşünerek Talim Terbiye Dairemiz yeni bir karar versinler. Ve bu meseleyi daha faydalı bir hale getirsinler. Meselâ: öğleden evvel 4, öğleden sonra 1 saat ders, 1 saat müzakere ve öğleden sonraki saatlerde eğitim kolları ve lâboratuvar çalışmaları vesaire yapılmalıdır.

Saffet İrtenk — Yüksek Şûranın sayın üyeleri!

Elimizde bulunan aile ve okul iş birliği komisyon raporunu; fikir ve eğitim problemi kısmını ihtiva eden on altıncı sayfadaki beşinci kısmın D fıkrasının onuncu satırındaki bir cümle üzerine konuşmak istiyorum. Orada «ticaret orta okullariyle liseleri, dersanelerde verilmesi gerekli klâsik bilgilere yetinip mahallin iktisadi hayatına tamamiyle girmedikçe, bu hayatın canlı bir uzvu olmadıkça vazifelerini yapmış sayılmazlar.» denilmektedir; bu cümle tek olsaydı, bundan evvelki kısımlar bulunmasaydı biz bunu şu şekilde aklımızda saklı bir cümle ile «ticaret okullarımız bu şekilde çalıştığından muvaffak oluyorlar» derdik. Fakat erkek sanat enstitüleri hakkındaki hükümlere ve kız enstitüleri hakkındaki cümlelerin olumlu şekli bizi bu mânayı çıkarmaktan alıkoymaktadır. Onun için yüksek huzurunuzda bu noktayı biraz açıklamayı lüzumlu görüyorum. «Dersanede verilmesi lâzım gelen klâsik bilgilerle» buradaki «kılâsik bilgilerle» sözünden gereken mânayı iyice anlamış bulunmuyoruz. Burada klâsik kelimesinin «bilgiye» değil «metoda» muzaf olması gerektiğini sanıyoruz. İstenilen okulda okutulan ve okul içine giren bütün bilgilerin okul çevresiyle ilgilenmesidir. Ticaret okullarında okutulan umumi kültür dersleri ve meslekî bilgi dersleri bugünün icaplarına göre tamamiyle aktif bir metotla okutulmaktadır. Mesalâ ekonomi deyince öğretmen bunu, birtakım mücerret kelimelerle çocukların daha yeni inkişaf eden dimağlarına sokmaktan ziyade bu çocukların hariçteki müşahedelerini, yaptıkları ödevleri sınıfta aksettirerek öğretmektedir.

Bürokomersiyal dersi dediğimiz zaman bu derste, tahta, öğrenci ve öğretmen hatırlamıyorum. Bürokomersiyal dediğimiz ders bütün bir müessesenin muamelelerini ihtiva eden

monografileri, tıpkı dışarda ticaret hayatında olduğu gibi, en ufak noktalarına varıncaya kadar hattâ vergi sistemlerine ve o verginin en ufak teferruatı da dâhil olmak üzere hariç bırakmıyarak okul sıralarında tatbik ettirmekten ibarettir. Bu kâfi midir? Bittabi kâfi değildir. Kâfi olmadığına göre ve bunun kâfi olmadığını bildiğimiz içindir ki çocuklarımızı hariçle yani banka ve müesseselerle çok yakından alâkadar etmekteyiz. Ve bu müesseselerle temaslarını temine çalışmaktayız. Bunun içindir ki bulunduğumuz muhitte bankalar sınai ve ticari müesseseleri imkân nispetinde ve oldukça fazla zaman ziyan edilmeden çocuklar tarafından, oradaki ilgili zevattan izahat alınmak suretiyle o muhitin ihtisadi durumu tesbit edilmektedir. Binaanaleyh burada, klâsik bilgilerle yetinip mahallin iktisadi hayatına tamamiyle girmedikçe, bu hayatın canlı bir uzvu olmadıkça vazifelerini yapmış sayılmazlar, cümlesini bu şekilde açıklamak isterim.

Yine yurdun muhtelif yerlerinden gelen arkadaşların birçok dükkânlarda, ticaret müesseselerinde kırmızı kasketleriyle küçücük yavruların kendilerine hizmet etmekte olduklarını gördüklerini kuvvetle ümidederim. Bunun misalini Bursa'da, Samsun'da ve memleketin her tarafında görmek kabildir. Yine bu noktayı açıklamak için şunu arz etmek isterim. Bütün ticaret okullarında bütün arkadaşların ayrı ayrı yaptıkları istatistiklerde görüyoruz ki; okula devam eden çocukların % 60-70 i esnaf çocuğudur. Geri kalan % 30 u memur vesaire çocuklarıdır. Bu % 60-70 olan esnaf çocukları ders biter bitmez soluğu babasının yanında almaktadırlar. Bunu kâfi görmemeliyiz. Yüksek Şûraca bundan sonra okunacak olan ticaret okulları raporu incelenirken görüleceği gibi dersler öğleden evvele alınacak ve okul saat 12.40 da tamamiyle bitmiş olacaktır.

Öğleden sonra bu raporda temenni edilen dış âlemle, dış muhitle, piyasa ile ilgilenmesi mevzuu bugünden daha çok ve daha kuvvetle yerleşmiş olacaktır. Maruzatım bundan ibarettir.

Başkan — Yazı ile verilmiş bir mütalâaname var, müsaadenizle onu okutacağım.

Sayın Başkanlığa

Aile ve Okul İşbirliği Komisyonu raporunun ihtiva ettiği çok önemli konulardan biri de «ticaret orta okulları ile liselerinin dersanelerinde verilmesi gerekli klâsik bilgilere yetinip mahallin iktisadi hayatına tamamiyle girmedikçe bu hayatın canlı bir uzvu olmadıkca vazifelerini yapmış sayılamıyacakları» yolundaki işarettir. Bu husus ticaret öğretimi küçük komisyonlariyle büyük kamisyonunda en ince teferruatına kadar görüşülerek muhitin iktisadi hayatına esasen girmiş olan ticaret liseleriyle ticaret orta okullarının bu yoldaki başarılarını daha da genişletmek imkânlarını sağlıyacak tedbirler de düşünülmüş bulunduğundan keyfiyetin ticaret öğretimi komisyonu raporu ile birlikte incelenmesi dileğini saygı ile sayın heyet huzuruna arz ederim.

İstanbul Yüksek Ekonomi
ve Ticaret Okulu Temsilcisi
Muammer TOLGA

Başkan — Efendim; siz de aynı şeyi mi söyliyeceksiniz, söz istiyor musunz?

Nihat Kiver — Evet aynı şeyi söyliyecektim. Fakat söz verirseniz yine söylerim.

Başkan — Buyurun.

Nihat Kiver — Raporun muhtevası hakkında Şûra arkadaşlarımızın kıymetli sözlerine ilâve edecek bir şey yoktur. Ancak raporun 16 ncı sahifesinde tesadüf ettiğimiz üç satırlık bir yazıyı tamamiyle anlıyamadığımız için ve ticaret okulları işlerinde öteden beri alâkadar bulunmaklığımız dolayısiyle dikkat nazarımızı çekti. Binaenaleyh o hususta birkaç kelime arz etmekliğime müsaadenizi rica ederim.

Raporda, kız sanat enstitüleri ile erkek sanat okullarının esaslı rol sahibi oldukları söylendikten sonra «orta ticaret okullariyle ticaret liselerinin klâsik dersleri dersana muhiti içinde kalıp ticari ve sınai bir ehliyet içersinde bir mevcudiyet gösteremedikleri», şeklinde bir telmihte bulunulduğu

zannını doğuran bir kayda daha yer verildiği hissine kapıldım. Şayet böyle ise ortada ufak bir zühul yapılmış olduğunu kabul ettirecek kâfi sebep var demektir. Bizi bu yolda bir kanaata vardıran bu sebebi ticaret öğretim müesseselerinin Teknik Öğretim Müsteşarlığı kurulmazdan önce ve sonraki sayılariyle memleket iş alanına hazırladıkları genç elemanlardan elde edilen randıman hakkında bizzat fert veya müessese olarak iş sahiplerinden birçok vesilelerle edindiğimiz memnunluk veren malûmata dayanarak ve ticaret öğretiminin gösterdiği hızlı gelişmeye bakarak, varmış bulunuyoruz.

Orta ticaret okullariyle ticaret liseleri: Meslekî Öğretim Müsteşarlığı kuruluncuya kadar memlekette 5 tane orta ticaret okulu vardı. Ondan sonra 23 tane orta ticaret okulu açıldı. Bunların kâfi miktarda öğrencisi vardır. Bunlara ilâve olarak 12 tane ticaret lisesi açıldı ve son sene içinde bu ticaret liseleri 360 mezun vermiş bulunmaktadır. Bunların nerelerde bulunduklarını ve neler başardıklarını uzunboylu araştırmağa lüzum yoktur.Şimdiye kadar bir tane olan ve bugünkü öğrenci mevcudu 1200 e varan İstanbul Yüksek Ekonomi ve Ticarek Okuluna bir tane de İzmir'de ilâve edildi. Bütün bu orta ve lise derecesindeki ticaret öğretim müesseseleriyle İstanbul Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulunun bugüne kadar verdiği mezunlara gerek Ankara'da gerek diğer şehirlerimizdeki hususi teşebbüs alanlarında, gerek iktisadi devlet müesseselerinde, gerekse diğer devlet işletmelerinde ve hususi ticaret müesseselerinde bunlara toplu bir halde tesadüf ettiğimiz gibi temas ettiğimiz kendi öğrenci veya birçok dost ve ahbaplarımız bunların çalışmalarından daima sitayişle bahsetmektedirler. Vaktimiz çok dar olduğu için, sizleri fazla işgal etmemek arzusiyle buna ilâve edilecek daha çok sözlerim bulunmasına rağmen yalnız bu kaydın rapordan çıkarılması hususundaki istirhamımı arz vayahut bilmediğimiz bir nokta mevcutsa o cihetin aydınlatılmasını rica ederim.

Sami Akyol — Aile ve okul birlikleri raporunun problemleri içinde ticaret okulu ve liseleri hakkında yazılmış olan

satırlar bazı tartışmaları icabettirdi. Yalnız bu problem ile beraber son kısmı bir defa okunsa idi mesele anlaşılacaktı. Orada «hakikaten çevresi ile ilgilenmiyen okulun görevini yapmasına imkân yoktur» kaydı vardır.

Bundaki kasıt doğrudan doğruya filân şey şöyle olsun onun tabiî karşılığı olarak bunun olabilmesi için filân şeyin şöyle olması lâzımdır şeklinde bir açıklamadan ibarettir. Hiç şüphesiz çevresi içindeki ekonomik hareketlerle, ticaret hareketleriyle ilgilenmiyen bir ticaret okulunun yalnız sınıfta ders yapması bittabi iyi bir başarı sağlamasına engel olur, bu cümlelerin düzeltilmesi ve açıklanması lâzımdır. Bundan maksat bu okulları çevresiyle ilgilendirmektir. Yani böyle bir fikri kuvvetlendirmek için umumi mahiyette alınmış bir misal arz edilmiş olup bu bir misal, bir örnekten ibarettir. Meseleyi böylece alırsak tartışmaya lüzum yoktur. Şimdi meselâ ticaret okulları, çevresiyle ilgilenmediği takdirde muvaffak sayılamaz, cümleye bir (meselâ) ilavesi fikri tavzihe yeter sanırım.

Başkan — Efendim, daha beş altı arkadaş söz istemiştir. Bir de kifayeti müzakere takriri verilmiştir. Kifayeti müzakera takririni oya koyuyorum: kabul edenler..... Kabul etmiyenler..... Kabul edilmiştir.

Şimdi raporu oyunuza koymazdan evvel temennileri birer birer oyunuza koyacağım. Bunlar kabul edilirse rapora ilâve suretiyle raporu oyunuza koyacağım.

Evvelâ okul doktorluğundan bahsedildi. Bu zannederim raporda münderiçtir. Binaenaleyh bu hususta rapora ilâve edilecek bir şey yoktur.

Basri Yüce — Müsaadenizle bir şey arz edeyim. Şûra konuşulan bir mesele üzerinde kifayeti müzakereye karar verdi. Başka bir şey ortaya konacak olursa bu yüzden konuşulmaz denmemelidir, kanaatime göre herhangi bir mesele ortaya atılır ve bu mesele hakkında kifayeti müzakereye karar verilirse, verilebilir. Bu karar meselelerin tamamına şâmil olmamalıdır. Ne konuşulacağı bilinmezken toptan kifayeti müzakereye karar vermek bilmem ne dereceye kadar doğru olur.

Başkan — Rapor hakkında görüşüyoruz. Kifayeti müzakere kararı bu rapor için verilmiştir.

Basri Yüce — Üzerinde hiç durulmamış bir konu varsa toptan kifayeti kabul etmek, meçhule taş atmak demek olur.

Başkan — Rapora ait mi diyorsunuz.

Basri Yüce — Raporda bir mesele üzerindeki tartışma hakkında kifayeti müzakere kararına varıldı. Şûrada üye olan arkadaşların fikirlerinin ne olacağını bilmeden toptan karara varmak demek oluyor. Teker teker meseleler konuşulurken bunun hakkında kifayeti müzakere istenebilir. Fakat toptan kifayeti müzakere nasıl olur.

Başkan — Bundan sonraki oturumda bu teklifinizi yaparsınız.

Okullarda öğleden sonraki etütler hakkında verilmiş olan kararların bir daha gözden geçirilmesi yolunda Bakanlıktan bir temenni vardır.

Bu mesele hakkında evvelâ bir arkadaş izahat istedi. Ona cevap verildi. Ve tatmin edildi. Diğer bir arkadaş da tekrar bunun tetkikının Bakanlıktan temenni edilmesini istedi.

Bu temenniyi kabul buyuranlar lûtfen ellerini kaldırsınlar.... kabul etmiyenler..... reddedilmiştir.

Aile için terbiye kitabı yazmak hakkında da bir temenni vardır, bunun da raporun içinde zikredilmesi dolayısiyle ayrıca temenni olarak Bakanlığa sunulmasına lüzum kalmadı.

Aile birliklerinin kanunla alâkası meselesine gelince; birlikler zaten kanuna göre tesçil edilecek. Binaenaleyh bu da halledilmiştir.

Bayan Sıdıka Karadeniz arkadaşımızın orta okullarla, kız orta okullar hakkındaki temennisi; kız orta okullarının tahdidi ve onun yerine kız sanat okullarının artırılması şeklindedir.

Bu hususta bir temennide bulunulmayı arzu edenler lûtfen ellerini kaldırsın... aksini arzu edenler, reddedilmiştir, efendim.

Pedagoji enstitüsü tesisi meselesi vardır. Buna bir arkadaşımız: diğer üniversitelerde pedagoji enstitüsünün de mev-

cut olduğundan bahsettiler binanaleyh bu mesele de halledilmiştir.

İlk okullarda öğrenci sayısının hudutlanabilmesi için okul sayısının artırılması meselesi.

Bu hususta ayrıca bir temennide bulunmaya lüzüm varmı efendim?... Kabul edilmiştir.

Sinemalar vesair hususlarda. Himmet Akın'ın teklifi var.

Raportör arkadaşımız bunun zaten raporda münderiç olduğunu söylüyorlar, binanaleyh tekrar temennide bulunmaya lüzum kalmamıştır.

Köylerde oyun yerlerinin temiz tutulması. Bunu da temenniye ilâve edelim mi? Kabul edenler...Kabul edilmiştir.

Bay Nurettin Sevin'in teklif ettiği üç nokta vardı:

Birincisi nasihatların karşılıklı yapılması, diğeri çalışma ve oynamağı öğretme meselesi, üçüncüsü de müsamereler meselesidir. Bunun temenniye ilâve edilmesini istiyenler lûtfen ellerini kaldırsınlar...Kabul edilmiştir.

Okulun aile içinde yayılması meselesi: bu hususta da bir temenni vardır. Bu temenniyi de kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Ticaret okulları raporunda geçen ve üzerinde görüşülen noktanın başına bir meselâ kelimesi eklenmesini muvafık görenler.... Görmiyenler.. Muvafık görülmüştür.

Yalnız arkadaşlarımızın bahis mevzuu ettiği diğer noktalar varsa ve bunlar hakkında şimdi görüşmek arzusunda iseniz, lûtfen ihtar buyurunuz.

Nurettin Boyman — Küçük sanatlar hakkında yazılı bir teklif vardır.

Başkan — O bundan evvelki rapora aittir. bunu kabul ettik.

Efendim ; müzakereye devam edelim mi? Arkadaşın söylediği teklifleri dinlemek için vaktimiz müsait midir?

Basri Yüce — Yine zabta geçmesini istiyorum, Komisyon ve Şûra konuşulan meseleler üzerinde kifayeti muzake-

reye karar verdi. Benim meselem hakkında kifayet kararı verilmemiştir. Binaenaleyh söz istiyorum.

Başkan — Müsaade ederseniz kendilerini de dinliyelim.

Basri Yüce — Şûranın kabulüne mazhar olduktan sonra konuşmak istiyorum.

Bir üye — Usule dair konuşmak istiyorum. Bir kere heyetimiz bu aile ve okul meselesi üzerinde kâfi derecede konuşulduğu hakkında oy verdi, eğer başka türlü oy verdiyse arkadaşımız konuşabilir.

Basri Yüce — Ben diyorum ki konuşulan maddeler üzerinde kifayeti müzakere kararı verilir; benim meselem konuşulmadı, bilinmiyor ki kifayeti müzakere kararı verilsin.

Başkan — Arkadaşın konuşup konuşmamasını oyunuza arz ediyorum; kabul buyuranlar.. etmiyenler..kabul edilmiştir.

Buyurun Basri Yüce.

Basri Yüce — Yüksek Şûraya gösterdiği hakşinaslıktan ötürü bilhassa şükranlarımı arz ederim. Çünkü bu bir haktı, verilmesi lâzımdı.

Söyliyeceğim mesele fazla zamanınızı almıyacaktır, peşinen bunu arz ederim:

Yalnız iki meseleye temas edeceğim. Bu raporda kaydedilmiş iki teklif vardır. Benim arz edeceğim şekilde kabulü ricasında bulunacağım. Ancak daha önce bir vazifeyi yerine getirmek istiyorum. Söylenenlerin târifine imkân bırakmıyacak şekilde, burada konuşulanların hepsini, müdafaaları, itirazları, cevapları redleri, tevilleri ve inkârlariyle tesbit edilmesi için bir tertip düşünüldüğünden dolayı Şûra Genel Sekreterliğine teşekkür ediyorum. Şimdi asıl meseleye geçiyorum: Komisyon, raporunun sosyal eğitimi kısmının sonundaki 5 inci maddesinde birlik problemlerinin Bakanlıkça yayınlanacak ayrı ayrı broşürlerde ele alınmasını teklif ediyor, bendenizin teklifi şudur: Okul - aile birlikleri hakkında veya bunlara benzer kurullarda yabancı memleketlerde neler yapılıyor neler düşünülüyor,bu teşkilât bizim memleket-

te kurulduktan sonra neler olacak, bunların memleket efkârı umumiyesine tanıtılması için bir dergi çıkarılmalıdır. Yani bu madde şu şekilde eğer yüksek Şûraca kabul edilirse daha iyi olacaktır. Birlik problemlerinin Bakanlıkça yayınlanacak veya muayyen zamanlarda çıkacak dergilerle yayınlanması. Çünkü raporda ayrı ayrı broşürler halinde çıkacağı yazılıdır. bu teklifimin bu suretle kabul edilmesini rica ederim.

İkinci teklifim: Sekizinci maddenin beşinci bölümünde söylendiği üzere yönetim kurulu şöyle kurulacaktır: Yönetim kurulu başkanı, asbaşkanı, saymanı ve sekreteri ve üyeler. Bu seçimi yönetim kurulu kendisi yapacaktır. Buraya üye olacak öğretmenleri de öğretmenler kurulu seçer. Görülüyor ki okul müdüründen hiç bahis yoktur. Bu büyük bir eksikliktir. Bana kalırsa bu, kurulun tabiî üyesi ve tabiî başkanı okul müdürü olmalıdır.

Aksi takdirde şöyle bir vaziyetle karşı karşıya kalmak mümkündür. Öğretmenler kurulunun aralarından seçecekleri iki öğretmen, bu iş ile ilgilenmiyebilir, nihayet onlar okulun mevzuatını okul müdürü kadar kavrıyamaz. Binaenaleyh yönetim kuruluna istenilen istikameti veremezler. Okul müdürü bu kurula seçilmediği takdirde çok garip bir vaziyet hâdis olabilir. Onun için bu maddeye bir fıkra eklenerek okul müdürünün, kurulun tabiî üyesi veya kurulun tabiî başkanı olması kaydının konulmasını istiyorum.

Bundan başka da Himmet Akın arkadaşımızın ortaya atıp bıraktığı meseleyi ben ele almak istiyorum. Komisyon namına söz söyliyen zat kararda bu meselenin de bulunduğunu söyliyor. Halbuki Himmet Akın'ın teklifi komisyon kararından büsbütün başkadır. Himmet Akın'ın teklifi aile ve okul birliğinin yanında bir çevre birliğinin kurulmasıdır.

Bu çevre birliği fikri çok mükemmeldir. Bunu ortaya atan zat bilâhara tezini savunmamıştır. Tabii kendi bileceği bir iştir. Fakat ben bu fikri benimsiyorum. Zaman zaman millî eğitim müdürünün başkanlığında toplanan bir heyetten başka Himmet Akın'ın teklif ettiği çevre birliğinin de kabulünü tekrar arzla, rica ediyorum.

Himmet Akın — Efendim, şahsım mevzuubahis olduğu için bir iki kelime söylememe müsaadenizi rica ederim.

Arkadaşım benim için çekildi dediler, halbuki ben çekilmiş değilim, söz istemiştim fakat kifayeti müzakereye karar verildiğinden dolayı söz söyliyemedim. Yoksa teklifimde musırrım. *(Müzakere kâfi sesleri)*

Başkan — Arkadaşımız raporda zikredilen broşürler yerine muayyen zamanlarda intişar edecek dergi çıkarılması teklifinde bulundu. Bu teklifi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler ellerini kaldırsınlar..... etmiyenler.. .. reddedilmiştir.

Aile birliklerine, müdür tabiî üye ve tabiî başkandır, teklifinde bulundular.

Sami Akyol — Okul müdürü, başöğretmeni ve öğretmler, toplantılarda bulunarak çalışma konuları üzerinde fikirlerini söyliyebilirler. Herhangi bir mesele hakkında açıklamalarda bulunabilirler. Raporumuzda bunlar vardır.

Basri Yüce — Buradaki kayde göre okul müdürü müşavir vaziyetindedir. Raporun sekizinci sayfasının beşinci bendinden ben bunu anlıyorum.

Burada okul müdürü yoktur; binaenaleyh okul müdürünün tabiî üye olmasını teklif ediyorum.

Başkan — Okul müdürünün de bu listeye yazılmasını istiyor. İltibası kaldırmak için bunu oyunuza arz ediyorum. Kabul edenler.... Etmiyenler.... Kabul edilmiş ve iltibasa mâni olunmuştur.

Okul birliklerinden başka bir de çevre birliği teşkili meselesi vardır. Bu raporda olduğu gibi Millî Eğitim müdürlerinin riyasetinde zaman zaman toplanacak heyetler vardır. Bir de teklif edildiği şekilde çevre birliği şekli vardır. Çevre birliğini kabul edenler işaret buyursunlar..... Etmiyenler... Reddedilmiştir.

Bundan sonra tadilât dairesinde temennilerin ilâvesiyle beraber raporun bütününü oya koyuyorum... Kabul eden-

ler kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir. Müsaade ederseniz ve münasip görüyorsanız yarın toplanalım mı? (*Toplanalım sesleri*).

Adnan Ötüken — İki roporu takdim ettik, yarın öğleden sonra hepsi hazır olacaktır. Hattâ yarın 10 - 11 e kadar hepsinin hazırlanabileceğini tahmin ediyorum. Yalnız burada bir mesele çıkıyor. Muhterem arkadaşlara bu raporları nerede takdim edelim.

Namık Katoğlu — Efendim, raporların baskı işleri bitmek üzeredir. Yarın sabah bütün raporları takdim etmek kabildir.

İstiyen arkadaşlar buradan istiyen arkadaşlarda Bakanlık Yayım Müdürlüğünden alabilirler. Raporları her iki yerde de hazır bulundururuz. (*Burada alırız sesleri*)

Peki efendim, raporlar yarın sabah burada hazır bulundurulacaktır. Arzu edenler teşrif etsinler genel sekreterlik bürosundan alsınlar.

Başkan — Zaten yarın sabah toplanmağa imkân yoktur.

Yarın öğleden sonra toplanmamızı istiyen arkadaşlar lûtfen ellerini kaldırsınlar..... Etmiyenler..... Kabul edilmemiştir.

O halde pazartesi günü saat 9 da toplanacağız.

Kapanma saati
20,15

ÜÇÜNCÜ MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI

ÜÇÜNCÜ BİRLEŞİM

9/XII/1946

Açılma saati: 9

Başkan— Rüştü Uzel

Kâtipler— Muhittin Akdik, Adnan Ötügen

Başkan— Üçüncü toplantımızı açıyorum.

Önce geçen toplantının tutanak özeti okunacaktır.

ÜÇÜNCÜ MİLLÎ EĞİTİM ŞURASİ İKİNCİ GENEL OTURUM TUTANAGININ ÖZETİ

Üçüncü Millî Eğitim Şûrası ikinci genel oturumu 7. XII. 1946 cumartesi günü saat 16 da Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesinde İstanbul Teknik Üniversitesi Rektörü Tevfik Taylan'ın başkanlığında yapılmıştır.

Gündeme göre birinci oturumun tutanak özeti okunmuş ve kabul olunmuştur. Şûranın saygı telgraflarına Sayın Cumhurbaşkanı İnönü'den Büyük Millet Meclisi Başkanı Kâzım Karabekir ve Başbakan Recep Peker'den gelen karşılık telgrafları okunmuştur.

Gündemin üçüncü konusu olan "erkek orta sanat okulları ve enstitüleri ve İstanbul Teknik Okulu Komisyonu„ nun raporu okunmuş, üzerinde tartışmalar yapıldıktan sonra rapordaki dileklere aşağıdaki yazılı ilâvelerin yapılması kabul edilmiştir:

1 — Ankara Meslek Öğretmen Okulunda çekirdeği kurulmuş olan Psiko - Teknik lâboratuvarının enstitü haline ifrağı ile İstanbul'da da bir benzerinin kurulması;

2 — Yatılı teknik öğretim okullarındaki öğretmen ve idarecilere öğle yemeği verilmesinin, kanuni mevzuatın imkânları dairesinde Bakanlıkça sağlanması;

3 — Erkek sanat okul ve enstitülerinde haftada en az bir saatlik bir müzik dersi konması imkânının araştırılması;

4 — Sanat okullarında teknikle estetiği karıştıracak küçük sanatlar şubelerinin kurulması hususunun sanat okullarının inkişaf programlarında göz önünde tutulması;

Gündemin dördüncü maddesi olan Aile - Okul İş Birliği Komisyonu raporu okunmuş ve tartışmalar sonunda aşağıdaki dileklerin rapordaki temennilere eklenmesi kabul edilmiştir :

1 — Öğrencilerin sağlık durumlariyle daha yakından ilgilenmeyi sağlamak için okul hekimliğini bir meslek haline getirecek tedbirlerin alınması;

2 — Okullarımızda uygulanmakta olan günlük çalışma programında ders saatleri ile etüt saatlerinin ayarlanması konusunun Bakanlıkça yeniden incelenmesi;

3 — Öğretmenlerin öğretim ve eğitim işlerinde daha verimli sonuçlar alabilmelerini sağlamak amaciyle ilk okullarda sınıflara elliden fazla öğrenci alınmaması için gerekli tedbirlerin düşünülmesi;

4 — Köylerde öğrenciler için ayrılan oyun alanlarında sağlık şartlarının temin edilmesi;

5 — Aile - okul iş birliğinde yalnız ailenin okula değil, okulun da aileye yaklaşmasının aile - okul birlikleri çalışmalarında göz önünde bulundurulması;

6 — Aile - okul münasebetlerinde okulun eve direktif vermek meylini göstermemesi, her iki tarafın da birbirlerinden öğrenecekleri şeyler bulunduğu;

7 — Öğrencilere etüt ve çalışmalarında yol gösterici yardımlar yapılmasını;

8 — Okul müsamerelerinde çocukların tulûatçılığa ve profesyonel aktörleri taklide sevk edilmemesini ve pedagojik tiyatro usulleri dışına çıkarılmamalarını aile - okul birliklerinin göz önünde bulundurması;

Gündemde görüşülecek başka medde kalmadığından 9. XII. 1946 pazartesi günü saat dokuzda toplanmak üzere oturuma saat yirmi on beşte son verildi.

Başkan— Tutanak hakkında söz almak istiyenler var mı? (*Yok sesleri*)

Tutanağı oyunuza sunuyorum. Kabul edenler..... etmiyenler..... Tutanak kabul edilmiştir.

Şimdi Mevzuat Komisyonu tarafından hazırlanan raporu okutacağım.

3. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI BAŞKANLIĞINA

Millî Eğitim Şûrasının gündeminde bulunup da incelenmesi Komisyonumuza verilmiş olan konular şunlardır:

A) Üniversiteler dışındaki her dereceden okullarımıza öğretmen yetiştiren kaynaklarımızın bugünkü durumlarının gözden geçirilmesi, memleketin kültür hayatındaki gelişmeye paralel olarak yakın gelecekte bu kurumlara nicelik ve nitelik bakımından nasıl bir veçhe verilmesi gerektiğinin tesbit olunması.

B) Lise, orta okul ve orta derecedeki teknik öğretim kurumları öğretmen ve öğreticileriyle ilgili mevzuatın gözden geçirilerek ayarlanması.

Bu konular üzerinde Komisyonumuzca yapılan incelemeler sonunda varılan neticeler aşağıda sırasiyle arz edilmiştir.

Üniversiteler dışında, her dereceden okullara şu kurumlardan öğretmen yetiştirilmesi lâzımdır.

I — Köy enstitüleri, ve Yüksek Köy Enstitüsü,

II — Eğitim enstitüleri,

III — Kız ve erkek meslek öğretmen okulları,

IV — Üniversiteler edebiyat ve fen fakülteleri (Öğretim lisansı vermiş olmaları şartiyle),

V — Yüksek derecede meslek okulları (Meslek okullarının ilgili sahalarında görevlendirilmeleri şartiyle).

I — Şimdiki halde, memleketimizde, ilk okullara biri ilk öğretmen okullarından, diğeri köy enstitülerinden olmak üzere iki kaynaktan öğretmen gelmektedir. Komisyonumuzun

yaptığı etraflı incelemeler ve tartışmalar sonunda öğretimin bu ilk derecesine öğretmen yetiştirilmesi hakkında şu neticelere varılmıştır:

İlk öğretim kadememiz ilk okullardır. Son yıllarda geçirilen tecrübeler, Sayın Şûra üyelerinin yabancısı bulunmadıkları köy şartlarımızdan ilerigelen sebepler, bu sahada köy için ve şehirle kasaba için birbirinden farklı iki öğretmen tipine ihtiyaç bulunduğunu meydana koymuştur. Bu lüzüm ve ihtiyaç üzerine, köy ilk okullarına öğretmen yetiştirmek üzere Köy enstitüleri kurulmuştur. Köy enstitülerinin kurulması memleketimiz için hayırlı olmuştur. Öğretmeninde özel vasıflar istiyen köy okullarına bu vasıfları sağlıyacak şartlar içinde öğretmenler yetiştirilmesi lüzumlu ve isabetli bir tedbirdir.

Bu müesseseler, her bakımdan takviye edilmek, tamamlanmak, öğretim sürelerinin yeter olup olmadığı üzerinde durulmak şartiyle köy okullarımızın öğretmen ekiplerini sağlıyabilecektir. Bugün bu enstilülerde mevcut öğrenci sayısının, her yıl yeniden açılacak köy okullarına öğretmen yetiştirebilmek veya türlü sebeblerle kadrolarda husule gelecek eksilmeleri doldurabilmek için yılda 3.000 mezun verebilecek şekilde ayarlanmasının gerektiği anlaşılmaktadır. Köy enstitülerinin bilgi dersleri öğretmenleri üniversite, Yüksek Öğretmen Okulu ve eğitim enstitüleri mezunlarından seçilmelidir. Bu enstitülerin meslek dersleri öğretmenlerinin ne şekilde yetiştirilmesi gerektiği aşağıda, meslek öğretmen okullarından bahsedildiği sırada, bildirilecektir.

II — İlk öğretmen okullarımız yüzyıla yaklaşan şerefli ve çok verimli tarihleri boyunca, yalnız ilk öğretim alanında değil, millî eğitim hayatımızın her sahasında hizmetleri daima hürmet ve şükranla anılacak elemanlar yetiştirmişlerdir. Öğretmen okullarımız, ilk kuruluşlarında, ilk okul üzerine bir yıllık öğrenim veren kurumlardı. Millî eğitim hayatımızın gelişmesine paralel olarak öğrenim süreleri muhtelif tarihlerde artırılmak suretiyle ilk okul üzerine altı yıllık tahsil veren bir öğrenim kurumu haline gelmişlerdir. Böylece, bu okullar, orta dereceli bir öğrenim kurumu olmanın son

sınırına gelip dayanmış ve kendi bünyeleri içinde daha fazla gelişebilmek imkânları kalmamıştır.

Mazide bu okulların mezunları memleketimizin orta dereceli öğrenim kurumlarında bile öğretmenlik yapabiliyorlar ve kendilerini, cemiyet içinde, üstün değer sahibi bir meslek adamı görebiliyorlardı. Fakat içtimai hayatımızın bugün eriştiği merhalede bu okulların mezunları, içinde bulundukları muhitin diğer meslek adamları yanında ve kendi mesleklerinin diğer kademelerinde vazife gören arkadaşlarının arasında kendilerini, tahsil dereceleri yönünden kifayetsiz bulmaktadırlar. Halbuki, öğretim hayatının ilk ve temel derecesini teşkil eden ve milletçe kalkınmada en büyük önemi haiz bulunan ilk öğretimde vazife alacak olan insanların her şeyden önce mânen tatmin edilmiş, cemiyet içinde lâyık olduğu değere yükseltilmiş, mâdunluk duygusunun ıstırapları içerisine düşmekten uzaklaştırılmış bir meslek adamı haline yükseltilmesi zarureti vardır. Bu sebeple bu alanda çalışacak arkadaşlara yüksek öğrenim mezunları hak ve şereflerini kazandırmak lüzumlu ve zaruri sayılmıştır. Bu zaruret bugün elle tutulabilecek bir gerçek halini almıştır.

Diğer taraftan bugün memleketimizde orta okul adı altında çalışan okul tipi, pedagojik lüzum ve ihtiyaçlar sevkiyle vücut bulmuş bir müessese olmaktan ziyade idari mülâhazaların suni olarak vücude getirdiği bir okul tipidir. Normal olarak 12 yaşında ilk okulu bitirip 13 yaşında orta okula geçen bir öğrenci, bu iki yaş arasında biyolojik ve pisikolojik yapısı bakımından esaslı hiçbir değişikliğe uğramadığı halde ilk okuldan orta okula geçmekle öğretim, eğitim ve hele öğretmen kalitesi bakımından tamamen farklı bir öğrenim hayatiyle karşılaşmaktadır. Demek ki ortada bir ahenksizlik vardır. Ve ahenksizliğin başlıca sebebi, mensubu bulunduğumuz medeni âlemi teşkil eden ve ilk okulla orta okulu içine alan ilk öğrenim kademesinin memleketimizde, tabiî olmıyan bir şekilde iki ayrı safhaya ayrılmış olmasıdır. Ayrı ayrı ve birbirinden farklı öğretmen kaynaklarından sağlanan öğretmenlerle idare edilen bu okulların

birinden ötekine geçiş öğrenciler için maddi ve mânevi büyük bir sarsıntıyı mucip olmaktadır. Üzerinde önemle durulması gereken başka bir mesele de orta okulun sağladığı öğrenimin bugün, hiç olmazsa ilce merkezi dediğimiz her kasabaya ulaştırılması zaruretidir. 12 yaşında ilk okulu bitiren öğrenci hayatta esaslı bir işe sahibolabileceği çağa, yani 16 yaşını bitirinceye kadar, öğrenim ve eğitimin bu yaşlarda pek lüzumlu olan etkisinden mahrum kalmaktadır. Çocuklarının mâruz kaldığı bu mahrumiyetin acısını kuvvetle duyan halkımız muhtelif makamlara başvurarak, muhtelif yollardan harekete geçerek kendi kasabalarında bir an önce bir orta okul kurulmasını istemektedirler. Yukarda belirtilen eğitimle ilgili sebeplerden başka, burada ayrıltılariyle izah etmeyi lüzumsuz saydığımız birçok içtimai, idari ve iktisadi sebepler ve zaruretler de bu öğrenim kurumlarının memleketin her tarafında bir an evvel kurulmasını gerekli kılmaktadır. Esasen; her vatandaşın çocuğunu biraz daha fazla okutmak arzusu mâkul ve meşrudur. Bir ilk okulun verebildiğinden daha fazlasını verebilecek kendi çevresinde biraz daha seçkin vatandaşlar sayısını çoğaltacak olan orta okulu bütün memleket ölçüsünde yaymak bu sebeple de bir zarurettir. Seviyelerinden aşağıda kalmamak mecburiyetinde olduğumuz memleketlerde de ilk öğrenim 8-9 yıldır.

Bu duruma göre, önümüzdeki yıllarda henüz orta okulu bulunmıyan 330 ilce merkezi ile 2 il merkezinde orta okul açabilmek ve mevcut orta dereceli okulların kadro boşluklarını doldurabilmek üzere yeni öğretmen kaynaklarına lüzum vardır. Yapılan incelemelere göre yılda yeniden 50-60 orta okul açmak ve mevcut orta dereceli okulların açıklarını kapatmak için şimdilik her yıl 1000 öğretmene ihtiyaç vardır. Bu öğretmenlerin bu sayıda, yeni eğitim ilkelerine uygun şekilde ve bilhassa devlet bütçesine kaldıramıyacağı bir yük yükletmeksizin temin edebilme şartlarının da gerçekleştirilmesi lâzımdır.

Bu tipte öğretmen yetiştirecek kurumların derhal kurulması halinde bugün şehir ve kasabalarımızda ilk öğrenimi veren beş yıllık okulun öğretmen bakımından durumunun

ne olacağı akla gelebilir. Köy enstitüleri mezunları köylere tâyin edildikçe, köylerdeki ilk okul öğretmenlerinin şehir ve kasaba okullarına nakledilmeleri suretiyle, önümüzdeki 4-5 yıl içinde bu okulların öğretmen ihtiyaçları karşılanabilecektir. Daha ileri yıllarda ise, şehir ve kasabalarımızın ilk okullarına da yukarda vasıfları arz ve izah edilen tipte, yani yüksek öğrenim görmüş ve yüksek öğrenim mezunlarının hak ve selâhiyetlerine sahip, öğretmenler verilmesi uygun olacaktır. Bugün ilk ve orta okul adları altında ayrı ayrı okullar halinde işliyen kurumların yukarıda izahına çalışılan sosyal, pisikolojik, pedagojik sebepler dolayısiyle ve seviyelerine ulaşmak zorunda olduğumuz memleketlerin misaline uyularak 8 yıllık öğrenim veren ve bir bütün teşkil eden okul tipine irca edilmesi zaruri olduğuna göre, gerek orta ve gerek ilkokul sınıfları için yüksek tahsil görmüş yeni tip bir öğretmen yetiştirecek kaynakların tesisi tabiî görülmüştür. Bu müesseseler kurulurken, müzik, resim - iş, beden eğitimi, biçki - dikiş ve yabancı dil gibi özel bir bilgi, maharet veya istidat istiyen dersler için ayrı ayrı öğretmenler yetiştirilmesi ve bu öğretmenlerin 8 yıllık okullarda, yabancı dil müstesna, branşları ile ilgili dersleri küçük sınıflardan itibaren deruhte etmeleri çok yerinde olacaktır. Bunların dışında kalan derslerin, öğrenim süresi 8 yıl olacak olan bu dönemde bir ihtısas mevzuu olarak alınması ve ayrı ayrı mütehassıs öğretmenler tarafından okutulması, öğretim ve eğitim bakımından faydalı ve lüzumlu görülmemiştir. Aksine olarak bu sınıflarda ders okutan öğretmenlerin yukarda sözü geçen dersler dışında kalan bütün dersleri okutmaya yetkili olarak yetiştirilmelerinin öğretim bakımından lüzumlu, ve yönetim yönünden kolaylıklar sağlaması, orta okulların yurdun her tarafına bir an önce ulaştırılması bakımından faydalı olacağı tesbit edilmiştir.

Mesele öğretmen bakımından mütalâa edilince de kuvvetli genel bir kültüre sahibolan ve meslekî formasyonunu yüksek bir tahsil ile tamamlamış bulunan bir öğretmen için, 8 yıllık ilk öğrenim kademesinde bir sınıfın birkaç dersini veya bir okulda yerine göre değişik bilgi dersleri gruplarını hiçbir zorluk çekmeden okutabileceği kanaatine varılmış-

tır. Ayrıca; bu suretle yetişecek öğretmenler lüzumuna göre bir sınıfın muhtelif derslerini üzerlerine alabilecekleri gibi, bu onlara, öğrencilerini daha yakından tanımak, eğitim bakımından ödevlerini daha iyi yapabilmek, öğrencilere derslerde verilecek ödevleri ayarlamak ve daha az sayıda öğrenci ile meşgul olabilmek imkânlarını da sağlıyacaktır. Esasen bize nazaran kültür müesseseleri genişlik ve derinlik bakımından çok ileri olan memleketlerin ilk tahsil kademelerinde öğretmenler bu şekilde vazife gördükleri gibi, lise derecesindeki okullarında da muhtelif dersleri aynı zamanda veya değiştirerek okutan öğretmenler vardır. Bu itibarla öğretmen okullarımızın yüksek dereceli birer «Eğitim Enstitüsü» haline sokularak yeni eğitim ve öğretim esaslarına göre teşkilâtlandırılmaları, bu enstitülere olgunluğunu vermiş lise mezunları ile öğretmen okulu mezunlarının alınmaları ve bunların iki yıllık bir öğrenim süresi içinde meslekî bir formasyon alıp 8 yıllık okulların yüksek tahsil mezunu öğretmeni olarak yetiştirilmeleri yerinde ve isabetli görülmüştür. Bu karar şerefli bir tarihe malik bulunan öğretmen okullarımız için yeni bir hayat ve hareket hamlesi olması bakımından da sempati ile karşılanmaya değer görülmüş ve komisyonumuz, bu karardaki isabeti yüksek Şûraya ifade etmeyi bir vazife bilmiştir.

III — Kız Meslek Öğretmen okuluna gelince: beş yıllık kız enstitüleri öğretimi üzerine üç yıllık bir öğrenim veren Kız Meslek Öğretmen Okulunun, bir taraftan kültür dersleri programları, diğer taraftan meslek ve atelye dersleri programları kuvvetlendirilerek 4 yıllık bir okul haline getirilmesi esas itibariyle uygun görülmüştür. Kız Meslek Öğretmen Okuluna alınacak öğrencilerin seçiminde, aşağıda tesbit edilen esasların gözönünde bulundurulması gerekli bulunmuştur.

Kız enstitülerinin beşinci sınıfına geçenlerden kabiliyetleri öğretmenler kurulunca saptanacak namzetler arasında yapılacak musabaka imtihanında başarı sağlıyacakların Ankara'da İsmet Paşa Kız Meslek Öğretmen Okulunda açılacak ve enstitülerin beşinci sınıflarına paralel öğretim verecek

hususi bir sınıfta yatılı olarak bir yıl okutulmaları uygun olacaktır. Bu sınıfta Kız Meslek Öğretmen Okulu öğretmenlerine de ders verilerek, bu öğrencilerin gerek meslekî ve teknik kabiliyetlerinin, gerek öğretmenlik vasıflarının meslek öğretmenleri tarafından daha yakından ve daha iyi bir şekilde sağlanması Kız Meslek Öğretmen Okuluna alınacakların seçilmesinde isabet nispetini artırma bakımından faydalı olacağı düşünülmüştür. Bu suretle seçilenlerin sene sonunda bir giriş imtihanına tâbi tutularak bunda başarı gösterenlerin Meslek Öğretmen Okuluna kabul edilmesi, muvaffak olamıyanların kız enstitüsü mezunu olduklarına ve hazırlama sınıfında bir yıl parasız yatılı okuduklarına göre mecburi hizmetlerinin köy kadınları gezici kurslarında yaptırılması daha iyi meslek öğretmenleri yetiştirme bakımından faydalı görülmüştür. Diğer taraftan orta okullardaki biçki-dikiş, ev idaresi ve çocuk bakımı dersleri öğretmenlerinin de Kız Meslek Öğretmen Okulu mezunları arasından tâyinleri, orta okullardaki kızlarımızın analık ve ev kadınlığı öğretimlerinin daha yetkili ve bu iş için hazırlanmış ellere verilmesi bakımından faydalı ve lüzumlu görülmüştür.

Ancak, orta okullardaki bu dersler, ayrı ayrı öğretmenler tarafından gösterilmeyi icabettirecek derecede uzmanlığı gerektiren dersler olmadığından Kız Meslek Öğretmen Okulunda bu öğretmenleri yetiştirmek üzere daha kısa ve ayrı program uygulıyan bir şube açmak lüzumu kendini duyurmaktadır. Bu şubeden yetişecek öğretmenler ilk okullardaki aile bilgisi derslerini de almak suretiyle ilk okulların bu dersleri daha yetkili ellere verilmiş ve daha verimli neticeler alınmasına imkân hazırlanmış olacaktır.

IV — Erkek Meslek Öğretmen Okulu:

Erkek Meslek Öğretmen Okulunun öğrenim süresinin 4 yıla çıkarılması ve bu suretle, sanat enstitülerinin kültür derslerinden fizik, matematik, kimya dersleri gibi teknik öğretimle çok yakından ilgili bilgi dersleri öğretmenlerinin bu okuldan da temin olunması hususunda dairesince yapılmakta olduğu anlaşılan hazırlıklar Komisyonu-

muzca uygun bulunmuştur. Erkek Meslek Öğretmen Okulunun 500 olan öğrenci kadrosu 1947 - 1948 ders yılı başında tamamen doldurulabileceğinden, bu konuda başkaca bir tedbir alınmasına lüzum görülmemiştir.

Köy enstitülerinin kadın ve erkek sanat dersleri öğretmenlerinin yetiştirilmesi için Kız ve Erkek Meslek Öğretmen Okulunda 3 yıllık bir öğrenim veren özel bir şube açılması ve bu şubeye köy enstitüleri mezunlarından öğrenci alınması uygun görülmüştür. Köy enstitüleri tarım dersleri öğretmenlerinin de aynı usul dâhilinde Tarım Bakanlığının ilgili okullarında yetiştirilmeleri isabetli bir teddir olarak mütalâa edilmiştir.

V — Liselere öğretmen yetiştiren kaynaklar ise Yüksek Öğretmen Okulu ile üniversiteler fakülteleri ve yüksek okullardır. Bu hususta alınması gerekli tedbirler hakkında:

a) Ankara'da ikinci bir yüksek öğretmen okulunun açılması temenniye değer görülmektedir,

b) 3400 sayılı kanun, parasız yatılı olarak liseleri bitirenlerin öğretmen yetiştiren okullara sevkini âmirdir. Halbuki İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu ancak imtihanla öğrenci almaktadır. Bu duruma göre Yüksek Öğretmen Okuluna öğrenci alınmasında kanuna zıt hükümlerin kaldırılması, parasız yatılı lise mezunlarının bu okullara imtihansız alınması ve bunlardan bir kısmının da eğitim enstitülerine sevk edilmesi uygun olacağı mülâhaza edilmiştir. Böyle olunca kanun gereğince Yüksek Öğretmen Okuluna alınması gereken öğrencilerin alınmamaları mahzuru ortadan kalkacağı gibi bu durumda olanların mecburi hizmet mükellefiyetinden kurtulmaları da önlenmiş olacktır.

c) Yüksek öğretmen okullarında pedagoji, genel öğretim metodu, yabancı dil derslerinin esaslı okutulması ve müzakereciler bulundurulması, bu suretle bu okulların kuvvetli meslek formasyonu veren müesseseler haline getirilmesi zaruridir.

d) Ankara ve İstanbul Üniversiteleri Fen ve Edebiyat Fakültelerinde, ayrıca meslek formasyonlarını sağlıyacak

tedbirler alınmak şartiyle, bazı öğrencilere burs verilmelidir. Öğretmen olmak üzere okutulmuş lise mezunlarının da imtihansız olarak ve burs verilmek suretiyle tahsillerine devamları sağlanmalıdır. Ticaret liselerinin lüzumlu meslek öğretmenlerini yetiştirmek üzere yüksek öğretmen okullarına kâfi öğrenci alınmalıdır.

Öğretmen yetiştiren her dereceden okulların, idaresinin tek bir daireye tevdi edilmesi Komisyonumuzca faydalı görülmüştür. Bu daire her dereceden okulların öğretmen ihtiyacını topluca gözönünde bulundurabilecek, öğretmen yetişren müesseselere her yıl ne miktar öğrenci alınması gerektiğini hesaplıyacak, memleketin öğretmen ihtiyacını karşılamak için alınması gerekli tedbir ve tertipleri düşünüp gerçekleştirecek ; kısımları birbiriyle rabıtalı bir eğitim politikası takibedecek; öğretmen yetiştiren kaynakların, bizzat kendilerini en iyi öğretmenlerle ekiplendirmeye kolayca muvaffak olacaktır.

Her dereceden okullar için öğretmen yetiştiren kurumlarımızın öğretim heyeti kadrolarını, ihtiyat öğretmen deposu olabilecek şekilde genişletmek uygun olacaktır. Bunun için; bu okullarda, mümkün olduğu kadar fazla sayıda, stajiyer veya asistanlar olmalıdır. Bunlar, yeniden kurulacak öğretmen yetiştirecek herhangi bir müessesenin öğretim kadrosunu derhal teşkil edebilmelidir.

Öğretmen yetiştirici kaynaklardan başka, Millî Eğitim Bakanlığının bir de idareci yetiştiren kaynağı olmalıdır. Bu, bir «Yönetken Enstitüsü veya Akademisi» olabilir. Her dereceden okullarda birkaç yıl başarı ile çalışmış ve idarecilik kabiliyeti belirmiş öğretmenler bu enstitü veya akademiye alınmalı, iki yıllık bir yetiştirme devresi içinde, bunlara intisabedecekleri idari işler için gerekli bilgiler verilmelidir. Bu enstitüye devam edecek öğretmenlerin, okudukları müddetçe, maaşlarını almaları, meslekteki kazanılmış haklarını muhafaza etmeleri ve ayrıca bir tazminat almaları uygun olacaktır. Bunların öğrenimleri esnasında lise müdürleri, müfettişler yanında olmak üzere veya Bakanlığın muhtelif idarelerinde yılda üçer ay staj görmeleri de lâzımdır.

789 sayılı millî eğitim teşkilâtına dair kanunda yazılı «milî eğitim hizmetlerinde asıl olan öğretmenliktir» kaydı çok geniş bir mâna ve mahiyet taşıdığından okul idarelerinde vazife alan arkadaşların istikrarlı bir durumda kalabilmelerini mümkün kılmamaktadır. Bu sebeple bu kanuni hüküm yeni baştan ele alınmak ve mânası hudutlandırılmak suretiyle idare elemanlarının vazifeden alınmalarının kanuni müeyyidelere bağlanması zaruri görülmüştür.

Orta okullarımızın kültür ve denel dersleri için yukarıda arz edildiği şekilde eğitim enstitülerinde öğretmen yetiştirilmesi sağlanırken bu okulların, köy enstitülerinin ve diğer orta dereceli okulların müzik, resim - iş, beden eğitimi, yabancı dil dersleri için de birkaç eğitim enstitüsünde, yeniden, bu branşlara öğretmen yetiştirecek bölümlerin hemen açılması ve bu enstitülerin bu istikamette vazifelendirilmesi zaruri görülmüştür.

Öğretmen yetiştirmek için yukarda arz edilen tedbirler alınırken bir taraftan da şimdiye kadar elde edilen sonuçlara göre şimdilik kendilerinden iyi bir şekilde istifade edilmekte olduğu görülen «imtihanla orta dereceli okullara ehliyetnameli öğretmen alınması» usulüne devam olunması lâzımdır. Bu gibileri ehliyet imtihanına hazırlamak üzere eğitim enstitülerinde akşam veya tatil kursları açılmasının faydalı olacağı mülâhaza edilmiştir. Ayrıca lise ve öğretmen okulu mezunlarından beden terbiyesi öğretmeni yetiştirmek üzere kurslar açılması da düşünülmelidir.

B) Komisyonumuza verilen ödevlerden biri de lise ve orta okullarla bu derecede teknik öğretim müesseselerinde bugün tatbik edilegelen muvzuatın incelenmesi, ayarlanması ve biribiriyle ahenkli bir hale getirilmesi ve yeniden bu alanda ihtiyaç duyulan esasların tesbitidir. Komisyonumuzun bu hususlaki incelemelerden elde ettiği neticeler aşağıda arz edilmiştir:

1 — Orta öğretim okulları ile, bu derecedeki meslek okulları öğretmenlerini ilgilendiren 439, 789, 1702 ve 3007 sayılı kanunlarla, bu kanunlara sonradan eklenmiş olan hükümlerden birçoğu, bugünkü ihtiyaçları karşılıyamamak-

tadır. Esasen bu kanunların ihtiva ettikleri hükümlerden pek çoğu yürürlükten kalkmış veya uygulanma kabiliyetlerini kaybetmişlerdir. Bundan başka, muhtelif zamanlarda çıkarılmış olan bu kanunlarda birbirlerine uygun olmıyan hükümler de bulunmaktadır. Bu itibarla, eldeki mevzuatı yeniden gözden geçirerek orta öğretim okullariyle bu derecedeki meslek okulları öğretmenleri için ve öğreticileri derli toplu tek bir ana kanun tasarısı hazırlanması zaruri bir hal almıştır. Ancak hazırlanacak kanunda, aşağıda sınıflandırılan öğretmenlere «Geniş ölçüde terfih imkânları sağlanması» ana prensip olarak alınmalıdır. Bundan başka, eski kanunlarda öğretmenlerin çalışmalarına karşılık tanınmış olan hakların, yeni kanunla, bugünün ve yarının ihtiyaçlarına ve yaşama şartlarına uygun hükümlere bağlanması lâzımdır.

Diğer taraftan, 1702 sayılı kanunun ceza hükümlerine de tatbikatta çekilen güçlükleri giderecek eklemeler yapılması gerekmektedir. Bütün bu değişiklikler hakkında Komisyonumuzun düşünce ve teklifleri aşağıda sırası geldiğinde arz olunacaktır.

2 – Bir taraftan öğretmen yetiştiren kaynakların öğrenim derecesi bakımından farklı bulunması, öte taraftan da lise ve bu derecedeki meslek okulları ile, orta okul ve bu derecedeki meslek okulları arasında öğrenim derecesi itibariyle fark olması yeni tasarının mevzuuna giren öğretmenlerin :

a) Lise ve bu derecedeki meslek okullarında çalışan,

b) Orta okul (8 yıllık okullar) ve bu derecedeki meslek okullarında çalışan öşretmenler adı ile iki sınıfa ayrılmasını gerektirmektedir.

Ancak, yeni kanunda, (B) sınıfına dâhil öğretmenlerden temayüz edenlerin (A) sınıfına geçebilmeleri sağlanmalı ve (A) sınıfında bulunan öğretmenler için bir ehliyet imtihanı ihdası ile bu imtihana talip olanlardan kazananlara veya doktora imtihanı verenlere, veyahut üniversiteler kanunu gereğince doçentlik imtihanını verdikten sonra lise öğretmeni olarak çalışanlara diğer öğretmenlere nazaran üstün haklar tanınmalıdır.

3 — Orta öğretim okulları ile, bu derecedeki meslek okullarında çalıştırılacak öğretmenlerden ilk defa mesleğe girecekler için 439 sayılı kanunun 5 inci maddesinde yazılı, 20 - 45 yaşın muhafaza edilmesini Komisyonumuz uygun görmüştür. Ancak, Millî Eğitim Bakanlığı teşkilâtı dışındaki müesseselerde öğretmenlik yaparken emekliye ayrılanlardan meslek için faydalı görülenlerin kanuni hükümler dâhilinde yeniden görevlendirilmeleri de mümkün kılınmalıdır.

4 — Öğretmenlik özel karakteri bulunan bir meslektir. Bu mesleğin içinde hizmet alacak elemanları belirli kaynaklardan yetiştirmek lâzımdır. Bu bakımdan, gerek orta öğretim okulları ve gerekse bu derecedeki meslek okulları izah olunan yüksek dereceli eğitim müesseselerinde yetiştirmek ve bu müesseseler dışında yüksek öğrenim yaparak öğretmenlik mesleğine girmek istiyenlerin, yüksek eğitim müesseselerinde bir meslek imtihanı geçirmelerini şart koşmak gerektir.

5 — 3656 sayılı kanunun 18 inci maddesi öğretmenlerin, diğer devlet memurlarından farklı olarak, üç meslekî görev almalarını mümkün kılan bir hüküm ihtiva etmektedir. Ancak, bu hüküm gereğince birden fazla görev alan öğretmene ikinci görevden üçte iki, üçüncü görevden de öçte bir nispetinde aylık verilmektedir.

Birden fazla görev almış olan bir öğretmen, ikinci ve üçüncü görevlerde de esas görevi kadar emek harcadığına göre, bu ikinci veya üçüncü görevlerden dolayı kendisine verilecek aylığın tam olarak ödenmesi ve öğretmenliğin yıpratıcılığı düşünülerek, yeni tasarıya bu hususu sağlıyan hükümler konulması lüzumlu görülmüştür.

6 — Yaşama şartları bakımından özel durumu olan yerlerde çalışan öğretmenlerin, rahatça ve huzurla çalışabilmelerini sağlamak lâzımdır. Bunun için, bu gibi yerlerde çalışacak öğretmenlerin terfi ve terfihlerini özel hükümlere bağlamak ve buna ilâveten çocuklarının okutulması hususunda kendilerine bazı haklar tanımak yerinde olur.

7 — Bazı öğretmenlerin kendilerine menfaat sağlamak amacı ile kendi istekleriyle sık sık meslekten ayrıldıkları ve

diğer devlet teşkilâtında bir müddet çalıştıktan sonra tekrar mesleğe dönmek teşebbüsünde bulundukları görülmektedir.

Öğretmenlerimizi mesleğe sıkı bağlamak ve öğretim faaliyetinin kesintilere uğramamasını sağlamak için meslekte sık sık görülen bu gibi ayrılış ve dönüşleri önleyici tedbirlerin alınması gerekmektedir.

8 — Okulların başlarında bulunan idare elemanlarını, yalnız müessesenin eğitim ve öğretim faaliyeti ile daha yakından ve daha verimli bir şekilde meşgul olmalarını sağlamak için, müdür ve müdür yardımcılarına okul dışında ek görev verilmemelidir. Gerçi, 3656 sayılı kanunun 18 inci maddesi bu gibi idarecilerin başka bir görev alabilmelerini sağlamış ise de, yukarıda arz edilen sebep dolayısiyle bu hükmün müdür ve müdür yardımcıları için kayıt altına alınması zaruri görülmüştür. Şukadar ki, müdür ve müdür yardımcılarını, görevlerini huzur içinde ve kaygusuz olarak yapabilmelerini sağlamak için de onların idare ücretlerinin artırılması ve aynı zamanda ücretleri kesilmemek şartiyle yılda bir ay mezuniyet verilmesinin temin edilmesi lâzımdır.

9 — Aynı derecedeki okullarda idari görev almış olan elemanların görevlerinde mahiyet ve güçlük bakımından bir fark bulunması gözönünde tutularak ücretlerinin tek bir had üzerinde tesbiti gerekmektedir. Ancak, orta okul ve bu derecedeki meslek okulları ile, lise ve bu dereceli meslek okulları arasındaki öğrenim derecesi farkı gözetilerek her iki sınıf okullarda çalışan müdür ve müdür başyardımcılarına verilecek ücretlerin buna göre iki sınıf üzerinden tesbiti lâzımdır.

Bundan başka gündüzlü ve yatılı okul müdürlerinin çalışma ve sorumluluk durumları düşünülerek, bunlara verilecek ücretlerde, yatılı okul müdürleri lehine bir fark gözetilmesi uygun olur.

Müdür yardımcıları arasında görev farkı olmadığından bunları sınıflandırmağa lüzum yoktur. Yalnız, bunlara verilecek ücretlerin de tek hat üzerinde tesbiti gerekmektedir.

Okullarda çalıştırılan müdür yardımcıları sayısının, okulların gündüzlü ve yatılı olmalarına ve her okulun bina durumuna ve öğrenci sayısına göre ayarlanmasına lüzum görülmüştür.

10 — Okul müdürlerinin, okulun yalnız eğitim ve öğretim işlerinde çalışabilmelerini ve bu suretle okulun ikişafı için daha faydalı birer unsur haline gelebilmelerini sağlamak bakımından okullarda para ve büro işlerini yürütecek sorumlu bir görevin ihdası zaruri görülmektedir.

11 — Öğretmenlere verilmekte olan ek görev ücretlerinin bugünkü hayat şartlarına uygun olarak artırılması lüzumludur. Bundan başka muhtelif dairelere bağlı okullarda çalışan öğretmenlere verilmekte olan ücretlerin, lise ve bu derecedeki meslek okulları ile, orta okul ve bu derecedeki meslek okullarında çalışan öğretmenler arasında bir fark gözetilmeksizin, âzami miktara göre ve tek had üzerinden tesbiti, eşitsizliği önlemek ve birliği sağlamak bakımlarından zaruridir.

12 — Orta öğretim okulları ile, meslek okullarında çalışan öğretmenlerin okutmağa mecbur bulundukları haftalık ders saatleri arasında fazla bir fark göze çarpmaktadır. Bundan başka, iş ve zaman bakımından bir fark olmadığı halde lise derecesindeki öğretmenlerle orta derecedeki okullarda çalışan öğretmenlerin mecburi ders saatleri arasında da bir eşitsizlik görülmektedir. Bu durumun yeniden gözden geçirilerek ayarlanması lâzımdır. Ancak, herhangi bir öğretmenin kendi branşı dâhilinde okuttuğu ders sayısı, mecburi saatinden az ve bu öğretmenin bulunduğu yerdeki okullardan birinde branşına uygun açık ders olduğu takdirde, bu açık derslerle, saatlerinin kanuni hadde iblâğını mümkün kılan, ve açık ders olmadığı takdirde de, öğretmeni okulunun eğitim işlerinde çalışmağa mecbur tutan bir hükmün alınması zaruri bulunmaktadır.

Meslekteki kıdemi değerlendirmek bakımından, öğretmenlere verilen haftalık ders saatlerinin, kıdemlerine göre düzenlenmesi de lüzumludur.

13 — Okullarda herhangi bir sınıfın eğitim sorumluluğunu üzerine alan veya atelye, lâboratuvar şefliği, okul spor yurdu ve izci oymağı yönetimi gibi görevler almış olan öğretmenlerle, okulun sosyal ve eğitsel teşekküllerinde görevlendirilmiş bulunan öğretmenlere ayrıca bir ücret verilmesi düşünülmelidir.

14 — Öğretmenlerin, mesleklerinde daha fazla ilerlemelerini ve onların bilim ve sanat sahasında faydalı unsurlar haline gelmelerini ve böylece mesailerinde temayüz etmelerini sağlamak için bilim ve sanat değeri taşıyan bir eser meydana getiren öğretmenlerle, görevinde üstün başarı gösteren öğretmenlere ait 1702 sayılı kanunda yazılı hükümlerin, öğretmenlerin daha çok lehine olmak üzere ihyası zaruri görülmektedir.

15 — Öğretmenlerin daha kolay kitap sahibi olmalarını sağlamak ve onları okumaya teşvik etmek bakımından, Bakanlıkça yayınlanan eserlerin kendilerine âzami tenzilâtla ve taksitle temin edilmesi faydalı görülmüştür.

16 — Öğretmenlere inceleme gezisi imkânı sağlamak ve maddi bakımdan kolaylıklar göstermek üzere, Devlet Demir ve Deniz yolları İdarelerince öğretmenler için tatbik olunan tenzilâtlı tarifenin mevsim gözetilmeksizin uygulanmasını mümkün kılan tedbirlerin kanunlaştırılması uygun görülmüştür.

17 — Öğretmenlerin aile efradının tedavisi işi kendileri için muhakkak ki bir ıstırap ve endişe kaynağıdır. Öğretmenlerimizi bu ıstıraptan kurtarmak için aile efradının Bakanlığa bağlı sağlık kurumlarında parasız olarak tedavi edilmelerini sağlıyacak tedbirlerin alınması yerinde ve onların huzur içinde çalışmalarını temin bakımından lüzumlu görülmüştür.

18 — Özel okullarda çalışmış olup sonradan Millî Eğitim Bakanlığı hizmetine geçen öğretmenlerin, özel okullarda geçen hizmetlerinin, 4644 sayılı kanun hükümleri dâhilinde tekaütlüklerine sayılması hususu sağlanmalıdır.

19 — Gazi Eğitim Enstitüsü (B) Seksiyonundan çıkmış olan öğretmenlerin, bu enstitü mezunları gibi haklara sahibolmalarını sağlıyacak kanuni tedbirlerin alınması, bu seksiyonlar arasında zaman farkı müstesna, öğrenim derecesi ve programlar bakımından hiçbir ayrılık olmaması itibariyle, husule gelmiş olan bu ayrılığın giderilmesi uygun görülmüştür.

20 — Evvelce ilk okullarda hizmet görüp de, orta ve meslek okullarında öğretmenlik görevine geçmiş bulunan öğretmenlerin ilk öğretim hizmetinde kazandıkları kıdemlerin maaş durumlarında tanınmasını sağlıyan hükümler alınmasına çalışılması yerinde olur.

21 — Mesleğe yeni giren elemanların iyi yetişmelerini sağlamak bakımından, öğretmenlik stajının daha esaslı ve faydalı bir hale getirilmesi ve bunun için gerekli tedbirlerin alınması faydalı ve lüzumlu görülmüştür.

22 — İlk okul öğretmenleri için kurulmuş olan yardım ve Yapı Sandıkları gibi sosyal teşekküllerin orta öğretim ve bu derecedeki meslek okulları öğretmenleri için de kurulması ve bunun dışında mesleğin özelliklerine uygun olarak bir de hayat sigortası teşkilinin faydalı olacağı düşünülmüştür.

23 — 1702 sayılı kanunun, cezalarla ilgili 19 ve 28 inci maddelerinde yazılı (Vekâlet emrine alınma) kaydının, bu hükmün memurlar kanununa konulmuş idari bir tedbir olması bakımından bu maddelerden kaldırılması yerinde olur. Esasen 1702 sayılı kanunda yazılı olmıyan ahval hakkında memurlar kanununa göre işlem yapılacağı için bu hükmün kanunda meslekî disiplin cezası olarak yer alması lüzumsuzdur.

24 — 1702 sayılı kanunda, müzakere ve nöbet görevlerine gelmiyenler için cezai bir hüküm yoktur. Bu yüzden tatbikatta zorluk çekilmektedir. Bunu önlemek için, aynı kanunun 21 inci maddesinin 1 inci bendine «müzakere saatlerine girmemek» ve 2 nci bendine de «nöbet görevine gelmemek» kayıtlarının eklenmesi ve son fıkradaki «Özür bildirme müddetinin» 24 saat olarak değiştirilmesi lüzumludur.

25 — Talim sicilleri, bir öğretmen hakkında uygulanacak her türlü işleme dayanak olan kanuni bir belgedir. Bu bakımdan, bu belgelere gerçeğe aykırı bilgi konulmaması lâzımdır. Bunu sağlamak bakımından 1702 sayılı kanunun 23 üncü maddesine «Talim sicillerinin doldurulmasında tarafsızlıktan ayrılmak» kaydının eklenmesi lüzumlu görülmüştür.

26 — 1702 sayılı kanunda, öğretmenlik vekarına uygunsuz hareket ihtar ve tevbih cezalarını gerektirmektedir. Diğer taraftan, iffete mugayir hareket meslekten çıkarılmağı mucibolduğu halde bunlar arasındaki «öğretmenlik şerefine aykırı harekette bulunanlar» için bir ceza bulunmamaktadır. Bunun için 1702 sayılı kanunun 24 üncü maddesine «Öğretmenlik şerefine aykırı harekette bulunmak» gibi bir kaydın eklenmesi uygun olacaktır.

27 — 1702 sayılı kanunun 25 inci maddesinde, bir orta öğretim öğretmeninin orta derecedeki okullarda ders vermekten âciz olduğu iki talim sicili ile sabit olduğu takdirde öğretmen ilk okul öğretmenliğine nakledilir.» denilmektedir. Bu hükmün bugünkü şartlar dâhilinde uygulanmasına imkân olmadığından, bunun yerine: «İki ayrı müdürden aldığı talim sicilleri ve müfettiş raporları ile aczi sabit olan öğretmen, hizmet müddetine bakılmaksızın emekliye sevk olunur» hükmünün konulması yerinde olur. Ancak, böyle bir öğretmenin ilk müdüründen aldığı sicil neticesi, millî eğitim müdürünün teyidetmesi şartiyle, kendisine behemehal tebliğ edilmeli, öğretmen derhal başka bir okula nakledilmeli ve gerekli hüküm alınırken bu nokta göz önünde bulundurulmalıdır.

28 — Meslek mensuplarını ve yetiştirmekle sorumlu bulunduğumuz gençliği her türlü zararlı fikirlerden korumak için, 1702 sayılı kanunun 27 inci maddesine "Particilik ve Politikacılıkla meşgul olan ve rejim aleyhine muzır fikirler telkin eden ve bunlara vasıta olan öğretmenler„ gibi bir kaydın konulması lüzumlu görülmüştür.

29 — Millî Eğitim Bakanlığının merkez teşkilâtında yeni ihtiyaçlara göre değişiklikler yapıldığı için Bakanlık Disiplin Komisyonunun teşkiline dair olan 1702 sayılı kanunun 40 ıncı maddesinin de bugünkü teşkilâta göre düzenlenmesi ve illerde millî eğitim müdürlerinin başkanlığında birer orta ve meslekî öğretim il disiplin kurulu yapılması yerinde olacaktır.

30 -- Öğretmenlerin ders yılı başında, işleri aksatacak kadar rapor aldıkları görülmektedir. Bu durumu önleyici tedbirlerin alınmasına şiddetle lüzum vardır. Bunun için 4357 sayılı kanunun 8 inci meddesinde yazılı olduğu şekilde «Sıhhi lüzum, ölüm, doğum gibi zaruretler olmadıkça mazeretle ilgili izinlerin vazife mahallinde kullanılması mecburiyeti» gibi bir tedbirin alınması faydalı görülmüştür.

Komisyonumuzun, incelemesi kendisine tevdi edilmiş olan konular hakkında düşünce, dilek ve tekliflerinin bundan ibaret bulunduğunu saygı ile arz ederiz.

Başkan	Başkan vekili	Sözcü	Sözcü
Hâmit Ongunsu	Faik Reşit Unat	Reşat Tardu	Askerî Ergun
Hi nmet Akın	Şehap N Coşkunlar	Nusret Kürkçüoğlu	
Halit Akpınar	Zuhuri Danışman	Ahmet Önertürk	
Hamdi Akverdi	Şevket Erden	Belkis Sevengil	
İrfan Alıcıoğlu	Mesut Erginsav	Kâmil Su	
Hayri Ardıç	Nihat Âdil Erkman	Cevat Tiniç	
Mehmet Arkan	Talât Ersoy	Rifat Tokgöz	
Mitat Artun	Bahattin Ertener	Murat Uraz	
Avni Ayata	Halil Vedat Fıratlı	İsmail Hakkı Ülgen	
Rahmi Balaban	Hikmet Kılıçer	Basri Yüce	
Aziz Berker	Asım Korkut		

Başkan — Rapor hakkında konuşmak istiyenler lütfen işaret buyursunlar söz vereyim, buyurun Bay Kazmaz.

Süleyman Kazmaz — Komisyonun raporu birçok meseleleri incelemek bakımından değerli bir rapordur, bu raporda yayın meselelerini bir karara bağlanmış görmekten memnunuz. Yalnız ben öğretmenlerin mesleğe bağlanması meselesi üzerinde durmak istiyorum. Birlikte mezun olduğumuz birçok arkadaşların meslekten ayrıldıklarına şahit oldum. Öğretmen olarak yetişen bu arkadaşlar çeşitli sebeplerle mesleklerinden ayrılmışlardır. Hele müzik, resim, beden eğitimi gibi memleketin büyük bir ihtiyaç duyduğu sahalarda yetişenlerin, meslekleriyle hiçbir ilgisi olmıyan diğer işlere geçtikleri görülmüştür.

Üçüncü Millî Eğitim Şûrası Orta ve bu Derecedeki Teknik Öğretim Okulları Öğretmen ve Öğreticileri ile İlgili Mevzuatı Ayarlama

114-A 115 Arası

Vâkıa komisyon raporunda bunları önlemek, öğretmeni mesleğine bağlamak için bazı hükümler vardır.

Fakat ben bu meselenin sadece birtakım zecri tedbirlerle halledileceğine kani değilim. Öğretmenlerin, bu zecri tedbirler üstünde, birtakım meslek ve kültür bağlariyle mesleğe bağlanmasını sağlamak zaruridir. Bir öğretmen, yedi yaşından 22 yaşına kadar bir insanın hayatını ele almış bir meslek adamı olarak çeşitli meslelerle karşılaşacaktır. Yedi yaşında karşımıza gelen bir çocuğu 22 yaşına kadar yetiştirip, hayata hazırlanmış olarak verdiğimiz zaman bu sürenin çeşitli meselesinin çözümünün heyecanı bize meslek hayatının en büyük bağı olarak görünmektedir. Öğretmenlik insan yetiştirmek dâva ve heyecanı nüzerine dayandırılır, öğretmen bu dâvanın, heyecanın varlığında yaşarsa en kuvvetli meslek bağlılığına erişmiş demektir.

Bunu sağlamanın ilk şartı da öğretmeni insan yetiştirme meselesi etrafında ilmî esaslarla sürekli olarak aydınlatmak ve kuvvetlendirmektir. Ancak ilmî bakımdan techiz edilmiş bir meslek adamıdır ki mesleleri ve dâvası karşışında canlı bir durum alır ve nihayet bu noktadan hareketle onlara içten gelen bağlarla bağlanır; etraflıca kavradığı, halletmek zorunda bulunduğu meseleleri varlığına, hayatına maleder; en kuvvetli meslek bağı budur. Öğretmenin bu yönden kuvvetlendirilmesi birtakım yayınları ve ilmî araştırma ve inceleme kurullarını gerektirmektedir. Öğrenimi bitirip de hayata atılan, hele uzak ve küçük yerlere giden arkadaşların fikir hayatından uzaklaştıkları, kendi âlemlerine kapandıklarını unutulmuş birer insan haline geldiklerini acı duyarak görmekteyiz.

Bu arkadaşlar meslekî neşriyatı takibetmek, nihayet her meslek adamının yetişmesi ve olgunlaşması için zaruri olan meslekî inceleme ve yayında bulunmak imkânından mahrum kalmakta, bu yüzden çok defa faal bir meslek adamı haline gelememektedirler. Bundan başka öğretmenlerin meslekî fikir ve çalışmalarının birbirlerine ulaştırılması lâzımdır; ancak bu yollarla öğretmenlik mesleği bütün mensuplarını bağlayıcı bir kuvvet haline gelebilir. Eğitim hayatımızda eksikliğini duyduğumuz mesleklerden biri de budur. Bütün öğ-

F. 11

retmenleri meslek bağlariyle bağlıyacak bir yayın ve bilim kurumu şiddetli bir ihtiyaç halinde kendini göstermektedir.

Vâkıa Millî Eğitim Bakanlığımızın muhtelif dairelerinin neşrettiği bazı dergiler vardır. Fakat bu dergileri idare eden arkadaşlar, idari vazifeleri dolayısiyle bu yayınlarla gereği kadar meşgul olmamaktadır. Bu itibarla yalnız meslekî yayın ve araştırma işleriyle uğraşacak merkezî bir bilim kuruluna ihtiyacımız vardır. Komisyon raporunda meslekî alanda kitap yazacak öğretmenlere mükâfat verileceği kaydı konmuştur. Fakat bu işin düzgün yürüyebilmesi basılmak üzere bakanlığa gönderilecek kitapların ne yolda tetkik edileceği ve basılmasına karar verileceği, mükâfata lâyık olup olmadığı meselesinin sağlam bir esasa bağlanması gerektir.

Çünkü incelenmek ve basılmak üzere Bakanlığa gönderilen kitapların kim ve hangi teşkilât tarafından iceleneceği hususlarının iyi bir şekilde düzenlenmediğini bu yüzden sürüncemelerde olduğunu görüyoruz. Hattâ Bakanlığa gönderilen kitap müsveddelerinin bu aksamalar yüzünden kaybolduklarını da bazı arkadaşlardan duydum. Bu sebeple kitap ve yayın işinin sağlam esaslara bağlanmasının ve bu işin bir ilmî kurula verilmesinin zaruri olduğu kanaatindeyim.

Kurulmasını zaruri gördüğüm ilmî kurulun diğer bir yönden önemi millî eğitim meselelerimizi ilmî esaslara bağlıyarak okullarımızı, program ve kitaplarımızı istikrarlı bir hale getirmek imkânlarını vermesi olacaktır. Meselâ müfredat programları yapılırken çocuklarımızın kabiliyetini bilmek şarttır. Çünkü dersler ve kitaplar ona göre ayarlanacaktır. Bu yapılmadığı, daha doğrusu program ve kitap yaparken çocuklarımızın kabiliyetlerini bize bildirecek ilmî araştırma ve bilgilere sahip olmadığımız için kitap ve programlar üzerinde daima tartışılır, birtakım kitapların, meselâ lise kitaplarının çok yüklü oldukları, çocukların seviyelerini aştıkları söylenir, azaltılmaları istenilir; bu dersin konması veya kaldırılması üzerinde durulur, fakat sağlam hükümler verilemez kitaplar sık sık değiştirilir. Bu çeşit meseleleri esaslı bir tarzda halletmek, istikrarsızlığı tamamiyle değilse de kısmen gidermek için çocuklar üzerinde bugünkü esaslar dâhilinde

pedagojik, psikolojik ve sosyolojik araştırmalar yapmak lâzımdır. Ben şahsen millî eğitim hayatımızın çeşitli meselelerini sağlam temellere dayandırmak için bundan başka çare bulamadım. Bu çeşitten meseleleri üniversitelerin pedagoji enstitülerinin araştırabileceği söylendi. Fakat ben buna kani değilim. Bir defa üniversiteleri destekliyecek çeşitli bilim kurumlarına ihtiyaç vardır. Eğer üniversiteler bir memleketin bütün ilim hayatını temsil edebilselerdi, üniversite dışı bilim kurulları bulunmazdı. Memleketimizde üniversitelerin hukuk fakülteleri, dil ve tarih enstitüleri bulunduğu halde üniversitelerden ayrı olarak Türk Hukuk kurumu Türk Dil kurumu, Türk Tarih kurumu gibi ilim kurulları vardır

Komisyon raporunda bir idareci akademisi kurulması teklifi vardır. Fakat bundan ayrı olarak, arz ettiğim sebepler dolayısiyle, millî eğitim hayatımızın bütün meselelerini ilmî usul ve esaslarla inceliyecek ilmî ve meslekî yayınlarda bulunacak bir kurumun kurulmasını teklif ediyorum.

Bundan başka iki meseleye daha temas etmek istiyorum. Komisyon roporunda başka dairelerden emekliye ayrılanların öğretmenliğe alınabileceklerine dair bir kayıt vardır. Buna neden lûzum görüldü?

Bir de köy enstitülerinden bahsetmek istiyorum. Köy enstitüleri hakkında birbirine zıt neşriyat yapıldığını görüyoruz. Bir kısım neşriyat köy enstitülerinin muvaffak olduklarından, diğer bir kısım neşriyat da muvaffak olamadıklarından bahsetmektedir. Bunların ne dereceye kadar doğru olduğunu bilmiyorum. Ancak bu müesseseler hakkında beni şüpheye düşüren bir iki müşahedemi arz etmek istiyorum. Köy enstitülerinden mezun olan arkadaşlar, hem kültür, hem teknik, hem de ziraat öğretmeni olarak yetiştirilmek isteniyor. Bir defa ziraatçı köy hayatı, kalabalık bir aileye dayanmaktadır. Halbuki köy enstitüsü mezunu öğretmen karı koca ve çocuklardan meydana gelecek ailesi ile bu ziraat hayatını ve köy işlerini başarabilecek kudrette değildir, nitekim bir arkadaş kendisine verilen toprağı işletemediği için eski sahibine yarılığa vermiştir. Diğer bir arkadaş da kendine verilen

toprağı ücretle başkasına işletmiştir. Bu vakalar köy enstitülerinin gayeleriyle ne dereceye kadar uygunluk halindedir? Bu nokta üzerinde ilgili arkadaşların fikirlerini söylemelerini rica edeceğim.

Sözlerimi hulâsa ediyorum. Teklifim şudur: millî eğitim meselelerimizi ilmî esaslarla inceliyecek, onları ilmî temellere dayandıracak, öğretmenlere meslekî araştırma ve yayın imkânları verecek ve onları ilmî ve meslekî yayınlarla aydınlatacak ve mesleğe bağlıyacak bir bilim kurumunun kurulması, diğeri de dışardan mesleğe alınacaklarla köy enstitüleri hakkında açıklamalarda bulunmalarını ilgili arkadaşlardan rica ediyorum.

Başkan — Bu meseleler hakkında başka söz istiyen arkadaş var mı? Şimdi Süleyman Kazmaz arkadaşımızın söylediklerine cevap mahiyetinde veya onu aydınlatacak şekilde konuşmak istiyenler lûtfen işaret buyursunlar. Bu mesele hakkında komisyonun fikri nedir. Bundan evvel Süleyman Kazmaz arkadaşımızın söylediklerine cevap teşkil edebilecek şekilde söz istiyenler var mı?

Safa Güner — Arkadaşımız Süleyman Kazmaz'ı dinledik. Rapor hakkında geniş tafsilât verdi. Yalnız bu arkadaşımızın raporda olan şeyleri tekrar etmesi münasebetiyle bütün Şûra üyeleri arkadaşlarımızdan şunu rica etmek istiyorum ki raporda bulunan mevzuları tekrar söylemesinler. Meselâ Süleyman Kazmaz arkadaşımız köy enstitülerindeki öğretmenlerin ziraat öğretmeni, teknisiyen olacaklarından bahsetti, raporda bunların nasıl yetiştirileceği yazılmıştır. Eğer arkadaşımız köy öğretmenlerini ziraat öğretmeni teknik öğretmeni olarak kasdediyorsa bunlar bu vazifeyi görmiyeceklerdir. Bunlar ilk okul öğretmeni olarak vazife göreceklerdir.

Arazilerini işletip işletmemeleri meselesi, köy enstitüleri başarısı meselesi üzerinde biribirine zıt yayınlar olduğunu söylediler. Bu doğrudur. Herhangi bir vaka umumi efkâr tarafından iki yönde görülebilir. Bunun bir kısmı müspet görür, takdir eder, bir kısmı zayıf tarafından görür

tenkideder. Bundan daha tabiî bir şey olamaz. İşin mahiyetini anlamak için geniş bir araştırma lâzımdır. Bu bakımdan arkadaşımıza köy enstitüleri iyidir, başarılıdır, yahut kötüdür şeklinde bir hükümle cevap veremiyeceğim?

Yalnız Türk milletinin köylü kütlesine hizmet etmek için kurulmuş olan bu müesseselerin başarılarının müspet olduğunu görüyoruz. Ve bundan ümit varız. Sağdan soldan gelen tenkidedici, beğenmeyici sözlere inanmak istemiyorsak, iyi niyetle bunların tetkik edilmesini istiyorsak bütün vatandaşlarımıza her zaman için köy enstitülerinin kapısı açıktır. Gelip görürler, tetkik ederler biz de elimizden geldiği kadar misafirperverlik gösteririz. Bizim gayret ve çalışmalarımız görülecek olursa dışardan gelen kötü niyetli tenkidlerin yanlış olduğunu bizzat kendileri göreceklerdir.

Köylerde çalışan öğretmenlerin ziraat işlerine gelince, arkadaşımız diyor ki: «köy hayatı kalabalık bir aile teşkili ister.» Bu gayet tabiîdir. Fakat bir öğretmeni mezun edip köye gönderirken onun ailesini nasıl kalabalık yapalım? Bu, bir teşkilât işi değildir.

Aile gelişigüzel bir idari teşkilâtla kurulacak bir şey değildir, aile sosyal bir varlıktır, zamanla öğretmen aile teşkilini kendisi kuracak ve çoğalacaktır. O halde tek başına kaldığı zaman arazisini işletmek için ona çeşitli yollardan yardım edilmesi icabedecektir. Bu konu İlk Öğretim Kongresinde ayrıca incelenmiştir ve gerekli tedbirler Bakanlıkça alınacaktır. Arkadaşımızın verdiği misal bir tekliftir. Buna karşılık ben binlerce misal verebilirim ki köy öğretmenleri arazilerini bizzat işletmekte ve faydalanmakdadırlar. Arkadaşımız bunun için endişelenmesinler. Esasen bu, köy öğretmenleri için bir geçim ve kazanç meselesi olduğundan öğretmenler ne yapıp yapıp bunu işletme yolunu temin ediyorlar. Köy enstitüleri idaresi ve Bakanlık bunu temin için çeşitli yollardan yardım etmektedirler.

Yarıcılık meselesi ayrıca münakaşa mevzuudur. Yarıcı ile toprak işlemenin faydalı olup olmıyacağı da ayrıca bir tetkik konusu olduğu için arkadaşımızın bu konu üzerinde kanaatı tezahür etmemiştir. Umumiyetle yarıcı olarak arazi

işletilmesine taraftar değiliz. Öğretmenin ilk vazifeye başladığı yıl köyden bir adamla iş birliği yapmasını şimdilik hoş görmek lâzımdır.

Yunus Kâzım Köni — Süleyman Kazmaz arkadaşımızın rapor hakkındaki mütalâaları arasında köy enstitülerine temas etmesinden şahsen çok memnun oldum. Bu vesile ile köy enstitülerimizin kuruluş ve işleyişi hakkındaki fikirlerimizi kısaca, sizi sıkmıyacak şekilde, ifade etmek fırsatını bulduğum için çok müteşekkirim.

Cumhuriyet maarifinin, cumhuriyetin kurulmasından sonra ele aldığı en mühim ve ana mesele bilgisizliğin giderilmesi meselesidir. Bunun için cumhuriyet idaresi ilk 10 senesini mevcut usuller dâhilinde çareler aramakla geçirmişti. İşin bir köy maarifi meselesi olarak ele alınması yenidir.

Bakanlığın arşiv kayıtlarından anlaşılacağı üzere 1933 senesinde durum ele alınmış. Köylü çocukları köy muhitinde köy hizmetleri içinde yetiştirmek için hususi bir öğretmen okulu açılması ciheti araştırılmağa başlanmıştır. Nihayet bu araştırmalar 3803 ve 4272 sayılı kanunlarla şekillenmiş bulunmaktadır. Bugün şuna kani bulunuyoruz ki bilgisizliğin giderilmesi hususunda tutulmuş olan yol tamamiyle maksada uygundur. Bu işi karşılıyacak mahiyette birer öğretmen okulu veyahut köyde vazife görecek birer öğretmen okulu olarak köy enstitüleri teşkilâtlandırılmıştır. Köy enstitülerinde, öğretmen okullarında olmıyan bazı hususiyetler vardır. Süleyman Kazmaz arkadaşımızı bu gibi noktalar meşgul etmiştir. Onların başında da ziraat ve sanat öğretimi gelmektedir.

Biz hiçbir zaman köy enstitüsünden köyde mevcut muhtelif meseleleri halletmeğe muktedir, çeşitli vazife görecek vasıfta insanlar yetiştirmiyoruz. Millî Eğitim Bakanlığı kültür işleriyle uğraşan bir Bakanlıktır ve yetiştirecekleri de yine kültür işleriyle uğraşacak kabiliyette olacaktır. Kültür adamlarının birinci vazifesi köy çocuklarını ve köy gençlerini iyi bir yurttaş olarak yetiştirmektir. Fakat bunun da köy muhitine uygun olması lâzımdır. Onun için köy öğretmeninin

zirai sahada esaşlı şekilde bilgisi olması gerekir. Bunun da nazari olmaktan ziyade pratik bir mahiyette olması icabeder. Onun içindir ki her köy okulunun bir uygulama bahçesi mevcuttur. Orada meyve yetiştirilir, diğer incelemeler yapılır, okulun kümesi ve sairesi vardır.

Böylece öğretmen köyün zirai kalkınmasında bir önderdir. Fakat öğretmenin müessir olması içinde ziraatten anlaması, ziraat işlerini iyi tatbik edebilmesi şarttır.

Sanat meselesine gelince öğretmen köyün katiyen demircisi, marangozu vesairesi olacak değildir. Öğretmen köylerde köylüleri ve çocuklarını yetiştiren bir şahsiyettir. Fakat biliyoruz ki el işinin zekâ terbiyesinde büyük bir rolü, vazifesi; formasyonda, el işletmek suretiyle zekâsının uyanmasında ve faaliyet temin etmesinde büyük tesiri vardır. Sanat bu bakımdan çok müessirdir. Onun içindir ki köy enstitüleri tedrisatı arasında kültür derslerinin yanında sanat derslerine de yer verilmiştir. Bu suretle yetiştirilecek olan öğretmenin bilgi adamı olması itibariyle vazifesini yaparken köylüye daha fazla müessir olacağı düşünülmüştür.

Süleyman Kazmaz arkadaşımızın neşriyattan bahseden köy enstitüleri 1940 senesininde kurulmaya başlamışlardır. Bu enstitüler bugün kuruluş devresindedir. Bakanlık bu enstitülerin muvaffakıyetle ve kuruluşlarındaki maksada yarıyacak şekilde hizmet etmeleri ve köy öğretmenini gerek kültür gerekse millî şuur bakımından tam aradığımız insan olarak yetişmesi için büyük ihtimam sarf etmektedir. Ve bunun üzerinde büyük bir dikkatle çalışmaktayız. Enstitülerimizin öğretmenlerini en iyi öğretmenler arasından seçmeye çalışıyoruz. Köy enstitüleri bir millî misyon için kurulmuştur, onun için en iyi öğretmenlerimiz bizden köy enstitülerinde çalışmak için vazife istesinler.

Bu vazifelerine devam ettirerek kendilerinden faydalanacağız. Eğer bu mâruzatım üzerinde noksan kalmış olan bir nokta hisseden arkadaşlarım varsa emirlerine amadeyim. Her hususu açıklamağa çalışacağım.

Askerî Ergun — Süleyman Kazmaz arkadaşımız okunan raporun ikinci kısmındaki 3 ve 14 üncü maddelerine ait bazı endişeler duyduğunu belirtti.

Komisyonun sözcüsü olmak dolayısiyle arkadaşımın bu endişelerini gidermek üzere birkaç söz söylemek istiyorum. Komisyon raporunun üçüncü maddesi ile neler sağlanacağını anlamak istediler.

Arkadaşlar, bugün elimizde 900 sayılı bir kanun mevcuttur. Bu kanun sayesinde birçok mesleklerden tekaüde sevk edilmiş olanların bilgi, görgü ve tecrübelerinden faydalanarak bu gibileri öğretmen tâyin edebiliyoruz. Bu maddede, belirttiğimiz şekilde Bakanlık teşkilâtı dışında kalan ve öğretmenlik vasıflarını taşıyanlardan emekliye ayrılmış olanlardan meslek için faydalı görülenlerini tekrar mesleğe almak imkânlarını sağlıyan tedbirlerin ana kanuna konmasiyle meslekte birçok açıkları bu şekilde kapamak üzere Komisyonumuz yapılacak ana kanunda bu cihetin göz önünde tutulmasını bir dilek olarak tesbit etmiştir.

14 üncü madde ile de Komisyon esasaen 1702 sayılı kanunun 18 inci maddesi ile tesbit edilmiş olan hükümlerden öğretmenlerin emsali arasında hususi kıymeti haiz orijinal bir eser meydana getirenler aynı kanunun 36 ve 40 ıncı maddeleriyle tesbit edilmiş komisyonlar karariyle bir sene kıdem zammı verilmesini ve yine aynı madde ile ödevlerini emsali arasında üstün bir başarı ile yapanların da takdirname ile taltif edilmelerini ve bir seneye kadar da kıdem zammı verilmesini tesbit eden hükümleri ihtiva etmektedir. Fakat bilâhara 1702 sayılı kanunun 18 inci maddesi 3656 sayılı kanunun neşriyle yürürlükten kalkmış olduğundan Komisyonumuz bu maddenin tekrar ihyasını istemek suretiyle öğretmenlerimizin mesleklerinde daha fazla ilerlemelerini ve onların bilim ve sanat sahasında faydalı unsurlar haline gelmelerini ve böylece mesailerinde temayüz etmelerini sağlamak için bilim ve sanat değeri taşıyan bir eser meydana getiren öğretmenlerle görevinde üstün başarı gösteren öğretmenlere 1702 sayılı kanunun 18 inci maddesiyle tesbit edilmiş olan hükümlerin, öğretmenlerin daha çok lehine olmak

üzere yeniden tanzim edilecek ana kanunda yer almasını teklif ediyoruz.

Süleyman Kazmaz arkadaşımız bir de bilim ve sanat değeri taşıyan bu gibi eserleri inceliyecek komisyonların teşkili hakkında endişelerde bulunduğunu belirttiler. Halbuki yine 1702 sayılı kanunun 18 inci maddesi tesbit edilirken bu da düşünülmüş ve bu eserlerin behemehal üniversitelerce veyahut kurulacak özel bilim komisyonlarınca incelenmesi esası tesbit edilmiştir.

Binaenaleyh bu hususta Süleyman Kazmaz arkadaşımızın endişelerine mahal olmadığını zannediyorum.

Macide Atatuğ — Sayın Şûra arkadaşlarım, ikinci defa olarak huzurunuzda kürsüye çıkmış bulunuyorum.

Komisyonun hazırladığı raporu sizinle beraber ben de dinledim. Orta okul ve bu derecedeki okullar için gerek idare âmirleri gerek yardımcıları gerekse diğer öğretmenlerin her bakımdan, tedris ve kanun noktasından düşünülen refahını işitince içimdeki bir ukteyi tebarüz ettirmek için huzuruza çıkmış bulunuyorum.

Başkan — Süleyman Kazmaz'ın teklifi hakkında konuşmanızı rica ediyorum.

Macide Atatuğ — Sözlerim bu teklife ait değildir, o halde sonradan sözlerime devamıma müsaadenizi rica ederim.

Başkan — Süleyman Kazmaz'ın teklifleri hakkında başka söz istiyen var mı?

Adnan Ötüken — Süleyman Kazmaz arkadaşımız kendi sahalarında eser hazırlıyan öğretmenlerin mânen, maddeten mükâfatlandırılmaları lüzumunu belirttiler. Ayrıca Bakanlık yayımlarının öğretmenlere tenzilâtlı fiyatla ve taksitle verilmesi lüzumuna işaret ettiler.

Bu yardımlar mümkün olduğu kadar yapılmakta ve Tebliğler Dergisiyle ilân edilmektedir. Meselâ: Klâsikleri almak istiyen öğretmenlere kolaylık olmak üzere, hepsini toplu şekilde aldıkları takdirde bunların tenzilâtla verilebileceği bildirilmektedir. Ayrıca eser yazanların himayesi de esaslı su-

rette gözönünde tutulmaktadır. Öğretmenlerin kendi konularında yazacakları eserler ya bir bedel mukabilinde satın alınarak basılmakta yahut da Müdürler Encümeni kararı ile yazara takdirname verilmekte ve ayrıca nakdî yardım yapılmak suretiyle bunlar mükâfatlandırılmaktadır. Bunlar umumi bir şey olmamakla beraber öğretmenlerin fikrî mesaileri daima takdir ediliyor.

Süleyman Kazmaz — Efendim, köy enstitüleri etrafındaki endişem şudur. Köy enstitülerini bitirenler 18 yaşında gençlerdir. Bu gençler kültür, teknik ve ziraat alanında, üç alanda birden yetiştirilmekte idiler, köye gittikleri zaman bu üç alanda köylünün önderliğini yapacaklardı. Ben bunu mümkün görmüyorum. Şimdi sayın arkadaşımız Yunus Kâzım Köni'den, köy enstitülerinde öğrencilerin köyün kültür bakımından önderi olmak üzere yetiştirildiklerini, eğitim görevinin esas olduğunu öğrenmiş bulunuyorum; bu bakımdan kendilerine teşekkür ederim. Tatbikatta da böyle olmasını temenni ederim.

Kitap meselesine gelince Adnan Ötüken arkadaşımızın bu hususiaki izahlarına teşekkür ederim. Ancak ben işin pratik bakımdan iyi yürümediği noktası üzerinde durdum. Bir kitap ilgili makama geldiği zaman incelenmesi, karara bağlanması, aylarca hattâ bir sene bile sürmektedir. Ben böyle bir hâdiseye yakından şahit olmuş bir arkadaşınızım. Onun için böyle bir nokta üzerinde durmak ihtiyacını duydum.

Hamdi Akverdi — Efendim; Süleyman Kazmaz arkadaşımızın başlıca iki noktada toplanan temennisi vardır. Memlekette öğretmenleri meslekî bakımdan ilgilendiren, onların memleket dışındaki öğretim ve eğitim hareketleri ile temasını temin eden bir derginin mevcut olmayışı şeklindeki mütalâasına da cevap vermek isterim. Hakikaten bu nokta üzerinde durulmaya değer bir dilektir. Kendilerinin işaret buyurdukları gibi İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesine bağlı bir Pedagoji Enstitüsü mevcuttur. Yahut Ankara'da 20 yıla yakın bir zamandan beri çalışmakta olan bir Eğitim Enstitüsünün bulunuşu bu müesseselerin dışında hususi ya-

hut yarı resmî mahiyetteki teşekküllerin mevcut olmasını lüzümsuz kılmaz. Netekim Türk Hukuk, Türk Dil, Türk Tarih kurumları gibi müesseselerimiz Hukuk, Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültelerimizin yanı başında çalışmaktadırlar. Türk Hukuk veyahut Tarih ve Dil Kurumlarında çalışanlar nasıl bu mevzuların öncüleri gibi çalışan profesörlerimiz, öğretmenlerimiz olmuş iseler, gayet tabiîdir ki pedagoji veya Eğitim Enstitüsü dışında vücut bulacak pedagoji hareketleri de öncülerini bu müesseselerin öğretmenleri arasında bulacaklardır. Süleyman Kazmaz arkadaşıma, çok memnun olacaklarını ümidederek arz etmek isterim ki kendilerinin de mensubu bulunduğu müessesede, Gazi Eğitim Enstitüsünde, buranın hocalariyle idarecileri toplanmışlar ve memlekette bilhassa ilk ve orta dereceli okulların eğitim ve öğretim işleri üzerinde muntazam şekilde yayımda bulunacak bir derginin vücuda getirilmesini kararlaştırmışlardır. Hattâ adını da bulmuşlardır: Eğitim - Öğretim. Bu dergi, hazırlıklarını yapmaktadır. Bakanlığın gerekli iznini aldıktan sonra hemen bir ay içinde ilk sayısını çıkarmış olacaktır. Bu dergi Gazi Eğitim Enstitüsü tarafından çıkarılmakla beraber, öbür eğitim enstitüleri ile ve memleketin eğitim-öğretim işleriyle ilgili aydınlariyle iş birliği yapacaktır. Bu dergi, öğretmenlerimize öğretim ve eğitim alanında gerek memleket içi ve gerekse memleket dışı en ileri hareketleri haber verecek, eğitim ve öğretim sahasında yeni adımları tanıtma vazifesini üzerine alacaktır. Bu, zannederim ki hem Süleyman Kazmaz arkadaşımızın bu hususteki önergesine bir cevap teşkil eder, hem de Şûrayı teşkil eden sayın arkadaşlarımın ıttılâına arz edilmiş iyi bir haber sayılabilir.

Başkan — Efendim, Süleyman Kazmaz arkadışımızın köy enstitüleri hakkındaki mütalâalarına arkadaşlar tarafından cevap verilmiştir. Yalnız bir üye, eğitim ve öğretim işleriyle meşgul olacak ve bu hususta incelemeler yapacak bir müessesenin kurulmasını teklif ediyor. Hamdi Akverdi arkadaşımız buna cevap verdi. Bu işlerle uğraşan esasen üniversite ve Gazi Eğitim Enstitüsü vardır dedi. Eğer bu iki

müessese bu vazifeyi yapabiliyorsa böyle bir müessesenin kurulmasına lüzum yoktur. Süleyman Kazmaz arkadaşımız yeni bir müessese kurulmasında israr ediyorlar mı?

Süleyman Kazmaz — Evet, hakikaten böyle bir müessese vardır. Fakat benim teklif ettiğim doğrudan doğruya ilmî araştırma ve yayın yapacak, hiçbir öğretim görevi olmıyan üniversite dışı müstakil bir ilmî kurumdur. Gerek İstanbul daki Pedagoji Enstitüsü gerek Ankara'daki benzeri enstitüler, birinci derecede öğretim görevi olan, kurumlardır. Ben ilmî ve meslekî araştırıma ve yayınlar yapacak ayrı bir enstitünün kurulmasını teklif ediyorum.

Kâzım Nami Duru — Arkadaşlar, hiç şüphesiz pedegojik tetkiklere ve böyle bir eğitime ihtiyaç vardır. Arkadaşımızın bu hususlaki temennisine ben de iştirak ederim. Zannederim ki sayın Bakan arkadaşımız da o meseleyi düşünüyor ve üzerindedir.

Dergiye gelince; böyle bir dergiye taraftar olmıyacak hiçbir arkadaş yoktur, sanırım.

Bütün arkadaşlar böyle terbiyevi ve Eğitimsel bir derginin çıkmasına büyük bir istek gösteriyorlar. Yalnız burada ufak bir tariz yapmak isterim. Vaktiyle Maarif Vekâletinin aylık bir mecmuası, 10-12 bin kadar da abonesi vardı ve bu bir mütedavil sermaye ile işletilirdi. Fakat sonradan mecmuanın intişari birden bire durdu. Birçok abonelere de mecmua gönderilemedi çünki tatili faaliyet etti. İsterseniz mucmuanın tatil etmesinin sebebini de söyliyeyim; biliyorsunuz: yeni tarih kitapları çıkmıştı; bu tarih kitaplarının basılması için para yoktu; mecmuanın mütedavil sermayesini bu kitapların basılmasına sarf ettiler; fakat bu kitaplar basılıp satıldıktan sonra mecmuanın mütedavil sermayesini iade etmediler. Bu, Bakanlığın borcudur, bunu ödemesi lâzımdır. İşte bu para Eğitim ve Öğretim mecmuasının çıkması için büyük bir yardım olacaktır. Zannederim ki bu para verilirse bu mecmua muntazaman çıkabilir.

Başkan — Bu mesele hakkında başka söz istiyen var mı?

Şahap Nazmi Coşkunlar — Efendim, Süleyman Kazmaz arkadaşımızın bir suali cevapsız kaldı. Sözcü arkadaşlarımızın söyleyeceğini zannetmiştim.

Komisyonun bir üyesi sıfatiyle vaziyeti açıklamak için söylüyorum.

Bazı Bakanlıklardan ayrılan Öğretmenlerin kabulü sebebini sormuşlardı. Meselâ Milli Savunma Bakanlığından askerlik işleri ve kanunları icabatı olarak farz edelim 48 yaşında ayrılmaya mecbur olan bir zatın öğretmenlik vasıfları düşmüş olmadığı için Millî Eğitim Bakanlığının bu gibi zevattan istifade etmesi düşünülmüştür. O bakımdan olduğunu arzediyorum.

Başkan — Şimdi Süleyman Kazmaz arkadaşımız öğretim ve eğitim işleriyle uğraşmak ve bu sahada araştırmalar yapmakla mükellef olacak bir ilmî enstitünün kurulmasını teklif ediyorlar. Enstitüde bu sahada çalışan ilim adamları bulunacaklar, araştırmalar yapacaklar ve aynı zamanda bir dergi çıkaracaklardır. Bu işleri hâlen yapmakta olan İstanbul Üniversitesi Pedegoji Şubesi ve Gazi Terbiye Enstitüsü Pedegoji şubesi vardır. Bunlar bu işlerle meşgul olmaktadırlar. Fakat müstakil değildirler. Esasen müstakil de olsalar bunların çalışmaları kifayet etmiyor. Onun için arkadaşımız böyle bir müstakil enstitünün kurulmasına lüzum görüyorlar, yahut mevcut olanları bu lüzuma göre ayarlayalım demek istiyorlar. Şimdi arkadaşımızın bu teklifini oyunuza koyuyorum. Yalnız eğitim ve öğretim işleri ile meşgul olacak ve bu konularda çeşitli yayımlar yapacak müstakil bir enstitünün kurulmasını kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsınlar.... lüzumlu bulmıyanlar? Kabul edilmiştir. Şu halde böyle bir enstitünün kurulması hakkında bir temennide bulunulacaktır.

Şimdi diğer maddeler hakkında konuşmak istiyen arkadaşlara söz veriyorum.

Şükrü Tolay — Sayın arkadaşlarım, Komisyon raporunun en esaslı konularından ikisi ilk öğrenim müddetinin sekiz yıla çıkarılması ve sekiz yıllık ilk okulun öğretmen-

lerinin eğitim enstitülerinde yetiştirilmesidir. Bu iki konu birbiri ile çok yakından ilgili olduğu için bu hususta ki düşünce ve endişelerimi birlikte arz etmek istiyorum. Türkiye'de ilk tahsil mecburiyeti bir kanunla tesbit edilmiştir. Yani yıllardan beri Türkiye'de ilk tahsil mecburidir. Ve bu bir kanun hükmüdür. Fakat maalesef bu güne kadar bu konu bir kanun hükmü olarak uygulanamamış ileride gerçekleşecek bir ideal olarak kalmıştır. Şimdiye kadar beş yıl olan bu öğrenim müddetinin Komisyon raporunda sekiz yıla çıkarılmasının teklif edildiğini görüyoruz.

İlk okul öğrenim müddetinin 8 yıla çıkarılması ve bu okul öğretmenlerinin yüksek okul mezunu haline getirilmesi Türk vatandaşlarını ileri medenî milletler vatandaşları seviyesine ulaştırabilecek şayanı takdir bir düşüncedir.

Fakat bu güne kadar 5 yıllık öğrenim müddetini veremediğimiz vatandaşlara 8 yıllık öğrenim müddetini nasıl vereceğiz?

Memleketimizin bu günkü Ekonomik durnmu göz önüne getirilirse vatandaşlara 8 yıllık ilk öğretim mecburiyeti konulmasının birçok müşküllerle karşılaşacağı kanaatındayım.

Öğretmenlerin yetiştirilmesi meselesine gelince; ister orta okul öğretmeni olsun, ister lise öğretmeni olsun ilim öğretiminden başka pedagojik bir formasyona ihtiyaç olduğu hepimizce malumdur. Bir orta okul öğretmeni, lise öğretmeni yetiştirebilmek için bilim kolundan ayrı öğretim metodu, çocuk psikolojisi pedagoji ve pedegoji tarihi gibi dersleri okutmak gerekir ki bunun için iki yıllık bir öğretime ihtiyaç vardır. Komisyon teklifine göre, lise mezunları alınacak, bunlar eğitim enistitülerinde 8 yıllık ilk okula göre, yetiştirileceklerdir. Bu eğitim enstitülerinin öğrenim müddetinin iki yıl ve üç yıl olacağını tahmin ediyorum. Öğrenciler bu iki yıl içinde sadece öğretim metodu, psikoloji ve pedegoji gibi dersleri öğrenecekler, okutacakları bilim kolları hakkında bilgi verilemiyecek veya pekaz bir bilgi verilebilecektir. Bu suretle yetiştirilecek lise mezunları orta okullara yani yeni 8 yıllık ilk okullara öğretmen olarak geleceklerdir. Belki bazı yabancı memleketlerde 8 yıllık ilk öğ-

renim ve 8 yıllık ilk öğrenime öğretmen yetiştiren müesseseler bu durumdadır. Bendeniz 12 - 13 yıllık bir öğretmenim ve bulunduğum yerdeki müşahadelerimi arz etmek isterim.

Bugün bir Türkçe öğretmeni arkadaştan Türk grameri hakkında mevcut bilgileri topluca ihtiva eden bir kitap bulunup bulunmadığını sorsanız, olmadığını söyliyecektir. Okullarımızdaki Türkçe ve Türk grameri dersleri öğretmenlerimiz tarafından kolaylıkla okutulacak durumda değildir.

Matematik öğretmenlerine gelince bir öğretmen okulundan çıkan öğretmenler ancak uzun seneler sonra çocuklara daha faydalı olabilecek bir hale gelebiliyorlar. Türkiyede orta öğretimde ve bu derecedeki diğer okullarda matematik öğretimi meselelesi henüz tamemen halledilmiş değildir. Yaz aylarında orta okul matematik öğretmeleri kurslara tâbi tutulmaktadır. Bu kurslarda elde mevcut matematik kitaplarının ne suretle okutulacağı gösterilmektedir. Hülâsa orta dereceli okullarda matematik okutan arkadaşların gürevlerini kolayca yaptıklarına kani değilim. Derslerin büyük güçlüklerle verebiliyorlar.

Fizik - kimya dersleri de aşağı yukarı aynı durumdadır. Geçen yaz ve evvelki yaz öğretmenlere fizik - kimya kursları açıldı. Orta okul fizik ve kimya öğretmenlerinin bilgisi bu kurslarda takviye edilmek istenildi.

Gazi Terbiye Enstitüsünde biyoloji - tabiiye ve fizik-kimya kolları bir arada idi. Bu iki kolun bir öğretmen tarafından okutulamıyacağına karar verilerek tabiiye - fizik kimya kolları birbirinden ayrıldı. Bugün orta okullarda ayrı öğretmenler tarafından okutulmakta olan birçok derslerin bir öğretmen tarafından kolaylıkla okutulacağı iddia edilemez.

Liseden şöyle böyle mezun olmuş ve sadece iki yıllık bir metod öğrenimine tâbi tutularak yetiştirilmiş bir öğretmenin sekiz yıllık bir okula gelerek fizik, kimya, coğrafya ve diğer dersleri okutacağını düşünürsek bugünkü seviyenin çok daha dununa düşeceğimize kaniim. İlk okul öğretmenlerini yüksek okul mezunu haline getirmek arzu edilirse bu çok yerinde olur.

Ancak eğitim enstitülerinde verilecek bu öğrenimin yine branşlara ayrılması lâzım gelir. Meselâ fizik - kimya, matematik bir kol, Türkçe bir kol tarih - coğrafya bir kol — ilk üç sınıfta çalışacaklar için — pedogoji bir kol olmalıdır. Bu suretle yetişen ilk okul öğretmenlerinin 4 üncü sınıftan itibaren branşları ayrılmış olmalıdır. Bu tarzda yetişecek 8 senlik ilk okul mezunları u günkü orta okul mezunlarından belki daha iyi yetişmiş olacaktır. Sözlerimi hülâsa edeyim.

Sekiz yıllık ilk öğrenimin şu yıllar içinde Türkiye'nin ekonomik durumuna göre biraz fazla olduğu kanaatındayım. Ayrıca liseyi bitirdikten sonra metottan gayri bilgi tahsil etmemiş olan öğretmenlerin orta okulun 6 ncı 7 nci ve 8 inci sınıflarında her branştan ders okutmalarının faydalı olamıyacağına kaniim.

Maruzatım bundan ibarettir.

Başkan — Bir önerge vardır. Okuyorum.

Başkanlığa

Hatiplerin kısa konuşmalarının tavsiye buyurulmasını teklif ve rica ederiz.

Cıvaoğlu *Taylan*

Müsaade buyurursanız hülâsa şeklinde kısa konuşulsun. Çünkü çok söz istiyen vardır. (*Beş dakika sesler*)

Kısa konuşmayı kabul edenler, etmiyenler .. Kabul edilmiştir.

Kâzım Nami Duru — Arkadaşlar, geçen gün dedim ki, içinizde benden yaşlınız yoktur. Ben, Abdülhamit devrini görmüş ve içinde bulunmuş bir arkadaşınızım. O devirde mecburi tahsil yoktu; fakat, ilk tahsil ilk mekteplerin içinde idi. Bu mekteplerde iki senelik ihtiyat olmak üzere beş sene, ondan sonra da üç sene rüştiye olmak üzere sekiz sene idi. 1329 senesinde çıkan Tedrisatı İptidaiye Kararnamesi bu iki mektebi birleştirdi ve 6 senelik mektepler yaptı. Bu kararnameye göre ilk tahsil mecburiyeti de 6 sene oldu.

Acaba, Cumhuriyet devri 5 sene mecburi tahsili kâfi mi görüyor? 6 sene, 7 sene, 8 sene tahsil verirken şimdi Cumhuriyet devrinde niçin 5 senede kalalım? ve 8 seneye çıkmıyalım. Amma belki bu hemen temin edilemiyecektir, yavaş yavaş temin etmeye çalışalım. Enstitüden yetişecek öğretmenler çoğaldıkça 8 senelik mecburi bir tahsil yapılabilecek ve bunu kanunlaştırmak kolay olacaktır.

Gelelim metot meselesine: ilim metodu başkadır, öğretim metodu başkadır. Bir profesör kendi branşında herhangi bir meseleyi, konuyu incelemek isterse kendine göre bir metot takibeder. Bu metot o ilmin istilzam ettiği metottur. Bir adam matematisiyen ise matematiğin kendi metoduna göre tefehhusta bulunur. O adam fizisiyen ise kendine göre bir metodu vardır. Ona göre tefehhusta bulunur. Fakat bir ilk ve orta okul öğretimi için böyle ayrı ayrı metotlara ihtiyaç yoktur. Çünkü mesele sadece bildiğini vermekten ibarettir. Bildiğini çocuğa nakletmekten ibarettir. Eğer bir öğretmen lisenin sonuna kadar ilk, orta ve lisede verilen malûmata sahip ise bu malûmatı vermek için lâzımgelen yolları bu iki senede öğrenecektir, matematik ilminin metotları vardır. Fakat matematisyenlere mahsustur. Öğretmenlere mahsus değildir. Öğretmenin kendine mahsus bir öğretim tarzı olabilir. Kolaylık bulabilir, dünyanın her memleketinde böyle oluyor. Binaenaleyh, arkadaşlar, hulâsa olarak sözüm ilk tahsili sekiz seneye çıkartmak.

İlk tahsilin 8 seneye çıkarılması bahtiyarlığını ben ölmeden evvel görmek istiyorum, 70 yaşındayım, memleketimde bunun yapıldığını görmek istiyorum. (*Alkışlar*)

İkincisi, bir terbiye eğitimine fevkalâde büyük bir ihtiyaç vardır. Hiçbir memlekette ilk öğretim orta okuldan sonra iki senelik alelâde bir tahsille iktifa edilmiş değildir. Eskiden Bulgaristan'da böyle idi. 12 sene tahsil etmiş olanlar ayrıca bir terbiye enstitüsünde yetiştirilirdi. Fakat, bununla da iktifa etmediler. 1939 da ben orada bulunduğum zaman gördüm, üniversiteden çıkan gençleri bile 2 senelik bir öğretim tahsiline tâbi tutmak istiyorlardı. 8 senelik tahsile gidiyorlarsa biz niçin onlardan geri kalacağız? yürümek lâzım-

F. 12

dır, arkadaşlar, amma bunu ihtisadî ve diğer vaziyetlerimiz biraz geciktirebilir. Bu yolu tutmak ve bu adımı atmak lâzımdır. Ben bu fikirdeyim.

Nureddin Sevinç— sırası gelince ayrıca temenniyatta bulunmak arzusundaydım, fakat deminki arkadaşımın sözlerinin hemen aynı şeylere temas ettiğini gördüm, onun için sonradan aynı bahsi açmaktansa şimdi söylemeyi tercih ediyorum.

Zannediyorum ki 8 sene meselesi mevzuubahis olduğu zaman bunun 8 senesinin de mecburi olacağı hakkında bir kayıt yoktur. Belki 5 senenin sonunda mecburiyet biter. Fakat bu işte asıl göze çarpan en mühim nokta, fikrî terbiyenin sekiz seneye çıkarılmasıdır. Şimdiye kadar esas gayeyi fikri terbiyenin teşkil ettiği yer ilk okullardı. Ondan sonra bir türlü orta okullarda ne yapacağımızı bilemezdik. Bundan dolayıdır ki beş senelik pedagojik bir hazırlıktan sonra orta okula giren çocuk birinci sınıfta büyük bir şaşkınlığa uğrayıp kendini toplıyabiliyor, ya dönüyor, yahut büsbütün tahsilden nefret edip okuldan çekiliyor. Bu öğretmen okulunun pedagojik anlayışiyle yetişen öğretmenlerin fikrî terbiye gayesiyle yetiştirdikleri çocukların orta okulda kupkuru rehbersiz desteksiz ilim gayesiyle birdenbire karşılaşıvermelerinin fena neticesidir. Şimdi şükranla görüyoruz ki fikrî terbiye anlayışı devresi beş seneden sekiz seneye çıkarılmak istidadını gösteriyor. Ve öyle zannediyorum ki sekiz senelik tahsil vermek üzere, bir tarzda yetişmiş öğretmenlere tevdi edilecek çocukların eğitimi, arkadaşımızın endişesini giderecek bir cevap teşkil eder.

Arkadaşımız zannediyor ki bugünkü lise mezunlarının terbiye enstitüsünde yetiştikten sonra öğrendikleri birtakım terbiyevî fikirlerle okula gelince malûmatları her şeye kâfi gelecektir. Halbuki, benim zannettiğim böyle değildir. Ben öyle görüyorum ki böyle bir vaziyet karşısında yani, fikrî terbiyenin 8 seneye çıkarılması karşısında herhalde Millî Eğitim Bakanlığı yeni birtakım kararlar almağa mecbur olacaktır. Meselâ 8 senelik ilk ve orta tahsil verildikten sonra lisenin son iki üç senesi ihtisas seneleri halinde takibedilebilir. Ya-

ni, onbirinci sınıfta ayrılan edebiyat ve fen şubeleri yerine dokuzuncu sınıftan başlıyan fen ve edebiyat şubeleri olursa da liselere dördüncü bir sene ilâve etmek imkânı bulunursa arkadaşımızın korktuğu şey mevzubahis olmaz. Esasen orta okulda geçen 3 sene zarfında çocukların şaşkınlığa uğramasının sebebi öğretmenlerinin onlara ilim vermek arzusundan doğuyor. Fikrî terbiyeyi bir tarafa bırakıp takrircilikle doğrudan doğruya ilim yapmak istiyen orta okul öğretmenlerinin tesiri altındadır ki çocuklarımız bocalıyor. Hem öğretmen kendi bilgisinin hemen aynını öğretmek istemekle yoruluyor, hem de öğrenci bunu hazmedemediği için şaşkınlık geçiriyor. Okutulan derslere gelince, ilk, orta, lise ve hatta üniversitede gittikçe hacmı biraz genişliyen birer tekrardan ibaret oluyor. Bütün programlarımızda bu tekrara rastlıyoruz. İlk okulda çocuk tarih okur, aynı tarihi orta okulda, lisede ve üniversitede okur. İşte ilk okulu 8 yıla çıkarmak arzusu kuvveden fiile çıkınca bu mahzur tabiatiyle ortadan kalkmalıdır. O zaman böyle umumi malûmat, ilk okuldan itibaren aynı pedagojik anlayışla sindire sindire verildikten sonra çocuk liseye geçtiği zaman bunların ilimleşmesini görürse o zaman bu derslerde yetişen öğretmenler Gazi Terbiye Enstitüsüne gider ve orada öğrendiği usulle okullarda fikrî terbiye gayesi tahakkuk edecektir ve çocuklar da bu müşkülâttan kurtulacaktır.

Bundan başka yine arkadaşımız öğretmenlerin kalitesinden bahsettiler. Öğretmen kalitesi hakikaten memleketimizin her tarafında pek güç bulunan bir şeydir. Öğretmen kıtlığı yüzünden her türlü insanı öğretmen diye tâyin etmek mecburiyetinde kalıyoruz. Bu iyi yetişmiş öğretmenin muvaffak olamayışı demek değildir. Bir sınıfta bir öğretmen iyi ders verip iyi netice alıyor aynı talebe ikinci sınıfa geçtiği zaman başka bir öğretmen okuttuğu için başka bir hal alıyor. Bu, kalitenin iyi veya fena olmasına bağlıdır. Bir sınıfın derslerinden mesul olan bir öğretmen ister istemez iyi kaliteli öğretmen olmaya gayret edecektir yoksa onun kusuru talebisinden meydana çıkar. İşte beş senelik okulların 8 seneye çıkarılmasiyle terbiyevi gayeye doğru ileri bir adım atılmış olacaktır. Bugün bu

komisyonun kararını gördüğüm zaman ve uzun zamandan beri beklediğimiz bir şeyin tahakkuk ettiğini büyük bir sevinçle gördüm ve zannederim ki arkadaşımızın endişeleri yerinde değildir.

Reşat Tardu — Sayın arkadaşlarım, Şükrü arkadaşımızın konuşmaları esnasında temas ettikleri bazı noktalara Komisyon adına cevap vermek istiyorum.

Evvelâ şu noktayı arz edeyim ki mecburi tahsil 8 yıla çıkarılacak değildir.

Komisyonumuzda böyle bir mevzu görüşülemediği gibi böyle bir karara da varılmış değildir.

Bu, bugün üzerinde durulan mevzu orta okul öğreniminin memleketin her tarafına biraz daha yayılması meselesidir. Bugün orta okullardan muayyen kasabalarımızda ve şehirlerimizde, mahdut sayıda çocuklarımız faydalanmaktadır. Diğer taraftan komisyon raporunda da belirtildiği gibi bu tahsil kademesini muayyen şehir ve kasabalarda çocuklara tahsis etmek herhalde halkın egemenliğine dayanan bir idare için yerinde ve isabetli bir tedbir olamaz. Halkımız yer yer ve zaman zaman kendi bulundukları kasabalarda orta okul açılmasını haklı olarak istemektedirler. Bakanlığımız bu ihtiyaca cevap vermek için birtakım tedbirler düşünmüş ve bunları bir plân halinde Şûraya getirmiştir. Binaenaleyh bahis mevzuu olan şey mecburi tahsilin sekiz seneye çıkarılması değil, orta okul ihtiyacının karşılanmasıdır. Mecburi öğrenim süresinin artırılması daha ilerde düşünülecek bir konudur.

Orta dereceli okullarımız 5 yıllık ilk tahsilini bitiren bütün çocuklarımızı istifade ettirecek bir genişliğe varırsa o zaman mecburi öğrenim süresinin artırılması düşünülebilir ve düşünülmelidir. Fakat bugünün meselesi değildir. Arkadaşımızın temas ettiği ikinci nokta; zannediyorum ki teşvik edilmesi lâzım gelen bir temennidir. Komisyon raporunda belirtildiği veçhile öğretmen okulları ilk kuruluşlarında bir yıllık tahsil veren müesseseler halinde kurulmuştur. Fakat zamanla iki yıllık, üç yıllık, nihayet altı yıllık tahsil veren müesseseler

haline gelmiştir. Öğretmen okullarının öğrenim süresi bir yıldan, iki, üç, dört yıla çıkarılırken bu değişiklikler ne gibi tartışmalara yol açtığını yakından bilmiyoruz.

Yalnız öğretmen okulları dört yıldan beş yıla ve beş yıldan altı yıla çıkarılırken üzerinde durulan meseleleri ve cereyan eden olayları hepimiz hatırlıyoruz. öğretmen okulları dörtten beşe çıkarılırken sabotaj yapıldı. Sonra beşten altıya çıkarılırken de dendi ki, yeter sayıda orta okul mezunu bulamıyacağız. Bütün bunlara rağmen öğretmen okulları beş yıldan altı yıla çıkarıldı ve öğrenim seviyesi biraz daha yükseltildi. Çünki ihtiyaçlar bizi bu karara sevketti. Öğretmen okulları irfan hayatımızda temel kaynaklar olarak yer almıştır. Yüz yılını tamamlamak üzere olan tarihleri boyunca, bu kurumların her dereceden okullarımızın ve idare kadrolarının muhtaç oldukları elemanları yetiştirmek hususunda en seçkin mevkii işgal etmelerinin başlıca sebebi, ihtiyaca uyarak tekâmül etmiş olmalarıdır. Bugün bahis konusu olan iş de kültür hayatımızda büyük vazifeler ifa etmiş olan bu müesseselerin yeni bir hamle ile yeni bir tekâmüle ulaştırılması yani yüksek öğrenim veren bir dereceye çıkarılmasıdır.

Şimdi bu yükselme esnasında, bu okullarda öğrenim süresinin iki yıl mı üç yıl mı olması meselesi zannediyorum ki üzerinde durulacak bir mesele değildir. Bunu zaman tâyin edecektir. Bugün yapılan incelemelere göre iki yıllık tahsilin ihtiyaca cevap verebileceği umulmaktadır ama, biraz evel arz ettiğim gibi öğretmen okulları bugün düşünülen tekâmül safhasını da geçirdikden sonra ne gibi gelişmeler kaydedecektir? Onu ileriki yıllara bırakmak daha doğru olur kanaatındayım.

Üçüncü bir noktaya arkadaşımız temas etti; arkadaşımız dedilerki: orta okullarda bu gün öğretmenlik eden öğretmenlerden bir kısmı kendi branşlarına ait eserleri tanıyacak vaziyette değillerdir. Öğretmenlerin mesleki bilgilerini artırmak için birtakım kurslar açılmış ve açılmaktadır. Zannediyorum ki meseleyi bu tarzda mütalâa etmekte isabet yoktur. Kurslar her zaman açılabilir.

Hiçbir meslek kendi elemanlarının tam ve kâmil olduğunu iddia etmemiştir. Ve bundan böyle de edemiyecektir. Öğretmenlerimiz için zaman zaman açılan kurslar bilgi vermek için değil belki metot bakımından birlik temini maksadiyle açılmıştır. Esasen kısa bir kurs devresinde bilgi noksanını tamamlamak pek güç olduktan başka öğretmenlerimiz için böyle bir ihtiyaç da yoktur. Halbuki Eğitim enstitülerinde de lüzumlu bir bilgi seviyesi üzerinde ısrar edilmekle beraber asıl metot üzerinde çalışılacaktır. Komisyonun Bakanlık plânı hakkındaki görüşleri arz ettiğim esaslar üzerinde toplanmış ve yüksek Şûranın tasvibine sunulmuştur.

Başkan — Arkadaşlar çeşitli meseleler ortaya atıyorlar. Bu meseleler iyice aydınlandıktan sonra başka meselelere geçilmesi işlerimizin selâmeti bakımından lâzımdır. Binaenaleyh şimdi ortaya atılmış konu hakkında konuşmak istiyen arkadaşlara söz vereceğim. Bu bittikten sonra diğer arkadaşlarda ortaya atacakları meseleleri söyliyebilirler. Bu mesele hakkında söz istiyen Halil Bedi Yönetken'e söz veriyorum.

Halil Bedi Yönetken — Ben müzik hakkında konuşacağım.

Başkan — O halde sonra konuşursunuz. Süleyma Kazmaz, bu mesele hakkında mı konuşacaksınız?

Süleyman Kazmaz — Efendim, eğitim enstitülerinin kültür hayatımıza getirdiği en büyük yeniliklerden birisi de muhtelif öğretim kademelerinde çalışan öğretmenler arasındaki öğrenim seviyesi farkını kaldırmakta olmasıdır. Şimdiye kadar ilk öğretimde çalışan arkadaşlar orta öğrenim görürlerdi; diğer arkadaşlar ise yüksek öğrenim yaparlardı. İlk okullarda çalışan arkadaşların yüksek öğrenim yapamamaktan dağan üzüntülerini yakından gördük. Eğitim enstitüleri bu üzüntüleri ortadan kaldıracaktır. Bundan başka bütün öğretmenlere yüksek öğrenim haklarını sağlıyacağı için ilk okul öğretmenlerine de maddî refah getirecektir. Bu bakımlardan eğitim enstitülerini bir ilerleme olarak kabul etmek gerektir. İlk okuldan üniversiteye kadar bütün öğretmenleri

yüksek öğrenim yapmış bir cemiyetin kültür alanında büyük inkilâplar başarabilir. Bu itibarla yeni hareketi ekonomik mulâhazalarla frenlemek değil ekonomik imkânları son haddine kadar bu harekete göre ayarlamak yerinde olur.

Halbuki ilk öğretimde çalışan arkadaşlar da yüksek öğrenim yapmak isterler, bunun için birçok güçlüklerle karşılaşırdı. Bu yüzden meslekten ayrılanlar çoktur. Halbuki öğretmenlikte öğrenim menşei mühimdir. Bu sebeple öğretmenlerin yüksek öğrenim yapmak arzuları memnunlukla karşılanmalıdır.

Necmettin Halil Onan — Daha evvel söz rica etmiştim. Sonra da usul hakkında söz istedim. Şimdi usul hakkında konuşacağım.

Rapor okunduktan sonra muhtelif arkadaşlar arasında ben de söz almış bulunuyordum. İlk önce raporun heyeti umumiyesi hakkında müzakere cereyan etmesi lâzım geldiği; bu umumi mutalâalardan sonra meselelerin ayarlanması ve ondan sonra mesele mesele ele alınıp onların halline geçilmesinin uygu olacağı kanaatindeyim.

Şimdi Şûramızda görüşülen tarza göre heyeti umumiye hakkında söz söylenmeden meselelerin ayrı ayrı tetkikine geçildiği anlaşılmaktadır. Bendenizin istediğim şey şimdi konuşulan mevzua müteallik bulunuyordu. Bilmiyorum, makamı riyaset ne suretle tefrik ediyor. İstenilen sözleri ne suretle sıraya koyuyor. Evvel beevvel bu müzakere tarzının vuzuhlandırılması için bu sözleri söylemiş bulunuyorum. Gerekirse heyeti umumiyemiz bir karar verir. Evvelce söylemek istediğim sözleri sırası geldiği zaman arz ederim.

Başkan — Raporun heyeti umumiyesi okundu. Arkadaşlar da raporda görülen hususlar hakkında fikirlerini söylediler ve o fikirler üzerinde tartışmalar yapıldı, bazı temennilerde bulunuldu, bu temennilerin bazıları kabul edildi ve bazıları da reddedildi.

Şimdi, Necmettin Halil Onan arkadaşımız, evvelâ raporun heyeti umumiyesi hakkında konuşulsun sonra maddelere geçilsin diyor.

Zannediyorum ki rapor uzundur ve raporun içinde herkes kendi nazarı dikkatini celbeden mevzuu ele alıyor ve bunun üzerinde konuşuyor.

Raporun heyeti umumiyesi hakkında konuşmayı arzu buyuruyorsanız evvelâ raporun heyeti umumiyesi hakkında mütalâalar serdedilir, sonra maddelere geçeriz. Veyahutta şimdiye kadar yaptığımız şekilde devam ederiz. (*devam sesleri*) bu şekilde müzakereye devam edilmesini muvafık görenler ellerini kaldırsın...

Necmettin Halil Onan — Efendim, bu şekilde müzakereye devam edersek ortaya atılan meseleler tesadüfe bağlı kalıyor. Onun için heyeti umumiye hakkında söylenen bütün sözler söylensin, bunları riyaset makamı tertip ve tasnif ederek teklifleri ve temennileri ayırsın. Bu şekilde daha kolay bir neticeye varırız. Riyaset makamı bunları ehemmiyet derecelerine göre sıraya koysun, bu sıra ile müzakere edelim. Bendenizin teklifim budur.

Başkan — Necmettin Halil Onan arkadaşımız bir kere heyeti umumiyesi hakkında her arkadaş söz söylesin bunları evvelâ makamı riyaset tasvibetsin ve buna göre söz versin diyorlar. Bu teklifi reyinize koyuyorum. Kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın... Eski şekli kabul buyuranlar... ekseriyet eski şekilde tebarüz etmiştir.

Bu arkadaşlar arasında, evvelce söz istiyenlerden Ahmet Önertürk, bu mesele hakkında mı konuşacaklardı ?

Ahmet Önertürk — Evet evet.

Başkan — Buyurun.

Ahmet Önertürk — Sayın arkadaşlarım, bu günkü konuşmalarımızın üçüncü maddesini teşkil eden konu ve problemlerin içerisinde özel önemi taşıyan kısım bence eğitim enstitüleridir.

Eğitim enstitüleri milli eğitim tarihimizde müstesna yerini alacaktır.

Arkadaşlar, bir müesese yapacağı yenilik için şu formüli tatbik etmelidir. Nasıl bir bitkinin yetişmesi için ıslaklık,

ısı ve ışık lâzımsa bir müessesenin bir değişiklik yapması içinde:

a) Fikri halka ve hakka yaymalı,

b) Memleket aydınlarını bu fikir etrafında düşündürmeye sevk etmeli.

c) Bu fikir veya işin ilmi yapılmalıdır,

Nitekim eğitim enstitüleri fikri de bu sıraya göre:

a) Geçen yıl bütçe müzakereleri sırasında Büyük Millet Meclisi kürsüsünde milletvekillerine anlatılmış ondan bir iki ay sonrada millet tarlasına gazeteler vasıtasile ekilmiştir.

b) Elinizde bulunan eğitim enstitüleri buroşürlerinde de anlaşılacağı üzere çeşitli yazarlarımız bu konu üzrinde düşüncelerini bildirmişlerdir.

c) Bu yazılar ve düşüncelerde Bakanlık Talim Terbiyesi pozitif sonuçlar çıkarmış ve faaliyete geçmiştir.

Bu konular etrafında öğretmen arkadaşlarımızın ve çeşitli meslek erbabı arkadaşlarımızın düşüncelerini biliyorsunuz.

Benimde kendi çevremden aldığım birtakım intibalarım var. Fakat bunları geniş bir surette anlatmayı fazla buluyorum. Bununla beraber fikrimizi formülümüze tatbik edersek

a) Fikir halk ve hak tarlasına ekilmiş ve tutunmuştur.

b) Memleket düşünürleri bu fikri genel olarak tasvi betmişlerdir.

c) Talim Terbiyemiz bu işin ilmini yaparak sağlanmasında memleket faydası var olduğuna inanmıştır.

Binaenaleyh eğitim enstitüleri haklı bir tezin iyi bir sonucudur.

Eğitim enstitüleri problemi özel komisyonunda bir daha gözden geçirilerek tasvibinize arz edilmiş bulunuyor.

Raporda açıklandığına göre eğitim enstitüleri bu gün asker olarak cephede, sivil olarak okulda, halkevinde ve bulunduğu her yerde fedakârlıkla feragatla çalışan ilk okul öğretmenlerine bir hamle bir hareket kaynağı olması bakımından çok önemlidir.

Ben öğretmen yetiştiren bir müessesenin başında bulunan bir insan olarak bu problemi Millî Eğitim Şurasına getiren

Bakanımıza ve onları geliştirecek öğretmen ailesine ve bu tezi kabul edecek siz arkadaşlarıma derin saygılarımı sunmayı tabiî bir borç bilirim.

İkinci konu bir arkadaşımızın işaret ettiği gibi yarın eğitim enstitüleri teşekkül ettikten sonra bir kül olarak düşünülecek ilk ve orta okul proğramlarından bazı bilgiler liseye kayacak ve lise öğrencilerinin kaldıramıyacakları bir bilgi yığını artaya çıkacaktır.

O zaman arkadaşımızın dediği gibi lise edebiyat kolu fen kolu birinci sınıftan başlıyarak ihtisaslarda derinleşme olduğu gibi benim bu hususdaki düşünceme göre;

Bu gün olamazsa da ileriki yıllarda liselerden bazılarında fen edebiyat kolu gibi birinci sınıftan itibaren pedegoji veya eğitim kolu adında yeni bir kol teşekkül etmelidir.

Bu kollar için parasız yatılı öğrencilerden öğrenci bulabileceğimiz gibi öğretmenler de hazırdır. Bu kolun faydası hayata ve yüksek okullara çeşitli ihtisas adamları hazırlıyan liselerde öğretmenlik mesleğinin mânevi havasını genç yaşta koklıyan ve ona göre hayat felsefesini yapan ve ğitim enstitüsüne gittikleri zaman da onu hiç yadırgamıyan gençler yetişmiş olacaktır.

Nusret Kürkçüoğlu — Şükrü Tolay arkadaşımızın ortaya attığı bir meseleyi açıklamak isterim. Bu da matamatik, fizik ve biraz da kimyanın hususi durumudur. Hakikaten bu konular raporda 10 uncu sayfanın 9 uncu satırında yazılı müzik resim - iş, beden eğitimi, biçki - dikiş ve yabancı dil gibi maharet ve istidat istiyen dersler meyanına girecek mahiyette konulardır. Matematik ve fizik derslerinde de özel bir istidada ihtiyaç olduğuna ben de kaniim. Bu, özel istidada ihtiyaç gösteren kısımlar içine matematik ve fiziğin de alınmasını teklif ediyorum.

Başkan — Nurettin Boyman, bu mesele hakkında mı konuşacaksınız?

Nurettin Boyman — Bu mesele hakkında değil, efendim. 34 maddelik bu rapor içinde öyle meseleler var ki, bu mü-

zakere usulüne göre, birisinin bunları evvelâ birer birer ortaya atmasını beklemek ve ancak ondan sonra üzerinde münakaşa etmek lâzım gelecektir. Raporun heyetî umumiyesi üzerinde konuşmak fırsatı verilmezse raporu ihtiva eden ayrı ayrı meseleler üzerinde konuşmak da mümkün olamıyacaktır, sanıyorum.

Necmettin Halil Onan — İkinci Maarif Şûramız bu Şûranın bilhassa teknik meselelerle uğraşmasına karar vermişti. Şûranın ilân edilen gündeminde Teknik Öğretimi ilgilendiren meseleler dışında bir de okul ve aile iş birliği konusu görüldü. Şûra ilk toplantısında mesaisini tanzim ederken böyle muhtelif derecedeki ve muhtelif nitelikteki öğretim ve eğitim kurumlarımızın teşkilâtı arasında bir ayarlama sağlıyacak özel bir komisyon da teşkil edilince bendeniz çok sevindim. Bilhassa bu komisyonun şükrana değer çalışmalarından sonra bize getirdiği rapor maarif işlerimize, umumi bir bakışla maarif siyasetimize ait müzakerelere yol açtığından dolayı sevincim daha çok arttı.

Bu komisyonun raporu dolayısiyle Şûramızın müzakereleri hususi ehemmiyeti haiz bir mahiyet aldı. Raporda muhtelif meseleler bahis konusu oluyor. Kabul buyurduğunuz usul dolayısiyle yalnız şimdi müzakere konusu olan mesele üzerinde fikirlerimi arzedeceğim.

İlk öğretimimizin orta öğretimle birleştirilerek, sekiz sınıflık yeni bir öğretim devresi ihdas edilmesi hakikaten üzerinde önemle durulacak bir meseledir. Şimdiye kadar takibettiğimiz sistemden dışarı çıkmayı, ileri atılmayı istihdaf eden bir karardır. Bu karar gerek ilk öğretimimize, gerek orta öğretimimize yeni bir veçhe verecektir. Onun için büyük bir ehemmiyeti vardır. Üstünde hakkaten durulmak gerektir. Bununla doğrudan doğruya ilgili olan mesele yeni eğitim enstitüleri teşkilâtıdır. Öyle sanıyorum ki Bakanlığımızı bu yolda bir karar almaya sevkeden esaslı ihtiyaç memleketimizin birçok bölgelerinde orta okul açılması yolunda duyulan ihtiyaçtır. Hakikaten bugün orta okulsuz birçok kazalarımız vardır. Bunlar orta okul öğrenimi çağına gelmiş olan çocuklarını okutacak müesseseler arıyorlar ve

bunun için mütemadiyen Bakanlığı tazyik ediyorlar. Bu, şüphe yok ki, Bakanlığın esaslı olarak düşünmesi lâzım gelen bir meseledir. Bu yeni kararla ilk okullar üzerine üç sınıf ilâve etmek suretiyle bu meselenin cezri bir tarzda halli yoluna gidilmiş olduğu anlaşılıyor. Bu mevzu dolayısiyle üzerinde durulmasını gerekli bulduğum bir iki nokta var, huzurunuzda onları arz edeceğim. İhtiyaçta olan kazalarımızın orta okula kavuşturulması;

1 — Bina ve dolayısiyle paraya,

2 — Öğretmen işlerinin halledilmesine ihtiyaç gösteriyor.

Bugün kazalarımızda mevcut ilk okulların bütün ilk eğitim çağında bulunan çocuklarımızı okutmaya kâfi durumda olduklarını zannetmiyorum. Nitekim bazı kazalarımızda vilâyetlerimizde, hattâ başkentimizde yer kifayetsizliği yüzünden sıkıntılar hissediliyor zannediyorum. Bugün de çifte öğretim yapan ilk okullarımız vardır. Umumiyetle ilk okullarımızın bina durumu bu halde iken onların üstlerine üçer sınıf ilâve etmek nasıl mümkün olacaktır? Bunu ben kestiremiyorum, ilgili arkadaşlar bizi bu hususta tenvir ederlerse şahsen pek müteşekkir kalırım. Çünkü şunu hatırlıyorum ki bundan birkaç sene evvel orta öğretimin inkişafı bahsinde hazırlanan bir ön tasarı, orta öğretimin bina meselesinin halli için yüz milyonu geçen bir tahsisatın konulmasını zaruri kılıyordu. Bu bina meselesi olduğu gibi ortadadır zannediyorum.

Öğretim işine gelince; bildiğimiz veçhile şimdiye kadar orta öğretim kurullarımıza öğretmen yetiştiren müesseseler, Gazi Terbiye Enstitüsiyle, iki yıl önce Balıksir'de açtığımız Necati Öğretmen Okulu, ondan sonra yalnız beden terbiyesi şubesi halinde Edirne'de açılan Beden Eğitimi Enstitüsüdür Bunlardan daha yüksek dereceli olmak üzere de İstanbul'daki Yüksek Öğretmen Okulu vardır. Yine bunlardan başka Bakanlığın bilhassa bu fakültede burslu olarak okuttuğu öğrencilerimiz vardır. Bunun dışında her yıl açılan, ehliyetname imtihanlariyle de öğretmen temin edilir. Şüphesiz ihtiyacımıza göre bütün bu kaynaklar kifayetsizdir. Son yıllarda mütemadiyen bu kaynakların kuvvetlendirilmesi yolunda tedbirler alınmıştır.

Başkan — Beş dakikada dolmak üzeredir.

Necmettin Halil Onan — (*Devamla*) — Pekâlâ.

Şimdi yeni eğitim enstitüleri teşkilâtiyle elde mevcut eski eğitim enstitüleri değiştirilmiş bulunuyor. Eski eğitim enstitüleri, malûm olduğu veçhile, ihtisasa dayanan bir tahsil verirdi, lise ve öğretmen okulu tahsili üzerine iki sene ihtisasa dayanan bir tahsil verir ve orta okula öğretmen yetiştirirdi. Şimdi yeni eğitim enstitülerinde bu ihtisasatan sarfınazar edilmiştir. Lise veyahut öğretmen okulu tahsilinden sonra iki senelik bir tahsil ile eski malûmatın takviye ve ve tevsiinden ziyade pedegojik formasyon verecek bir mesai ile birinci sınıftan sekizinci sınıfa kadar bütün dersleri aynı selâhiyetle okutacak öğretmenler yetiştirilmek gayesi istihdaf ediliyor. Bendenizce bu konu ile sıkı sıkıya ilgili diğer bir mesele var:

Orta öğretim programlarımız, yeni teşkilâtta da temel lise ve öğretmen okulları tedrisatı oluyor. Senelerden beri aramızda konuşuruz, şikâyetler ederiz. Bunun, bu şikâyet mevzularının halli zamanını bekleriz. Lise hattâ orta okul programlarımızın yüklülüğünden şikâyet ederiz. Bendeniz uzun zaman orta öğretim müesseselerinde öğretmenlik, müdürlük etmiş olmak ve nihayet lise tahsili yapmış kendi çocuğumu yetiştirmek bakımından çok tecrübe sahibiyim. Bugünkü lise tahsilinde çocuklarımıza pek çok şeyler öğretmeye çalışıyoruz. Fakat ben şahsen çocuklarımızın bütün bu öğretmek istediğimiz şeyleri hazmetmiş olarak çıktıklarına kani değilim Lise talebesinin zamanının büyük bir kısmı, bu üstüne yüklenen yüke dayanabilmek gayretiyle, ezbercilikle geçiyor. Bir lise mezunu genç istediğimiz tarzda kafasını işletemiyor. Bu çetin lise tahsili altında ezilmiş bir halde liseden çıkıyor. Bendeniz bu lâyıkiyle hazmedilmemiş bilgiyi kâfi görerek, üstüne yalnız iki senelik bir meslekî tahsil vererek ve eski bilgilerinin tatbikat sahasına nakli mahiyetindeki mesai ile bunların kendilerinden beklediğimiz vazifeyi yapacak ehliyette yetişeceklerinden şüphe ediyorum. İlk önce bizim orta öğretim gruplarımızı proğramlarımızı bir revizyona tâbi tutmaya zaruret vardır zannediyorum. Üstüne yeni binayı ku-

racağımız temeli lâyıkıyle kabili istifade bir hale getirmiş olalım. İhtisas usulünden sarfınazar edince bendeniz de başkaları gibi orta öğretim kalitesinin bugünkü halinde kalmıyacağına inananlardanım.

Başkan — Arkadaşlar, müzakerenin kifayeti hakkında bir önerge vermişlerdir. Bunu reye koymadan evvel Sayın Bakan söz istiyorlar.

Reşat Şemsettin Sirer — Arkadaşlarım, izin verirlerse birkaç noktaya mesuliyet makamında bulunduğum için cevap vermek, bazı noktaları aydınlatmak isterim *(hay hay sesleri...)*

Başkan — Buyurun devam edin.

Reşat Şemsettin Sirer *(devamla)* Yalnız önce kararlaşmış olan beş dakikalık konuşma mühletinin biraz uzamasına müsaadenizi rica edeceğim. *(Muvafık sesleri)*

Bir iki arkadaşımın işaret ettiği gibi ilk okulun sekiz sınıfa çıkarılması diye bir mesele yoktur. Olan şey Türkiyenin bütün şehir ve kasabalarında ilk okulu bitirdikten sonra bir orta okula da devam etmek istiyen çocuklarımızın ayağına orta okulu götürmektir. Bugün iki vilâyet merkezinde ve 330 kaza merkezinde orta okul yoktur. Buralarda yaşıyan vatandaşların 12-13 yaşında ilk okulu bitiren çocukları sokakta aylak geziyorlar. Buralarda vazife almış olan idare âmiri, öğretmen, hekim, hâkim gibi oraya başka bir taraftan gelmiş olan vatandaşlar muztarip ve rahatsızdırlar. Maddi imkânları, malî takatları bu 12-13 yaşındaki çocuklarını memleketin başka bir tarafındaki yatılı okullara göndermelerine elverişli değildir. 12-13 yaşında ilk okulu bitiren bir çocuk iş bölümünde vazife alamaz.

Bu çocuğun 15-16 yaşına kadar bir terbiyevi müdahaleye mevzu olması iktiza eder.

Sonra arkadaşlarımızdan birisinin işaret buyurduğu gibi halk idaresi daha seviyeli vatandaşlar istemektedir. Bugün ilk okulumuzun beş sınıfının verebildiği şey, halk idaresi nizamı içinde yaşamak istiyen ve bu türlü bir cemiyet içinde

vazife almak istiyen vatandaşa yetmez. Bizi aldığımız tedbirlere zorlıyan orta okulu memleket ölçüsünde yaymaya teşvik eden bu gerçeklerdir. Milleti kaldıramıyacağı bir yük altına sokmadan, malî takatımızı zorlamadan uygun tedbirlerle ilk okulu bitirmiş olup da ben daha fazla okumak istiyorum, diyecek çocuklara bu imkânı sağlamak istiyoruz.

Mesele bundan ibarettir. Yoksa mecburi ilk tahsil 8 seneye çıkarılacak değildir.

İlk okullara öğretmen yetiştiren kurumlarımızı ileri memleketlerde aynı vazifeyi gören kurumlara benzer şekilde tanzim etmek, istihale ettirmek tekâmüllerini sağlamakla bu hedefe ulaşabileceğimize inanıyoruz.

Değerli arkadaşlarımın pek yerinde olarak iradettikleri birtakım sualler vardır. Ben şimdi bunları cevaplandırmaya çalışacağım.

İlk sual şudur: acaba; eğitim enstitüleri kâfi derecede lise mezunu bulabilecek mi? Eğer bundan on beş, yirmi sene evvel böyle bir sual karşımıza çıksaydı vereceğimiz cevap menfi olurdu. Fakat bugün durum değişmiştir. Lise mezunlarının sayısı 4500 ü aşmıştır. Bunlardan ancak 1000 kadarı her sene burslu veya yatılı kadrolara girebilmektedir. Geriye kalan 3500 gencin hepsi kendi paralariyle ve kendi imkânlariyle bir yüksek tahsil merkezine giderek bir yüksek okulda tahsil görebilecek vaziyet ve takatte değildir. Bugün birçok kasabalarımızda ve şehirlerimizde liseyi bitirmiş, fakat bir yüksek tahsil merkezine gidememiş, yatılı kadroda yer alamamış, burs almamış yüzlerle çocuk görmekteyiz. Bu sene yüksek okulların açılmak üzere olduğu günlerde, eğitim enstitüleri kurduğumuzu söylediğimiz zaman, liseleri bitirmiş çocuklarımızın hemen hepsi istikametlerini tâyin etmiş ve bir tarafa başvurmuşlardı. Öyle olduğu halde ümitlerimizi çok aşan bir taleple karşılaştık. Bu bize ilerisi için güven vermektedir. Eğitim enstitülerinin gayesi memlekette iyice duyulup anlaşıldıktan sonra yüzlerce genç istiyerek, severek bu müesseselere gelip okuyacaklardır.

Lise mezununun umumi kültür seviyesi; bu seviye pedagojik bir formasyonla da cihazlandığı takdirde orta

okulda iyi bir öğretmen olabilmeye yeter mi, yetmez mi? Bu da yerinde ve haklı bir sualdir.

Vazifeli bir arkadaşımın çıkardığı bir listeye göre bugün orta okullarımızda 70 kaynaktan gelmiş öğretmen vardır. Üniversitelerin muhtelif şubeleri, türlü yüksek okullar, liseler, öğretmen okulları, idadiler, rüştiyeler vesaire; bu türlü kaynaklardan gelen insanlar arasında en fazla muvaffak olanlar, bizim kendilerinden en çok memnun olduğumuz öğretmenler, öğretmen okullarını bitirmiş olup da orta öğretim öğretmenliği ehliyet imtihanına girip orta okul öğretmeni olanlardır.

Eğer bir yanlışım varsa burada, içinizde millî eğitimin türlü hizmetlerinde, türlü vazife ve salâhiyet yüklenmiş arkadaşlarımız vardır, lûtfen tasrih buyursunlar, gerçekten bir memleket hizmeti ifa etmiş olurlar. Kendilerinden bunu bilhassa rica ederim. Müesseselerimizin başında bulunan arkadaşlarım bu kanaatte mutabıktırlar. Pedagojik formasyon almış oldukları için şehir öğretmen okullarını bitirdikten sonra imtihan verip orta okul öğretmeni olanlar en fazla başarı elde ediyorlar. Şehir öğretmen okulları mezunları umumi bilgi seviyeleri bakımından lise mezunlarına üstün olmadıkları halde orta okul öğretmenliğinde mevcudun en iyileri olduklarına göre, başka memleketlerdeki misalleri de göz önünde tutarak diyebiliriz ki daha yüksek bilgi seviyesiyle liseyi bitirerek eğitim enstitülerine girecek olanlar bu kurumlarda alacaklarını da kazandıktan sonra, bizim; başarılarını memnunlukla ve şükranla anacağımız öğretmenler olacaklardır.

Burada istitrat yaparak şu ciheti de işaret etmeliyim ki, yeni sistemin icabı olarak elbette orta okul programları da ele alınacak düzeltilecek ve elbette bu memleketin pedagokları, idarecileri — uzak bir zamanda değil — belki 3-5 ay sonra lise meselesini de ele alacaklardır.

Liselerimizi umumî ve müşterek dünya ölçüsüne uygun hale getireceğiz. Bu zaruret kendisini bütün şiddetiyle duyurmağa başlamıştır.

Şimdi bir başka suali cevaplamak isterim.

Tutulan yola göre eğitim enstitüsünden çıkan öğretmen komisyon raporunda da işaret edildiği veçhile, beden terbiyesi, resim - iş, müzik gibi hususi maharet ve istidada dayanan dallar dışında diğer dersleri okutma yetkisine sahip olacaktır. Acaba bu mümkün müdür, mahzuru var mıdır? Faydası nedir? Bunları da cevaplamak lâzımdır.

Sayın arkadaşlarım, kuvvetlendirmeğe mecbur olduğumuz bugünkü liselerimizde vâsıl olunan seviye ilk okul ve orta okul bilgisinin elbette üzerindedir.

Bugün görüyoruz ki öğretmen okullarımızdan çıkan gençlerimizden bir kısmı matematik öğretmenliği imtihanına giriyor ve bu dalın iyi öğretmeni oluyor. Öbürü türkçe imtihanına giriyor, iyi türkçe öğretmeni oluyor. Bir diğeri tarih-coğrafya imtihanına giriyor, bu derslerin iyi öğretmeni oluyor. Şu halde bunların müşterek, umumi bilgileri bu branşların hepsinde iyi öğretmenler olabilmelerine yetiyor.

Eğitim enstitülerine lise mezunları alınacaktır. Lise standardına göre bilgilerin eksik cihetleri tamamlanacaktır. Sonra bunlara tamamlanmış olan bilgi yekûnları içinde ne kadarını öğrencilerine intikal ettirecekleri ve bunun metotları gösterilecektir. Gençler öğrendiklerinin ekzersizlerini, tatbikatını yapacaklardır.

Bir öğretmenin muhtelif branşlarda ders vermesi mahzurlu mudur, yoksa faydalı mı?

Bir öğretmenim muhtelif dallarda ders vermesi, bunun için hazırlanması onu küllî bir rüyete yükseltir, eksik ve dar insan olarak kalmaktan kurtarır. Orta okul öğretmeni çocukların şahsiyetlerinin teşekkülü için lâzım olan bilgi unsurları arasında bağlantı ve ahenk kurabilmelidir. Öğretmenlerimizin ilk okulda veya orta okulda branş öğretmeni olarak kalmalarının doğurduğu mahzurları hep biliriz.

Bir misal arz etmeden geçmiyeceğim. Hâtırasına derin saygı ile bağlı olduğumuz eski Maarif Vekillerinden rahmetli Mustafa Necati Bey orta okul programlarını konuşmak üzere yapılan toplantıda, öğretmenlerden her birisine kendi dalı için kaç saat ders ayrılmasını istediklerini sordu.

f. 13

Öğretmenlerin istedikleri ders saatlerinin yekûnu 64-65'i buluyordu. Necati Bey: «Okullarımızda haftada 30-35 ders vardır. Bu sebeple arzularınızı is'af kabil değildir» dedi, bu vâkıa, öğretmenin, branş öğretmeni kalınca nasıl bir ifrata düştüğünün bir misalini teşkil eder. Branş öğretmeni kalma halinde vazife veren öğretmenler alamadıkları ders saatlerini vazifelerle telâfi etmek isterler. Bir coğrafya öğretmeni öyle vazife verir ki çocuk cumartesi, pazar, pazarertesi hattâ salı günü münhasıran o vazifeyle meşgul olur ve harta çizer, başka bir dersle uğraşmak için vakit bulamaz.

Arkadaşlarım, ilk okulda, orta okulda çocuğa kazandıracağımız kıymetler, bilgiler hakikatte ayrı parçalar halinde kalmıyacaktır. Bunlar bir bütüne, bir şahsiyete vücut verecekler dir, bir terkibe mevzu olacaklardır. Bir öğretmenin birden fazla dalı okutması halinde o öğretmenin iyi bir terkip yapması mümkün olacak ve terkip işi tesadüfe kalmıyacaktır. İnsan şahsiyetinin teşekkülü için iyi terkibe lüzum vardır.

Öğretmenin birden fazla branşı okutması bu muhtaç olduğumuz terkibi mümkün kılacaktır.

Arkadaşlarımızdan biri matamatiğin hususi bir istidat ve kabiliyet istediğini söyledi. Arkadaşlar, riyazi prensipler selim insan tefekkürünün umumi ve müşterek unsurlarıdır. Ayniyet ve tenakuz prensiplerine göre düşünmek şu veya bu insanın istidadı işi olamaz. Aynı şekilde matamatik de tefekkürün bir unsurudur. Biz eğer okullarımızda matamatik derslerinden çok fena neticeler alıyorsak ki maalesef böyledir ve matematik en kolay öğretilecek ve öğrenilecek bilgidir. Bu matamatik öğretmenlerimizin bilgi noksanlığından değil, bir kısım matamatik öğretmenlerimizin icabeden pedagojik ilkelere gereği gibi riayet etmemelerindendir. Onun için yeni tedbirlerimiz bize yalnız kısa zamanda memleketi orta okulla cihazlamak imkânını vermekle kalmıyacak, bu okullarımızı daha iyi öğretmenlerle, pedagok öğretmenlerle kuvvetlendirmeği mümkün kılacaktır. Ve orta okullarımızın havası değişecektir. Bugün muhtelif tahsil kademelerimiz

arasında ilk okullarımızın en ileri vaziyette olduğunu söyliyen arkadaşlarımız haksız değildir. Bunun sebebi modern terbiye cereyanlarının bu kurumlarımıza girmiş olmasıdır. Aynı şeyi diğer tahsil kademelerine de intikal ettirmek mecburiyetindeyiz.

Bugünün ileri cemiyetleri öğretmenin ve okulun bu vasıfta olmasını istiyorlar.

Lise mezununu alıyor, iki üç yıllık bir pedagojik formasyonundan geçirdikten sonra tahsilin ilk 8-9 sınıfı için öğretmen olarak çıkarıyorlar.

Biz de aynı şeyi yapacağız. Bizim eğitim enstitülerimizde Almanyadaki «Hochschule für lehrerbildung»lara Anglosakson memleketlerindeki «Teachers College»lere benziyecek ve yetiştirdiği öğretmenler bunların yetiştirdiklerinin aynı olacaktır. Bu memleketlerde tahsilin ilk 8-9 yılında hiçbir branş ayrılığı mevzuubahis değildir. Beden terbiyesi, resim - iş, müzik müstesna olmak üzere.

Tekrar ediyorum : orta okul öğretimi branşlarda ihtısas istiyen bir öğretim kademesi değildir. Sonra eğitim enstitüleri mezunlarının icabederse orta okulun son sınıflarına doğru imkân düştükçe daha ziyade arzu duydukları dersleri aralarında paylaşmaları mümkündür.

Bu arada şu noktayı da önemle işaret etmek isterim ki, orta okullarımızın bugünkü öğretmenleri branş öğretmeni olarak yetişmiş oldukları için bunlar isterlerse bütün hizmetleri boyunca böyle kalacak ve ilk okul öğretmenlerimizden istiyenler de ileride tertiplenecek kursları geçirerek ve sınavları başararak orta okul sınıflarının öğretmenleri olabileceklerdir.

Bir arkadaşımız bina meselesine temas etti. Peki biz, öğretmen ekiplerini yetiştireceğiz, fakat bina işi ne olacak dedi.

Meclise her gidişimde birçok milletvekilleri arkadaşlarımın sualleriyle karşılaşıyorum. Diyorlar ki binamızı yaptık, halk iane verdi, çalıştı, çabaladı şimdi senden öğretmen istiyoruz. Bunların sayısını ne kadar tahmin edersiniz? Bugün böyle kırk müracaat karşısındayım.

Arkadaşlar, biz öğretmeni hazırlarsak millet düğün bayram yaparak binalarını yapacak veya mevcut binalarını genişletecektir. Bunun teminatiyle karşı karşıyayız.

Bir şey daha yapmak mecburiyetindeyiz. Bugün köylülerimiz taş taşıyarak, toprak kazarak, kendi okul binalarını yapmaktadırlar. Köylerdekine mütenazır olarak şehirli vatandaşların da kendi binalarını genişletmeleri, onarmaları ve eksikleri tamamlamaları yerinde olacak ve şehirli vatandaşlar bunu yapacaklardır. Şehirlerimizin ilk okul binası bakımından ana ihtiyaçları giderilince bu binalardan birkaçını genişçe tutmak veya bunlara ilâveler yapmak suretiyle orta okul ihtiyacımız karşılanacaktır. Orta okul öğretmeni ihtiyacımızı karşılamak için özel ve radikal tedbirler almamız lâzımdır.

Onun için emektar müesseselerimiz olan, hizmetlerinin hâtırasına minnettarlıkla bağlı olduğumuz şehir öğretmen okullarını tabiî tekâmüllerine devam ettirmek, modern ihtiyaçlara göre istihale ettirmek, medeni âlemde mevcut olan mümasillerine benzetmek yolundayız. Önümüzdeki yıllar içinde bu müesseseleri her sene bin öğretmen verecek şekil de ayarlıyoruz. Karşılaştığımız çeşitli vazifeleri ancak bu tarzda başarabiliriz. Daha soracağınız noktalar olursa onları da cevaplandırmağa hazırım. *(Şiddetli alkışlar)*

Başkan — Bir önerge vardır. Dört imzalıdır. Müzakerenin kifayetini istiyorlar. Bugünkü bu konu üzerinde — Heyeti umumiyesi hakkında değil — müzakerenin kifayetini istiyorlar.

Macide Atatuğ — Sayın Başkan, sözünüzü yarıda bıraktım. Affınızı rica ederim.

Sayın Bakanımın biraz evvel burada, büyük bir bitaraflıkla şehir öğretmen okullarının ve orta okullarda bu öğretmenlerin verimliliği hakkında söylediği övücü sözlerine karşı şimdi ilk okul öğretmenleri namına kendilerine sonsuz şükranlarımı arz etmek isterim. Onu dinlediğim zaman, çok iyi ve yerinde konuşan Bakanıma ne söylesem azdır. Kendilerine ufak bir istirhamda bulunacağım. O da, özel idarelerden maaş almakta olan ilk okul öğretmenlerinin, diğer

Millî Eğitim Bakanlığı memurları gibi umumi bütçeye dâhil edilmesinin teminidir. Bu öğretmenlerin ne müşkül durumda oldukları hepinizin, bilhassa Şûra âzalarının malûmudur. Şimdi sözümü çok kısa keserek, zamanın da azaldığını göz önünde tutarak bir tek istirhamda bulunacağım.

İlk okul öğretmenleri hepinizin bildiği, yüksek Şûranızın malûmu olduğu gibi il özel bütçelerinden aylık almaktadırlar. Bu hal kendilerini maddi bakımlardan çok fena durumlara düşürmektedir. Ankara ve daha buna benzer birkaç şehrin özel bütçelerinden aylık alanlar için maddi müşkülât yoktur. Sayısı çok az olan bu şehirlere bağlı öğretmenler için ıstırap yoktur.

Fakat, ben sayısı altmışı aşan ve gelir kaynağı çeşitli olan illerimizde çalışan ve onların özel bütçelerine bağlı olan ilk okul mensuplarını düşünüyorum. Yüksek Şûranıza son günde, son bir temenni olarak şunu arz etmek istiyorum. Ve sayın Bakanımdan istirham ediyorum. Bizi de içlerine, bizi de bütçelerine alsınlar, gözleri yaşlı olan arkadaşlarımızın yaşlarını dindirsinler, bunu rica ediyorum. *(Bravo sesleri, şiddetli alkışlar)* Affınızı rica ediyorum, çok heyecanlıyım, şimdi huzurunuzda ağlıyorum.

Ben çok soğuk kanlıyımdır. Fakat, bu heyecan ve cesareti bana Bakanım verdi. Kendileri meseleyi o kadar iyi açıkladılar, ve sayısı on sekiz bine yaklaşan ilk okul öğretmenlerini o kadar büyük bir tarafsızlıkla övdülerki. Şimdi ne kadar teşekkür etsem azdır. İstirhamım bu kadardır.

Başkan — Bu konudaki müzakerenin kifayetini kabul buyuranlar.. Kabul edilmiştir.

Saat şimdi 12,20 dir. Daha 13 e kadar çalışmak mümkündür. Devam ediyoruz.

Şimdi Üniversite ve Edebiyat fakülteleri mevzuuna geçiyoruz. Cevat Yücesoy söz sizindir.

Cevat Yücesoy — Aziz arkadaşlarım; elimizde incelemekte olduğumuz raporun erkek öğretmen okulu konusunda

«Ankara ve İstanbul Üniversiteleri Fen ve Edebiyat fakültelerinde ayrıca meslek formasyonlarını sağlıyacak tedbirler alınmak şartiyle, bazı öğrencilere burs verilmelidir» cümlesini gördüm. Bu cümleye göre ticaret liselerimize aynı zamanda Fen ve Edebiyat fakültelerinden de öğretmen yetiştrileceği anlaşılıyor.

Ticaret liselerimizin dersleri çok çeşitlidir. Meslek derslerimiz on iki, on üçe baliğ olmaktadır. Bu bakımdan fakültelerimizde ticaret liselerimize gereken meslek öğretmenleri yetiştirmeği mümkün görmüyorum. Esasen bugün, ticaret liselerimizin meslek öğretmenlerinin tabiî kaynakları bugünkü yüksek ekonomi ve ticaret okulları ile iktisat fakültesidir. Bu itibarla bu maddenin açıklanması lâzımdır. Ankara - İstanbul üniversitesi ve yüksek ekonomi ticaret okullarında bazı öğrencilere burs verilmektedir.

Başkan — Bu mevzu hakkında söz istiyen var mı?

Arkadaşımız ticaret okullarına öğretmen yetiştirmek üzere yüksek ticaret okuluna burslu öğrenci alınmasını istiyorlar.

Abdullah Aker — Bendeniz arkadaşıma kısa bir cevap vereceğim. Halen öğretmen yetiştirmek üzere öğrencilerimiz ve burslarımız vardır. Buna lüzum olmadığını arz etmek istiyorum.

Başkan — Şu halde böyle bir kaydın konulmasına lüzum yoktur.

Söz Vildan Savaşır'ındır.

Vildan Âşir Savaşır — Sayın arkadaşlar, büyük bilgi ile hazırlanmış bulunan raporun bir maddesi bendenize bir beden eğitimi öğretmeni olduğum için büyük ferahlık verdi. Bu maddeyi okuyacağım ve bu maddede küçük bir tashih veya tadili yüksek heyetinizden rica edeceğim.

"Madde 22 - İlkokul öğretmenleri için kurulmuş olan yardım ve yapı sandıkları gibi sosyal teşekküllerin orta öğretim ve bu derecedeki meslek okulları öğretmenleri için de kurulması ve bunun dışında mes-

leğin özelliklerine uygun olarak bir de hayat sigortası teşkilinin faydalı olacağı düşünülmüştür.„

Öğretmenin meslekî hayatının özellikleriyle alâkalı olarak kurulması lâzım gelen sigorta; kanaatimce kaza sigortasıdır. Hayat sigortası bütün meslek arkadaşlarımız için hiçbir özellik düşünülmiyerek tatbiki lüzumlu ve faydalı bir şeydir. Beden terbiyesi öğretmenleri bilhassa kaza sigortasına muhtaçtırlar. Öğretmen olarak okuldan çıktığım günden bu yana bendenizin geçirdiğim bütün kazaları arz edersem sizleri lüzumsuz yere üzmüş olurum. Bu sahada çalışan meslek arkadaşlarımın çoğu benim gibidir. Kadın ve erkek yeni mezun, 10 senede 216 arkadaş mesleğe katışmış; bunlardan büyük bir kısmı meslek güçlükleri ve kazaları karşısında ayrılmağa mecbur olmuşlardır. Bu acı bir gerçektir. Onun için maddenin şu tarzda değiştirilmesini rica ediyorum: *"Meslek özelliklerine uygun olarak bir hayat ve kaza sigortası teşkilinin lüzumuna„* mazuratım bundan ibarettir.

Başkan — Bu konu hakkında başka söz istiyen arkadaş var mı?

Arif Öget — Arkadaşımızın tekliflerine ben de iştirak ederim. Yalnız bu mevzuda bir tek cümle ilâve edeceğim. Kaza sigortaları bahsi teknik öğretimde fevkalâde ehemmiyeti haiz bir meseledir. Makinede, yapı işlerinde, her nevi aletler başında her zaman görülen kazalar, bunu heyeti umumiyenizden rica ettirecek kadar büyük ehemmiyet taşımaktadır.

Başkan — Başka söz istiyen var mı?

Vildan Âşir Savaşır'ın teklifini oyunuza arz ediyorum. Kabul buyuranlar... kabul edilmiştir.

Nurettin Boyman, söz sizindir.

Nurettin Boyman — Arkadaşlar, bu raporun iki kısmı vardır. Birincisi öğretmen yetiştirme meselesi ikincisi de diğer hususlara aittir. Ben, raporun öğretmen yetiştirme mese-

lesine temas eden kısımlarını ele alarak bu hususdaki fikirlerimi arz edeceğim. Raporda, kız meslek öğretmen okulunda ayrı bir şube açılarak, bu şubede, orta okullarda kız öğrencilere gösterilmekte olan biçki - dikiş, ev idaresi, çocuk bakımı; ve ilk okullardaki aile bilgisi dersleri öğretmenlerinin yetiştirilmesi tavsiye edilmektedir. Bunu çok yerinde ve isabetli bir mütalâa olarak kaydediyoruz.

Bu münasebetle şunu arz etmek isterim ki; bugün karma ve kız orta okullarda bu derslere ayrılan saatler; kızlarımızın analık, ev kadınlığı öğretim ve eğitimleri için kâfi olmadığı gibi, bu derslerin icabettirdiği tesisat da, arz ettiğim okullarda, hemen hemen ve umumiyetle mevcut değildir. Biliyorsunuz ki, kızlarımıza orta okullarda birinci sınıfta haftada iki saat biçki - dikiş, ikinci sınıfta haftada iki saat biçki - dikiş, ikinci sınıfta 1 saat ev idaresi ve üçüncü sınıfta bir saat çocuk bakımı gösterilir. Yüksek öğrenime giden kızlarımız, hangi mesleğe girerlerse girsinler; doktor, eczacı, hukukçu, ne olursa olsunlar, büyük bir çoğunlukla daima ve daima ev kadını ve anne olacaklardır. Şu halde bu derslerin gayesi sadece mihaniki ve basit bir el hüneri vermek gibi kısır ve dar mânada değil, kızlarımızı anne ve ev kadını olarak forme etmek gibi geniş bir mânada olmalıdır. Böyle olunca da, hem ders sattlerini artırmak, hem de kızlarımızı bu bakımdan da yetiştirebilmek için gerekli tesisat ve teşkilâta orta okullarda geniş ölçüde yer vermek lâzımdır.

Ders saatlerini artırmak tamamen imkân dâhilindedir. Çünkü orta okullardaki haftalık ders saatlerinin yekûnu 29 dur. Bunu kız enstitülerinin ders saattleriyle mukayese edersek artırılmağa çok müsait olduğunu görürüz. Binaenaleyh gerek kız, kerek karma orta okullarda bu saatleri fazlalaştırmak, aynı zamanda gerekli tesisatı meydana getirerek ve programları esaslı şekilde zenginleştirerek bu dersleri; belirttiğim maksadı temin edecek bir vaziyete getirmek kabildir. Bu takdirde şöyle bir sual sorulabilir:

Aynı orta okuldaki erkek çocuklar haftada 29 saat ders görürken, kızların bu saatten daha fazla ders görmeleri doğ-

ru olur mu? Bu suali yerinde bulmuyorum. Çünkü, erkek çocuklar bilhassa lise veya yüksek tahsillerini bitirdikten sonra iki sene kadar askerlik yapmakta ve ancak bundan sonra tahsillerine göre bir mesleğe girebilmektedirler. Erkek çocukların mesleklerine iki yıllık bir gecikme ile girebilmeleri, onları askerlik gibi en büyük ve kutsal bir vatan hizmetine, şüphesiz, hazırlamak içindir. Kızlarımızın da böyle mukaddes bir hizmete tekabül edebilen en büyük vazifeleri, şüphesiz analık ve ev kadınlığı vazifesidir. O halde onların da böyle bir vazife için daha esaslı şekilde hazırlanmalarını temin etmek üzere öğrenimleri esnasında erkek arkadaşlarından haftada birkaç saat fazla ders görmeleri neden mâkul ve lüzumlu olmasın? Tekrar arz edeyim ki, bunu yapmak çok lüzumlu ve mümkündür. Orta okullarda bu derslerin programlarını kız enstitülerinde olduğu gibi aynen ve yüklü bir hale getirmek lâzım geldiği mütalâasında olmadığımı bilhassa belirtmek isterim. Söylemek istediğim; ders saatlerinin artırılması ve programlarının orta okulların gayelelerini aksatmıyacak şekilde değiştirilmesi ve takviye edilmesi lüzumuna kani bulunduğumdur.

Sonra ikinci bir noktaya daha temas edeyim:

Öğretmen yetiştirme meselesini ve kaynaklarını inceliyen komisyonun çalışmalarına ben de iştirak ettim. Komisyonda, çok haklı olarak, orta okullardaki dikiş-biçki, çocuk bakımı ve ev idaresi derslerinin kız meslek öğretmen okulunda, ayrı bir şubede, yetiştirilecek öğretmenlere verilmesi kararlaştırıldı. Komisyonda köy enstitülerinin bu gibi dersleri gösterecek öğretmenlerinin de kız meslek öğretmen okulunda açılacak, tamamen başka karakterde ve ayrı bir şubede yetiştirmeleri fikrini ortaya attım. Komisyon mütalâamı kabul etmedi ve bizde birçok şehirlerin esasen köy karakterini taşımakta olduğu, binaenaleyh orta okullar için yetiştirilecek öğretmenlerin, pekâlâ, köy enstitülerinde de faydalı olarak çalışabilecekleri neticesine vardı. Memleketimizde birçok şehirlerin ekonomik ve sosyal bakımlardan köy karakterinde olduğu meselesi, filhakika, bir dereceye kadar doğrudur. Ama bu karakterdeki kasaba ve şehirleri-

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Yayın Dairesi

mizi ve buradaki halkı, köyden ve köylülükten şehire ve şehirliliğe götürmemek demek değildir. Bu kasabalar, ekonomik ve sosyal bir tekâmüle tâbi olarak köy karakterlerinden uzaklaşacaklardır. Bunu tacil etmek, devlet teşkilâtının ve çalışmalarının en mühim vazifelerindendir. O halde köyde ve şehirde öğretim ve eğitimin mahiyet ve mezuu birbirinden farklı olmak lâzımdır. Nitekim şehirlerde her ev kadını umumiyet itibariyle iptidaî maddeleri yapılmış olarak satın alır ve ondan sonra ihtiyaçları için mamul hale getirir. Meselâ yünü, iplik haline getirilmiş, boyanmış olarak çile ile satın alır; ondan sonra işler. Köyde ise kadın, bu yünü bizzat taramak, iplik haline getirmek, temizlemek ve boyamak mecburiyetindedir. Yine şehirli bir kadın erkeğinin elbisesini, paltosunu kendisi yapmaz, yapamaz; terziye diktirir. Binaenaleyh köydeki kadına ihtısas halinde olmamak üzere bunları da yapmasını öğretmek, kısaca, köylerde çalışacak olan bu derslerin öğretmenlerine, şehirlerdekinden başka ve fazla olarak birtakım hünerleri de öğretmek lâzımdır. Nitekim biz, köy kadınları, gezici kursları öğretmenlerine, ihtiyaç ve umumi istek karşısında kaldığımız için, bunları sonradan öğretmeğe mecbur olduk. Şu halde, köy enistitülerine yetiştirilecek öğretmenlerin kız meslek öğretmen okulunda ayrı bir şübede yetiştirilmesi ve onlara köy ve köylünün ihtiyaçlarına göre bu ve buna benzer daha başka şeyler de öğretmek zaruretindeyiz.

İki kısımda arz ettiğim mütalâamı hulâsa ederek, sözlerime son vereyim:

1 — Mademki her tarafta orta okullar açılacak ve zamanla, temenni ettiğimiz 8 yıllık ilk - orta okul tipi her şehir ve kasabada gerçekleşecektir; o halde orta okullardaki kız öğrenci sayısı da yakın bir zamanda çoğalacaktır. Bunlara sadece ve dar bir anlamda biçki- dikiş, ev idaresi, çocuk bakımı öğretmekle iktifa etmiyelim. Onları iyi bir anne ve ev kadını olarak yetiştirerek, ilgili ders saatlerini çoğaltarak, programlarını genişleterek ve lüzumlu tesisatı da yaparak verimi daha çok olacak esaslı bir yol tutalım.

2 — Köy enstitülerinin bizden istiyecekleri analık ve ev kadınlığı bilgileri öğretmenlerini köye ve köylüye daha faydalı, ihtiyaca daha uygun bir şekilde hazırlamak için, bunları kız meslek öğretmen okulunda ayrı bir şubede yetiştirelim. Ancak böyle yapabilirsek sosyal kalkınma dâvamızı köyde ve şehirde daha esaslı, daha tesirli ve daha çabuk gerçekleştirebiliriz, sanıyorum.

Yunus Kâzım Köni — Komisyondaki konuşmanın umumi heyete intikal ettirilmesi belki arkadaşlarımızı fazla yoracaktır. Fakat Nurettin Boyman arkadaşımın köy enstitülerinde biçki - dikiş ve çocuk bakımı öğretmenlerinin öğretmeleri hakkındaki noktai nazarlarına kendi fikrimizi de söylemek suretiyle sarahat vermek istiyorum.

Hepiniz bilirsiniz ki köy enstitüsü dediğimiz meslek okulları lise derecesinde ders okutmaktadırlar. Buradan çıkanlar öğretmen olarak çıkmaktadırlar. Onun için köy enstitüsünde biçki - dikiş ve çocuk bakımı dersi öğretmenlerinin herhalde yüksek bir tahsil görerek yetişmiş olmalarından başka emniyet verici bir yol yoktur. Fikrimizce köy enstitüsü öğrencileri arasından yetişecek öğretmenler enstitüde tahsillerini bitirdikten sonra kız meslek okuluna alınmalıdırlar.

Bir kız meslek öğretmen okulu açılmalı, bunlar orada ilerde köy enstitüsünde öğretmen olacak şekilde hususi programlara göre yetiştirilmelidir. Yoksa başka bir kaynaktan, meselâ, herhangi bir şehir kız enstitüsünü bitirdikten sonra köy gezici öğretmeni olmak üzere yetiştirilecek arkadaşları öğretmen yapamıyacağız. Onun için Nurettin Boyman arkadaşımızı dinledikten sonra tasvibinize arz edilen kararı kabul edip etmemek size ait olacaktır. Bendeniz bu kararın müdafaası için söz almış değilim. Son söz sizindir. Yalnız kararın bu şekilde kubul edilmesi uygun olacaktır.

Nurettin Boyman — Ben, köy kadınları gezici kursları için yetiştirdiğimiz öğretmenlerin köy enstitülerinde de faydalı olacaklarını ve kâfi olduklarını söylediğimi hatırlamıyorum. Söylediğim şudur: orta okul meslek dersi öğretmenlerini,

nasıl bazı sebeplerle ayrı bir şubede yetiştirmeğe lüzum görüyorsak, köy enstitülerinde bu dersleri gösterecek öğretmenleri de, köy ve köylünün ihtiyaçlarına cevap verecek vasıflarda olmak üzere, ayrıca açacağımız bir şubede yetiştirelim, diyorum. Çünkü şehirlerdeki ihtiyaç ile köylerdeki ihtiyaç aynı değildir. Onlara bu konuda başka şeyler de öğretmek mecburiyetindeyiz. Deniliyor ki; köy enstitülerinden mezun olan kızlardan bazılarını verelim, bunlar kız meslek öğretmen okulunda diğer öğrencilerle birlikte yetiştirilsinler.

Ben buna imkân görmüyorum. Çünkü kız meslek öğretmen okuluna, kız enstitülerinden mezun olanların en kuvvetlileri müsabaka imtihaniyle alınmaktadırlar. Bunlar, şehirlerin şartları ve ihtiyaçları göz önünde tutularak yetiştirilmiş, bu mevzuda kabiliyetli ve seçkin kızlardır. Köy enstitülerinde çok daha dar ve kifayetsiz saatlar ve şartlar içinde yetişmiş olanların, kız enstitüsü mezunlariyle birlikte, aynı şubede okumaları ve yetişmeleri çok güçtür sanırım. Bunlar, bu şekilde okuyarak mezun olunca acaba faydalı olabilirler mi? Bu nokta üzerinde haassasiyetle durulması çok doğru olur. Çünkü, neticede, köy enstitüleri için kız meslek öğretmen okulunda yetiştirilenlerin muvaffakıyetlerinden birinci derecede sorumlu olacak, Bakanlığın Kız Teknik Öğretim teşkilâtıdır.

Başkan — Hamdi Akverdi.

Hamdi Akverdi — 14 üncü sayfada erkek meslek öğretmen okulu bahsinde şu kayıt vardır:

"Erkek meslek öğretmen okulunun öğrenim süresinin 4 yıla çıkarılması ve bu suretle sanat enstitülerinin kültür derslerinden fizik, matematik, kimya dersleri gibi teknik öğretimle çok yakından ilgili bilgi dersleri öğretmenlerinin bu okuldan da temin olunması hususunda dairesince yapılmakta olduğu anlaşılan hazırlıklar komisyonumuzca uygun bulunmuştur. Erkek meslek öğretmen okulunun 500 olan öğrenci kadrosu 1947-48 ders yılı başında tamamen doldurulabileceğinden bu konuda başkaca bir tedbir alınmasına lûzum görülmemiştir.

Köy enstitülerinin kadın ve erkek sanat dersleri öğretmenlerinin yetiştirilmesi için kız ve erkek meslek öğretmen okulunda 3 yıllık bir öğrenim veren özel bir şube açılması ve bu şubeye köy enstitüleri mezunlarından öğrenci alınması uygun görülmüştür.»

İrfan Alıcıoğlu — Bir anlaşamamızlık hâsıl olduğunu zannediyorum. Bendeniz de bir noktaya işaret etmek isterim. Arkadaşımızın söyledikleri gibi köylerde çalışan iki de öğretmen vardır. Birisi köy kadınlarına ve delikanlılarına, okul çağı aşmış kız ve erkek çocuklara, dikiş - biçki, marangozluk, demircilik öğreten gezici kurs öğretmenleri, ikincisi de köy enstitülerinde çalışan sanat öğretmenleri. Benim dediğim şu! Köy enstitüleri eski tâbiriyle bir öğretmen okuludur. Oradan yetişecekler köylerimizde ilk okul öğretmeni olacak, fakat bu öğretmenler aynı zamanda demircilikten marangozluktan anlıyabilecek, icabında köyün bu işlerini de başarabilcek değerde öğretmenler olacak, acaba bizim orta dereceli sanat enstitülerimizden mezun olan çocuklarımız bu enstitülerde öğretmenlik yapabilir mi? Bana göre yapamaz. Çünkü bu gençler öğretmenlik formasyonu içinde yetişmemişlerdir. Binaenaleyh öğretmen olmak evsafını haiz değildirler. Enstitülerimizde, öğretmen olacakların bu kere tahsil görmesi lâzımdır. Yani Meslek Teknik Öğretim okulndan mezun olan arkadaşların ancak köy enstitülerinde öğretmenlik yapabileceğini kabul ediyorum. Nitekim komisyonun da verdiği karar bu merkezdedir ve kararında da isabetlidir.

Sıtkı Lâlik — Köy sanatları hiçbir zaman sanat okulundan çıktıktan sonra 3 senelik bir tahsili icabettirecek kadar zorluk göstermez. Binaenaleyh sanat okullarında özel bir şube açılırsa köy isteklerini erkek sanatları bakımından karşılamak kabildir. Halbuki erkek teknik öğretmen okulunun yetiştireceği elemanlar daha ziyade bugünkü modern endüstrinin ihtiyacına göre hazırlanmaktadır. Okul da buna göre hazırlanmıştır. Bu bakımdan köy enstitüleri için açılması istenen özel bir şube bu okulun bünyesinde pek yabancı kalır. Hem de alınacakların zamanı bir hayli israf edilmiş olur. Benim kanaatim bundan ibarettir.

Başkan — Söz istiyen var mı?

Hamdi Akverdi — Efendim, komisyonun bir üyesi bulunduğum için, bu mevzu görüşüldüğü zaman, hakikaten, benden evvel mütalâa dermeyan eden arkadaşın fikrine benzer kanaatler izhar eden birçok arkadaşlarımız oldu. Ancak; köy enstitülerinde sanat dersleri okutan erkek ve kadın öğretmenlerin vaziyetiyle köyde demircilik; arabacılık vesair işleri yapacak insanların durumunu biribirinden ayırmak lâzım geldiği kanaatine vardık. Köy enstitülerine göndereceğimiz öğretmende herhangi bir demircinin, kaynakçının pratiğinden ileri bir bilgi bulunması lâzım geldiğine inanıyoruz.

Bu itibarla, köy enstitülerinde sanat dersi okutacak öğretmenleri hazırlama maksadiyle erkekler için erkek meslek öğretmen okullarımızda, kızlarımız için kız meslek öğretmen okullarımızda, raporda izah edildiği gibi, meslekî formasyon verecek özel bir şubenin açılmasını faydalı buluyoruz. Çünkü şuna inanıyorum ki, öğretmen, hangi derecede olursa olsun okulda öğrenciye nazaran herhalde bir hayli yüksek seviyede bulunması gereken bir kimsedir. Ümidederim ki Komisyonda belirtilmiş olan bu noktayı nazar yüksek Şûraca da kabul buyurulur.

Ahmet Önertürk — Ben durumun aydınlandığına kaniim. Fakat şunu arz etmekten de kendimi alamadım.

Öğretmen göndereceğimiz yer köy enstitüsüdür. Bir öğretmen okulu demektir. Oraya gidecek öğretmenin kendisinin iyi bir öğretmenlik formasyonu alması lâzımdır. Kız ve erkek sanat enstitüleri iş bakımından iyi bir usta, sanatçı yetiştirebilir. Fakat öğretmen yetiştiremez. Ve köy enstitülerinde bir işi tatbik ederken bir dersi öğretirken eğitim kurallarına uyarak öğrencilerin hakiki cevherlerini keşfedemez. Sanki bugün kız ve erkek sanat enstitülerinde, o okuldan çıkıp da öğretmenlik edenler yok mu? Muvaffak olanlar bulunmuyor mu? diyeceksiniz. Var olanlarını kendim biliyorum ve gördüm. Hattâ bugün benim okulumda biçki-dikiş, ev idairesi öğretmeni, kız enstitüsünden mezun bir arkadaştır. Fakat biz bugünün imkânsızlıkları

içerisinde yapılan bir işi değil bundan sonra daha iyi olmasını istediğimiz bir problemi sağlamak istiyoruz. Bunun için de kız veya erkek sanat enstitülerinden öğrenci alınarak meslek öğretmen okulunda öğretmenlik bilgilerini tamamlasın.

Yahut köy enstitülerinde öğretmenlik formasyonu almış sanata kabiliyetli öğrenciler seçilerek daha iyi ve köye yarayışlı sanat öğretmek üzere meslek öğretmen okuluna gelsin ve öğretmen yetişsin; diyoruz. Yarın İlkokullarımızda bile yüksek okul mezunu öğretmenler bulundururken köy enstitülerine lise muadili bir okuldan öğretmen getirmek doğru değildir.

İrfan Alıcıoğlu — Arkadaşım cevap vermiş bulundular. Yalnız şunu yüksek heyetinize arz edeyim ki, zaten bizim bu gün köy Enstitülerimize öğretmenlerimizin yetişmemesinden, icabeden sanat tekniğini almamasından şikâyet ederken doğrudan doğruya orta okul ayarında olan sanat enstitüsünden çıkan herhangi bir enstitü mezununu buraya öğretmen olarak göndermeye imkân yoktur. Arkadaşımızın dediği gibi öğretmenlik bir formasyon meselesidir. Fakat kolay kolay yetişmez, en az iki üç sene ister, binaenaleyh orada öğretmenlik yapacak adam, köylerde öğretmenlik yapacak adam yetiştirecektir. Binaenaleyh yalnız pratik bilgi kâfi değildir, nazari bilgiye de ihtiyaç vardır. Aynı zamanda köy çoçukları kaba saba da değildir.

Köyün ilk okul öğretmeni olacak ve köylüye sanat, ziraat sahalarında rehberlik edecek bu öğretmenin, ancak meslek öğretmeni yetiştiren enstitülerimizden mezun olanların köy enstitülerinde öğretmenlik yapması doğru olacağını zannediyor ve nitekim kız ve erkek sanat enstitülerimize öğretmeni, yukarıda bahsettiğimiz meslek öğretmen okullarında yetiştirmiyor muyuz. Aynı mahiyeti haiz olan, köy enstitülerinde sanat terbiyesi verecek olan öğretmenin yüksek tahsil görmesine neden lüzum hissetmiyoruz. Bizim sanat enstitülerimizden yetişen çocuklarımız muhakkak ki bir sanatkâr olarak yetişmiştir. Fakat öğretmen olarak değil,

öğretmen olabilmek için mutlaka bir meslek formasyonuna ihtiyaç vardır. Nitekim bu işi de meslek teknik okullarımız yapmaktadır. Bu müesseselerden yetişenler ancak köy enstitülerinde sanat öğretmeni olabilecek değeri taşırlar.

Sıtkı Lâlik — Arkadaşlarımız ekseriyetle pedagojinin ehemmiyeti üzerinde durdular. Ve bunsuz hiçbir zaman öğretmenin tam olmiyacağına işaret buyurdular. Ancak sanat okulu mezununun nefsinde pratik ve teoriyi cem etmesinden hâsıl olan hususiyeti de göz önünde tutulmalıdır Pratik kendine mahsus bin bir müşkülâtla yapılabilen ayrı bir iştir. Biz elemanlarımızı teoriye yahut yüksek okula doğru sevkettikçe onları pratikten ayırmakta olduğumuza da inanmalıyız. Ancak burada bir mesele vardır. Arkadaşımız köy işlerini ve köy enstitülerini istihfaf ettiğimizi söylediler. Böyle bir şey asla hatırımızdan geçmez. Köy çocuklarına kendi ihtiyaçlariyle ilgili işlerin öğretilmesi esas hedefi teşkil eder.

Dünyanın her yerinde köy hayatiyle şehir havatı arasında bâriz bir fark bulunduğunu herkes bilir. Hiçbir zaman köydeki çocuk onbeş katlı bir binanın asansörünü yapmıya memur edilmiyecektir. Şu halde köy çocuklarımıza neleri öğretmek istiyoruz. Önce bunları tesbit etmeliyiz.

Sanat okulundan alınan ve iyi netice vermediğinden bahsedilen öğrencilere gelince; yüzde bir nispette böylesine raslanmış olabilir; ancak bunların köy için yetiştirilmemiş olduklarını da ayrıca hesaba katmalıyız Eger köy sanatlarını öğretecek elemanları yüksek okullarda yetiştirmek zaruri sayılıyorsa ben bunda hata edildiğini zannediyorum.

Nihat Saydam — Efendim, anlaşılmıyan bir mesele var zannediyorum, o da şudur: bir kurulu ihtiyaç doğurur. Meselâ kız meslek öğretmen okulu, kız enstitüleri ve sanat enstitülerinin açılması, bir ihtiyaç ve zaruretten doğmuştur. Binaenaleyh köy enstitülerinin pratik derslerini öğretmek için öğretmen isteniyorsa evvelâ bu ihtiyaçların neler olduğu bilinmelidir. Bundan başka öğretmen yetiştirecek bir müessesenin kendi müesseseleri içinde mündemiç olmaları lüzumuna kaniim.

Binaenaleyh tekrar köy enstitülerinde vazife alacak olan çocuklar, halen mevcut yüksek kısmın tekniğini genişletmek suretiyle pekâlâ hazırlanabilir ve buradan çıkanlar da köy enstitülerine öğretmen olabilirler. Çünkü sanat Enstitülerine teknik öğretmen yetiştiren müessese ile köy Enstitülerine öğretmen yetiştiren müessesenin gayeleri biribirinden farklı bulunmaktadır. Bunları birleştirmenin imkân dışında olacagını sanıyorum. Binaenaleyh köy enstitülerinden gelmiş çocukların, teknik öğretmen okulunda açılacak özel bir kısım da, köy enstitülerine öğretmen yetiştirilmeleri mümkündür. Fakat kanaatime göre hatalı bir iş yapılmış olur. Mademki halen Hasanoğlan Köy Enstitüsünde bir yüksek kısım mevcuttur. Onun proğramlarını ele alalım, inceliyelim istenilen evsafta öğretmen yetiştirebilecek bir duruma getirelim. Bu önemli işin bu şekilde hal edilmesinin daha faydalı olacagına kani bulunuyorum.

İrfan Alıcıoğlu — Efendim, dâva esas itibariyle sarihtir. Yalnız aziz arkadaşımız bizim sanat enstitülerini istihfaf ettiğimizi söylediler. Kanaatlerine göre köy enstitülerinde yetiştirilecek çocuklara marangozluk, demircilik gibi sanatların basit şekilleri lâzım olduğunu zannediyoruz. Bunları da bizim sanat enstitülerinden mezun olan çocuklarımız öğretebilir, köylüye yüksek sanat işleri öğretecek değiliz dediler. Evvelâ şunu arzedeyim ki istihfaf denilen şey hiçbirimizin hatırından geçmez. Yalnız bu mesele münakaşaya değer mahiyettedir. Münakaşa edelim ve münakaşanın sonunda elbette birleştiğimiz bir nokta olacaktır. O nokta üzerinde tevakkuf ederek gerekli işi yaparız.

Meselâ: Köy enstitülerinde yetiştirilecek olan köy öğretmeni olacak öğrencilere, öğretmenlik yapabilmek için, hem nazarî, hem de amelî bilgilere ihtiyaç vardır. Bu bilgileri bizim sanat enstitülerimizden çıkan çocuklarımız verebilirmi veremez mi? kanaatimize göre eski tâbiriyle bir öğretmen okulu mahiyetini haiz olan köy enstitülerimizde, Öğretmenlik yapacak vasıfta olabilmek için mutlaka bir meslek formasyonuna ihtiyaç vardır. Ancak bu formasyonu da verebilecek olan meslek teknik öğretim okuludur. Bu okuldan mezun

olanları köy enstitülerinde öğretmen yapmak lâzımdır. Çünkü öğretmen olarak yetiştirilmektedirler. Bizim orta dereceli sanat enstitülerimizden mezun ettiğimiz çocuklarımız arasında öğretmenlik mesleğini yapmak istiyenler nitekim meslek teknik öğretim okuluna imtihanla alınıyorlar. Buralarda daha yüksek bir meslek terbiyesi ve tahsili gördükten sonra sanat enstitülerine öğretmen oluyorlar. Sanat enstitülerimize öğretmeni bu kurumlardan alıyoruz da neden ilk okul öğretmeni yetiştirecek olan köy enstitülerine meslek teknik öğrtim okullarından yetişenlerden öğretmen seçmeğe lüzum görmüyoruz Vakıa Nihat Saydam kardeşimin hakkı var. Çünkü şimdiye kadar köy enstitüleri hakkında hiç kimsenin bir bilgisi yoktu ki ancak bu kurumların mahiyetini ve işleyiş tarzını İlk Öğretim Umum müdürlüğü bilir. Bakanlığın diğer müesseseleri bu müesseseleri bilmez. Nitekim Nihat Saydam kardeşim de köy enstitüsü deyince valnız basit okuma yazma öğreten biraz da sanat gösteren bir yer kabul ediyor ki haklıdır. Halbuki bu kurumlar köye öğretmen yetiştirecek lise ayarında bir kurumdur. Bu yüzden bu kurumlara yüksek tahsil görmüş öğretmen vermek lâzımdır Ancak bu sayede hakiki bir köy ilk okulu öğretmeni yetişir.

Yusuf Ziya Etiman — Efendim, grogramın başında konuşmaya başlarken aklımda kaldığına göre şöyle bir bahis geçti: köy öğretmeni ziraatçi midir sanatkâr mıdır. Yoksa Köylü çoçukları okutacak mı? dedilerki: esasında köy enstitülerinde yetiştirilecek öğretmenler, köy çocuklarını okutacaklar ve onlara ziraatte, sanatta yardımcı olacaklardır. Yoksa bir ziraat veya sanat öğretmeni değillerdir. Bu enstitü öğretmenlerinin nümune tarlaları olacak vakitlerinden mümkün olabildiği saati ayırıp, köy çocuklarına elinden geldiği kadar tarla işlerini de öğretmiye çalışacaktır Durum böyle olduğuna göre bu köy öğretmenlerini yetiştirecek olan öğretmenlerin çok mütehassıs olmaları için erkek meslek öğretmen, kız meslek öğretmen okulunda okumasının neden gerektiğini anlıyamadım. Çünkü onlar köy enstitüsü çocuklarını birer sanatkâr birer mütehassıs olarak yetiştirmiyecek-

lerdir ki bu öğretmenlerin vasıfları üzerinde okadar durulsun, anlıyamadığım nokta burasıdır.

Yunus Kâzım Köni — Teknik öğretim mensupları arkadaşlarımın ifadelerinden çok faydalandım. Biz komisyonda erkek meslek öğretmen ve kız meslek öğretmen okulunda köy enstitüsü mezunu gençlerin yetişmelerini müdafaa ederken noktayi nazarımız sadece şu idi: Köy enstitülerindeki bütün öğretmenler, birer meslek okulunda bulunan öğretmenlerimizin hepsi yüksek tahsil görmüş liyakatli kimselerdir. Binaenaleyh ziraat ve sanat dersleri öğretmenleri de aynı liyakat ve ehliyette kimseler olsunlar. Noktayi nazarıma komisyon da iştirak etti. Şimdi şunu sormak istiyorum. Bizim sanat enstitülerimiz sadece fabrika sanayiinde en ince sanatları yapan gençleri mi yetiştirir, yoksa hayatını kazanacak insanları da mı yetiştirir? Şehir ve kasabalarda doğramacı, demirci olarak hayatını kazancak insanları da bizim sanat ve yapı enstitülerimiz yetiştirir. Şimdi gelecekte köy enstitülerine formasyona yardımcı olarak hemen bütün öğretimin % 25 ini teşkil edecek kadar sanat dersleri vardır. Kız sanatları kızlar için ve erkek sanatları da erkekler için öğretilmektedir. Bu maksatla güzel atelyeler kurulmuş bulunmaktadır. Hattâ komisyondaki arkadaşlarımızın da teyidettiği üzere o atelyelerin çoğu bizim sanat enstitülerimizde bile mevcut değildir. Biz çocuklarımızı usta olarak yetiştirmiyoruz. Bunu tekrar tekrar teyidederim. Fakat sanat hususunda onların ellerinin işe yatkın olması dâvasındayız. Öğretmenlik formasyonu almamış bir arkadaşın bunu yapmasına imkân yoktur. Açık olarak söyliyeyim ki bizim köy enstitülerinde öğrenciyi sanat faaliyetine götürmek hususundaki yetiştirici kısımlar noksandır ve gayri faaldir.

Asıl sebep de sanat dersi verecek öğretmenlerin bulunamamış olmasıdır. Sanat derslerini ehliyetli arkadaşlara verdirmek mecburiyetindeyiz. O zaman köy öğretmenlerini emniyetli bir halde vazifesi başına göndermiş olacağız. Bu mesele üzerinde fazla konuşmağa bence lüzum yoktur. Çünkü vaziyet gayet sarihtir. Meslek okulu öğretmeni olarak alınacakların mesleğinde yetişmiş olması lâzımdır. Kız orta okul-

lar, enstitüler, erkek sanat okulları ve enstitülerinde çalışacak atölye öğretmenlerinin yetişecekleri müesseseler meslek öğretmen okullarıdır. Bu derecede olan köy enstitüleri mezunlarını da niçin bu arkadaşların yanlarına göndermiyelim? Hiç olmazsa Hasanoğlan Enstitüsünün eğer erkek teknik öğretmen okuluna ve benzerlerine benzemesini beklersek miliyonlar sarfı lâzımdır.

Köy enstitüsü öğretmenlerini elbette böyle bir müesseseden beklemek zarureti vardır, bu gayet açıktır.

Diğer bir arkadaşım bir noktaya daha temas ettiler.

Tabiî kız meslek öğretmen okulu, kız enstitülerine öğretmen yetiştirmek için Bakanlığın bir müessesesi halindedir. Orta okullar içinde öğretmenin oradan getirilmesi lâzımdır. Tabiî aynı Bakanlığın bünyesi içerisinde bulunan bu okuldan bu işi beklememiz lâzım gelecektir. Köy okulları için ayrı yüksek okul açmak bana, fazla bir parçalanma gibi geliyor. Onun için bu okullardan, kız meslek öğretmen okulundan faydalanılmasını çok yerinde buluyorum.

Hasanoğlan'daki kısma gelince: eleman olarak hep meslek öğretmen okulundaki kısımdan faydalanıyoruz. Onun için komisyonun kararı üzerinde arkadaşlar kâfi derecede tenevvür etmişlerse başka bir mevzua geçelim.

Himmet Akın — Arkadaşlarım, sabrınızı suiistimal etmemek için hemen iki dakika konuşacağım. Bu mesele komisyonda uzun uzadıya incelenmiş ve karara varılmıştır. Bu karar da elinizde bulunan raporda münderiçtir. Yalnız, kanaatime göre Nurettin Boyman arkadaşımızın meseleyi huzurunuza getirmeleri mütehassıs arkadaşlarımızdan istifade etmek içindi. Fakat konuşanlar yine komisyon üyeleridir. Komisyon haricinde kimse konuşmamıştır. İkinci mesele, Nurettin Boyman arkadaşımızın orta okullardaki biçki ve dikiş ders saatlerine ilâve yapılması teklifi ile alâkalıdır.

Bu meseleyi de komisyon incelemiş ve şu karara varmıştı: her derecedeki okullarımıza öğretmen olacakların muhakkak meslekî formasyon alması şarttır. Bugün orta

okullardaki biçki ve dikiş derslerinin istenilen şekilde gidememesi, derslerin azlığından değil, ders programlarının elverişsizliğinden ve biçki, dikiş öğretmelerinden bir çoğunun kâfi derecede meslekî formasyon kazanmamış olmasındandır. Raporda yazılı olduğuna göre bunlar tekemmül ederse, ettirilirse bence ders saatlerinin artmasına lüzum yoktur, bu haliyle kalmakla da programlar sayın Bakanımızın işaret buyurdukları gibi değiştirildiği takdirde tatmin edeceğine kaniim. Onun için müzakerenin kifayetini teklif ediyorum.

Başkan — Daha söz söylemek istiyen arkadaşlar var.

Yunus Kâzım Köni — Bu mevzu üzerinde yeteri kadar tenevvür edilmiştir. Müzakerenin kifayeti hakkındaki teklife ben de taraftarım. Eğer arkadaşlar daha fazla konuşulmasını istiyorlarsa konuşuruz; kâfidir derlerse o vakit başka konuya geçeriz.

Başkan — Eğer müzakerenin devamını kobul buyurursanız aynı konu üzerinde müzakerelere devam ederiz. Şimdi reyinize koyacağım. Müzakerenin şimdilik kifayetini kabul edenler..... *(anşılmadı sesleri)*

Arkadaşlar saat bire geliyor, öğleden sonra saat 15, 30 da tekrar toplanacağız. Onun için şimdi bahis mevzuu olan meseleyi ya müzakereye devam ederiz veyahut müzakereyi kâfi görerek öğleden sonra toplanırız. Mesele kâfi görülmezse öğleden sonraki oturumda meseleyi tekrar ele alırız.

Onun için bu konunun müzakeresinin kifayetini reye koyacağım. Müzakeresini tamamen kâfi görenler el kaldırsınlar, Ekseriyet vardır. Müzakere kâfi görülmüştür.

Arkadaşlar müsaade ederseniz şimdi celseyi tatil ediyorum.

Tevfik Taylan — Lûtfen meseleyi reye koyun, bitsin.

Yunus Kâzım Köni — Efendim, mesele reye konulursa artık öğleden sonra başka bir konuya geçeriz. Şimdi komisyon raporunu ve Nurettin Boyma'nın ve diğer arkadaşlarının ihtiyati kayıtlarını reye koyarsanız mesele biter. Ya mesele raporda olduğu gibi kabul edilir, yahut da Nurettin

Boyman'ın dediği şekilde ihtiyati kayıtlar ilâvesiyle kabul edilir.

Başkan — Arkadaşımızın bir teklifi var, ya raporu olduğu gibi kabul ederiz veyahut Nurettin Boyman arkadaşımızın teklif ettiği şekilde kabul ederiz.

Nurettin Boyman — Efendim, şunu arzetmek istiyorum: Maksadım ortaokullardaki kızları da kız enstitülerindekiler gibi yetiştirelim demek değildir. Ama, şunu da kabul etmek lâzımdır ki, bunlara iki üç parça dikiş öğretmek, maksadı elde etmeye kâfi değildir. İster hukukçu, ister doktor, ne olursa olsunlar, her halde anne ve ev kadını olmak durumunda bulunan bu kızları, bir iki parça dikişi öğretmekle bu önemli sosyal vazifeye hazırlamış olamayız. Binaenaleyh ortaokullarda göstereceğimiz bu dersleri bu anlamda alarak gerekli tedbirleri düşünmemiz lâzımdır. Bir arkadaşım, ortaokullardaki ilgili ders saatlerini ve müfredat programını kâfi buluyor. Neye istinadederek söylüyor, bilmem. On altı yıldır vazifem icabı bu mevzu üzerindeyim ve bu kanaatlerimi, bir kısmı şimdi burada bulunan salâhiyetli öğretmen arkadaşlarımın bu hususiaki fikir ve kanaatlerinden almış olarak arzediyorum ki, ortaokullardaki bu derslerin saatlerini fazlalaştırmak ve programlarını yeniden düzenlemek lâzımdır. Rica ederim, onlar da söylesinler, (*Bu başka mesele sesleri*).

Başkan — Bunu ayrıca diğer oturumda ele alırız. Şimdi müzakerenin kifayetine karar verildi. Binaenaleyh saat 15,30 da toplanmak üzere oturumu kapatıyorum

Kapanma saati 13,50

ÜÇÜNCÜ MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI

DÖRDÜNCÜ BİRLEŞİM

9/XII/1946

Açılma saati 15,30

Başkan — Millî Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin Sirer

Kâtipler — Muhittin Akdik, Adnan Ötüken

Başkan — Toplantı açılmıştır. Bıraktığımız yerden müzakereye başlıyoruz. Sözcü arkadaşımız, komisyonun noktai nazarının raporda belirtildiğini yüksek şûranın tasvibine arz edildiğini söylüyorlar.

Yalnız izin verirseniz tatbikata ait mülâhazaları serdetmiş olan arkadaşları tatmin edeceğini ümidettiğim bir iki noktayı belirteyim.

Köy enstitülerinde sanat dersi öğretmenliği yapan arkadaşlarımızın da hususi bir formasyonla yetiştirilmesinde zaruret vardır. Bu arkaşlarımızın görecekleri işin benzerini aynı neviden hizmet görecek insanları yetiştiren bir takım müesseselerimiz vardır. Meselâ erkek sanat enstitülerinde yetiştirilen öğrencilerin tabi olacakları öğretim sistemini zannederim ki yüksek şûra tasvibetmiş bulunmaktadır. Yalnız sayın arkadaşlarımızdan bir kısmı köy enstitülerinin sanat öğretmeni olarak yetiştireceği öğrencileri; köy enstitüleri mezunları arasından alınması noktai nazarını ileri sürdüler. Buna mukabil bir kısım arkadaşlar da bunun güçlüğüne işaret buyurdular, işin güçlüğüne işaret buyurmuş olan arkadaşların haklı oldukları bir nokta vardır. Daha evvel görüşmelerde de işaret edildiğine göre köy enstitüleri kuruluş halindedir. Bölge enstitülerinden çıkmış olan gençlerimiz meslek öğretmen okullarının yetiştirdiği gençler seviyesine ulaşmış olmayabilirler, ama çok kısa bir zamanda bu seviyeye geleceklerdir. O vakit erkek

teknik okullarımızda hangi meslek için öğretmen yetiştirilecekse mesleğin bir şubesini kurmak mümkün olduğu gibi, kız enstitülerimizde de orta okul nakış ve dikiş derslerini okutacak öğretmenleri yetiştirecek şubeleri kurmak yerinde olacaktır. Bu tedbirler yüksek şûranın tasvibine iktiran edecek olursa tefarruratını biz düşünüp bir istikamet tâyin eder, tebliğlerimizi ve direktiflerimizi veririz; ondan sonra da mesul ve icra mevkiinde bulunan arkadaşlarımız da bu umumi istikametler üzerinde çalışırlar.

Buna göre tensip buyurursanız biz şimdi köy enstitülerimizde sanat öğretmeni olarak çalıştıracağımız gençlerimizi kız ve erkek teknik öğretim kurumlarımızın yetiştirdiği çocuklar arasından alalım. Enstitülerimizi bugün düşündüğümüz hale getirdiğimiz zaman da ki bunlar ileri zamanlara aittir, öğrencilerimizi meslek öğretmen okullarına götürüp hazırlarız. Eğer bu şekli halli, yüksek şûranız tasvib buyurursa bu mesele de kapanmış oluyor.

İzin verirseniz bunu yüksek reyinize arzedeyim, yalnız her hangi bir mülahaza serdetmek istiyen arkadaşlarımız varsa söz vereceğim.

İsmail hakkı Tonguç — Muhterem arkadaşlar, yüksek Şûranıza gelen meseleler arasında şimdi sayın Millî Eğitim Bakanının da izah buyurdukları problem, kanaatimce şu bakımlardan aydınlatılması lâzım gelen bir durum yaratmaktadır:

Yüksek Köy Enstitüsü adiyle anılan Hasanoğlan Köy Enstitüsündeki sanat ve ziraat şubelerinin vazifesi, yalnız 20 köy enstitüsüne her branşta ikişer yüksek öğretim görmüş olmak şartiyle 60 öğretmen gibi bir yekûn yetiştirmek olsaydı o zaman mesele büsbütün başka türlü olurdu. Çok önem vererek üzerinde durduğumuz yeni eğitim enstitülerinde olduğu gibi, 5 yıllık tahsil gören 12 yaşında ilk okulu bitiren çocukların, kasabalarda olduğu gibi köylerde de 12 yaşında iken hayata atılmamaları lâzımdır. Ve bu aynı gayeye bağlanan bir prensip olduğu için köy ilk okullarının üzerinde, 10 sene gibi kısa bir müddet içinde 4000 e yakın bölge okulu tesis

edilerek şehir ve kasabada oturan vatandaşların eriştikleri seviyeye köy çocuklarını da ulaştırmak gayesi güdülmüştür. Bunun içindir ki 4274 sayılı kanun, prensipleriyle beraber karşımıza bir yeni mevzu çıkarmıştır. Binaenaleyh yüksek köy enstitüsünde sanat şubelerinin, ziraat şubelerinin açılması keyfiyeti sadece 20, veya ileride çoğalırsa sayısı 30 u aşmıyacak köy enstitüsüne öğretmen yetiştirmek değildir. Bir bölge okulunda muhtelif branşlarda üçer kişi hesap edersek sayıları 12 yi bulacak uzman öğretmene ihtiyaç vardır. Sanat şubeleri bunları yetiştirmek için açılmıştır. Ayrıca ve aynı zamanda bu elemanı yetiştirmek de lüzumludur. Meslekî tedrisat müesseseleri bunu yapabilirler mi? Niçin bu, memleket çocukları yani köy çocukları için de bu unsurları yetiştirmeyelim? Bunlar bir arada ve gözönünde nerede yetiştirilirse orada yetiştirilsin. Binaenaleyh 30 köy enstitüsü ile 4000 bölge okuluna yetecek sayıda öğretmen - hesap edilmek şartiyle - nerede isteniliirse orada, isteniliyorsa Hasanoğlandan başka bir yerde yetiştirilsin, bunun hiçbir farkı yoktur. Ama mutlaka yetiştirmek meselesi, üzerinde durulcak bir noktadır. Aksi takdirde memleket nüfusunun % 80 nini kaplıyan bir kitlenin hayatî dâvası olan bu mesele 10 sene içinde halledilmek imkânından çıkmış olur. Uzun yıllara bırakılmış olur. Gayeyi sarsıcı bir vaziyet ortaya çıkar. Birinci nokta budur. Yüksek şûra hükmünü verirken bu meseleyi nazarı itibara almadan bir karar verecek olursa o zaman millî dâvalardan birine göz yumarak geçmiş gibi bir vebal altında kalır.

İkinci ve mühim bir nokta önümüzde vazife olarak, bu öğretmenlerin görecekleri iş olarak duruyor. Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsünden mezun öğretmenlere gösterilen yerler nerelerdir? Bu sanat şubelerinden çıkacak öğretmenlerin vazifeleri şudur deyince, şunu ittifakla kabul ediyoruz ki köy enstitülerinin veya bölge okullarının bulunduğu yerler yani köylerdedir. Teknik yönünden hazırlanmış bu elemanın iş göreceği yer köydür. Geçen Şûrada olduğu gibi diğer toplantılarda da bu meseleler üzerinde mütaaddit defalarla konuşuldu. Köyde çalışma işi sadece bilgi ve hünerle

halledilir bir mesele olsaydı, bizim hepimiz isteye isteye köylere giderdik. Köylere gidilmiyor diye pek çok ve sık sık işittiğimiz şikâyetler eksilir, hâlâ tekrarlanan bir konu olmazdı.

Bu ikinci nokta konuşulurken göz önünde tutmak mecburiyetinde olduğumuz cihet şudur:

Köylerde duracak insanı nasıl bir muhit içinde yetiştirirsek oralarda tutabiliriz? Bu mesele başka milletlerde birçok tecrübeler yapılarak, hattâ önceleri bir haylı falsolar da tekrar edildikten sonra, son yıllarda bilhassa 20, 30 seneden beri bir prensip olarak halledilmiş bir dâvadır. Prensip şudur: köylerde duracak insanların her halde tabiat içerisinden yetiştirilmesi lâzımdır, köy şartlarına yakın şartları taşıyan yerlerde yetiştirilmesi gerektir. Ta ki onlar bu güç hayat şartlarını bizzat çalışarak ve yaşıyarak aldıkları itiyatlarla yenebilsinler. Bu şekilde hareket edildiği, yani öğretmenler tabiat içinde yetiştirildikleri takdirde, birçok avantajları meselâ elektrik tesisatı yapmak, su getirmek, yol inşa etmek gibi avantajlara kavuşmak. Bu işleri yapmamış olan insanların gözlerinde bu dâvalar ve işler büyür. Öğretmenin yetiştirildiği çevre ile yetişme şekli bu sebepten önemlidir. Meslekî tedrisata bağlı müesseseler bunları yapabilecekler mi? Yüksek Şûranın bu noktaları göz önünde bulundurarak muhtaç olduğumuz unsurların nerelerde yetiştirilmesi lâzım ve uygun olacağını kararlaştırması için meselenin bu bakımdan aydınlatılması, izah edilmesi faydalı görülmüştür.

Çünkü üçüncü mesele, komisyon teklifinin son fıkrasında, «köy enstitüleri tarım dersleri öğretmenlerinin de, aynı suretle, Tarım Bakanlığının - ilk okullardan - yetiştirmesi isabetli olarak mütalaâ edilmiştir» deniliyor. Şimdi bu meseleyi izah etmek doğrusu biraz çetindir. Tarım Bakanlığı, bizim mensup olduğumuz bir bakanlık olmadığı, adı geçecek müesseseler oraya bağlı olduğu için insan her ne kadar kendini ayarlamağa çalışsa da sözlerinin şuraya buraya çekilmesi gibi ihtimallerin korkusu içinde kalıyor ve bir ukde olarak insanın içinde yer alıyor. Buna rağmen, çok önemli bir

mesele olduğu için, bu nokta üzerinde müsaadenizle kısaca durmak istiyorum.

Tarım Bakanlığı şimdiye kadar kendi maksatlarına göre açtığı müesseselerde köye gidip duran, oturan, köyde müspet iş yapan eleman yetiştirememiştir. Bu bakanlığa bağlı müesseselerden çıkan arkadaşlar kasabalarda, şehirlerde oturmak şartiyle, yazı ve sözle direktifler vermek şartiyle faydalı arkadaşlar olmuşlardır. Tarım teşkilâtının idarî kısımlarında yürütülmesi lâzım gelen işleri yürüten eleman olarak kendilerinden istifade edilmektedir. Fakat doğrudan doğruya tarım amacı güden, tarımsal amaçla işletilen müesseselerden çıkıp da her hangi bir köye yerleşen, bir çiftlik kuran veya bir köy aile işletmesini hakikaten modern vasıtalarla techiz ederek modern bir işletme haline getiren kimse, memleketimizde hemen hemen hiç yok denecek kadar azdır. Tarım Bakanlığı demin arz ettiğim birçok okullara eleman yetiştirmek için yeniden ve ayrıca bir teşkilât kuracak olursa bu teşkilâta gereken elemanı nerden bulacaktır? Yoksa böyle bir teşkilâtın yetiştirici unsuru olmak üzere biz mi onlara öğretmen vereceğiz? Bu iş bir mesele haline getirilmez ve ortada bir teşkilât bulunmazsa, o zaman bizim, elimizdeki unsurları bir araya toplayıp bir müessese kurmamız icabeder. Böyle bir müessesenin idaresi, işletilmesi onlara mı bırakılacak? Bu arada birkaç kelime ile şu noktayı yalnız hatırlatmak isterim. Yüksek Şûranıza şunu bilhassa arz etmek istiyorum: Bahis konusu olan yaştaki çocukları ki tam mânasiyle olgunlaşmış çağda değildirler - yetiştirmek meselesinde mütearife kabîlinden bir hakikat vardır. Pedagoji ile uğraşanlar bunu bilirler ve bu arz edeceğim iş onların işidir. Pedagoji kaidelerinin hâkim olmadığı yerlerde - misallerini gördüğümüz şekilde - bütün dünyada ve bizde en esaslı eğitim yani terbiye işleri aksatılmakta ve yıpratılmaktadır. Çocuğu dövmek, döverek terbiye etmeye çalışmak gibi. Bu gibi hâdiselerin ahvali tabiiyeden imiş gibi telâkki edilmelerine razı olabilir misiniz? Peadgojiden haberi olmıyanların elinde iş, bu şekli almaktadır. Bugün elimizde kendi imkânlarımız varken bu imkândan vezgeçen bir bakanlık

haline gelir ve bu işi türlü bakımlardan hiç hazırlığı olmıyan bir teşkilâta yani başka bir bakanlığa yaptırırsak, o bu işi yapamaz. Yapacak dersek o zaman elimizdeki elemanı onlara vermek zorunda kalırız. Aksi takdirde onlar "elemanımız buna yetmediği gibi bu okulları idare ve teftiş edecek öğretmen ve müfettiş kadromuz da yok» diyeceklerdir. Bugün için Tarım Bakanlığının teknik tarım okulları, burada yazılı olan maksadı temine kâfi değildir. Bu noktaların aydınlatılmasından maksadım, sözlerimin başında da arzettiğim gibi çok büyük bir insan kitlesini ilgilendiren bir mesele üzerine dikkati çekmek içindir. Yüksek Şûranın, bu gibi önemli millî dâvalar hakkında karar verirken âcizane arz ettiğim bu noktaları göz önünde tutmasını bilhassa rica ederim.

Başkan — Reşat Tardu arkadaşımızın arkasından İsfendiyar Esat Kadaster arkadaşımıza söz vereceğim. Ondan evvel bir küçük tavzih yapmak istiyorum. Tonguç arkadaşımız ehemmiyetli bir noktaya temas ettiler. Kendilerine teşekkür ederim. Bir de bizim fikir halinde bulunan ve realize etmeğe çalıştığımız bir sistemimiz daha vardır. Bu da köy bölge okullarıdır. Bu bölge okullarından iki mâna anlaşılır, bölge okulu deyince birincisi okulu olmıyan köyün çocuklarını alıp pansiyonlu okullarda okutmak, ikincisi köy ilk okullarını bitiren köy çocuklarını merkezî vaziyette kurulmuş bir nevi köy sanat okullarında yetiştirmek fikri vardır ki bunlar şehirlerin bölge okulları mânasını ifade ediyor. Merkezî vaziyette olan yerlere kurulmuş bu nevi okullardan mahrum köylerde sanata hevesli çocuklar buraya alınacak burada yetişeceklerdir.

Yalnız sayıları mahut olan köy enstitülerinde ziraat gibi demircilik gibi, marangozluk gibi dersleri okutacak ve sayıları 50-60 arasında kalacak olan bir öğretmen zümresi düşünmiyelim, bundan başka bölge sanat okullarında ders okutacak öğretmenler meselesi vardır. Yanılmıyorsam bölge okullarında öğretmenlerin nasıl yetiştirileceği meselesi üzerinde fazla durmak imkânı hâsıl olmadı.

Reşat Tardu — Müsaade buyurursanız bu hususta izahat vereyim. Biz bu mesleyi görüşürken köy enstitülerinin bağlı

bulunduğu dairenin Umum Müdürü de komisyonda hazır bulundu. Umum müdür bugün Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü adını taşıyan müessesenin şimdi Bay Tunguç'un işaret ettikleri müesseselere, yani bölge okullarına öğretmen ve köy okullarına gezici başöğretmen yetiştirmek vazifesile ödevlendirileceğini enstitülerine öğretmen yetiştirmesinin düşünülmediğini izah etti, köy enstitülerine öğretmen yetiştirilmesi işinde bir ayrılık düşünülmediğini diğer öğretmen kaynaklarına nerelerden öğretmen yetiştiriliyorsa köy enstitülerininde aynı kaynaklardan istifade etmesi lüzumunu belirtti. Bunun üzerinde, komisyonda müzakereler cereyan etti ve Şûraya sunulan bu karara varıldı.

İsfendiyar Esat Kadaster — Tarım dersini okutacak olan öğretmenlerin yetiştirilmesini Tarım Bakanlığının yapıp yapamıyacağı meselesi üzerinde duruldu, bu bakımdan bazı tereddütler izhar olundu. Tarım Bakanlığı temsilcisi değilim. Yalnız şu var ki, bu tereddütlü neticeye varmak için bazı mucip sebepler ileri sürüldü. Bu sebepler, aslında yanlış oldukları için, yanlış neticelere götürecekleri tabiidir. Yüksek heyetinizin bu hususta aydınlanmasını isterim. Bu sebeple konuşacağım. Tarım Bakanlığının köylere kadar gitmediği ve köylerde temsilci bulundurmadığı doğru değildir. Filhakika eski teşkilâta göre Tarım Bakanlığı memurlarının makamları il ve ilce merkezlerinde idi. Bunun memleketimiz ziraatının kalkınmasına yetişmediği anlaşıldığı içindir ki teknik ziraat teşkilâtı kuruldu.

Bu teşkilâta göre tarım elemanları, en çok yirmi köylük gruplara verilmektedir. Her eleman, kendine verilen yirmi köylük grupun içerisinde, en elverişli durumda bulunan bir köyde yerleşmektedir. Böylece tarım elemanının makamı ilceden köye taşınmış bulunmaktadır. Köyde kendine ev verilmekte, örnek olması sağlanmaktadır. Fakat eleman azlığı ve içinde bulunduğumuz şartlar icabı, ki bu arada elemanların çoğunun silâh altına çağrılmış bulunmasına işaret edilebilir, bu teşkilâtın her tarafta birden yapılmasına imkân vermemiştir. Böyle bir teşkilâtın gerektiği gibi işlemesi için lüzumlu vasıtaların tedarikindeki zorluk da göz önünde tutu-

larak teknik teşkilât ilkönce bir deneme karekterinde olarak yalnız üç ilde, Ankara, Eskişehir, Manisa'da kuruldu. Sonra Hatay, Amasya gibi başka illerde de birer ikişer kurulmaya başlandı. Bu teşkilâtta çalışan elemanlar köylerde çiftçilerle beraber yaşamakta ve onlara örnek olmakta, onlarla iş birliği yapmaktadırlar.

Bu elemanlar köylerde yapılan evlerde oturdukları gibi, köy toprağı üzerinde çalışarak da örnek olmaktadırlar.

Tarım okulları mezunlarından çoğunun kendi başlarına çiftçilik yapmakta olmadıkları, aslında doğrudur. Fakat bunlar içerisinde memleketin türlü yerlerinde çiftçilik eden pek çokları vardır. Bu arada zengin vasıtalarla sistemli çiftçilik edenler de vardır. Meselâ Samsun tarafında çalışan tanıdığımız bir çiftçi arkadaş yetiştirdiği büyük ve nefis şeftalileri tayyare ile Ankaraya göndermiş ve kilosu 3 liradan Karpiç'e satmıştır. Aynı şeftaliler için dışardan da siparişler alınmaktadır. İşte bu derece geniş ve teşkilâtlı iş gören ve muvaffakıyetlerini her gün arttıranlar da vardır. Ama tarım okulları mezunlarının çoğunu Tarım Bakanlığı kendi tahsisatı ile ve kendi işlerinde kullanmak isteği ile okutmaktadır. Tarım Bakanlığı kurduğu yeni teşkilâtı işletmek için fazla sayıda elemana muhtaç bulunmaktadır, bu sebeple kendi parasiyle yetiştirdiği gençleri keni işinde alakoymak ister.

Buna karşılık olarak Türk çiftçilerini modern bilgilerle cihazlandırmak işini de Tarım Bakanlığı yüklenmiştir. Bunun için iki çeşit teknik tarım okulu kurulmuştur. Bunlardan bir kısmı teknik tarım okulları, ötekiler de teknik bahçıvanlık okullarıdır. Bu okullar köy çocuklarını alırlar, hattâ mecburi olarak alırlar. Bu çocuklar tahsillerini pratik olarak tarlada, iş başında görürler. Ayrıca ders odasında genel kültür bilgileri de öğrenirler. Okulu bitirenler kendi köylerine geri dönerler. Bu geri dönmeyi sağlamak için kendilerine köylerinde toprak verilir ve her türlü araçlarla donatılır. Ve bunların örnek çiftçi olmalarına çalışılır. Yine bunu sağlamak için, bu okullara alınıp yetiştirilenlerin 20 yıl müddetle devlet memuru olamıyacakları hükmü kanuna konmuşdur. Kanun bu kadar sıkı hükümler taşımaktadır.

İşte bu durumu anlatmak istedik, ve dedik ki, tarım okulları, doğrudan doğruya hayatta çalışmak ve muvaffak olmak imkânına malik insanlar yetiştirmektedir. Nitekim bugün kurulmuş ve çalışmakta bulunan yüksek verimli teşekküller, Devlet Ziraat İşletmeleri Kurumunun işletmeleri ve kombinaların işletmeleri gibi önemli işlerin başında bizzat çalışanlar ve muvaffak olanlar hep tarım okulları mezunları olan gençlerdir. Memelekette yer yer çalışan bu kombinalar ve işletmeler her yerde görülebilir. Urfa'ya kadar gidin orada da açık işletmelerde, çalışmanın en zor şekli olan açık işletmede hep bu gençlerin çalıştıklarını ve muvaffak olduklarını göreceksiniz. Memleketin türlü yerlerine gidin, teknik okullarda, kurum işletmelerinde, kombinalarda, sırasında milyona ulaşmış dönümler üzerinde, yer yer en elverişsiz şartlar altında çadırlarda bu gençlerin yüksek verimle muvaffakiyetler sağladıklarını göreceksiniz. Bu gençler ziraati hemen çokluk, ilk önce orta tarım okulunda veya Yüksek Ziraat Enstitüsünde görmüşlerdir, bütün bildiklerini orada öğrenmişlerdir. Bu bilgiyle tam bir muvaffakiyet elde etmişlerdir. Kanada'dan gelen uzmanlar da bunu tasdik eylemişlerdir.

Enver Kartekin — On senedenberi köy enstitülerinde çalışıyorum. Üç bine yakın köyü bizzat gezdim. Fakat hiç bir köyde - samimî olarak söylüyorum - ziraat elemanlarını görmedim. Daha evvel izahat vermiş olan arkadaşımızın bahsettiği Samsun misalini yakından tanıyorum. Bu arkadaş ziraat okullarında yetiştirilmiş olduğu için değil, hayata atıldıktan sonra babasından, çiftçilerin tecrübelerinden faydalanarak ve kendi çalışmasiyle hakikaten nümune olabilecek şeftaliler meydana getirmiş, memleketin muhtelif yerlerine göndermiştir. Fakat bu iyi misalin Türkiyede yalnız bir iki tanesine raslıyabiliyoruz.

Burada şunu arzetmek isterimki: Tarım Bakanlığı bizim meselelerimizle istenildiği gibi meşgul olamıyor. Eğitmen meselesi meydandadır. İşi yarıda bırakmışlardır. Şimdiye kadar birkaç misal biliyoruz ki Tarım Bakanlığı "ben bu

işi daha iyi yapabilirim„ diye ele almıştır ve biz de kendisine bırakmışızdır, fakat biraz geçince iş değişmiştir.

Biz, Tarım Bakanlığından eleman bakımından da faydalanamayız. Bu Bakanlık böyle bir meseleyi üzerine alsa bile yetiştirdiği elemanlar kendi teşkilâtına bile yetmiyecek, yine taahhüdünü yerine getiremez bir hale gelecektir.

Köy Enstitülerinin gayesi hepimizce malûmdur. Köy öğretmeni olmak üzere gönderilen bu elemanlar köyde eğitim ve öğretim işlerini yaparken her yönden geri olan köylerimize sağlık, sosyal, tarım ve sanat bakımından da yetkileri nispetinde faydalı olacaklardır. Bu elemanlar bütün ömrünü köye vakfedecektir.

Köy Enstitülerinin bir amacı da ilk tahsilden sonra başka okullarda tahsile devam edemiyen köy çocuklarının okumalarına bir imkân vermiş olmaktadır. Köy çocuklarının liselerde okumaları hepimizin malûmudur ki mümkün değildir. Bu iş para meselesidir. Vaziyet böyle olunca köy enstitülerinden çıkan gençlerin yine aynı sistemde yüksek tahsile kavuşturulabilmesi de ayrı bir yüksek okulun mevcudiyetine ihtiyaç göstermektedir. Bu yüksek okul, daha evvel de açıklandığı şekilde gerek bölge okulları için gerek enstitüler için öğretmen yetiştirecek, aynı zamanda köy çocuklarını yüksek tahsile kavuşturacak bir müessese olmalıdır.

Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olan köy enstitülerine, Tarım Bakanlığı tarafından eleman yetiştirtmeğe uğraşmak, yukarıda saymıya çalıştığım sebeplerden ötürü doğru olmıyacaktır. Bendenizin âciz kanaatim budur.

Mevzuat komisyonunun hazırladığı raporun 4 üncü savfasında «Köy enstitülerinin bilgi dersleri öğretmenleri Üniversite, Yüksek Öğretmen okulu ve Eğitim enstitüleri mezunlarından seçilmelidir.» deniliyor. Bu da aynı meseleyi ilgilendirmektedir.

Burada müsaade buyurulursa kendimi misal alarak konuşayım:

Gazi Terbiye Enstitüsünden çıkıp da köy enstitülerine geldiğim zaman ilk fırsatta bu muhitten ayrılmak tasavvurunda idim. Zaman geçti muhite intıbak ettim. İşin içinde yuğrula vuğrula bugün köy enstitülerini tamamen benimsemiş bulunuyor ve ayrılmak da istemiyorum.

Bu, benim orada uzun müddet çalıştıktan sonra intıbak edebilmemden ileri gelen bir vaziyettir.

Nasıl ki köye gidecek ayrı tip öğretmen yetiştirilmiye çalışılıyorsa, tecrübeler göstermiştir ki; köy enstitülerinde çalışacak öğretmenlerin de buralarda çalışmıya elverişli ve intıbak edebilecek bir muhitte yetiştirilmesi elzemdir. Esasen bu mütalâa ile de birkaç sene evvel açılmış bir müessese Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü vardır. Eğer bu müessesenin istenilen kalitede eleman yetiştiremediği iddia ediliyorsa daha iyi bir hale konulmalı ve ıslah edilmelidir.

İsfendiyar Esat Kadaster — Böyle toplantılarda karşılıklı münakaşalar doğmasına ve söz alanların hep birbirleriyle çekişmesine taraftar değilim. Onun için daha önceki sözlerimi tekrarlayacak değilim. Şimdi yanlış olduğunu gördüğüm bir muhakemeyi düzeltmek maksadiyle söz aldım. Ama evvelâ şunu arz edeyimki, eğitmenlerin teşkilâtlandırılmaması ve bu alanda ne gibi aksaklıklar olduğunu, sebebini bilmiyorum. Arz ettiğim gibi Tarım Bakanlığının temsilcisi değilim. Şunu iyi biliyorumki, bugün için, bu şekildeki donatımı sağlamak imkânı vardır. Zirai Donatım Kurumu bu çeşit işler için kurulmuştur. Bu kurum ile işbirliği yapıldığı takdirde çok işler başarılabileceğine inanıyorum.

Asıl arz etmek istediğim, sadece bir misal olarak arz eylemiş bulunduğumuz Samsundaki bir arkadaşımızın başarısı dolayısiyle izhar edildiğini gördüğüm mantık ve muhakeme esasıdır. Bu arkadaşımızın okulda elde ettiği bilgiyle değil, bir çiftçi olan babasının yanında elde ettiğiyle bugünkü başarıyı sağladığı buyruldu. «Öyleyse aynı başarıyı babası niçin göstermedi» bile demeden bu mantık esasındaki yanlışlığa şöyle işaret edebilirim: Bu esas kabul olunursa,

yarın bir başkası da çıkıp, şu üzerinde oturduğumuz sıralar gibi çeşitli başarıları sağladıkları için övündüğümüz teknik okullar mezunları hakkında diyebilirki: «Bu sıraları yapmada ve başka başarıları sağlamakda bu gençler teknik okulda elde ettikleri bilgilerden değil, sadece küçükken yanında çıraklık ettikleri marangozlardan aldıkları feyizden faydalanmışlardır.» Böyle bir muhakeme tarzının yanlışlığını arza geldim.

İrfan Alıcıoğlu — Efendim, konuşma cereyanı öyle bir şekil aldı ki sanki köy enstitüleri kalkıyormuş gibi bir mesele hâdis oldu. Köy enstitüleri kalkmıyor. Bilâkis birkaç günden beri köy enstitülerinin hakiki hadefine erebilmek için bu kurumlarda yapılması gerekli ıslahat üzerinde tartışmalar oluyor.

Arkadaşlar! Bu köy enstitüleri esefle söyliyeyim ki, kendisinden, en büyüğümüze kadar beklediğimiz ümitleri boşa çıkardı. Esasen kuruluşunun istinat ettiği prensipleri kendisine has bir ifade ile izah eden İsmail Hakkı Tonguç; Köy enstitülerini yalnız başına Millî Eğitim Bakanlığının idare edeceğini ancak köyün ve köylünün bu enstitüler vasıtasiyle kalkınacağını şimdiye kadar hiçbir Bakanlığın köy dâvası meselesinde hizmeti geçmediğini, bir iş başaramadığını ne Sağlık Bakanlığının, ne Tarım Bakanlığının ve ne de Teknik Öğretim müsteşarlığının köy meselelerini anlamadıklarını ve Cumhuriyetin kurulduğu gündenberi köyü ve köylüyü kalkındırmakta hiçbir hisseleri olmadığını bu işi ancak köy enstitüleri vasıtasiyle Millî Eğitim Bakanlığı İlk Öğretim Genel müdürlüğünün on yıldanberi yapmaya çalıştığını ve büyük muvaffakıyetler gösterdiğini burada anlatmıya çalıştı. Fakat maalesef arkadaşlar köy ve köylü meselesinin yalnız Millî Eğitim Bakanlığının işi olduğu hakkındaki yanlış düşünüş enstitüleri bugünkü verimsiz bir hale sokmuştur. Mezunlarından da köylerde hiçbir suretle istifade edilememiştir. Arkadaşlar! Bu memleketin uzun yıllardanberi çektiği ıstırabın bana göre yegâne sebebi hükümet müesseselerimiz arasında koordinasyon olmamasıdır. Birimizin yaptığından diğerinin haberi yoktur. Hattâ daha ileri gidebilirim. Bir

Bakanlığın muhtelif şubeleri arasında bile birlik yoktur. Bir şubenin yaptığından, diğeri haberdar değildir, her şube kendisini başlı başına bir buyuruk kabul eder. Bu suretle aynı iş için muhtelif Bakanlıkların sarfettikleri paraları göz önüne serecek olursak Türk Milletinin ne kadar parasının boş yere israf edildiği meydana çıkar.

Arkadaşlar! Fena bir huyumuz daha var. Her şeyi biz biliriz, başkaları bilmez, ihtisas denilen şeye hürmetimiz pek azdır. Köy meselelerini yalnız Millî Eğitim Bakanlığı meselesi olarak ele almanın, Sağlık ve Tarım Bakanlıklarının bu hususta yardımlarına ihtiyaç hissetmemenin yanlış bir anlayış olduğuna kani bulunuyorum.

İşte köy enstitüleri on yıldanberi bu yanlış anlayışa kurban gitmistir:

Türk milletine milyonlarca liraya mal olan bu müesseseler maalesef kendilerinden beklenen ümitleri boşa çıkarmıştır. Şimdiye kadar yaptıklarını iddia ettikleri şeylerin hiç biri de doğru değildir. Enstitülerde, ne ziraat işleri terbiyesi, ne sanat terbiyesi ne bir öğretmen için lâzım gelen mânevi terbiye tamamdır. Enstitüleri şöyle bir gözden geçirecek olursanız hakikatler meydana çıkar. Onun için bu müesseselerin hakiki hedefine varması için icabeden tedbiri almak lâzımdır.

Eğer bu müesseselerin köy halkına örnek olacak ziraatçi, sanatçı sağlık memuru yetiştirmesi icabediyorsa, bunlar, yalnız İlk Öğretim Genel Müdürlüğünün yapacağı işler değildir. Bunlar ancak Devletin bu işlerle meşgul müesseseleri ile işbirliği yapılmak suretiyle ve yekdiğerini koordine etmek yolu ile haledilebilir. Yoksa bugünkü durum ile köy enstitüleri lüzumsuz yollarını şaşırmış birer kurum olmaktan kurtulamazlar, söylemek istediğim şudur. Köy ve köylüyü kalkındırmak meselesi, yalnız Millî Eğitim Bakanlığı işi değildir, Devletin işidir. Bu işte Devletin bütün müesseseleri vazife alacaktır. Köyün sağlık işlerini Sağlık Bakanlığı, ziraat işlerini Ziraat Bakanlığı, kültür ve teknik işlerini de Millî Eğitim Bakanlığı başarmıya savaşacaktır. Fakat bu işleri yaparken daima birbiriyle koordine olarak çalışacak-

lardır. Bir eğitim ve bir öğretim müessesesi olan köy enstitüleri de arz ettiğim düşünceleri tahakkuk ettirebilecek bir şekilde organize edilecektir kanaatinde olduğumu arz ederim.

Başkan — İzin verirseniz bahis konusu olan iki meseleyi birden ele alalım. Köy bölge okullarında bulunduracağımız öğretmenleri nasıl yetiştireceğiz? Hasanoğlan Köy Enstitüsünün yüksek kısmından mı yoksa başka okullardan mı? Hasanoğlan'daki kısmı takviye etmek mi lâzım? Biz bu mevzu üzerinde çalışacağız. Bundan sonra toplanacak olan şûra tekemmül etmiş bir sistemle karşılaşır. Köy Enstitülerinin - ki sayıları yirmiyi bulmaktadır - kültür sanat öğretmenleri - i, ve idealist birer öğretmen olarak bu memleketin eğitim ve öğretim teşkilâtında hizmet almış olan bütün münevver çocuklar arasından seçerek süratle bu müesselerimizi mükemmelleştirmek zorundayız.

Köy Enstitülerimizi mükemmel müesseseler haline getirmek için cidd î bir şekilde çalışılmaktadır. Bu işte vazife almış arkadaşlarım bütün imkânları ile çalışmaktadırlar. Enstitülerimize bu yıl kırk genç öğretmen gönderilmiştir.

Köy enstitülerimizin kadro arı arasında açık yerler vardır. Bu yerleri doldurmak suretiyle öğretmen yetiştirecek olan bu kaynakları kuvvetlendireceğiz. Bu işte muvaffak olacağımızdan şüphemiz yoktur. Nasıl ki kültür dersleri için çeşitli kaynaklardan köy enstitülerimize öğretmenler gönderiliyorsa bu enstitülerin yapılması ve sanat dersleri için de meslek öğretmen okullarımızın yetiştirdiği genç ve kabiliyetli elemanlardan istifade edileceği tabii bulunmaktadır. Tasvip buyrulduğu takdirde, Köy Enstitülerimizin kuvvetlendirilmesi ve kurulacak köy bölge okullarına nereden öğretmen yetiştirilmesi gerektiği işini burada varılan kararlar gözönünde bulundurulmak suretiyle Bakanlığımızın bu işlerle vazifeli arkadaşları meşgul olarak yapsınlar. Yalnız, Yüksek Şûra köy enstitülerimizin derhal değerli ve ihtisas sahibi öğretmenlerle takviye edilmesi hususunda bir

karara varacak olursa bu bizim için bir mesnet, bir kuvvet olacaktır.

Bu itibarla izin verirseniz bu meseleyi böylece yüksek oyunuza arzedeyim.

Mâruzatımı tasvip buyuranlar lûtfen işaret buyursunlar.. Kabul edilmiştir,

Raporun diğer meseleleri hakkında konuşmak istiyen arkadaşlara söz vereceğim.

Nurettin Boyman — Komisyon, öğretmenlerin hayat ve istikballeri, terfi ve terfihleri ile ilgili mevzuatı tetkik ederek bu konu üzerindeki görüşlerini raporunda tesbit etmiştir. Ancak bu görüşleri bugün yürürlükte bulunan mevzuatın dar zihniyeti ve anlayışı içinde biraz daha iyiye götürücü birtakım mütalâalardan ibarettir. Halbuki komisyon, bugünkü mevzuata bağlanmadan, yepyeni bir ruh ve anlayış taşıyan yeni bir tasarı ile gelmeliydi.

Biliyorsunuz ki, 1702 numaralı kanunla ekleri ve 3007 numaralı kanun orta ve teknik öğretim okulları öğretmenlerinin ana kanunudur. 17 yıl önceki mahdut teşkilât ve ihtiyaçlara göre tedvin edilmiş bulunan 1702 numaralı kanun, öğretmenlerin sadece terfi ve tecziyeleri bahsinde kifayetsiz değil, aynı zamanda, zihniyeti ve metotları itibariyle de kifayetsiz, öğretim ve eğitim meseleleri üzerinde fena etkileri olan bir kanundur. Öğretmenlerle ilgili kanunların, her şeyden önce, öğretmenleri başarıya, çok çalışmaya, kendi kendilerini yetiştirmeye teşvik edecek ve bu gibileri geniş anlamıyla mükâfatlandıracak, müspet ve yapıcı bir karakterde olması lâzımdır, sanıyorum.

Komisyonun raporundaki mütalâalar ise, öğretmenler hakkındaki mevzuata böyle bir mahiyet verebilecek görüş ve anlayışa fazla yer vermemektedir. 1702 numaralı kanunun bu bakımlardan kifayetsizliğini, gerek öğretmen olarak, gerek idareci olarak hepimiz görmüş ve neticelerini çekmişizdir sanıyorum. Bu kanunun, arzettiğim gibi öğretmenleri yetiştirmek, üstün başarıya teşvik etmek, onları mükâfatlan-

dırmak ve terfih etmek bakımından sağladığı faydalar yok gibidir. Misâl olarak arzedeyim; bugün, bu kanunda öğretmenler hakkında tatbik edilen tam on türlü suç ve on türlü ceza vardır.

İdarei vazifeyi almak, Bakanlık emrine alınmak gibi resmen ceza sayılmayan, fakat hakikatta ve neticeleri itibariyle bir cezadan başka bir şey olmayan hallerle birlikte ceza sayısı bu kanunda 12 ye çıkar. Buna karşılık mükâfatlandırmak bahsındaki tek hükmü ise, üstün başarı gösterenlere ve orijinal eser meydana getirenlere bir takdirname verilmesinden ibarettir. Böyle bir taktirnamenin de, öğretmen için maddî ve mânevi bakımdan bir teşvik ve mükâfatlandırma unsuru olup olmadığını yüksek takdirinize arzederim. Bir kanun tasavvur ediniz ki, öğretmenlerin işliyebilecekleri bütün suçları inceden inceye düşünmüş ve herbirini ayrı ayrı cezalarla karşılamıştır. Fakat, bir öğretmenin birçok cephelerden sağlayabileceği çeşitli birçok başarılarını değerlendirecek hükümleri nazarıdikkate almamıştır. Bu zihniyette bir kanun elbette ki, yapıcı, teşvik edici, yetiştirici bir kanun olamaz. Bence, bir kanun ceza bahsında bu kadar hassas olunca, mükâfatlandırma bahsında da bu derece, belki de daha fazla cömert olmak lâzımdır.

Bir noktaya daha temas edeyim: Öğretmenler terfi hususlarında, bugün diğer devlet memurlarının terfileri hakkındaki hükümlere bağlıdırlar ki, bunun da yanlış olduğunu sanırım. Çünkü bir memurun terfie esas olacak başarısının bir veya iki cephesi vardır. Halbuki, öğretim ve eğitim gibi bizatihi birçok cepheleri olan bir işte, başarının da birçok cepheleri, birçok şekilleri olması tabiidir. Bir iki cephesi ve bir iki şartı olan bir işteki başarıyı ölçmek ve değerlendirmek için kullanılan basit bir ölçüyü, daha çok ve çeşitli cephe ve şartları bulunan, tamamen başka karekterdeki bir işin başarısını ölçmek ve değerlendirmekte kullanmak, yanlış ve haksız neticeler verebileceği gibi, karar verme mevkiinde bulunanları da yanlış ve isabetsiz hükümlere götürebilir. Bu sebeplerle, öğretmenler hakkındaki terfi ölçü ve hükümlerini memurlarınkinden ayrı hükümlere ve ölçülere bağlamak lâzımdır.

Bugünkü mevzuatımıza göre kıdemle birlikte ehliyet, terfi için her ne kadar ölçü ise de, bu tatbikatta yalnız kıdemden ibarettir, denilebilir. Halbuki ölçünün, kıdemden başka öğretmenin sadece öğrencilerini değil, bizzat kendisini de merhale, merhale yetiştirmekte olması, yalnız okula değil, muhitine de faydalar sağlaması, eser yazması, zaman, zaman yapılacak denemelerde başarı göstermesi gibi tarafları olmak da lâzımdır. Kıdem, ancak bu çeşitli başarılar ve haller yanında bir mâna ve tâli bir ölçü kıymetini haizdir. Binaenaleyh terfie esas olacak ölçülerde öğretim ve eğitim mesleğinin icaplarına göre bir çeşitlendirmeye ve genişletmeye ihtiyaç ve zaruret vardır, sanırım.

Fikrimce, yeniden tedvin edilecek bir kanun tasarısında bu çeşitli başarıların da dikkate alınması, çeşitli mükâfatlandırma ve değerlendirme hükümlerinin düşünülmesi lâzımdır. Meselâ; maaş derecesi ve tekaütlük müddetine müessir olacak şekilde kıdeme ilâve, para mükâfatı, büyük başarı gösterenlere "Uzman Öğretmen„ unvanı vermek, Millî Eğitim Müdürlüğü, Şube Müdürlüğü, Bakanlık Müfettişliği gibi vazifelere namzet sayılmak, yabancı memleketlerde tetkik ve tetebbua gönderilmek, Bakanlık neşriyatını parasız vermek, öğretmenin çocuğunu parasız yatılı okutmak, tatillerde öğretmeni ailesi ve çocukları ile birlikte, Bakanlığın, sayfiye sayılan yerlerdeki tesislerinden faydalandırmak; hattâ, bunların gidiş geliş yol paralarını da vermek gibi birçok değerlendirici ölçü ve hükümler, öğretmenleri teşvik ve terfih edecek esaslar olabilir ki, ben komisyon raporunda bunlara temas eden taraflara raslamadım. Şüphesiz ki terfi, mükâfatlandırma, değerlendirme hüküm ve ölçülerinin, orta ve teknik öğretimin çeşitli şubeleri için; bunların hususî durumlarına ve ihtiyaçlarına göre, ayrı ayrı olması da bir zarurettir.

Sonra, bugünkü kanunlarımız metotları itibariyle de karışık ve dolambaçlıdır, meseleleri çabucak halledebilmek pratikliğinden çok uzaktır. Değil bir umum müdür, bizzat Bakan bile bir öğretmene, doğrudan doğruya ve tevbihten başka ceza veremez.

Bugün, tatbikatta da görüldüğü gibi, bir ihtar cezası vermek için bile Bakanlığın Müsteşarı, Umum Müdürleri, Zatişleri Müdürü, Hukuk Müşaviri, en önemli işlerini bırakarak toplanırlar; uzun müzakereler yapılır, yazılar yazılır; cevaplar müdafaalar alınır ve böylece sürüp giden uzun merasimden sonra ancak 8 - 9 ayda ihtar cezası verilebilir. Eğer ilgili; itiraz ederek Danıştay'a da başvuracak olursa, tekrar yazışmalar, müdafaalar, cevaplar başlar; bu takdirde de bir ihtar cezasının kesinleşmesi veya kaldırılması bir buçuk seneyi bulabilir. Bunun misallerini madde ve şahıs zikrederek vermekliğim mümkündür. Bu sebeple mubalâğa ettiğimi zannetmemenizi rica ederim.

Binaenaleyh tecziye meselesini beyhude yere uzun zaman alan ve cezanın tesirini hiçe indiren lüzumsuz formalitelerden kurtarmak ve pratik esaslara bağlamak lâzımdır. Bunun için de bazı cezalar, Bakanın, Millî Eğitim Müdürlerinin, okul müdürlerinin yetkisine bırakılmalı, ancak kıdem indirme, derece indirme, meslekten çıkarılma, devlet memurluğundan çıkarılma gibi ağır cezalar Bakanlık Disiplin Kurulunca verilmelidir. Böyle olursa hem birçok makamlar beyhude yere uzun formaliterlerle işgal edilmez, hem de cezanın tatbikında sürat ve dolayısiyle tesir de sağlanmış olur.

Diğer bir noktayı da işaret etmek isterim:

Biliyorsunuzki ortaokullardaki öğretmenler haftada enaz 18, en çok 24 saat ders göstermekle ödevlidirler. Buna mukabil 3007 numaralı kanunun bir maddesine göre kız teknik öğretim okullarındaki meslek ve atelye dersleri öğretmenleri; haftada en az 28, ve en çok 44 saat ders göstermeğe mecburdurlar. Her sene yeniden birçok okullar açmakta olmaklığımız dolayısiyle; hemen, hemen bütün meslek ve atelye dersleri öğretmenlerinin ders saatleri, arzettiğim bu âzami haddedir. Yani, hemen hemen hepsi haftada 44 saat ders vermektedirler.

Bu, her öğremenin haftanın bütün günleri, sabahın sekizinden akşamın beşine kadar mütemadiyen öğretim ve eği-

timle fiilen meşgul olması demektir. Takdir buyurursunuzki ortaokul öğretmenlerininki ile aradaki fark çok büyüktür. Mesleki ve sanatı dehilinde tetkikler yapmak, yenilikler aramak, zevkini ve görgüsünü arttırmak gibi hususlarda, hattâ diğer öğretmenlerden daha fazla araştırma, tetkik etme mecburiyeti altında bulunan kız teknik öğretim okulları meslek ve atelye dersi öğretmenleri, bu şartlar altında bunu nasıl yapabilirler? Haftada 44 saat ders vermek mecburiyeti, öğretmenlerimizin meslekî inkişaflarına, daha faydalı ve başarılı olmaları için kendi kendilerini yetiştirmelerine engel olduktan başka, onların sıhhatlerini de yıpratmaktadır. Bu kadar ders, bütün çalışmalarını ayakta geçiren ve öğrenci ile ayrı ayrı meşgul olmak mecburiyetinde olan atelye dersi öğretmenleri için hakikaten çok yorucu ve yıpratıcıdır. Bundan başka ilâve dersler için bu gibilere verilen ücret de diğerlerine verilen ücretten daha azdır. Komisyon, raporunda gerek ders saatleri, gerek ilâve ücret bakımından bu farkı dikkate alarak kaldırılmasını çok haklı ve isabetli olarak tavsiye etmektedir. Aradaki bu fark öğretmenlerimiz üzerinde atelye dersi öğretmenliğinin daha ehemmiyetsiz, daha tâli bir iş telâkki edilmekte olduğu hakkında, ayrıca, kırıcı bir zanna yol açmaktan ve fena bir tesir tevlit etmekten de hâli kalmamaktadır. Bu farkın kaldırılmasını tavsiye etmiş olan komisyona bu okullardaki öğretmen arkadaşlarım adına teşekkür ederim.

Arkadaşlar, öğretmenlerin terfi ve tefrihleriyle ilgili mevzular üzerinde daha geniş ve esaslı olarak konuşmak mümkün ve lâzımdır. Vaktin darlığı ve başınızı ağrıtmak endişesi bu konu üzerinde daha fazla konuşmaklığıma mânidir. Bu işin, şûrada mümkün olmasa bile, sonradan Bakanlıkça daha esaslı olarak tetkik edilmesinin çok lüzumlu ve yerinde olacağını, sanıyorum.

Başkan — Boyman arkadaşım esaslı temennilerde bulundular. Burada bizim kabul edilecek dileklerimiz ileride yeni yapılacak veya değiştirilecek konuların esaslarını teşkil edecektir. Yüksek şûra tasvip ederse Bakanlıkta bu işlerle meşgul arkadaşlarımız konu üzerinde çalışırlar. Şimdi mü-

saade ederseniz Nurettin Boyman arkadaşımızın bu dileklerini oyunuza sunacağım.

İrfan Alıcıoğlu — Raporun 15-17 nci maddelerinde var.

Başkan — İzin verirseniz ve Yüksek Şûranız tasvip ederse arkadaşımızın işaret ettiği bu dileklerin ayrıca not edilmesinde bir mahzur yoktur zannederim.

İrfan Alıcıoğlu — Hepsi aşağı yukarı raporda vardır.

Nurettin Boyman — Kâfi değildir, raporda eksikler vardır.

Başkan — Ohalde Nurettin Boyman arkadaşımızın arzettiğim gibi bu teklifi üzerinde bundan sonra çalışılacaktır. Kendileri de dâhil olduğu halde. Fakat hakikaten kanunlarımızın teşvikkâr hükümler ihtiva etmesi, zannederimki, yüksek şûranın memnuniyetle ister raporda bulunsun, ister bulunmasın, tasvip edeceği esaslardır. Söz Naşit Sarıca'nındır. Bu mevzu üzerinde mi konuşacaksınız.

Naşit Sarıca — Komisyon, raporunda öğretmen ve idareci yetiştirmek için bazı yeni müesseselerin kurulması temennisinde bulunmuştur. Bu hususta içime doğan ufak bir endişeyi yüksek heyetinize arzedeceğim.

Zaman zaman beliren ihtiyaçları karşılamak için açılmış olan müesseselerin, bu ihtiyaçlar giderilince, kapandığını bir çok emek ve paraların israf edildiğini görüyoruz. Yakın zamanlardan alacağım birkaç misal bunu açıklıyacak durumdadır.

İlköğretimin çabuk yayılmasını sağlamak amaciyle hemen hemen her ilde bir muallim mektebi açıldı. Buradan çıkanları il bütçeleri karşılıyamıyacak duruma gelince bir çokları kapatıldı. Günün birinde gene aynı ihtiyaç ele alındı bu defa, Devlete yük olmasın diye, Ortaokulların üzerine-nehari muallim mektebi mahiyetinde - iki senelik pedagoji sınıfları diye bir müessese kuruldu ve birkaç sene sonra bunlar da kaldırıldı.

Bir zamanlar şehir ve köy öğretmenlerinin ayrı vasıflarda yetiştirilmesi fikri meydana atıldı. Bunun tahakkuku

için birkaç yerde "Köy muallim mektepleri„ açıldı. Kısa bir zaman sonra bunlar da kapatıldı. Yeniden açılması komisyonca teklif edilen müesseselerin de arzettiğim müesseselerin âkıbetine mâruz kalacağından endişelenmekteyim.

Diğer taraftan Sayın Bakanımızın biraz evvel işaret buyurdukları gibi ortaokul ve liselerimizde eğitim ve öğretim vazifesi almış olan arkadaşlarımız 70 ayrı membadan gelmektedir. Bu durum okullarımızda randımanı yüksek bir bilgi seviyesinin elde edilmesini, disiplinli ve izleyici bir öğretimin teşekkülünü sağlamıyan bir hal doğurur. Bu sebeplerden ötürü memleketimizde, öğretim müesseselerimizin çeşitli ihtiyaçları ve her branşı için tip eleman yetiştiren, - sinesine mütaaddit fakülteleri alan-bir "Öğretmen Üniversitesi„ kurulmasını teklif ediyorum. Ancak böyle bir müessese ile hem kalitesi yüksek ve pedagojik formasyonu kuvvetli elemanlar yetiştirmeği hem de meslekte esaslı bir tecanüsü sağlamış oluruz. Diğer taraftan öğretmenliği kendine has özellikleriyle esaslı bir meslek haline getirmiş oluruz kanaatindeyim. Mâruzatım bundan ibarettir.

Başkan — Sarıca arkadaşımızın teklifi bütün öğretmenlerin bir müessesede yetiştirilmesi için bir Öğretmen Üniversitesinin açılmasıdır. Kabul buyuranlar işaret buyursun... kabul edilmemiştir.

Basri Yüce — Sayın arkadaşlar, bendeniz bugün komisyon kararları içersine giren seksiyon meselesini ele alıp bir kısım meslek arkadaşlarımızın yıllarca süren ıstıraplarına son vermek istiyen komisyon kararına, Yüksek Şûra'nın itiraz etmesi akla gelemiyeceği için, şimdiden hepinize ve bu işi daha önceden ele alıp üzerinde alâka ile duran bizim dertlerimizi, bizden daha iyi anlıyarak, bir komisyon toplantısında, bizim hiçbirimizin anlatamıyacağı açıklık ve doğrulukla anlatan Sayın Bakanımıza, Yüksek Şûra huzurunda teşekkür etmeyi bir borç sayıyorum.

Sonra da bir maddenin değiştirilmesi ricasında bulunmak istiyorum. Halen mer'i olan mevzuaata göre öğretmenler üç sınıfa ayrılmışlardır. İlk öğretim, orta öğretim, yüksek

öğretim müesseselerinde çalışan öğretmenler. Bugün komisyonun varmış olduğu karara göre sadece Orta Öğretimde çalışan öğretmenler iki sınıfa ayrılmışlardır.

Raporun 20 nci sayfasının 2 nci maddesinde bu öğretmenler, şöyle tasnif edilmektedir: Lise ve .....

Burada, esas olarak. tahsil durumu ve derecesi ele alınmaktadır. Bendeniz bu komisyonda çalıştım. Ve bu komisyonda bu meseleye itiraz ettim. Esbabı mucibe olarak da bunun mahzurlarını ileri sürdüm. Fakat kabul edilmedi. Bunun üzerine Yüksek Şûraya bir defa daha arzetmeğe karar verdim.Kararımı komisyona da bildirmiştim.

Sayın arkadaşlar, bugün Sayın Bakanımızın öğleden evvelki toplantıda bildirdikleri gibi 70 kadar menşeden çıkmış olan öğretmenlerin 69 unu bir zümreye, Yalnız birini de diğer bir zümreye ayırmak doğru değildir. Komisyon kararına uyulacak olursa muvaffakiyet derecesi ne olursa olsun, Üniversitenin her hangi bir şubesinden mezun olmuş arkadaşlar lise öğretmeni olacaklardır ve gösterdiği meslekî başarı ne kadar üstün olursa olsun, Üniversiteyi bitirmek talihine ermemiş bir öğretmen, orta okul öğretmeni olarak kalacatır. Bu hayattaki muvaffakıyeti hiçe indirmek demektir. Kaldı ki şimdiye kadar Üniversitenin her hangi kolunu bitirmiş olan öğretmenlerin hepsini liselere yerleştirmek de imkânsızdır. Bu karar kabul edilirse meslektaşlar arasına ayrılık tohumları atacaktır. Kabiliyet ve kifayeti olduğu halde her hangi bir Üniversite diplomasına sahip olmıyan insanlar, lisede çalışırken ve başarısı gözle görülürken sen orta okul hocasısın diye bir tuhaf karar almak, birtakım diploma derecesini ortaya atmak, bendenizce eski mevzuatın ihyasını temin etmek demektir. Halbuki değer ve muvaffakıyetleri esas tutan ileri ve yeni kararlara varmak için buraya toplandık.

Ben, meslekteki bütün derecelenmelerin, terfi ve tefeyyüzün vazife başındaki başarılarla sağlanmasını ve bu esaslara göre meslektaşların çalışma hayatlarının güven altına alınmasını teklif ediyorum. Çünkü diplomalarımızın cinsi

ve derecesi ne olursa olsun, işlerimizin mahiyetinde ele aldığımız mevzularda, taşıdığımız mesuliyetlerde fark yoktur. Hepimiz insan yetiştiriyoruz, insanlarla uğraşıyoruz. Hayattan daha büyük bir mektep olamaz. Hayatta tam muvaffak olan insan en yüksek dereceye çıkmaya hak kazanan kimsedir. Yoksa diploma tomarı koltuğunda bulunduğu halde hiç başarı gösteremiyen bir insanın üstün tutulması, bugünün inkılâpçı zihniyetiyle telif edilemez. Bizim Bakanlığımızın ileri anlayışlara öncü olmasını istiyoruz. Ve yüksek şûranın böyle bir karara varmasını bekliyoruz.

Başkan — Bu teklifteki kasdin ve düşüncenin ne olduğunu benim anladığım kadar kısaca arzedeyim. Sayın Komisyon da bu fikirde ise mesele aydınlanmış olur. Eğer benim anlayışımda eksiklik varsa komisyondaki arkadaşlarımın tamamlamasını rica ediyorum. Şimdi aldığımız tedbirlere göre Türkiyedeki öğretmenlerin hepsi yüksek tahsil görmüş insanlar olacaklar ve ortaokul, lise öğretmenleriyle aynı vaziyette bulunacaklardır. Bundan 4-5 yıl evvel Ratıp Berker arkadaşımızla bu konuda çalışırken orta öğrenim müesseselerimizde vazife almış arkadaşlarımıza ağreje öğretmen olmak imkânını sağlama tasavvurumuz vardı.

Böyle bir şekil tahakkuk edecek olursa orta öğretim kurumlarımızda çalışan ve orta öğretim okullarımıza mahsus olan ağrejeyi alacak öğretmenin, doçentlik imtihanını kazanmış olanlar gibi bir fark alması icabedecektir. Tabiatiyle bu hal ağreje öğretmenlere muvaffakiyetleri nispetinde ilerlemeleri için daha geniş imkânlar sağlayacaktır.

Teklifin böyle olduğunu zannediyorum.

Hamdi Akverdi — *Komisyon adına* — Evet efendim.

Basri Yüce — Hayır efendim.

Hamdi Akyerdi — Esasen orada kayıtlar kaldırılmıştır. Bütün öğretmenler bir dereceden diğer dereceye geçmektedir.

Başkan — Öyle ise tamam Basri Yüce.

Basri Yüce — Tamam değil efendim.

Başkan — Bu sözler birer angajman ifade eder zapta geçiyor.

Himmet Akın — Arkadaşlar, usul hakkında konuşmak için kürsüye geldim. Basri Yüce arkadaşımız komisyonumuzun üyesidir ve komisyonumuzun bu konu ile ilgili kısmında da ayrıca vazife almış çalışmıştır. İşte bu mesele de birinci komisyonda görüşüldü ve bir karara varıldı. Ondan sonra ikinci komisyon tekrar bunları inceledi ve elimizde bulunan raporda görüldüğü şekilde halletti.

Eğer komisyonlarda kabul edilmiyen fikirler tekrar tekrar burada yeniden ortaya atılırsa müzakerelerin bir karara bağlanması çok güç olacaktır. Bu yüzden, komisyon dışındaki arkadaşların rapor hakkındaki görüşlerini açıklamaları daha faydalı olur kanaatindeyim.

Başkan — Rapordaki diğer meseleler hakkında konuşmak isteyen arkadaş var mı?

İsmail Hakkı Tonguç — Teknik öğretim sahasında çalışan arkadaşları en çok ilgilendiren bir meselenin konuşulması sırasında şu iki noktayı yüksek şûraya arzetmek istiyorum: İnsan memleketin en ıssız bir köşesine bile gittiği zaman o kasabanın veya şehrin avrupai mânada işletilen, tertemiz bir müessesesi olarak teknik öğretim kurumlarını görebilir. Diğer bütün müesseselerimizle mukayese edildiği zaman, bunların intizamlı ve metotlu çalışmaları derhal göze çarpar. Bazı fabrikalarımız müstesna teknik öğretim okullarımız başarılı çalışan müesseselerdir; bu itibarla bu kurumlarımızın durumlarını böylece tebarüz ettirdikten sonra asıl söyleyeceklerime geçebilirim.

Bu müesseseler gezilirken bir okulun içinde hem de bir çok yerlerinde bir perde ile diğer odalardan ayrılmış bir odada iki çocuğunu ve ailesini barındırmıya çalışan öğretmenler kafilesine raslanıyor. Bunlara sık sık raslıyoruz. Bu arkadaşların, kendisini annesini ve çocuklarını barındırmak için oturacak bir mesken bulamadığı anlaşılıyor. Okulda sığındıkları oda onların hayatları bakımından kendilerini huzura

kavuşturmuş sayılamaz. Mesken bulamadıkları için onlar okulun bir odasına sığınmışlardır.

Binaenaleyh bu arzettiğim meseleyi de gözden geçirerek şu noktayı belirteceğim. Komisyon raporunda bu bakımdan yani öğretmenleri huzura kavuşturma bakımından aksettirilen meseleler tamamen klâsik tedbirlerdir. İnsan bu müesseseleri gezip gördükten sonra arkadaşlarla konuşursa ileri sürdükleri fikirleri de şûraya sunulanlarla mukayese ederse onların komisyon raporunda aksettirilmemiş olduğunu görür. Komisyon raporundaki tedbirler şimdiye kadar üzerinde daima durulmuş tamamen demode çarelerdir. Öğretmenlerin hakikî ihtiyaçlarına ve durumlarına temas eden konular burada yer bulmamaktadır. Onun için öğretmenlerin bugünkü durumlarını düzeltecek tedbirlere gitmek lâzımdır. Onların istekleri çok değildir. Bunu bugün memlekette yapmak da mümkündür. Teklif etmeyi düşündüğüm tedbir için "onu memlekette yapmak mümkün değildir. Biz fakir milletiz, bütçemiz azdır, bu bakımdan meseleleri birer birer ele alıp yardım sağlıyoruz. v.s.„ denilebilir. Her ne olursa olsun bizim öğretmen arkadaşlardan bir şehirde 10 kişide iki kişi ancak çıkar ki normal olarak bir evde çocuklarını barındırabilsin. Diğerleri barındıramayan ve malzeme bulamayan öğretmenlerdir. Böyle olunca bu söylediğim müesseselerde çalışacak insanların hevesleri kırılıyor. Onlar hayatın ağır yüklerine tahammül edemezler.

Bunların çoğu, bugün genç oldukları için bir müddet belki tahammül edebilirler. Fakat yarın yaşlanacaklardır. O zaman meskensiz, vasıtasız yerlere gitmezler. Burada yapılacak ve hallolunacak önemli mesele, bunlar için mesken kooperatifleri kurmaktır. İlk öğretim mensuplarının sandıklarında olduğu gibi bu arkadaşlar için de Devlet yardımını sağlamaktır. İlk öğretim sandıklarının bu arkadaşları da kendi içlerine almaları mevzuubahs olmaz. Çünkü onların durumu ve sahasiyle bunlarınki mukayese olunamaz. Megerki onların ortakları bu arkadaşları da kendi sandıklarına almaya karar versinler.

Meselenin bu şekliyle kalması doğru değildir, bunlara vuzuh vermek lâzımdır. Teknik öğretim müesseselerinde çalışan arkadaşların da devlet tarafından yardım görmek suretiyle bu gibi yapı ve yardım sandıkları olmalıdır, onlar için de böyle sandıkların kurulması lâzımdır; aksi halde onlar sıkıntıdan kurtulamazlar. Sandıklar veya kooperatifler behemehal kurulmalıdır, zira bu mesele birinci derecede bir ihtiyaç halinde kendini göstermiştir.

İkinci mesele: her yerde çalışan ilkokul öğretmeni arkadaşlar gibi teknik öğretime mensup meslekdaşlar da küçük küçük kasabalar veya şehirlerde de açmağa başlanılan okullara öğretmen olarak gidiyorlar. Arkadaşlarımızın birçokları gidip gitmemekte tereddüt göstermektedir. Çünkü vazife görecekleri yerlerde istihlâk maddelerini ve diğer ihtiyaçlarını temin edememek durumuyla karşılaşmaktadırlar. Eğer biz bunların huzurla vazife görmeleri isteğinde isek onların ihtiyaçlarını halledici tedbirler üzerinde durmak mecburiyetindeyiz. Şöyle bir şey hatıra gelebilir: barışa kavuşulunca artık bu gibi meseleler kendiliğinden hal olur, meselâ kasabalarımızda hayat düzelecek, oteller meydana geliverecek. Daha uzun yıllar bu kasabalar onlara kavuşamazlar. Köylerimizde ve kasabalarımızda bulunan bu öğretmenlerin maaş durumları da saklı ve kapalı bir şey değildir.

İkinci defa mesele olarak ele alıyor ve bu gibi yerlerde çalışan arkadaşlar (vilâyet merkezleriyle büyük şehirler müstesna) için hayat şartları sert, diğer bölgelerde çalışan eğitmen ve öğretmenlere yapıldığı gibi kooperatifler kurulması lâzımdır, diyorum. Bu kooperatifler kısmen arkadaşların kendi yardımlariyle, kısmen de Devletin himayekâr birtakım lûtuflariyle mutlaka vücut bulmalıdır. Ve ancak bu suretle meslektaşları vazifeleriyle daha ilgili bir hale getirebiliriz. Bu kısımlar meselenin teferruatına aittir. Onları teferruat ta olsa asıl meseleyi anlatabilmek için arzettim. Fakat prensip olarak böyle bir dâvanın Yüksek Şûrada konuşulup kabul veya reddedilmesini teklif ediyorum. Aksi halde öğretmen efkârı umumiyesinde arzettiğim bu

meseleler karara bağlanmadığı ve konuşulmadığı için şüphe ve tereddüt devam edecektir. Rıcalarım bundan ibarettir.

Başkan — Tonguç arkadaşımız öğretmenler için Devletten yardım gören kooperatifler tesisi fikrinin bir temenni halinde Yüksek tasvibinize arzını istiyorlar. Yalnız, bu kooperatifler Devlet tarafından mı yoksa öğretmenler tarafından mı açılsın. Öğretmenler tarafından açılıp da Devlet tarafından yardım ve himaye mi görsün? Bu hususların da açıklanmasını rica edeceğim.

İsmail Hakkı Tonguç — Efendim, öğretmenler tarafından kurulacak olan bu teşekküle Devletin yardımı ve himayesi lâzımdır aksi takdirde yaşıyamaz.

Başkan — Buna bir mâni yoktur. Devletin, öğretmenlerin kuracağı kooperatife mümkün olan yardımı yapması meselesinin Şûraca bir temenni halinde kabul edilmesini istiyorsunuz demektir. O halde sizin temenninizi de ihtiva eden bir teklifi Şûraya arzediyorum. Devletin esaslı vazifelerinden olmamakla beraber öğretmenlerimizin sosyal durumlarını ıslah etmek bakımından türlü konular üzerinde düşünülmesi ve birtakım kararlar, tedbirler alınması işi ile icra mesuliyeti mevkiinde bulunan arkadaşlarımız vazifeli olsunlar. Muvafık mı efendim. *(Muvafık sesleri).*

Hikmet Göktan, bu mesele için mi söz istiyorsunuz.

Hikmet Göktan — Hayır efendim,

Başkan — Buyurun.

Hikmet Göktan — Efendim, Komisyon raporunun 18 inci sayfasında şöyle bir kayıt vardır: "789 sayılı Millî Eğitim Teşkilâtına dair kanunda yazılı Millî Eğitim hizmetlerinde asıl olan öğretmenliktir kaydi çok geniş bir mâna ve mahiyet taşıdığından okul idarelerinde vazife alan arkadaşların istikrarlı bir durumda kalabilmelerini mümkün kılmamaktadır. Bu sebeple bu kanuni hüküm yeni baştan ele alınmak ve mânası hudutlandırılmak... ilâh„ denilmektedir.

Bence 789 sayılı kanunun ruhu bu hükümdedir. Müsteşarımızdan ilkokulda çalışan en genç arkadaşımıza kadar hepimiz öğretmeniz. Bu hüküm hakikaten yüksek

F. 16

bir mâna ve asîl bir espri taşımaktadır. Müsaade buyurursanız 789 sayılı kanundaki bu hükme dokunmıyalım ve bu esası değiştirmiyelim. Zamanımızın azlığı dolayısiyle bunun gerekçesini daha fazla açıklamıyacağım.

Hamdi Akverdi — «*Komisyon adına*» arkadaşımızın bahis buyurdukları fıkra yukardaki fıkrayla alâkalıdır. Öğretmenlerin ve orta dereceli öğretim kurumlarına öğretmen yetiştiren müesseselerin durumlariyle meşgul olan komisyonumuz öğretmenlerin aynı zamanda idareci de olduklarını dikkate alarak, idarecilik görevi almış öğretmenlerin durumu ile ilgilenmiştir; onun için bu hususu burada yeniden müzakere konusu yapmıyalım. Bu mevzudaki temennilerini rapora dercetmeği uygun gördük. Nitekim Millî Eğitimin muhtelif sahalarında hizmet eden idarecilerin yetiştirilmesi için bir yönetken enstitüsü kurulması hakkında raporda temenni izhar edildi. Arkadaşımızın söyledikleri mesele şudur : 789 sayılı kanunun 12 nci maddesinde «Maarif hizmetinde asıl olan muallimliktir» denilmektedir.

Biz bunu kanundan çıkarmağı istihdaf eden bir temennide bulunmadık. O fıkranın komisyonda müzakere mevzuu yapılmasının sebebi şudur, hâkim olan zihniyet şu idi: Bir öğretmen her hangi bir idarî vazife almıştır; meselâ orta öğretim müdürü, lise müdürü, Bakanlık şube müdürü.. olmuştur. İdareci olarak tecrübeler ve ehliyetler kazanmakta iken, durumu hiçbir objektif kıstasa vurulmaksızın; kaşı gözü falan sahibi salâhiyet kimsenin hoşuna gitmedi diye, kanundaki «asıl olan öğretmenliktir» hükmüne dayanılarak, bir çırpıda uhdesinden idarecilik alınmamalıdır. Bu hal, kaliteli bir idareciler ekipinin yetişmesine mâni olur. İşte; istenilen, kanundaki o hükmün kaldırılması değil, idarecinin tekrar öğretmenliğe geçirilmesi işinin objektif ölçülerle yapılmasını sağlıyacak kayıt ve şartların kanuna veya başka mevzuata konulmasıdır.

Süleyman Kazmaz — Efendim, benim anladığıma göre öğretmenlikle idarecilik arasında bir ayrılık yaratılmak ve o idarecilik bir imtiyaz haline getirilmek isteniyor. Halbuki öğretmenlikle idareciliğin birbirinden ayrılmaması

lâzımdır. İdare işleriyle meşgul olan bir öğretmenin, öğretim işlerinden de ilgisini kesmemesi icabeder. Uzun zaman idarecilikte kalan arkadaşların eğitim işleriyle ilgileri zayıflamaktadır. Bundan başka öğretmenlerin de idare işlerinin ne yolda gittiğini bilmesi şarttır. Çünkü okul, ancak bu iki koldan çalışmaların ahenkli yürümesiyle görevini yapabilir. Bunun için bir arkadaş bugün öğretmenlik yapar, bir müddet sonra da idare işi alır; uzun zaman idare işlerinde çalışan arkadaşlar da öğretim işinden uzaklaşmamak için tekrar öğretmenliğe dönerler. Öğretmenin idare işlerine yabancı kalmasının, idarecinin de öğretim işlerinden uzun zaman ayrı kalmasının okulda aksaklıklar doğuracağı şüphesizdir. Bu itibarla Öğretmenlik gene esas kalmalı, ancak öğretmenlerin de idare işlerile meşgul olmaları imkânı sağlanmalıdır.

Başkan — Komisyon tefrikin mucip sebeplerini arz etmiştir. Kabul buyuranlar... *(anlaşılmadı sesleri)* Komisyonun istediği gibi tefrikin yapılmasını yani öğretmenlikle idarî hizmetlerin tefrikine taraftar olanlar, evvelâ bunu reyinize arz edeceğim. Bundan sonra aksine taraftar olanlar yani öğretmenliğin esas olduğunu kabul edenler, komisyon kararına taraftar olmıyanlar... Reyinize bu şekilde arz edeceğim.

Reşat Tardu — Komisyon bu maddenin kaldırılmasını teklif etmiyor. Manasının hudutlandırılmasını istiyor.

Başkan — Misalle ifade ediniz.

Reşat Tardu — Komisyonun teklifi bu kaydın kaldırılması şeklinde değildir. Bu hüküm mevcut kaldıkça idarecilik istikrarlı bir meslek haline gelememekte ve okul idare elemanları pek sık değişmektedir. Esasen bu hükmün kanuna konulduğu zamanki durum da bugün mevcut değildir.

Biz bu kaydın kaldırılmasını istemedik. Sadece hudutlandırılsın, idare unsurlarının tâyin ve ayrılma işleri bir takım kayıtlara tabi tutulsun. Yani mânası hudutlandırılsın diye düşündük, bu şekilde meslek için daha faydalı olacağı kararına vardık.

Necmettin Halil Onan — Efendim, okul - aile iş birliği komisyonu raporunda bu madde vardır. Orada müzakere ve kabul edilen aynı maddenin burada müzakeresi doğru değildir.

Başkan — Efendim, Necmettin Halil Onan'ın fikrine iştirak ediyor musunuz? *(Evet sesleri)*

O halde bu mesele bitmiştir.

Nurettin Sevin — 28 inci sayfada öğretmenlerin mesleklerini inkişaf ettirmelerini temin için birtakım temenniler var. Sonra arkadaşımız Nurettin Boyman'ın ilâvesini arzu ettiği şeyler de var. Fakat ben bu iki temenninin dışında esaslı bazı noktalara temas etmek istiyorum.

Öteden beri bizim öğretmen okullarımızda lisan dersi pek zayıftı. Birçok başarılar kaydeden öğretmen okullarımızdan müstesna istidat ve kırılmaz azimleri sayesinde okul programı haricinde kendi şahsi teşebbüs ve gayretleriyle yetişenler istisna edilince, mezunlarının içinde azıcık olsun lisan bilene pek tesadüf edilemez. Halbuki dünya, pedagoji sahasında durmadan ilerlemektedir; ve iyi bir öğretmen, gençliği yetiştiren daima yeni bulunması icap eden bir rehberdir. Bilhassa son zamanlarda İngiltere ve Amerika gibi terbiye sahasında dünyanın en ileri giden iki memleketinde neşredilen eserleri takibedebilmek bile imkânsızlaşıyor. Bütün İngilizce bilenlerimizi bir araya toplayıp tercüme ettirsek bile yetişemeyiz. Âzasından bulunduğum Tercüme bürosu beş senedir olanca hızıyle çalışmasına rağmen klâsiklerin bile pek azını çevirebildi. Binaenaleyh lisan bilmiyen bir öğretmen için bu neşriyat ebediyen kapalı kalacak demektir. Öğretmen okulları mezunlarından orta tedrisata geçenlerin en başarılı meslek adamları oldukları bu kürsüden en salâhiyetli makamdan açıkça bildirildiğini hepimiz şükranla kaydettik. Öğrendikleri doğru metotlar sayesinde böyle üstün vasıflar kazanan bu değerli insanlar dünya terbiye cereyanlarını günü gününe takibetmek imkânına sahip olsalardı ne har kalar yaratmazlardı?

Yeniden teşkilâtlandırılan Eğitim Enstitülerine haftada altı yedi saat İngilizce konur ve çok sıkı takibedilirse bu

dil öğretilir memleketimiz de gözünü dünyanın en yeni en mütekâmil kültüründen ayırmıyan tam mânasiyle münevver bir öğretmen ordusuna sahip olur. Bu yabancı dil dersi bilhassa İngilizce olursa, tükenmez neşriyatını bol bol gönderen İngilterenin, neşriyatı bütün dünya neşriyatından kat kat fazla olan Amerikanın tükenmez irfan hazinelerinden kana kana istifade etmelerine imkân verilmiş olur. Amerikadan İstanbul Teknik Üniversitesine yalnız bir mevzu için bedelsiz gönderilen kitaplara koyacak yer bulmak mesele olmuş. Bu muazzam ilim hamuleleri kolay kolay ayağımıza kadar gelip dururken bize düşen şey bunlarla temas imkânını yaratmak, yani bu lisanı iyice öğretmek suretiyle o hazinelerin altın anahtarlarını genç öğretmenlerimize kendi ellerimizle vermektir. Bir senede bir lisan - işi ciddi tutmak şartiyle - öğretilir. Aşağı yukarı yirmi beş yirmi altı senedir bu lisanı okutuyorum ve bu sözleri tecrübelerime dayanarak söylüyorum. Öğretmen okullarına, eğitim enstitülerine en iyi metotlu değerli lisan öğretmenleri tâyin edilecek olursa istikbale kendi kendini ilerletme hazinelerine sahip öğretmen yetiştirilmesini temin etmiş oluruz. Lisan öğrenmek yolunda öğretmen okullarından mezun olan arkadaşlarımın çoğunun muvaffak olacağına eminim. Böyle bir temenninin heyeti aliyeniz tarafından kabulünü rica ediyorum.

Başkan — Bizim için kıymetli bir temennidir. Nurettin Sevin arkadaşımız köy enstitüleri lisan derslerinin, dikkatimizi çekmeğe mevzu olmasını arzu ediyorlar. Bendeniz bunları peşinen kabul ederek yüksek Şûranın da tasvibine arz ediyorum.

Cemal Artüz — Bendeniz İstanbul Yüksek Öğretmen okulu hakkında bazı temennilerde bulunmak üzere söz almış bulunuyorum:

Mevzuat komisyonu öğretmen kaynakları üzerinde konuşurken beni de davet etmişti. Komisyonun mütaaddit oturumlarında bulundum. Konuşmaları takibettim. İstanbul Öğretmen Okulunun bugünkü durumunu ve dileklerimi komisyona arz ettim. Komisyonca da tasvibedilen dileklerimin raporda gereği gibi açıklanmamış, eksik yazılmış olduğunu

gördüm. Eğer izin verirseniz bu konu hakkında Yüksek Şûrada da kısaca mâruzatta bulunayım:

Mâruzatıma başlamazdan önce komisyon raporunun V inci maddesinin A fıkrasında yazılı Ankara'da da ikinci bir Yüksek Öğretmen okulu açılması hakkındaki temenniyi şükranla anarım. Bu tesisin birçok bakımdan faydalı olacağı ve bu okulun bilhassa eğitim enstitüsü içinde her bakımdan ihtiyacını karşılıyacak vasıtaları kolaylıkla bulacağını da düşünerek teklifi çok yerinde buluyorum.

İstanbul Yüksek Öğretmen okulu teşkilâtı hakkındaki dileklerimi, bugünkü durumunu da belirtmek suretiyle arzetmeyi uygun bulmaktayım.

Okulumuz öğrencileri, tıp bölümü de dâhil olmak üzere dokuz bölüme ayrılmıştır. Bunlar mensup oldukları bilim şubelerine ait dersleri, pedagoji ve öğretim usulü dersleriyle birlikte üniversite de takibetmektedirler.

Okulumuzun Öğretmen kadrosu;

Yalnız üçüncü sınıf fen ve edebiyat kolları öğrencileri için ayrı ayrı olmak üzere haftada iki gece ders tatbikatı yaptıran bir öğretim usulü öğretmeninden, münhasıran Üniversite Yabancı Diller Enstitüsünde çalışan üç yabancı dil öğretmeninden, mensup oldukları bölümler öğrencileriyle haftada birer gece müzakere işiyle görevli on profesör ve doçentden ibarettir.

Ancak üniversite teşkilâtı kanunu artık kadromuzun üniversite mensuplariyle teşkiline müsait olmadığından ders ve müzakerelere bu yılın ilk sömestrinde devam edilememiştir.

Bununla beraber öğretmen adaylarının meslekî ve pedagojik formasyonu bakımından bu teşkilâtı esas itibariyle kâfi bulmamaktayım. Öğretmen adaylarına verilecek her bilginin, kazandırılacak her kabiliyetin metotlu ve öğretim esaslarına uygun olmasında ki fayda açıktır. 1910 dan beri, uzun yıllar öğretmen okulları içinde çalışmış, onun özel atmosferini teneffüs etmiş naçiz bir meslekdaşınız sıfatiyle İstanbul Yüksek Öğretmen Okuluna lüzumlu karekterin verilmesi, ona meslekî bir şahsiyet kazandırılması dileğindeyim.

Üniversite öğretimiyle bilimsel seviyeleri yükselen gençlerimizin değerli bir bilim heyetiyle haftada birer saat olsun temaslarını faydasız bulmuyor, ancak kâfi görmüyorum. Hattâ üniversite de yapılan pratik çalışmalar da lise için öğretmen yetiştirme bakımından yeter durumda değildir. Öğretmen adaylarını bir taraftan gerekli bir bilim seyiyesine ulaştırırken lise öğretimine kolaylıkla intibak edebilecek bir kabiliyete de ulaştırmalıyız. Meslekî seviyelerini tatbikat ve lâboratuvar çalışmalariyle tamamlamak zorundayız. Mezunlarımızın lise öğreniminde bilhassa lâboratuvar çalışmaları bakımından güçlük çektiklerini görüşlerime dayanarak söylemeyi lüzumlu buluyorum. Gerçi üniversitede, geniş ölçüde lâboratuvarlar içerisinde çalışıyorlar. Öğrencilerimizin üniversitece tâyin edilen gayeye, ilmî araştırmalara müteveccih çalışmalarını da memnunlukla takibediyoruz, bunlar elbette çok iyi, çok faydalı, bilim seviyelerini yükseltici çalışmalardır. Meselâ bizde bir öğrencinin ortopter'lerin kanadlarında boya araştırma yönünden bir lâboratuvar çalışması yapmakta olduğunu öğrendim. Bu araştırma ve çalışmanın bilimsel ve pratik değerini müdrikim; yalnız bu mahiyette çalışmalar yanında lise öğretimine hazırlık teşkil edecek çalışmaların da geniş ölçüde yer almasını istiyoruz ve bunun da ancak kendi özel teşkilâtımızla gerçekleşebileceğine ve bunun lüzumuna inanıyorum. Ve yine meselâ lise fizik öğretmenliğine atanan mezunlarımız lise fizik lâboratuvarına girince acemilik çekiyorlar, çünkü bu vasıtalarla karşılaşmamışlar, pratik bilgileri bu öğretime yeter derece de değildir. Gerekli başarı gösterememekte de mazurdurlar. Lâzım geliyor ki bunları hazırlıklı gönderelim, kendilerini liselerde kullanılan ve aşağı yukarı aynı modelde bulunan lâboratuvar levazımı içinde yaşatalım, çalıştıralım diyorum.

Biraz öncede arz ettiğim gibi dileklerim mevzuat komisyonunda tasvibedilmişti. Bir zuhul eseri olarak temennilerim raporda belirmemiş, ilâvesini rica ederim.

Öğretmen adaylarının ders itibariyle üniversitede yetiştirilmesi, ancak kendi özel atmosferi içinde de geliştirilmesi şeklinde hulâsa edilebilen dileklerimi yüksek tasvibinize

arz eder, öğretmen okulu havası içinde yetişen ve çalışan bir arkadaşınız sıfatiyle de teklifimin kabulünü rica eder, Şûra muhterem heyetine saygılarımı sunarım.

Başkan — Cemal Artüz arkadaşımızın eksik kalmış olan noktaları aydınlattığını komisyon da kabul ediyor. Hakikaten yerinde bir temennidir, komisyon da buna iltikak ediyor. Böylece zabıtlarımıza geçmiştir.

Halil Bedi Yönetken — Memleketimizde müzik öğretmeni yetiştiren tek kaynak Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümüdür. Bu bölümün öğrenim süresi üç yıldır, buraya lise ve öğretmen okulu mezunları arasında müzikte yeter derecede hazırlanmış olanlar imtihanla alınır. Enstitüde bu bölüm kurulduğu zaman tahmin edildi ki buraya yeter derecede hazırlıklı öğrenci gelecektir. Vakaa ilk zamanlarda bir iki devre müziğe kendisini hazırlamış, yeter derecede ilerlemiş bir kısım eleman geldi, fakat bunların arkası kesildi. Bugün enstitü müzik şubesi zayıf bir durumdadır. Bundan sonra bu şubeye istenilen evsafta öğrencilerin geleceğinden pek ümidimiz yoktur. Buraya muhakkak surette hazırlanmış elemanların gelmesi lâzımdır. Bunlar ise kendi kendilerini hazırlıyamamaktadırlar, bunları bizim hazırlamamız lâzım gelmektedir.

Gazi Enstitüsü Müzik Bölümü açılmadan evvel memleketimizde Musiki Muallim Mektebi vardı. Musiki Muallim Mektebi ilk okul mezunu alır, 6 sene genel kültürle beraber yeter derecede musiki tahsili verirdi. Buranın mezunları, muallim mektebi mezunları olmalarına rağmen orta okullara tâyin edilir, fakat kendilerine ilk okul öğretmeni maaşı, yani 1750 kuruş maaş verilirdi. Neden bu elemanlar vaktiyle ilk okula varilmezdi? acaba taplu tedris, sınıf öğretmeni sistemi mi buna mâni idi? herneyse, umumi kültür bakımından daha olgun insanlar yetiştirmek için bu okul sonra kaldırıldı ve enstitüde bugünkü müzik bölümü açıldı. Fakat bu şube maksadı temin edememiştir. Enstitüye gelen elemanlar daha evvel kendilerini yetiştiremediklerinden durum gittikçe zayıflamıştır. Bendeniz bir teklifte bulunacağım. Mutlaka eski tipe benzer şekilde değil, fakat ona yakın

bir tipte 6 senelik bir müzik öğretmen okulunun veya benzerinin yeniden ihdasını teklif ediyorum, burası muhtaç olduğumuz ilk okul müzik öğretmenini yetiştirecek ki bunların binlercesine memleketimizin ihtiyacı vardır. Şunu da arz etmek isterim ki, memleketimizde çeşitli müzik dâvalarımız vardır, bendeniz 30 senelik bir müzik öğretmen ve eğitmeni sıfatiyle bu dâvaların en mühiminin, başlıcasının ilk okulda müzik öğretim ve eğitim dâvası olduğuna inanmış bulunuyorum. İlk okulda müzik öğretimi dâvası halledilmedikçe memleketimizde birçok dâvaların muallâkta kalacağına şahsen kani bulunuyorum. İhdasını teklif ettiğim okuldan çıkan elemanların bir kısmı birkaç sene ilk okullarda öğretmenlik yaparlar, sonra yetişkin elemanlar halinde gelir, Gazi Eğitim Enstitüsü müzik bölümüne imtihan vererek girerler. Bu bölümü bitirdikten sonra sekiz senelik okullarımızın 6,7.8 inci sınıflarına öğretmen olurlar.

Başkan — Bol sayıda ehliyetli müzik öğretmeni yetiştirme dâvasına çalışmalarımız arasında mühim bir yer vermiş bulunuyuoruz. Bu çalışmalarımıza, yakın zamanda Halil Bedi arkadaşımızla beraber kendisi gibi bu işte selâhiyetli arkadaşlar da iştirâk edecektir. Hakikaten müzik üzerinde ehliyeti bol sayıda öğretmene ihtiyacımız vardır, bunun üzerinde çalışmaya başlamış bulunuyoruz.

Sami Akyol — Sayın arkadaşlar, komisyon öğretmen yetiştirici kaynakları yüksek Şûraya arz ederken burada Millî Eğitim Bakanlığına bir de idareci-yardımcı yetiştiren kaynağa ihtiyaç olduğunu belirtmiş oluyor. Her ne kadar idarenin mektebi yoktur derlerse de idarecinin de öğrenmeğe ihtiyacı vardır.

İdarenin de öğrenime ihtiyacı olan bir iş bölümü olduğunda şüphe yoktur. Bendeniz bu kaydın herhalde bugün gittikçe adetleri artan okullarımıza istenilen vasıfları haiz idareci bulmaktaki güçlüklerden doğduğunu zannediyorum. Onun içindir ki bu noktaya dokunmuş olmakla beraber komisyonun düşüncesine aykırı bir fikir söyliyecek değilim. Yalnız (Yönetim Enstitüsü) olabilir şeklindeki tedbirden önce

idareciler için münasip zamanlarda yönetim kursu açılır temennisini daha yerinde buluyorum. Eğer bu kurslarla bir iş başarılamazsa eğer başarılı bir netice elde edemezsek, o zaman bu maksadı temin için enstitü mahiyetini taşıyan bir kurum düşünülebilir.

Başkan — Sami Akyol arkadaşımız ortaya koyduğu mucip sebeplerden dolayı rapora kurslar ilâvesini teklif ediyor.

Bu teklifi kabul buyuranlar... kabul edilmemiştir.

Şimdi müzakerenin kifayeti hakkında bir takrir vardır. Müsaade ederseniz bu takriri okuyalım.

Halil Vedat Fıratlı — Söz istiyorum.

Başkan — Usul hakkında mı söz istiyorsunuz?

Halil Vedat Fıratlı — Esas hakkında.

Başkan — Öyle ise, vaziyetin aydınlandığı komisyon raporunun reye konulması hakkında bir takrir var arkadaşlar bu takrirle işi tahdit etmiş oldular. Onun için affınızı rica edeceğim. Bu takriri muvafık görenler lûtfen işaret buyursunlar... Kabul edilmiştir.

Sayın arkadaşlar, kabul buyurduğunuz zabıtlara geçmiş olan teklif ve temenniler göz önünde bulundurulmak kaydiyle komisyonun hazırladığı raporu yüksek tasvibinize arz edeceğim.

Yüksek Şûra heyeti bu raporu böylece kabul ederse, bizim bundan sonkaki çalışmalarımız için bir mesnet ve bir kuvvet kaynağı alacaktır.

Şimdi bu raporu reyinize arz ediyorum. Kabul edenler lûtfen işaret buyursunlar..... Kabul etmiyenler lûtfen işaret buyursunlar..... O halde izin verirseniz raporun ittifakla kabul edildiğini arz edebilirim, o suretle zabıtlarımıza geçecektir. Emrederseniz devam ederiz. Arzu ederseniz beş on dakika bir dinleniriz. *(Devam devam sesleri)*

Acaba bugün Ankara'yı terkedecek arkadaşlarımızın sayısı ne kadardır. Lûtfen işaret buyururlar mı?

O halde tensip buyurursanız oturuma beş on dakika ara verelim.

ÜÇÜNCÜ MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI

DÖRDÜNCÜ BİRLEŞİM

İKİNCİ OTURUM

Başkan — Reşat Şemsettin Sirer

Kâtip — Muhittin Akdik - Adnan Ötüken

Başkan — Musaade ederseniz. Ticaret Orta Okulları ve Liseleri Komisyonunun raporunu okutacağım.

3. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI BAŞKANLIĞINA

Genel kurul tarafından orta ticaret okulları ve ticaret liseleri komisyonuna seçilen üyeler 2/XII/1946 pazartesi günü saat 15 te yapılan ilk toplantıda komisyon başkanlığına İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı Hıfzı Veldet'i, başkan yardımcılığına İstanbul Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu Müdürü Nihat Sayar'ı, sözcülüklere de İstanbul Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu temsilcisi Nihat Kiver'i ve Bakanlık müfettişlerinden Saffet İrtenk'i oy birliğiyle seçmiştir.

Komisyon ilk toplantısını profesör Hıfzı Veldet'in başkanlığı altında yapmış ve gündemde bulunan maddelerden (Orta Ticaret Okulları ve Liseleri Müfredat Programı) üzerinde çalışmalarına başlamıştır. Bu toplantıda başkanın ve üyelerden bir kısmının isteği üzerine çalışma usullerinin tâyini hakkında tartışmalar olmuş ve netice itibariyle aşağıda iki madde halinde arz edilen çalışma programı tesbit edilmiştir :

1 — Bakanlık tarafından hazırlanan ve komisyona verilmiş bulunan orta ticaret okullları ve ticaret liseleri müfredat programı ders dağıtım cetvelinde mevcut ders saatlerinin komisyon genel kurulunca ders sırasiyle incelenmesine,

2 – Orta ticaret okullariyle ticaret liselerinin idare ve imtihan yönetmeliklerinin incelenmesi için iki ayrı komisyonun çalışmasına ve elde edilecek sonucu, umumi komisyona getirmelerine karar verilmiştir.

Başkanın teklifi üzerine, Bakanlığın ders dağıtım cetvelinde ve programlarda yapılan değişiklikleri belirten rapor okunmuş ve ders dağıtım cetveli ile programın genel durumu hakkında Ticaret Öğretim Müdürü Abdullah Aker'in açıklamalarda bulunması istenmiştir. Dinlenilen açıklamadan ve üyelerin bu konu üzerindeki konuşmalarından elde edilen kanaat üzerine; ticaret okullarında öğleden evvel ders yapılması ve öğleden sonra da öğrencilerin okulda elde ettikleri bilgileri iş hayatında tamamlamaları hususunda tartışmalar olmuş, netice itibariyle Millî Eğitim Bakanlığına bağlı bütün orta öğretim müessselerinde de öğleden sonra öğretim yapılmadığı, ayrıca ticaret okulları öğrencilerinin çoğunun okuma sırasında bir taraftan hayatlarını kazanmak, diğer taraftan ticaret bilgilerini tatbikat ile arttırmak amaciyle bu okullarda da derslerin öğleden evvel alınmasına karar verilmiştir.

Üyelerden bazılarının ders dağıtım cetveli üzerinde çalışmalara başlamazdan önce müfredat programı üzerinde ve bilhassa ticaret liseleri mezunlarının bir (matürite komersiyal) geçirmek suretiyle yüksek ekonomi ve ticaret okuluna ve gerekirse Ekonomi Fakültesine girebilmeleri ve bu imtihanı geçirmiyenlerin de ticaret hayatına atılmaları hususunda yapılan teklif üzerine tartışmalar olmuş ve teklifin türlü yönlerden doğuracağı neticeler komisyonca incelenmiştir. Bu inceleme sonunda İstanbul Ekonomi Fakültesi Temsilcisi Prof. Ahmet Ali Özeken'in matürite komersiyal'in son sınıf programları üzerinde yapılacak bir değişiklikle ve bir kolunda ticaret derslerinin teksifi, ikinci kolunda da kültür derslerinin çoğaltılması suretiyle, birinci koldan çıkacakların iş hayatına alınmaları, ikinci koldan çıkacakların da yüksek ekonomi ve ticaret okullarına ve ilgili fakülte ve yüksek okullara girmeleri şeklindeki teklifiyle bu yolda diğer yüksek okullar temsilcilerinin teklifi arasında esaslı farklar

bulunduğu sonucuna varılmış ve sadece yüksek ekonomi ve ticaret okullarına girmek hususunda böyle bir imtihana lüzum olup olmadığı hakkında oya başvurulmuş ve teklif çoğunlukla reddedilerek başkanın teklifi üzerine ders programlarının incelenmesine geçilmiştir.

Ders programlarının incelenmesi

Bakanlığın ders programlarına ait teklifinin ders sırasiyle ayrı ayrı ve üzerinde durularak yapılan tartışmalar sonunda:

1 — Türkçe dersleri:

Türkçenin iyice öğrenilebilmesi için halen mevcut saatlerin ancak yeteceği göz önüne alınarak bu derslerin eski müfredatta olduğu gibi aynen kalmasına ve ders saatlerinin azaltılmamasına,

2 — Tarih:

Lise bir ve ikinci sınıflarda haftada ikişer saat olan tarih derslerinin, mevcut programa göre bir saatte okutulabileceği kanaatiyle Bakanlık teklifinin aynen kabul edilmesine;

3 — Toplumbilim:

Toplumbilim konularının ekonomi ve diğer ilgili derslerde geçmesi dolayısiyle, esasen bir saat olan bu dersten beklenilen faydanın temin edilemediği anlaşılmakla kaldırılmasına;

4 — Matematik:

Bakanlıkça lise sınıflarında cebir derslerinin artırılması ve buna mukabil bir saatlik malî cebir dersinin azaltılması ve lise birinci ve ikinci sınıflarında yeniden birer saat geometri dersinin eklenmesine dair yapılan teklif üzerine tartışmalar olmuş, malî cebir dersinin cebir dersi müfradatı tamamlanmadan okutulamıyacağı ve binaenaleyh cebir derslerinin onuncu sınıfta tamamlanması gerektiği cihetle bugünkü durumun aynen kabulü uygun görülmüş ve fizik öğretiminde kolaylık sağlamak ve raslanan güçlükleri gidermek için lise bir ve ikinci sınıflara birer saat geometri eklenmesine;

5 — Kimya:

Orta üçüncü sınıftaki bir saatlik kimya dersinin, müfredat programına göre tamamlanmasına imkân görülmediğinden bu dersin haftada iki saate çıkarılmasına ve zaruret dolayısiyle lise son sınıftaki kimyanın da bir saate indirilmesine;

6 — Tabiat ve Sağlık Bilgisi:

Tabiat ve sağlık bilgisinin orta birinci ve ikinci sınıflarda ikişer saat olarak gösterilmesine ve üçüncü sınıftaki bir saatin kaldırılmasına;

7 — Jeoloji:

Lise son sınıfında görülen bir saatlik jeolojinin muhtelif sınıflardaki mal bilgisi dersleri konusu arasında bulunduğundan kaldırılmasına;

8 — Resim:

Ticaret liselerinde bilhassa afiş ve reklâm tekniğini veren ve komisyonca önemine kanaat getirilen bu dersin hazırlama sınıfiyle dördüncü ve beşinci sınıflarda birer saat olarak aynen bırakılmasına;

9 — El yazısı:

Orta ikinci sınıfta bir saat olarak gösterilen el yazısı dersinin esasen bürokomersiyal ve benzeri derslerle yetiştirildiği göz önüne alınarak yalnız birinci sınıfta iki saat olarak gösterilmesine;

10 — Muhabere ve Neşriyat:

Bu dersin bürokomersiyal, istenografi ve daktilografi derslerinde tatbikatı yapılmakta bulunduğuna göre yalnız son sınıflarda birer saat olarak okutulmasının kâfi geleceğine;

11 — Bürokomersiyal:

İncelenen müfredat programına göre dördüncü sınıftaki bürokomersiyal öğretiminin üç saatte yapılabileceği anlaşıldığından sadece bu sınıfta ders saatinin dörtten üçe indirilmesine, orta birinci sınıf için Bakanlık teklifinin kabulüne;

12 — Ekonomi:

Bu dersin de eldeki müfredatının ticaret liseleri seviyesinden yüksek olduğu göz önüne alınarak lise bir ve ikinci sınıflarda iki saatin bir saate indirilmesine ve müfredatının hususi komisyonun teklifi veçhile yeniden yapılmasına;

13 — İstenografi:

Orta okulun ikinci sınıfından lise son sınıfına kadar birer saat gösterilmekte olan ve daimî meleke ve meşguliyet istiyen bu dersin bu şekildeki öğretiminden tatbikatta istenilen netice elde edilmediği anlaşılmakla yapılan denemelere göre teksifî bir şekilde yalnız lise son sınıfında gösterildiği takdirde beklenilen amacın sağlanacağı kanaatına varıldığından lise son sınıfta üç saat olarak gösterilmesine;

14 — Daktilografi:

Bu dersi de orta okulun ilk sınıflarında yaşları itibariyle öğrencilerin tamamiyle başaramadıkları ve daha ziyade ödev ve meslek dersleri tatbikatının ders dışında yazı makineleri ile yapıldığı ve bu itibarla yalnız metot için orta iki ve lise birde ikişer, orta üç ile lise ikide birer saatin kâfi geleceği sonucuna varıldığından bu dersin saatlerinin de bu şekilde değiştirilmesine;

Bu suretle, haftalık ders saatlerinin esas sınıflarda otuza, ihzari sınıfta otuz beşe indirilerek diğer orta öğretim okullarında olduğu gibi öğleden sonra öğretimin esas sınıflarda 12.40 ta hazırlama sınıfında 13.35 te ve cumartesi günleri de bütün sınıflarda beşer saat dokutularak 12.40 ta bitirilmesine çoğunlukla karar verildi.

Komisyon, saatleri azaltılan ve artırılan derslerle değiştirilmesine lüzum görülen müfredat programını buna göre ayarlamak üzere bu derslerle ilgili uzman ve öğretmenlerden kurulmasına karar verdiği iki ayrı Komisyonun raporları üzerine, genel oturumda müfredat programları hakkında teklif edilen gerekli değişikliklerin yapılmasını ve mal bilgisi öğretmenlerinin, öğretim birliği sağlamak için bir kursa tâbi tutulmalarını uygun görmüştür.

Ticaret Orta Okulları ve Liseleri Yönetmeliği:

Ticaret okulları ve liselerinde bugün uygulanmakta olan ve 1946 tarihinde basılmış bulunan yönetmeliği inceliyen özel komisyon :

1 — 8 inci maddenin (J) fıkrası ile buna mütanazır olarak (54) üncü maddenin (d) fıkrasının kaldırılmasına (bu maddeler öğretmenlerin derslere öğrencilerden evvel girmesi ve öğrencilerden sonra çıkması hakkındadır.)

2 — 73 üncü maddenin ikinci cümlesine; stajyerlerin öğretmenliklerini tasdik için yapılacak toplantılarda ilgili stajyerlerden başka diğer stajyerlerin de bulundurulmaması kaydının eklenmesine;

3 — Lise ve orta okulların ticaret orta ve lise bir ve ikinci sınıflarına naklen gelen öğrencileri kabul ettikleri takdirde ticaret liselerinin de 4 ve 5inci sınıflarına liseden naklen öğrenci alınması için 92 nci maddenin (b) fıkrasının ikinci paragrafının (Orta ticaret okulu ve ticaret liseleri) şeklinde değiştirilmesine, yönetmeliğin diğer bütün maddelerinin aynen kabulüne ve müdür başyardımcılığının ihdasına karar verilmiştir.

İmtihan Yönetmeliği:

İmtihan yönetmeliğinin 4 üncü maddesinin (C) fıkrasının son paragrafına (ancak, öğretmen yazılı ve sözlü yoklamalarda verdiği en az nottan aşağı, en çok nottan yukarı not veremez) kaydının eklenmesine;

İmtihan yönetmeliğinin 10 uncu maddesinin (yazılı yoklamalarda kopya yapanlar veya yapılmasına yardım edenler hemen imtihan salonundan çıkarılırlar. Bu gibiler bu yoklama için sıfır almış sayılırlar) şeklinde değiştirilmesine;

İmtihan yönetmeliğinin 11 inci maddesinin (b) fıkrasının (Orta ticaret okulu ve liseleri bitirme imtihanları komisyonları, okul ve millî eğitim müdürleri tarafından beraber seçilerek listesi, Bakanlığa onanmak üzere sunulur. Bu komisyonlar en az üç üyeden teşekkül eder. Bu üyelerden

birisinin dersin öğretmeni olması lâzımdır.) Şeklinde düzeltilmesine;

İmtihan yönetmenliğinin 19 uncu maddesinin (a) fıkrasının öğleden sonra öğretim olmadığına göre kaldırılmasına;

İmtihan yönetmeliğinin 19 uncu maddesinde geçen rapor durumunun, Bakanlığın teklifi veçhile kalmasına ve özel komisyon teklifinin reddine;

İmtihan yönetmeliğinin 23 üncü maddesindeki (inşaat) kelimesinin kaldırılmasına;

İmtihan yönetmeliğinin 37 nci maddesindeki (biri Türkçe ise dört, değilse beş dersten ortalama notu beşten aşağı olan öğrenci sınıfta kalır) ibaresinin, bu durumdaki öğrencilerin ekseriya Türkçe notlarının düzeltilmesi cihetine gidildiğinden, Türçe dersine verilen ehemmiyet dolayısiyle ve bu derse hakiki hüviyetini vermek amaciyle Türkçe dersi zikredilmeksizin (beş dersten ortalama notu beşten az olan öğrenci sınıfta kalır) şeklinde değiştirilmesine ve bununla ilgili diğer maddelerde de aynı düzeltmenin yapılmasına;

İmtihan yönetmeliğinin 43 üncü maddesinin en son fıkrasındaki kaydın (üçüncü sınıftan belgeli olan öğrencilere iki hak yerine dört hak verilmesi) suretinde değiştirilmesine;

İmtihan yönetmeliğinin 74 üncü maddesinde ikinci bendindeki bürokomersiyal dersinin iki ders yerine geçmeyip bir ders sayılması ve bununla ilgili maddelerin buna göre düzeltilmesine;

İmtihan yönetmeliğinin 74 üncü maddesinde, son sınıf öğrencileri için üç yerine iki kanaat notu kabul edilmesine;

İmtihan yönetmeliğinin 76 ncı maddesindeki, Millî Eğitim Bakanlığı dilediği ders yılında orta ticaret okulları ile ticaret liseleri bitirme imtihanlarında lüzumlu göreceği bir dersin sorularını ders yılı sonunda okullara gönderir.

Hariçden imtihanlara girenler hakkında gönderilecek sorular her üç sınıfın bilgilerini içine alacak şekilde olmalıdır, şeklinde değiştirilmesine;

F·17

İmtihan yönetmeliğinin 78 inci maddesinin, (yazılı imtihanların kâğıtları komisyon üyeleri tarafından birlikte okunur, notlar komisyon üyeleri tarafından ayrı ayrı verilerek ortalaması not cetveline geçirilir. Komisyonca verilen not hiçbir suretle değiştirilemez) şeklinde düzeltilmesine; karar verilmiş ve diğer maddeler hakkında Bakanlık teklifi aynen kabul edilmiştir.

Ticaret liselerinin genel durumları ve mahiyetleri üzerine komisyonumuzun noktai nazarını belirtmesi yolunda sayın Millî Eğitim Bakanının görüşmeler sırasında gösterdiği arzuya da uyularak yapılan tartışmalar sonunda aşağıda hulâsaları verilen tekliflere varılmıştı:

a — Yüksek Ekonomi ve Ticaret okullariyle Siyasal Bilgiler Okuluna ve Ekonomi Fakültesine girebilmeleri için ticaret lisesi mezunlarının bir umumi olgunluğa tabi tutulması;

b — Ticaret liseleri son sınıflarının iki kola ayrılması bir kolunun öğrencileri meslekî hayata, diğer kolunun yüksek öğretime hazırlaması ve bu son kolun ticarî olgunlukla tamamlanması;

c — Ticaret liselerinin kollara ayrılmıyarak fakat »Ticaret olgunluğu» ihdas olunarak mezunlarının ancak bu şekilde yüksek meslekî öğretime kabulleri,

d — Ticaret liseleri mezunlarının diplomalarındaki derecelere göre yüksek ekonomi ve ticaret okullarına kabulleri ve ancak pekiyi ve iyi derecede mezun olanların umumi liselerden gelenlere tercihan kabulleri ve orta derece ile mezun olanların alınmaması,

e — Bugünkü durumun aynen ipkası,

Ayrı üyeler tarafından ileri sürülen bu teklifler üzerinde yapılan etraflı müzakereler sonunda ticaret öğretim müesseselerinin gaye ve hizmet bakımından yurt eğitiminde tuttuğu önemli yer belirtilmiş, mezunlarının hayatta kazandıkları mevkilere misaller verilerek gözden geçirilmiş ve ticaret orta okul ve liselerinin birçok bakımlardan umumi liseler-

den farklı ve lüzumlu bilgiler verdiği ve genel seviyelerinin yüksek ekonomi ve ticaret okulu istatistiklerine göre eşit olduğu anlaşılmıştır.

Müzakerenin bu safhasında başkan son söz olarak görüşmeleri telhis etmiş ve kendisinin de şahsi görüşlerini belirterek aşağıdaki teklifi yapmıştır:

Komisyon; ticaret liselerinin hususi durumu ve kültür derslerine ilâveten meslekî ders gördüklerini ve bu bakımdan memleketin ekonomik ve ticaret âlemine gerekli kurmayları yetiştiren yüksek ekonomi ve ticaret okullarına, ticaret lisesi mezunlarının tercihan alınmasının tabii bulunduğu mucip sebebine dayanarak aşağıda iki maddede teksif olunan başkan teklifi çoğunlukla kabul edilmiştir:

1 — Yüksek ekonomi ve ticaret okullarına ticaret liselerinden pekiyi ve iyi derece ile mezun olanların alınması;

2 — Ticaret liselerinden mezun olanlardan diğer yüksek öğrenim müesseselerine devam etmek istiyenlerin ticaret lisesi bitirmelerinin umumi lise bitirmesiyle muadil tutularak bu gibilere umumi liselerde olgunluk imtihanı verme hakkının tanınması.

Keyfiyet Başkanlık Yüksek Makamına derin saygılarımızla arzolunur.

Dilekler

1 — Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okullarında öğretmen olarak yetişecek gençlere metodoloji ve pedagoji bilgilerinin verilmesi;

2 — Stajyer öğretmenler hakkında mevcut olan Bakanlık emirleri kâfi gelmediğinden bu husus için esaslı bir yönetmelik yapılması;

3 — Daktilografi öğretimi sadece orta ticaret okullariyle ticaret liselerinde yapılmaktadır. Okullarımızın müşterek ve şaşmaz bir öğretim aracına ihtiyacı aşikârdır. Her memlekette bir millî klavye olduğu gibi Türkiyemiz için de bütün

tahminlerin fevkinde iş saati kazandıracak olan bir millî klavyenin kabulü zaruri görülmüştür. İleride millî klavyemizin sağlanabilmesi için Dil ve Daktilografi uzmanlarından müteşekkil Bakanlıkça bir komisyonun kurulması,

Uygun görülmüş ve Bakanlık Yüksek Makamına arzı kararlaştırılmıştır.

Başkan	Başkan Vekili	Sözcü	Sözcü
Hıfzı Veldet	Nihat Sayar	S. Nihat Kiver	Saffet İrtenk

Abdullah Aker	Lâtif Gökgöl	Faruk Sünter
Rıza Akbora	Fahri Gülser	Saime Sürel
Saim Akbora	Muhittin İnözü	Tacettin Tantuğ
Sabri Akıner	Haydar Ilgaz	Raşit Taşdur
Remzi Altınok	Hamdi Karaçivi	Nezihe Tekül
Nuri Atabay	Enver Kökçü	Selçuk Tırak
Ziya Avcıoğlu	Naim Misçioğlu	Muammer Tolga
Mustafa Biroğlu	Celâl Oskay	Raşit Tunga
Kemalettin Birsen	Ali Rıza Özal	Münir Tüzcan
Feridun Bitik	Ahmet Ali Özeken	Ali Uyak
Ahmet Talât Coşkun	Mehmet Özmete	Şaban Ülgener
İhsan Çizakça	Cihat Özüak	İhsan Üngüt
Nevzat Dağemre	Kâni Sarıgüllü	Kaderdan Verim
Esat Demirel	Süleyman Sergici	Zahide Yonca
Muzaffer Dinçol	Jale Sihay	İzzettin Yücel
Âdil Erdener	Refii Şükrü Suvla	Cevat Yücesoy

Başkan — Komisyon raporu ticaret okullarımızın proğramlarında, yönetmeliklerinde yapılması lâzım gelen tadiller hakkında birtakım temennileri ihtiva etmektedir.

Şimdi işimizi kolaylaştırmak için şöyle bir yola gitmek kabildir.

Uygun bulursanız evvelâ rapordaki temennilere itiraz edenleri, sonra ek temenniler de bulunacak arkadaşları dinleriz, Ayrıca rapor da olmıyan hususlarda ileri sürülecek teklifleri de not ederiz. Bu suretle işimizi daha kolay bir şekilde yapmış oluruz. (*Muvafık sesleri*)

İzin verirseniz evvelâ raporun muhtevasını teşkil eden temenniler aleyhinde konuşmak istiyenleri dinliyelim?... (*Yok sesleri*)

O halde mavcut temennilere ek temennide bulunacak arkadaşları dinliyeceğiz.

Kâzım Nami Duru — Arkadaşlar, belki diyeceksiniz bu adam ne salâhiyetle ticaretten bahsediyor *(Gülüşmeler)*; halbuki şunu söyliyeyim ki, dört seneden beri ticaret odasında çalışıyorum, binaenaleyh ticaret meseleleriyle alâkam vardır. Bu bakımdan söyliyeceklerimin bulunması tabii görülür.

İlk okuldan çıkan çocuklar, orta okullara alındığı gibi ticaret orta okullarına da alınıyor.

Umumi orta okullardan çıkanlar da, ticaret orta okullarından çıkanlar gibi ticaret lisesine alınıyor. Demek ki; ticaret liselerinin membaını orta okullar teşkil ediyor. Yani hem ticaret orta okulu hem umumi orta okul, bilhassa büyük şehirlerde ticaret orta okuluna ihtiyaç yoktur; çünkü orada ticaret lisesi vardır. Ama küçük kasabalarda ticaret orta okuluna ihtiyaç görülüyor. Kendi hesabını görmek, veyahut hususi teşebbüslerde bulunmak bakımından gençler bu gibi okullardan çıkarak ticaret hayatına atılmak isterler. Benim bildiğim, Kula kasabasında olduğu gibi ticaret orta okuluna çok ihtiyaç vardır.

Birçok kasabalarda orta ticaret okulu bulunabilir. Fakat büyük şehirlerde buna lüzum görmüyorum. Esasen bu ticaret orta okullariyle ticaret liselerinde umumi kültür dersleri de verilmektedir. Yani yalnız ticaret mesleğini ilgilendiren dersler değil, umumi kültür dersleri de veriliyor. Bu müessesenin gençlerine niçin bir olgunluk imtihanı hakkı verilmesin ve bunlar bu şekilde meselâ üniversite iktisat, hukuk gibi bir fakültesine girmesin? Alelâde bir liseyi takibederken olgunluk imtihanında muvaffak olamıyan çocuklar bir sene sonra olgunluk imtihanına girerler ve kazandıkları takdirde fakültelerin herhangi bir şubesine devam etmek imkânını elde ederler.

Sonra öğretmen okullarının birinci ve ikinci senelerinde liseler programı aynen takip olunur. Binaenaleyh onlara da olgunluk hakkı verilmeli. Üniversiteye girmek hakkı niçin bu ticaret liselerine tanınmasın? Ticaret liselerinden yetişenler yalnız ticari değil, umumi bitirme imtihanı da geçirirler ve bunda muvaffak olanlar üniversitenin muhtelif şubelerine giremezler de sadece yüksek ticaret ve iktisat okuluna girebilirler. Bu çeşit talebelerin olgunluk imtihanına girmelerinin ..

Yunus Kâzım Köni — Efendim; bunlar raporda vardır.

Kâzım Nami Duru (*Devamla*) — Rica ederim sözümü kesmeyin. Şaşırıyorum. Zaten her vakit sözüm kesildi mi alabanda oluyorum, patavatsızlık ediyorum ve sonra da cezasını görüyorum. Müsaade ediniz de söyliyeyim. *(Gülüşmeler).*

Rapor okundu. Neler var biliyoruz. Bu vaziyeti teklif eden arkadaşlar bulunmuş, fakat neticede kabul edilmemiş; bence kabul edilmesi lâzımdır, çünkü yalnız ticaret yolunda yetişmiyorlar ki bu çocuklar, aynı zamanda umumi kültür de görüyorlar. Neden bu hak onlardan esirgensin? Sonra niçin yüksek ticaret mektebine girerken olgunluk imtihanı vermeden, imtihansız olararak alınırlar? Neye onlara böyle bir imtiyazı mahsus veriliyor? diğer liselerden çıkanlar yüksek ticaret okuluna olgunluk vererek giriyorsa, bunlar

da öyle girmelidir. O da hemen hemen üniversitenin bir şubesidir bence. Bu haktan mahrum edilmelerini doğru bulmuyorum. Arkadaşlar, olgunluk imtihanında muvaffak olanlar, - ticaretçiler tarafını tutacağım, - niçin hayata atılmasınlar?

Arkadaşlar, bir şey daha söylemek isterim. Burada mevzuubahis olmamıştır. Yahut kısmen mevzuubahis olmuştur. O da ticaret liselerimizde derslerin diğer liselerde olduğu gibi öğleden evvele alınması bu sayede öğleden sonra çocukların gidip ticarethanelerde çalışması meselesidir. Meşrutiyette Selânik'te bulunan bir Rum Ticaret okulunu gezdim, baktım ki burası aynı zamanda bir ticarethanedir. Rum çocukları sınıflardan çıktıktan sonra muayyen vakitlerde buraya gelirler, bankacılık, defter tutma, satış yapma usullerini öğrenirler. Niçin bizim ticaret okullarımızda da böyle amelî bir tarz bulunmasın ve çocuklar niçin meslekî tatbikat yapmasınlar? 1939 da Bulgaristana gittiğim vakit bana Bulgar Maarif Nezareti müsaade verdi, her okula gittim ve gezdim. Bu arada bizim Ziştovi dediğimiz Siviştof'da açılmış bir yüksek ticaret okulunu gezdim. Burası 70 sene evvel açılmış bir ticaret enstitüsüdür. Bu okul Bulgar tüccarlarına pek büyük hizmetler görmüştür.

Arkadaşlar, söylemek iktiza ediyor ki biz ticaret hayatında pek yeniyiz ve bu hayata bigâneyiz. Bizim memleketimizde ticarete uzun yıllar hor bakılmıştır. Biz memurluk, askerlik gibi daima devlet işlerine giden yollara düşmüşüz. Bizim tüccarlarımızın daha ziyade muvaffak olamamalarının sebebi bu işe lâyık olduğu ehemmiyeti vermemeleridir. Biz okullarımızda bu bilginin verilmesini istiyoruz. Ben birçok erbabı ticaretle görüştüm. Sizi temin ederim ki bu nokta pek önemlidir.

Büyük lâboratuvarlarda hesap işlerinde, tezgâhlarda hep gayri Türkler vardır. Bunu her yerde görüyoruz. Meselâ ismini söylemeyeyim çok büyük bir ticaret yapan bir müessese var, fakat kâtibi, muhasibi veznedarı Hristiyandır.

Onlar da vatandaşımızdır ama, niçin Türk değil? Bunu Ticaret odasında da mevzuubahsettim. Alâkalılar ilgilenmediler, çünkü hoşlarına gitmedi. Dediler ki bana, bizim okullarda yetişenler bize gelmiyor. Neden? çünkü bizden ilk gelişte 100 - 150 lira istiyorlar. Biz defaten kendilerine istedikleri bu parayı veremiyoruz. Ama bu gayri müslimler çekirdekten yetişmiştir, evvelâ 60 lira ile çalışmaya başlıyor, çalıştıkça yetişiyor. 200 - 300 lira alıyor, ve bize hizmet ediyor. Ama ticaret okulundan gelen birdenbire 150 lira istiyor Okuldan sonra hayatta bunların öğrenecekleri birçok şeyler vardır. Onun için bunlardan istifade edemiyoruz, alamıyoruz. dediler.

Bu ciheti bilhassa nazarı dikkate arz etmek isterim. Bu vatan çok yükselecektir. Her şeyde olduğu gibi ticaret yolunda da Türklerin hizmet etmesi lâzımdır.

Başınızı ağrıttımsa affınızı dilerim. (*Estağfurullah sesleri*)

Süleyman Kazmaz — Türkçe derslerine dokunacağım. Bu derslerden arzulanan verimin alınabilmesi için ders saatlerinin eskisi gibi bırakılmasını, yani bugünkü saatlerin artırılmasını teklif ediyorum.

Bir de toplumbilim derslerine temas etmek istiyorum. Toplumbilim dersi tamamen kaldırılmıştır.

Raporda bu derse ait bilgilerin ekonomi ve diğer derslerle verilebileceği kaydı vardır. Halbuki bir derse ait bilgileri başka bir ders içinde vermek ne dereceye kadar mümkündür? Toplumbilim okumamak, yüksek öğrenim yapacak bir ticaret lisesi mezunu için önemli bir eksiklik sayılmaz mı?

Tarih dersinden bahsederken şimdiki programda okunan dersin daha az bir saatte okutulabileceği kaydedilmektedir. Aynı bahislerin bir sene öncekinden daha az bir zamanda okutulması nasıl mümkün olur? Yoksa evvelce zaman mı israf ediliyordu?

Başka okullarda iki ders sayılan Türkçenin bir ders sayılması kabul ediliyor ve fazla dersten dönen öğrencileri geçirmek için bu dersin notunun bir vasıta olarak kullanıldığı, böylece Türkçeye verilen önemin istenen sonucu sağlamadığı da sebep gösteriliyor. Bu, doğrudur. Her ne kadar ana dili olan Türkçeye önem vermek için, iki ders sayılmakta ise de öğretmen kurullarında, fazla dersten kalan öğrencilere hiç değilse bir bütünleme imkânı verebilmek için iki ders sayılan Türkçe notunun düzeltilmesi yoluna gidilmekte, bu yüzden yönetmeliğin bu maddesi istenildiği şekilde verimli olmamaktadır.

Bu sebeple Komisyon raporunda Türkçenin bir ders sayılması hükmünün diğer okullara da tatbik edilmesini teklif ediyorum.

Saffet İrtenk — Ticaret okulları ve liseleri komisyonu raporu hakkında söz söyliyen Kâzım Nami Duru arkadaşımızın tenkidlerine cevap vereceğim. Hocamızın tenkid ve dilekleri üç noktada toplanıyor.

1 — Orta ticaret okullarına büyük şehirlerde lüzum yoktur.

2 — Olgunluk meselesi.

3 — Ticaret öğretiminin tatbikî bir şekilde yapılması.

Orta ticaret okulları liselerin birinci devresini teşkil eder ki, 12 ilimizde liselerle beraber; bağımsız olarak da, 11 ilimizde ve bir ilcemizde vardır. Söz sahibi büyük merkezlerdeki ticaret liselerine bağlı orta kısımların lüzumsuzluğuna, küçük merkezlerde ise buna kısmen lüzum olduğuna işaret ettiler. Biz ticaret öğretiminin orta, lise ve daha sonra da yüksek kısımlarını hem biribirinin tamamlayıcısı ve hem birer bütün olarak kabul ediyoruz. Ankara'yı elimize alalım. Burada beş orta okul vardır. Bir de ticaret lisesinin birinci devresini teşkil eden yine bir orta okulumuz vardır. Orta okul mezunu ne yapacaktır. Orta okul mezunu mutlaka bir üst derecedeki lise tahsilini tamamlıyacaktır. Bunu tamamlamadıkça bugün için orta öğretim bir

son değil bir başlangıç olduğunu kabul edersek, çocuk yarım kalmış demektir. Bu vaziyette kalmış olan bir çocuk tahsiline devam edemeyince birçok yerlerde hizmet aramaktadır. Ticaret lisesinin birinci devresinde okuyup da lise kısmına devam edemiyen bir çocuk elde ettiği pratik bilgiler neticesinde pekâlâ hayatını kazanmaktadır. Bunu misalleriyle söyliyeceğim. Ve misallerimi Ankara'dan vereceğim. Ulus meydanına doğru çıkınız, bir saatçı göreceksiniz, orta ticaret mezunudur. Hamamcıların bir satış mağazası vardır, oradaki genç Ankara ticaret mezunudur. Biraz daha ilerleyiniz; yukarda bir yorgancı göreceksiniz, orta ticaret mezunudur. İsterseniz biraz daha ilerleyiniz. Yenişehire varınız orada bir manifaturacı göreceksiniz, orta ticaret mezunudur. Akköprüye gidiniz bir keresteci göreceksiniz, orta ticaret mezunudur. Bu misaller artırılabilir. Her ilimizde bu türlü misalleri bol bol bulabiliriz. Bu itibarla orta ticaret okullarının büyük şehirlerde kapanması ve onun yerine diğer orta okulladan istifade edilmesi fikrine katılamayız. Şunu da ilâve edoyim ki Ankara Ticaret okulunda 218 öğrenci vardır. Bu da bu okula karşı olan ilginin arttığını gösterir. İzmir de aynı vaziyettedir.

Bu da bu okula karşı olan rağbeti göstermektedir. Orta okulların lise tahsiliyle tamamlanmadan gençler için verimli sahalar temin etmiyecek olduğuna ve bu nokta tebarüz ettirildiğine göre biz, sayın Kâzım Nami Duru ile tamamen ayrı fikirdeyiz.

Orta okullardan mezun olan öğrencilerden lise tahsiline devama imkân bulamıyanlar, sanat okullarına ve ticaret okullarına nasıl giriyorlarsa biz bu işle beraber aynı tempoda da ilk okuldan itibaren bunların ayarlanmasını ve yüksek okullara gideceklerin lise tahsili yapmalarını, bu suretle daha faydalı olacağını tabii buluyoruz.

İkinci dileklerine geçiyorum: Olgunluk meselesi; bugüne kadar ticaret liselerinde olgunluk diye bir şey yoktu. Ticaret liseleri mezunları yalnız İzmir ve İstanbul'da bulunan Yüksek Ekonomi ve Ticaret okuluna girerlerdi. Diğer Yüksek öğrenim kapıları bugüne kadar bu gençlere kapalıydı. Bu

konu üzerinde komisyonumuzda uzun boylu hattâ günlerce tartışmalar oldu. Bu tartışmalar neticesinde, liselerde okunan umumi kültür dersleriyle beraber meslekî dersleri de gören bu gençler niçin yalnız bir okula alınmakta diğer yüksek okul ve üniversitelerin kapıları bunlara kapalı bulunmaktadır sorusu ortaya çıktı. Bu sorunun cevabını veremedik. Onun için bu gençlere bu kapıları da açmak istedik. Fakültelere öğrenci olabilmek için olgunluk şarttır. Halbuki ticaret liselerinde olgunluk yoktur. Bunlar da olgunluklarını verdikten sonra meslekleri ile ilgili fakültelere girebilmelidir.

Yine Kâzım Nami Duru'nun dediği gibi bunu yalnız maturité komersiyale inhisar ettirecek olursak, yine bunlar umumi fakültelere giremiyecektir. Halbuki gayemiz tamamen aynıdır. Ve zannediyorum ki üstadımızla bu hususta mutabıkız.

Çocuklarımız Ticaret lisesinde bitirme imtihanı verdikten sonra diğer liseler gibi isterse olgunluğunu vererek Siyasal Bilgiler Okuluna vesair yüksek okullara girebilecektir. Hukuk Fakültesi Dekanı bu fikirdedir. Siyasal Bilgiler Okulu Müdürü bu fikirdedir. Binaenaleyh vardığımız karar zannediyorum ki, gerek Şûranın umumi heyetinin takdirine mazhar olacak ve gerekse okullarda bu kararı bekliyen binlerce genci tatmin edecektir.

Tatbiki öğretim meselesine gelince, dün de aile ile iş birliği raporunda bu fikir üzerinde açıklamada bulunurken arz ettiğim gibi okullarımızda ticaret öğretimi tamamiyle tatbiki bir şekilde yapılmaktadır. Sayın hocamızın istedikleri bütün ticaret okullarımızda aynen mevcuttur. Bir ticarî muamelenin başından sonuna kadar ne gibi bir safha arz ettiği, ne gibi bir tekâmül vaziyeti meydana getirdiğinden tutunuz da faturasından, irsalât kaimesinden, konşimentosundan, poliçasından ve bankadaki akislerinden, en nihayet defterlerdeki zimmet ve matlûbundan, ödenmesinden, satılmasından hepsinden nazarı itibare alınarak bir müessesede olduğu gibi sonuna kadar aksettirilmekte ve bu dosyalara mükemmel bir surette işlenmekte ve geçmektedir. Onun içindir ki muh-

terem hocamızdan ricamız; bizi gelip de lûtfen iş başında görmesidir.

Yine aynı şekilde okullarımızda müesseseler kurulur, bittabi biz meselâ bir banka veya herhangi bir ticarethanenin hakiki hesaplarını defterlerimize aksettiremeyiz. Buna ne kanun bakımından ve ne de ticaret âlemince imkân yoktur. Öyleyse kendimiz buna benzer bir müessese meselâ Mehmet Ali ve ortakları Şirketi diye bir ortaklık kurarız. Bunun ilk başlangıç muamelesinden monografisi yapılır ve plânçosuna kadar götürülür. Bu sahada hukuk dersleriyle de ilgilenilerek bu cihette ayrıca konuşulur. Hukuk ve ekonomi dersimiz de vardır. Bu mevzular birbiriyle ilgilidir. Meselâ şirketler bahsi bürokomersiyalde, hukukta ve ekonomi derslerinde okunur ve bunlar birbirine olan ilgi derecelerine göre, müfredat programında ona göre ayarlanmıştır. Halen yalnız İstanbul'da iki ticaret lisesi mevcuttur. Bunların kendi aralarında anlaşmaları vardır. Birçok müesseselere mektup yazarlar, cevaplar alırlar. Biz o okulunn hesaplarını tetkik ederiz; mutabakat varsa ona göre, memnuniyetimizi beyan ederiz.

Süleyman Kazmaz arkadaşımızın üç nokta üzerinde itirazları vardır. Biri Türkçe, diğeri tarih ve bir de ekonomi dersi Umumî kültür dersleriyle birlikte 24 meslek dersi okutuluyor ve bu 24 dersten imtihan veriliyor.

Bundan evvelki oturumda Necmettin Halil Onan arkadaşımızın işaret ettiği nokta üzerinde ben de duracağım. Çocuklarımızı 24 dersin konusu üzerinde genç yaşta hangi sıkletle ve ne kadar ezebileceğimizi yüksek takdirinize arz ediyorum. Elimizdeki tarih müfredatı bundan evvel iki saat olduğu ve bu kifayet ettiği halde şimdi niçin 4 saat olsun? Tarih dersinin müfredatı ayrı olmakla beraber tarih kitabı liselerde okunan kitaptır. Müfredatımız daha ziyade ana hatları alarak teferruata girmeden yapılmış bir programdır. Elimizdeki tarih kitapları liselerin yani 12 muhtelif ders okutan bir lisenin saati ile ayarlanmıştır. Kitap ve müfredat arasındaki ayarlama sınıfta yapılamıyor müfredat ihmal ve kitap takip ediliyor. Çocukları bu tezattan kurtarmak için müfredat ve

kitabı buna göre tadil ettirerek bir saatlik bir dersin kâfi geleceğine kani bulunuyoruz. Kaldı ki; ticaret liselerimizden mezun gençlerimiz birtakım umumi kültür bilgilerinin noksan olması endişesi de bu arada varit olamaz. Nitekim ticaret liseleri mezunları diğer umumi liseler mezunları ile mukayese edildiği zaman ikisi de vasıf bakımından aynı ayardadır. Buna mukabil ticaret liselerinde kültür derslerinden meslek dersi olmak üzere ekonomi, finans, istatistik gibi birtakım dersler de vardır. Bittabi bu dersler diğer umumi liselerimizde mevcut değildir. Onun için bu taraftan ticaret lisesinde okuyan bir genç diğer liseden tamamen kültür bakımından noksan değildir. Yalnız müfredat programları bir parça daraltılmıştır. Yine fakültelere gidecek öğrenciler, biraz önce arz ettiğim gibi bir olgunluk geçirecekler ve bu çocuklar tarihten ve endişe ettikleri diğer toplumbilimlerden bir imtihana tâbi tutulmuş olacaklardır. Toplumbilimler hakkında aynı şekilde bu çocuklar hiçbir bilgi almıyor değillerdir. Meselâ ekonominin birçok bahisleri bilhassa sosyal ekonomi toplumbilimle ilgili bir branştır.

Türkçe hakkında zannederim arkadaşlarımız fikirlerime iştirak ediyorlar; onnun için bu hususta bir söyliyeceğim yoktur.

Başkan — Bay Kâzım Nami Duru arkadaşımızın bu izahatı sizi tatmin etti mi?

Kâzım Nami Duru — Tatmin edildim efendim. O benim hem talebem hem de oğlumdur. Değilmi ki; olgunluk imtihanını kabul ediyorlar, bayıldım ona.

Burhan Köni — Efendim, bidayette bendeniz de ticaret orta okulları ve liseleri komisyonuna ayrılmıştım. Fakat aile ve okul iş birliği komisyonunun mesaisini daha çok enteresan gördüğüm ve o hususta bazı görüşlerim olduğu için oraya ayrıldım. Ticare Komisyonu raporunu okuduğum zaman çok güzel kararlar alındığını gördüm.

Huzurunuza çıkışımın sebebi, bu kararlardan birini, bir tanesini teyit ve bu karardan dolayı duyduğum memnunluğu izhar etmek içindir. Karar şudur: Ticaret lisesi mezunlarının

yüksek öğrenim müesseselerine girmelerini sağlamak bakımından ticaret liselerini bitirenlerin umumi liseler mezunları gibi olgunluğa tutulmasıdır. Bilhassa yüksek ekonomi ve ticaret okulları ve ekonomi fakültesi gibi siyasal bilgiler okuluna da olgunlukla kabulleri şayanı şükrandır. Çünkü Siyasal Bilgiler Okulunda Devlet idaresine idareci yetiştirilir. İçişleri Bakanlığına idareci verilir. Siyasi şubesi vardır. Aynı zamanda Dışişleri Bakanlığına mezun verir. Maliye Bakanlığına vesair mali ve ticari müesseselere eleman yetiştirir. Ticaret liselerinde görüyoruz ki; ayrıca muhasebe, hukuk, finans, istatistik, ticaret hukuku, istenografi, daktilografi dersleri de vardır. Bunlar Siyasal Bilgiler okuluna bu bilgilerle mücehhez olarak gelecekler, muayyen süzgeçlerden geçtikten sonra, şuna inanıyoruz ki Siyasal Bilgiler Okulunu bitirdikleri zaman Maliyede ve Dahiliyede çok daha iyi hizmet edebileceklerdir. Binaenaleyh bu ticaret lisesi mezunlarına yüksek okullara ve bu arada Siyasal Bilgiler Okuluna girmelerine fırsat verildiğinden dolayı derin memnuniyetimi arz etmekten kendimi alamadım. (*Alkışlar*)

Sami Akyol — Efendim, ticaret orta okulları ve liselerinin komisyon raporunda bir iki noktaya zihnim takıldı. Huzurunuzda zihnimin takıldığı bu yerler hakkında fikirlerimi arz edeceğim. Bunlardan birincisi, komisyon imtihan yönetmeliğini incelemiştir. Ticaret orta okulları ile ticaret liselerinde bu imtihan yönetmeliğinin ne gibi maddelerinin değiştirilmesine lüzum ve ihtiyaç olduğu yüksek tecrübe ve fikirleri ile, düşünceleri ile tesbit edilmiştir. Halen Millî Eğitim teşkilâtında orta dereceli kurumlarda bir tek imtihan yönetmeliği yürürlüktedir. Bu yönetmelik kız enstitülerinde sanat enstitülerinde ve diğer kurumlarda aynı şekilde yürürlükte devam ediyor. Yalnız, münhasıran ticaret orta okulları ile ticaret liselerimiz yönünden yönetmeliğin tadili istenildiğine göre bu isteğin diğer okullarımızı da ilgilendiren maddelerde bazı tadiller ihtiva ettiği göz önüne alınarak bendeniz bu tadil teklifinin imtihan yönetmeliğini baştan aşağı yeniden bütün orta dereceli ve meslek okulları için toptan mı yoksa her okul için, ayrı ayrı mı olmak üzere

yeniden gözden geçirilmesi mi icabettiğini Yüksek Bakanlığın takdirine bırakmak ve imtihan yönetmeliği hakkında ileri sürülen tadillerin, diğer okulların imtihan yönetmeliğide daha geniş bir surette tetkik edilerek bir neticeye varılmasını teklif ediyorum.

İkincisi; göze çarpan nokta şudur: Komisyon raporunun 16 nci sayfasındaki dilekler arasında şu dilek dikkati çekti. Ticaret liselerinin lüzumlu meslek öğretmenlerini yetiştirmek üzere yüksek ekonomi ve ticaret okullarında öğretmen olarak yetişecek gençlere ayrıca metodoloji ve pedagoji bilgilerinin de verilmesi temennisidir. Bence yüksek öğretmen okulumuz bu görevi yapabilir. Ticaret orta okul ve liselerimize öğretmen yetişmesi için yüksek öğretmen okulunda bir şube, ki daha evvel vardı şimdi kapandı, açılması meseleyi halleder. O halde bendenizce artık buradaki dileğin fazlalığı meydana çıkıyor. Çünkü öğretmen yetiştirecek yer yüksek öğretmen okulu olduğuna göre, yerinde olan bu dilek kabul edilmelidir. Bir de benim şahsi dileğim vardır; o da devlet ve irfan merkezi olan Ankara'mızda bir yüksek ticaret okulu açılması için gerekli incelemelerin yapılmasıdır.

Necmettin Halil Onan — Efendim, ben komisyon raporiyle Türkçe dersleri hakkında yönetmelikte yapılması teklif edilen değişiklik dolayısiyle birkaç söz söylemek istiyorum. Düşünülemez ki komisyon bu teklifi ile ticaret okulları tedrisatında ana dillerinin eksikliği bakımından bir şey arzu etsin. Raporda böyle bir şey yoktur. Yalnız tatbikat bakımından görülen güçlükler sayılarak bu türlü bir değişiklik teklif ediliyor. Sami Akyol'un temas ettiği veçhile imtihan yönetmeliği bir küldür. Saniyen bu vesile ile gerek birinci, gerekse ikinci Şûrada uzun boylu tetkikler yapılmış ve bütün okullarımızda ana dil derslerinin gereği gibi önemle okutulabilmesi için imtihan yönetmeliğine böyle bir kaydın ilâvesi ve sınıf geçme faslında ana dili dersinin iki ders kıymetinde olması kaydı konulmuştur. Bunun için, tatbikatta bazı aksaklıklar oluyor diye imtihan yönetmeliğinden bu kaydın kaldırılması teklifinin aleyhinde bulunacağım.

Bu hususta bir değişiklik yapılmamasını rica edeceğim. İmtihan yönetmeliğinin şurasını burasını değiştirme yolunda yapılacak teklifler insicamı bozar. Şûraca imtihan yönetmeliği heyeti umumiyesinin gözden geçirilmesi hakkında bir karar verilmesi ve ondan sonra bütün okullarımızın durumu göz önünde bulundurularak yeni bir revizyona tâbi tutulması lâzımdır. Gelişigüzel yapılacak tadillerle yönetmeliğin yamalı bohçaya çevrilmemesini bilhassa temenni edeceğim.

Abdullah Aker — Sayın arkadaşlar; Sami Akyol arkadaşımın, imtihan yönetmeliği münasebetiyle vaki beyanatını dinledim. İmtihan yönetmeliği bizde, ticaret öğretim de daima orta öğretim imtihan yönetmeliği ile paralel olarak tanzim edilmiştir. Biz bu esastan hiç uzaklaşmadık. Diğer meslek okullarımızda belki hususî durumları itibariyle bazı değişiklikler yapılabilir. Fakat ticaret öğretimde yapılmamıştır.

İmtihan yönemeliğinde Türkçe dersi bahis mevzuu oldu. Tatbikat bize çok fena sonuçlar götsermiş bulunuyor. Türkçe dersi iki ders sayılıyor diye, öğretmenler kurulunda, Türkçe dersleri öğretmenleri daima tazyik ediliyor. Daima yok edilen, notu tashih edilen Türkçe dersidir. Biz bu derse çok ehemmiyet veriyoruz. Ana diline hâkim olmıyan bir kimsenin, hayatının hiçbir safhasında, muvaffak olmasına imkân yoktur. Bu itibarla Türkçe dersinin diğer derslerle bir dozlu olmasını faydalı buluyor, temenni ediyorum.

Yüksek öğretmen okulunda mazide burslu talebemiz vardı. Biraz evvel, burada, konuşan Saffet İrtenk arkadaşımız da böyle yetişmiştir.

Belki yüksek öğretmen okuluna vermekle mahzurları önlüyoruz. Tahsillerini yine Yüksek Ticaret Okullarında yapacaklardır. Metodoloji ve Pedagoji derslerini yüksek öğretmen okulunda görecekler, sertifikalarını alacaklardır. Pedegoji dersi görme kaydının ilâvesi öğretmen arkadaşlarımızın daha kuvvetli olmasını sağlıyacaktır. Pedagoji tahsili görmiyen bir arkadaşın tedris sahasında muvaffak olması zordur.

Şahsi dilekler arasında Ankara'da da yüksek ekonomi ve ticaret okulunun açılması hususu geçti. Bendeniz Tica-

ret Öğretim Müdürü bulunmam sıfatiyle yakinen bilirim; İzmir'de kurduğumuz Yüksek İktisat ve Ticaret Oklunu pek büyük zorluklarla meydana getirebildik. Biliyorum, belki Ankara'da, İzmir'de gördüğümüz zorluğu görmiyeceğiz fakat bu ayrı bir dâvadır; ehemmiyetle nazarı itibare alınacaktır. Biz bu hususlarda daima plâna sadık kalmak istiyoruz. İnkişaf plânında Ankara Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulunun - ikinci plânda açılacaktır - kaydiyle durumu açıklanmıştır. Bu ikinci plânın tahakkuku hususunda bizde, temenniyi kalben alkışlarız.

Başkan — Sami Akyol arkadaşımız imtihan yönetmelikleri arasında teadül temin edilmesini lüzumlu gördüklerine işaret ettiler. Aker arkadaşımız buna cevap verdiler.

Bay Sami Akyol fikrinizde israr ediyormusunuz.

Sami Akyol — Aynı temenninin kabulünü rica ediyorum.

Başkan — Arkadaşımızın temennisini tasvibinize arz edeceğim.

Kabil olduğu kadar her tahsil mevkiinin kendi hususiyetleri nazara alınmak şartiyle muayyen esaslara bağlanması iktiza eder. Bunu Yükşek Şûranın tasvibine arz etmek istiyorum. Bu esası tasvip buyurursanız böylece zabıtlarımıza intikal edecektir.

Kabul edenler ..... kabul edilmiştir.

Aker arkadaşımız size iki rapor arasında gördüğünüz tearuz hakkında cevap verdiler. Tatmin edildiniz mi, bir temenniniz var mı?

Sami Akyol — Bir temennim yok.

Başkan — O halde bunun şahsi bir temenni olarak hatıramızda saklıyacağız.

Onan arkadaşımız Türkçe bakımından imtihan yönetmeliği ile herhangi bir değişiklik yapılmaması teklifinde bulundular. Aker size cevap verdi. Temenninizde sabit misiniz?

Necmettin Halil Onan — Teklifimde sabitim, tatmin edilmedim.

F.18

Başkan — İmtihan yönetmeliği Türkçe dersine bir ruçhan ayırmıştır. Gördükleri mahzurlardan dolayı komisyon bunun kaldırılmasını istiyor. Necmettin Halil Onan arkadaşımız yönetmenliğin değiştirilmemesini ve Türkçe dersinin haiz olduğu rüçhanlı vaziyetinde muhafaza edilmesini teklif etmektedir. Evvelâ bu teklifi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler.... *(anlaşılmadı sesleri)*

Necmettin Halil Onan arkadaşımız yöneltmeliğin değişmemesini ve Türkçe dersinin haiz olduğu rüçhanı muhafaza etmesini istiyorlar ve böyle bir teklifte bulunuyorlar.

Saffet İrtenk — Efendim, ticaret okulları yönetmeliğinde de Türkçe dersi iki ders yerine geçer. Yani iki dersten zayıf not alan öğrenci Türkçeden de zayıf not alırsa sınıfta kalır. Sene sonunda öğretmenler kurulu bu türlü çocukların vaziyetini ayrı ayrı münakaşa etmek üzere toplanır. Eğer çocuğun zayıf olan notu 5 ten fazla değilse o çocuğun bütünlemeye girmesi kararlaşır, öğretmenler arasında mutabakat olur. Ekseriya da onun bir dersten iyi not alarak geçeceği hususu tekarrür eder. Şimdi Türkçe dersi iki ders yerine geçtiği için iki dersin notu düzeltilmelidir ki çocuk bütünlemeye kalsın. İki ders notunun düzeltilmesi müşkilâtı ve hâsıl olan fikir ayrılığı dolayısıyle ekseriya ve maalesef, bütün arkadaşların malûmudur; Türkçe dersinin notunda tashih yapmak cihetine gidilir. Bu demek değildir ki okullarımızda Türkçe dersi iyi okutulmuyor. Türkçe dersi değerli arkadaşlarımız tarafından istediğimiz şekilde okutulmaktadır.

Talimatnamenin bu maddesi maalesef tatbik şekliyle, Türkçe dersine vermek istediğimiz ihtimamı ortadan kaldırıyor. Biz istiyoruz ki Türkçe dersine her dersten fazla ehemmiyet verelim. Ana dilimizi bir çocuğun bilmesi her şey bilmesinden daha üstündür. Türkçeyi, iyi yazıp iyi okuyamıyan bir genç ne bilirse bilsin bizim için hiç bir şey bilmiyor demektir. Türkçe dersine el uzatmak için hiçbir sebep yoktur.

Bizim meslek mekteplerimizde üzerinde ısrarla durduğumuz ve çok çalıştığımız bürokemersiyal dersi vardır. Bir

de Türkçe dersi vardır. Türkçe dersi gibi bürokomersiyale de itiraz ettik. Çünkü bu da iki ders addediliyordu. Bilmem arkadaşlarımı tatmin edebildim mi?

Başkan — Yüksek heyet iki şekilden birisini tercih buyuracak. Birisi; Türkçe dersinin imtihan yönetmeliğindeki şimdiki şeklini olduğu gibi muhafaza etmesi; diğeri de Komisyon raporunda belirtildiği ve arkadaşlarımızın izah ettikleri gibi Türkçe dersinin diğer dersler vaziyetine irca edilmesi.

Müsaade buyurulursa Türkçe derslerinin diğer derslere nazaran imtiyazlı bir vaziyette kalmasını ve imtihan yönetmeliğinin değiştirilmemesini istiyen teklifi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler. .... etmiyenler.... kabul edilmemiştir.

Şimdi Komisyonun teklifini reyinize arz ediyorum.

Bunu tasvibedenler lûtfen ellerini kaldırsınlar.... etmiyenler.... Komisyon teklifi kabul edilmiştir.

Başka söz istiyen var mı?

Feridun Bitik — Efendim, komisyonumuz son günü çok önemli bir mevzu üzerinde münakaşalı bulunuyordu. Ve bu münakaşanın esası da ticaret okullarında bir olgunluk imtihanı kabul ederek bu okul mezunlarına diğer fakültelere girebilmek hakkı verilsin mi verilmesin mi noktası idi. Komisyon heyecanlı safhada bir şeyi gözünden kaçırdı. Zannediyorum ki komisyon üyeleri şimdi yapacağım teklife mutabakat edeceklerdir. Yüksek ticaret ve ekonomi okuluna ticaret lisesi mezunlarının girebilmesi için derece usulünü kabul ettik ve iyi derecede mezun olan talebelerin yüksek ticaret okuluna kabul edilmelerini komisyon karar olarak ittihaz etti ve bu suretle orta derece ile ticaret lisesinden mezun olmuş gençler yüksek tahsil imkânını bilâ kaydışart kaybetmiş oldular, şu mülahaza orada da karşımıza çıktı, diğer orta öğretimde, yani liselerimizden orta derece ile mezun olanlar da yüksek tahsile devam edemezler denildi. Fakat, liselerin elinde bir olgunluk imtihanı vermek imkânı vardır. Yüksek tahsile devam edecek

lise mezunu, muhakkak bu olgunluk imtihanını geçirmek mecburiyetindedir. Bizde de bir olgunluk imtihanı geçirilecektir.

İmtihanı geçirecek olanlar geçirmiyeceklere nispetle pek azdır. Çünkü bizim kabul ettiğimiz olgunluk, başka fakültelere devam edecek olanlara yani kendi meslekî branşını bırakıp da diğer fakültelere gidecek olanlar için kabul edilmiştir. Büyük bir ekseriyet olgunluğu vermiyeceklerinden bunlar mesleklerine devam edecekler ve bilgilerini bu sahada devam ettirerek memlekete daha hayırlı işler görmek isteğile yüksek ekonomi ve ticaret okuluna gireceklerdir. Oraya giremezlerse bu çocukların yüksek tahsile devamlarına imkân yoktur. Biz dereceyi kıstas olarak ele alamayız.

Liselerden orta derece ile mezun olan bir talebe yüksek okula devam ettiği zaman kendi fikrî inkişafı dolayısıyle ve yahut hayat şartlarının değişmesiyle daha üstün bir başarı gösterebilir. Bunun için yüksek Şûranızdan ticaret okullarına devam edenlerin derecelerine bakılmadan, bütün mezunların, yüksek ekonomi ve ticaret okullarına devam edebilmeleri imkânının sağlanmasını rica ediyorum.

Nihat Sayar — Ticaret liselerimizin iki gayesi vardır. Bunlardan birincisi; serbest ticaret hayatına, iş âlemine, iktısadî ve malî müesselere insan yetiştirmek; ikinci gayesi de sair umumi orta tahsil müesseselerimiz, yani umumi kültür veren liselerimiz gibi, yüksek tahsil müesseselerine eleman yetiştirici bir fonksiyon yapmaktır. Hâdiseler gösteriyor ki, yeni teşkil edilmiş olan ticaret liselerimiz, uzun bir maziye malik olmamakla beraber, büyük bir başariyle çalışmaktadırlar. Bir taraftan iş âlemine insan yetiştirmek hususunda muvaffak oldukları gibi, diğer taraftan da, yüksek tahsil kurumlarına eleman yetiştirmek hususunda hakikaten büyük başarı göstermektedirler. Bu müşahedeyi temsil ettiğim müessese dolayısiyle hemen en iyi yapacak bir durumda bulunduğum için söz aldım. Çünkü ticaret liselerini bitirenler halen yalnız bir yüksek tahsil müessesesine girebilirler. O da yüksek ekonomi ve ticaret okuludur. Mües-

sesemizde imtihan neticeleri hakkında tesbit ettiğimiz istatistiklere, ticaret liselerimizde tahsil ve terbiye gören gençler, sair umumi liselerden mezun olarak okulumuza gelen gençler derecesinde başariyle yüksek tahsillerini tamamlıyabilmektedirler. Bu hâdise gösteriyor ki, ticaret liselerinde tahsil görmekte olan ve bu liseleri bitirmeye muvaffak olan gençler meslekleriyle ilgili bütü.. yüksek tahsil müesseselerinde de aynı başarıyı gösterebileceklerdir. Biraz evvel söz alan Siyasal Bilgiler Okulu Mdürü arkadaşımızın söylediği gibi, komisyonun bu yolda vermiş olduğu kararı memnunlukla ve sevinçle karşıladık. Yalnız burada mühim bir noktanın düşünülmesi iktiza ediyor. Meslek okulu mahiyetinde olan ticaret liselerimizin, yukarda işaret ettiğimiz birinci gayeleri mi, yoksa ikinci gayeleri mi, kuruluşlarında âmil olmuştur? Bu liseler malî ve ticari müesseselere insan yetiştirmek için mi, yoksa daha yüksek tahsil müesseselerine eleman hazırlayıcı bir fonksiyon yapmak için mi meydana getirilmişlerdir? Şahsi kanaatime göre; ticaret liselerimizin birinci derecedeki vazifesi, ticaret hayatına insan yetiştirmektir. Fakat bu demek değildir ki ticaret liselerimizden çıkanların hiç biri yüksek tahsil müesseselerine devam edemesin.. Fikrimce ticaret liselerimizden çıkanların büyük bir kısmı iş hayatına atılmalıdırlar. Bunların cüzi bir kısmı da yüksek tahsil için gösterecekleri evsaf ve kabiliyete göre bir olgunluğa tabi tutulmak suretiyle, yalnız yüksek ekonomi ve ticaret okuluna değil, sair ilgili yüksek tahsil müesseselerine de girmelidirler. Bu bakımdan komisyonun vermiş olduğu bu kararı, öyle sanıyorum ki sayın Şûra üyeleri memnunlukla karşılıyacaklardır. Ancak, bu kararı takibeden ikinci bir kararla komisyonun bir tenakusa düştüğünü görüyoruz. Bir yüksek tahsil kurumu olan yüksek ekonomi ticaret okuluna ticaret liseleri mezunlarının olgunluğa tâbi tutulmadan girmeleri tecviz olunmaktadır. Pek iyi ve iyi derece ile mezun olanların olgunluk vermeden yüksek ekonomi ve ticaret okuluna girebilmeleri hakkındaki ikinci karar, birinciye tamamen aykırıdır. Biraz önce söz alan bir arkadaş bu noktaya temas ederek ticaret liselerinden orta derece ile

mezun olanların da olgunluksuz olarak yüksek ticaret okuluna girebilmeleri yolunda bir teklifte bulundu. Şayet ticaret liselerinden her derecede mezun olan yüzlerce genç hiçbir seçime tâbi tutulmadan, kül halinde, yüksek tahsil müesseselerine gelirlerse, bu liselerin birinci derecede ehemmiyeti haiz bulunan ilk gayesi tamamen ortadan kalkmış olur. Bu arkadaşın noktayı nazarına şiddetle itiraz ederim. Ticaret liselerinden çıkanların bütün yüksek tahsil kurumlarına olgunluğa tâbi tutularak alınmasına şahsan taraftarım. Bu noktaya komisyonda da aynı şekilde itiraz ettim. Fakat teklifim ekalliyette kaldı. Bunun içindir ki sayın Şûranın genel kuruluna aynı teklifi sunmakla temsil ettiğim müessesenin nam ve hesabına vazifemi tamamlamış oluyorum.

Teklifim; yüksek ekonomi ve ticaret okullarını da, diğer yüksek tahsil müesseseleri gibi, aynı haklara sahip kılarak ticaret liselerini bitirenlerin, olgunluk imtihanına tâbi tutulmak suretiyle, istisnasız olarak bütün yüksek tahsil müesseselerine aynı şartlar altında alınmalarını temin etmektir.

Bu sayede, Ticaret liselerinin asli gayelerinin tahakkukuna hizmet edilmiş ve umumi liselerden farkları tebarüz ettirilmiş olacaktır. Çünkü, bu suretle ticaret liselerinden mezun olanların büyük bir kısmı hayata atılacaklar, küçük bir kısmı da olgunluklarını vererek yüksek tahsile devam edeceklerdir. ticaret liselerinin kuruluş maksadına en uygun hareketin bu şekilde tecelli edeceğinden şüphe etmemelidir.

Abdullah Aker — Orta ticaret okullarımızdan ticaret liselerine ve ticaret liselerini bitirenlerin de yüksek ekonomi ve ticaret okullarına öğrenci alınması meselesine gelince:

Bu mesele komisyonumuzda türlü tartışmalara vesile olmuştur. Bu okulların birbirini tamamlayıcı vazifeleri vardır. Birer cüzütam halinde ele alındığını biraz evvel bu kürsüden söyliyen Saffet İrtenk arkadaşım cevap verdi. İlâveten şunu da söyliyebiliriz ki, ticaret liselerimizin mezunları, bu yıl 386 kişidir. Bu sebeple bir endişemiz yoktur. Kaldı ki İzmirde de bir yüksek okul açmış bulunuyoruz.

Her hangi bir vatandaşa tahsil yolunu kapatmak, engele tâbi tutmak, halk birliğinin kârı değildir. Biz vatandaşlara bütün imkânları sağlıyacak kapıları açacağız; bu yolda da ilk adımı atmış bulunuyoruz. Eğer yüksek ekonomi ve ticaret okuluna gidecek ticaret lisesini bitiren gençlere bir olgunluk mevzuu bahis olursa, çok tahmin ederim ki buraya girecek gençler başka bir yol tutacaklardır. Onun için bu mesele, komisyonda uzun kounuşmalardan sonra, bu şekliyle buraya gelmiş bulunuyor. Yüksek ekonomi ve ticaret okuluna ticaret liselerini bitiren gençlerin imtihansız alınması hususunda, komisyonda, alâkalı arkadaşlara bazı sorular sordum. Aldığımız cevap şudur.

«Diğer liseleri bitirmiş ve olgunluk imtihanı vermiş öğrencilerle olgunluk vermemiş sadece ticaret liselerini bitirenlerin yüksek ekonomi ve ticaret okulundaki muvaffakıyet dereceleri müsavidir» dediler. Bunun aksini ispat edemediklerine göre ne için yüksek tahsil yapmak istiyen ticaret liseleri mezunlarının önünü şu veya bu formalitelerle kapayalım. Bu memleketin her çeşit okul mezununa ihtiyacı vardır. Orta kısımdan mezun olan bir ticaret okulu öğrencisi bir bankada çalışabilir. istenirse ticaret lisesi mezunu olur; ondan sonra çalışır. Arkadaşlar, ticaret liseleri mezunlarının yüksek tahsile gitmeleri lüzumunu bir delille arz edeyim. Birçok müesseseler yüksek tahsil elemanına olan ihtiyaçlarını karşılamak üzere yüksek iktisat ve ticaret okulunda burslu öğrenci okutmaktadırlar ve bunları çok kere ticaret liselerimizden seçiyorlar.

Sümerbank, Etibank, Şeker Şirketi gibi birçok müesseselerin bursları vardır. Bu da yüksek ticaret tahsili görmüş elemana olan ihtiyacı belirtmektedir.

Arkadaşlar, ticaret liseleri mezunları bugün olduğu gibi gelecekte de bu memlekete kâfi gelmiyecektir. Bunun için ve esaslı bir tedbir olmak üzere bu kapının açık tutulması lâzımdır. Bugün bankaların türlü derecedeki mevkilerini işgal edenler, millî bankacılığımız kurulurken her derecedeki ticaret okullarımızdan alınmışlardır. Gittikçe inkişaf eden, ilerliyen bu mevzu için ticaret lisesi tahsili

kâfi gelmiyecek yüksek ticaret tahsili görmüş gençlere ihtiyaç duyulacaktır. Burslar da bu sebeple ihdas edilmiştir. Bu da gösteriyor ki ticaret liseleri mezunlarının yüksek tahsile gitmesi ve bu yolun kapanmaması lâzımdır.

Sayın Başkanım sordular «bu raporun leh ve aleyhinde bulunan var mı?» Aleyhte hiç kimse söz istemedi; lehte konuşan arkadaşlar çıktı; konuştu. Fakat sonradan rapor aleyhinde söz isteniyor. Acaba bundan rücu mu edilmiştir? Bunu öğrenmek istiyorum. Ve artık aleyhte söz istenmemesini, verilmemesini teklif ediyorum.

Başkan — İki arkadaşımızın teklifi vardır. Feridun Bitik ve Nihat Sayar. Önce daha umumî ve şâmil olduğu için Nihat Sayarın teklifini reye arzedeceğim. Ona göre Feridun Bitik'in teklifinin reye konulup konulmıyacağı anlaşılır.

Nihat Sayar arkadaşımız, ticaret liselerinin iki gayesi olduğunu, bunlardan birinin hayata adam yetiştirmek, diğerinin de diğer orta tahsil müesseseleri gibi yüksek tahsil müesseselerine eleman yetiştirmek olduğunu belirttiler ve ticaret liselerinden mezun olanların olgunluğa tabi tutulmak suretiyle bütün yüksek tahsil kurumlarına alınmalarına taraftar olduğunu ticaret liselerinden mezunların derecelerine bakılmadan yüksek tahsile devamlarına muhalif bulunduğunu söyledi. Bay Sayar böyle mi?

Nihat Sayar — Evet.

Başkan — Buna karşı olan teklif, ticaret lisesi mezunlarının bu olgunluğu geçirmekten muaf tutulmasıdır. Onlara bu yolda bir muafiyet vermektir ki, komisyon bunu pekiyi ve iyi derecede olarak tâyin etmiştir.

Şimdi Nihat Sayar arkadaşımızın teklifini reyinize arzedeceğim. Yani ticaret lisesinden mezun olanların bütün diğer tahsil müesseselerinde olduğu gibi yüksek ticaret ve iktisat okuluna da girebilmeleri için olgunluk geçirmeleri temennisi; bunu reye koyacağım.

Bay Saffet İrtenk bir diyeceğiniz mi var?

Saffet İrtenk — Evet.

MAARİF V
YAYIM MÜDÜ
ARŞİV
KÜTÜPHANESİN
AİTTİR

Başkan — Yüksek Şûra tenevvür etmiştir zannediyorum. Bununla beraber buyurun.

Saffet İrtenk — Nihat Sayar arkadaşımız komisyon raporunun sonunda, iki maddede telhis edilen kararlarda komisyonun tenakuza düştüğünü söyledi. Bilâkis komisyon mutabakat halindedir. Tetkik buyurulursa görülür ki dördüncü sahifenin sonlarına doğru "Yüksek ekonomi ve ticaret okullarına ve ilgili fakülte ve yüksek okullara girmeleri şeklindeki teklifiyle bu yolda diğer yüksek okullar temsilcilerinin teklifi arasında esaslı farklar bulunduğu sonucuna varılmış ve sadece yüksek ekonomi ve ticaret okullarına girmek hususunda böyle bir imtihana lüzum olup olmadığı hakkında oya başvurulmuş ve teklif çoğunlukla reddedilerek başkanın teklifi üzerine ders programlarının incelenmesine geçilmiştir„. Demek ki komisyon bunu ele almış bir gün devamlı tartışmalardan sonra yüksek ticaret ve iktisat okuluna girmek için olgunluğa lüzum yoktur denmiştir. Bu son celsede bir karara bağlanarak tamamlanmıştır. Nihat Sayar arkadaşımızın dediği gibi maddeler arasında tenakuza düşülmüş değildir. Bu bir. İkincisi; Yüksek ekonomi ve ticaret okuluna ticaret liselerinden olgunluk veren öğrenci alınmasını kararlaştırdığımız takdirde demin arzettim umumi liselerde 12 ders okuyup olgunluk verdikten sonra ticaret lisesinde, 24 ders okutan bir okulda bir yüksek ticaret okuluna girmek için dahi bu olgunluğa mecbur olan bir okula hangi ana baba çocuğunu verir? Diğer taraftan daha kısa bir yol vardır.

Liseyi bitiren bir gencin babasını anasını kaybetmesi bu çocuğu sefil bir hale sürükler belki de bu çocuk hayatta zavallı olarak kalır ileri tahsilini yapamaz; bu genç cemiyete belki de bu surette faydasız olabilir. Bunun yerine ticaret okullarında okuyan ve anasını babasını kaybeden çocuklar hayatını kazanacak imkânlar elde edebilir. Bu bakımdan ticaret liseleri her cihetten yetiştiricidir. Eğer talih yardım ederde liseyi bitirdikten sonra bir yüksek okula girerse orasını da itmam eder. Onun için ticaret liselerinin gayesi meselesi komisyonumuzda uzun uzadiya lehte ve

aleyhte tartışmalara vesile olmuştur. Bugün orta ticaret okullarının hayata gençler hazırladığını kimse inkâr edemez. Bunlar hayata atıldıktan sonra muvaffak olurlar ve kendi kendilerini her cihetten yetiştirirler. Ben tekrar bu konuya dönecek değilim, bundan evvelki konuşmalarda bunu yüksek heyete arzetmiştim, tekrar etmiyeceğim.

Liselerden çocuklarımız ortalama olarak 18 yaşında çıkıyorlar. Hayata atılmak için iki üç sene lâzım. Bu müddet zarfında askerlikleri geliyor ve üç sene askerlik yapıyorlar. Çocuk askere gidinciye kadar orta yerde bocalamaktadır. Ondan sonra da askerlikten dönecek ve iş bulacak. Halbuki bu arada çocuk yüksek tahsil yapmak istiyorsa buna niçin mâni olalım. Kaldı ki iktidar partisi olan Halk Partisi programında da;

«Teknik oğretim, kudretli bir milletin en ehemmiyetli meselesi sayılmıştır. Kadın ve erkek her vatandaşın, her yaştaki bilgisini bir öğretim kurumunda vermek, tazelemek, arttırmak Devletin başlıca vazifeleri arasına girmiştir» denilmektedir.

Eğer Nihat Sayar arkadaşımızın teklifi müzakere kâfi görülerek reye konulacaksa diyeceğim yoktur. Fakat bir tartışma konusu olacaksa komisyonda olduğu gibi tecrübe ve bilgilere istinaden bu iş üzerinde en az üç gün devam edecek tartışmaların lâzımgeleceğini tahmin ediyorum. Heyeti umumiyeden rica ediyorum, bu konu reye konmadan evvel fikirler iyice belirtilsin de reye öyle konulsun.

Başkan — Üç gün sürecekse bizim bu kadar vaktimiz yoktur. (*Gülüşmeler*)

Esat Demirel — Ortada birbiriyle çarpışan iki tez karşısındayız. Fakat bence, ihtilâf zâhiridir. Mesele daha yüksek bir plânda mutalâa edilirse iki tezin telifi mümkündür. Zira cümlenin maksudu bir, rivayet muhtelif. Biraz evvel Nihat Sayar arkadaşımız dedi ki, Ticaret okulları ve ticaret liselerinin birinci fonksiyonları ticaret hayatına müteşebbis yetiştirmektir. Bu hususta, Nihat sayar arkadaşımla tamamen

mutabıkım. Gönlüm hiçbir ticaret lisesi mezununun yüksek tahsil müesseselerine gitmesine razı değildir. Ticaret okulu mezunları doğrudan doğruya hayata atılacak olurlarsa, hem kendileri için daha verimli hem de memleket için daha hayırlı bir yol tutmuş olurlar. Hattâ daha ileri giderek, her türlü anlaşmazlığı ortadan kaldırmak maksadiyle, ticaret okullarından «Lise» tâbirinin kaldırılmasına ve meselâ "Ticaret Meslek Okulu» şeklinde değiştirilmesine taraftarım. Ancak, bugün, ticaret lisesi mezunlarının yüksek tahsil yapabilmeleri için umumi olgunluk vermeleri kaidesinin konmasından tevahhuş ederim; basit, fakat gayet büyük bir tehlike seziyorum. Bir karar alırken yaşadığımız cemiyette hakim olan fikir ve kanaatleri hesaba katmak mecburiyetindeyiz.

İçinde yaşadığımız cemiyet maalesef henüz dilediğimiz seviyeye yükselmiş değildir. Ticaret hakkında Eflâtun zamanındaki yanlış fikirlerin hâlâ yaşadığının şahidiyiz. Hal böyle iken, ticaret okulları öğrencisinin lehine hareket etmek düşüncesiyle kendilerini, yüksek tahsil yapmaktan menedecek bir karar alırsak korkarım ki, bu okullara olan rağbeti azaltacağız. Çocuklarını ticaret okullarına yazdıracak veliler, yüksek tahsil yolunun tıkandığını gördükleri gün umumi liseleri tercih edebilirler. Bu keyfiyet ise varmak istediğimiz neticenin tam aksidir. Eğer Nihat Sayar arkadaşım olgunluk konduğu zaman ticaret okullarına rağbetin azalmıyacağını temin eder, ispat edebilirse, ben de olgunluk taraftarı olurum. Fakat, ortada inkâr edebilemiyecek bir hakikat var: yüksek tahsil hastalığı. Sosyal bünyemizdeki bu hastalığı, ticaret liselerine olgunluk koymak suretiyle tedavi edemeyiz. İş hayatı teşebbüs hayatıdır. Yüksek tahsil teşebbüs zihniyeti üzerinde menfi bir tesir icra ediyor.

Orta meslekî tahsil müesseselerinden yetişen gençler, daha faal, daha enerjik oluyor, tuttuklarını daha iyi koparmasını biliyorlar. Halbuki, yüksek tahsil, gençlere bir nevi ürkeklik, çekingenlik veriyor ve netice itibariyle memurluğa doğru bir kayma vukua geliyor. Bu mevzu komisyonda incelendiği zaman, ben mutavassıt bir yol tutarak demiştim-

ki, mevzuun bugün karara bağlanması için vaziyet henüz olgunlaşmış değildir. Acele bir kararla olgunluk mecburiyetini vazedersek yüksek tahsil hastalığının hüküm sürdüğü cemiyetimiz de ticaret okullarının önü tıkanmış görünecektir. Biraz bekliyelim, gerekli şartlar tahakkuk etsin. Meselâ bugün yeni bir kazanç vergisi kanun tasarısı Meclise verilmiş bulunmaktadır. Şimdiye kadar vergi sahasında beyanname usulü mahdut sayıda tacirlere şâmildi. Yeni tasarı beyannameli mükelleflerin sayısını arttırmaktadır. Kuvvetle ümit edilebilirki genişleyen beyanname usulü ile mevcut şartlara ticaret okulları lehine mühim bir unsur katılacaktır. Çünkü, tacirler şimdiye kadar defter tutmak mecburiyetinde değillerdi. Defter tutmağa mecbur olunca orta ticaret ve ticaret lisesi mezunlarına muhtaç olacaklar. Böylece ticaret okulları mezunlarına ticaret hayatına ulaştırıcı bir kapı açılacaktır. Çocuk evvelâ bir muhasip olarak ticarethaneye intisap edecek, orada tatbikatı görecek, etrafını görecek, kendisini tanıtacak, sevdirecek, belki patronunun kiziyle evlenecek ve nihayet bir gün karşımıza olgun bir müteşebbis olarak çıkacaktır.

Arkadaşlar, ticaret kolay bir iş değildir. Ticaret yapabilmek için bilgi lâzımdır, tecrübe lâzımdır, sermaye lâzımdır ve nihayet nefse itimat ve cesaret lâzımdır. Bugün Orta ticaret ve lise mezunlarının mühimce bir kısmı doğrudan doğruya ticaret hayatına atılacak yerde, yüksek tahsil yapmak hevesine düşüyorlarsa bu, birçok çapraşık âmillerin tesiri altında meydana gelen bir tezahürdür. Ticaret okullarımızın mezunlarını yüksek tahsile sevketmemek ve daha lüzumlu oldukları iş hayatına yöneltmek için çare olgunluğun ihdası değildir aksi takdirde netice inkişaf etmelerini istediğimiz ticaret okullarımızın aleyhine olabilir. Binaenaleyh, biraz teenni ile hareket edelim ve şartların olgunlaşmasını bekliyelim.

Başkan — Esat Demirel ve Saffet İrtenk arkadaşlarımız, Nihat Sayar arkadaşımızın teklifinin kabulü halinde yüksek ticaret okuluna, ticaret liselerine rağbet mevzuu bahs olamıyacağını, bunlara karşı olan rağbetin azalacağı endişesini izhar ediyorlar.

Yüksek Şûranın karşılaştığı iki şık vardır. Bunlardan biri Nihat Sayarın teklif ettiği gibi ticaret liseleri mezunlarının diğer yüksek kurumlara girerken olduğu gibi bir olgunluk imtihanına tâbi tutulmalarıdır.

Diğer şık ise ticaret liselerinden mezun olanların yüksek ticaret okuluna girerken olgunluk geçirmemeleridir. Ticaret lisesini bitirenler yüksek ticaretten başka bir yüksek tahsil müessesesine girmek isterlerse bu takdirde bir olgunluk imtihanı geçireceklerdir. Bu komisyonun noktayı nazarıdır.

Şimdi Nihat Sayar arkadaşımızın teklifini oyunuza arzediyorum, yani ticaret lisesi mezunları yüksek ticaret okuluna girerken olgunluk imtihanına tabi tutulsunlar.

Reyinize arzediyorum: bunu kabul edenler.... kabul etmeyenler.... kabul edilmemiştir.

Feridun Bitik arkadaşımızın bu arada bir teklifi vardır. Ticaret lisesi mezunlarının yüksek ticaret okuluna girerken iyi ve pekiyi derece ile ticaret lisesini bitirmiş olanların imtihana tâbi olmaması muafiyetinin orta derece ile çıkanlara da teşmilini istemektedir.

Bu teklifi reyinize sunuyorum. Kabul edenler....

Adviye Ötken — Ben de aynı fikre iştirâk ediyorum. Hakikaten Feridun Bitik arkadaşımız çok önemli bir meseleye temas ettiler.

Başkan — Feridun Bitik arkadaşımızın ticaret liselerini orta derecede bitirenlerin de yüksek ticaret okuluna alınması hususuna taallûk eden teklifini Tekrar reyinize arzediyorum. kabul buyuranlar... Kabul edilmiştir.

Şimdi saat 20 dir. Konuşmayı biraz daha uzatmayı göze alabilir misiniz? *(Yarın devam edelim sesleri...)*

Bir Üye — Bugün saat 21,30 da toplanalım.

Başkan — O halde üç teklif var. Ayrı ayrı oyunuza sunacağım. Birisi şimdi müzakereye devam etmek tarzıdır. Kabul edenler... Kabul edilmemiştir.

Bugün saat 21,30 da tekrar toplanılmasını kabul edenler... Kabul edilmemiştir. O halde yarın saat 9 da taplanmak üzere oturuma nihayet veriyorum.

(Kapanma saatı: 20)

ÜÇÜNCÜ MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI

BEŞİNCİ BİRLEŞİM

10/XII/946

Açılma saati: 9,05

Başkan — Reşat Şemsettin Sirer.

Kâtipler — Muhiddin Akdik, Adnan Ötüken.

Başkan — Toplantı açılmıştır.

Geçen toplantının tutanak özetini okutuyorum

ÜÇÜNCÜ VE DÖRDÜNCÜ BİRLEŞİM TUTANAK ÖZETİ

Üçüncü Millî Eğitim Şûrasının üçüncü genel oturumu 9/XII/1946 pazartesi günü saat 9 da Teknik Öğretim Müsteşarı Rüştü Uzel'in, dördüncü genl oturumu da saat 15,30da Millî Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin Sirer'in başkanlığında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih — Coğrafya Fakültesinde yapılmıştır.

Geçen oturuma ait tutanağın okunup kabul edilmesinden sonra gündemdeki "Orta ve bu derecedeki teknik öğretim okulları öğretmen ve öğreticileri ile ilgili mevzuatın bugünkü ihtiyaçlarla ayarlanması„ komisyonunun raporu okunmuş üzerinde tartışmalar yapılmıştır.

Vaktin gecikmiş olmasından ötürü öğleden sonra toplanmak ve komisiyon raporu üzerinde konuşmalara devam etmek üzere saat 13,15 te oturuma son verilmiştir.

Dördüncü genel oturum öğleden sonra saat 15.30 da Millî Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin Sirer'in başkanlığında yapılmıştır. "Mevzuatı ayarlama komisyonun raporu üzerinde tartışmalar yapılarak ve aşağıdaki dilekler eklenerek kabul edilmiştir.

1 — Öğretim ve eğitim konularında araştırmalar yapacak bir enstitü kurulması.

2 — Bütün meslektaşlar için mesleğin özelliklerine uygun olarak hayat sigortasından başka bir de kaza sigortası kurulması.

3 — Köy bölge okullarına öğretmen yetiştirme kaynağı meselesi üzerinde gerekli incelemeler yaptıktan sonra bir karara varma işinin Bakanlığa bırakılması.

4 — Öğretmenler için kooperatifler kurmak ve mesken sağlamak gibi sosyal durumlarını ıslah etmeye çalışmak ve mümkün olanı tesbit etmek işinin Bakanlığın vazifeleri arasına alınması.

5 — Eğitim enstitülerinde yabancı dil derslerine fazla önem verilmesi gündemdeki ticaret orta okulları ve liseleri komisyonu raporu okunmuş üzerinde konuşma ve tartışma yapılmıştır. Bu komisyon raporu da:

1 — Her okulun kendi özellikleri göz önünde bulundurulmak şartiyle imtihan yönetmelikleri arasında bir birlik sağlanması

2 — Ticaret liselerinden orta dereceyle mezun olanların da yüksek ekonomi ve ticaret okullarına alınması tekliflerinin temennilere eklenmesiyle kabul edilmiştir. Vaktin gecikmesi üzerine 10/XII/946 salı günü saat 9 da toplanmak üzere oturuma saat 20 de son verilmiştir.

Başkan — Tutanak özeti hakkında bir mütalâa var mı? (*yok sesleri*) o halde reyinize arz ediyorum; kabul buyuranlar. Tutanak özeti kabul edilmiştir.

Dün bir eksiğimiz olmuş, İzmir Ticaret Lisesi ve Yüksek Ticaret ve Ekonomi Okulu Öğretmenlerinden Doktor Selçuk Trak arkadaşımız bir takrir vermiştir Ticaret okulları programlarını inceleyen komisyon raporu okunurken ve tartışılırken verilen bu takrir yüksek ticaret ve ekonomi okulunun programlarında birtakım düzeltmeler yapılmasını istiyordu. Doğrudan doğruya gündemimize dâhil olmadığı için bunun üzerinde görüşemedik. Fakat Doktor Selçuk Trak'ın bu takririni de Yüksek Şûranın diğer teklifleri meyanında hükümete aksettiririz.

Şimdi kız teknik öğretim okulları yönetmeliği komisyonu raporunu okuyacağız.

Üçüncü Millî Eğitim Şûrası Kız Enstitüleri Komisyonu toplantı halinde

ÜÇÜNCÜ MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI BAŞKANLIĞINA

Kız Teknik Öğretim Okulları Yönetmeliği

Kız teknik öğretim okullarının komisyonumuza havale buyurulan yönetmelik tasarısı madde madde okunarak incelenmiştir.

Kız teknik öğretim okularının özelliklerini de göz önünde tutarak hazırlanmış bulunan bu tasarının ana çizgileri itibariyle kız teknik öğretim okulları ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde olduğu anlaşılmış, ancak aşağıda arzedilen bazı maddelerde ufak tefek eklemeler ve değişiklikler yapılması komisyonumuzca faydalı görülmüştür:

1 — Bazı okullarda bir sınıfın şubelerinde aynı dersi gösteren başka başka öğretmenler bulunduğu halde herbirisinin yıllık plânlarını kendi görüşlerine göre ve ayrı olarak düzenledikleri anlaşılmış; bu öğretmenler arasında işbirliği sağlamak maksadiyle 12 nci maddenin (a) bendinde öğretim yılı başında hazırlanması gereken yıllık plânların bu öğretmenler tarafından birlikte hazırlanması kaydının konulması uygun görülmüştür.

2 — Okul lâboratuvarında çalışması gereken öğretmen ve öğrencilerin buradan plânlı bir şekilde faydalanmalarını sağlamak için 12 nci maddenin (k) bendine «ilgili öğretmenlerce hazırlanacak program gereğine göre faydalanmaları» kaydının konulması lüzumlu görülmüştür.

3 — Kız teknik öğretim okullarının imtihan, sergi ve geçit işleri haziran ayı içerisinde yapıldığından ve Bakanlığa gönderilecek raporların 15 hazirana kadar okul müdürleri tarafından hazırlanmasına imkân görülmediğinden 13 üncü

maddede sözü geçen yıllık raporu gönderme tarihinin 15 haziran yerine 20 temmuzda ve bir nüshası millî eğitim müdürlüğünde kalmak üzere iki nüsha olarak adı geçen müdürlüğe, oradan da temmuz sonunda Millî Eğitim Bakanlığına gönderilmesi şeklinde düzeltilmesine lüzum hâsıl olmuştur.

4 — Yatılı okullarda ambar işlerinin yolunda gitmesini sağlamak maksadiyle okul kâtip ve hesap memurunun 26 ncı maddede sayılan görevleri arasına "bir ambar kontrol defteri tutulması ve aylık kontrollarını yapması„ kaydının ilâvesi gerekli görülmüştür.

5 — Aynı dersi gösteren grup öğretmenlerinin işbirliğini sağlamak maksadiyle yaptıkları toplantıların daha faydalı sonuçlar vermesi için, bu derslerle ilgili diğer ders öğretmelerini de toplantılarına çağırmaları ve görüşülen konuların bir deftere yazılarak saklanması; bu toplantıların ve herbiri bir öğretim dönemi içinde olmak üzere yılda en az üç defa yapılması kaydının 64 üncü maddenin (d) bendine eklenmesi faydalı görülmüştür.

6 — Kız enstitüleriyle akşam kız sanat okulları öğretmenleri aynı kanuni haklara sahip oldukları halde kız enstitülerinde bir ders süresinin 45, akşam kız sanat okullarında ise 60 dakika olması; kız enstitülerinde 28 saat ders için 21 saat çalışıldığı halde, akşam kız sanat okullarında 28 ders için 28 saat yani diğerlerine nazaran 7 saat çalışmayı gerektirmektedir. Fakat her bir ders tam bir saat olarak kabul edildiğinden enstitü öğretmenlerine nazaran çalışmalarında görülen bu 7 saatlik fazlalık için kendilerine bir ücret verilmemektedir. Ancak, 28 tam saatlik dersten fazlası için takdir edilen ek ücretler aynı durumda olan enstitü öğretmenlerine nazaran biraz daha fazla ise de aralarında yine tam bir denkleşme temin edilememektedir. Bu iki çeşit müessesede görevlendirilmiş öğretmenlerin çalışmaları arasında bir beraberlik sağlanması için haftalık ders saatlerinin artırılması şartiyle 87 nci maddede akşam kız sanat okulları ders süresinin 45 dakikaya indirilmesi lüzumlu görülmüştür.

7 — Bir öğrencinin bütün bir öğretim yılı içinde herhangi bir örgütü idare etmesi ders çalışmasına ve başka arkadaşlarının da bu çalışmalarda alışkanlık kazanmasına engel olacağı düşünülerek 94 üncü maddenin (b) bendine "örgütlerde görev alacak öğrencilerin bir yılda iki defa değiştirilmesi» kaydının konulması uygun görülmüştür.

8 — 99 uncu madde: «yer olduğu takdirde kız enstitüleriyle erkek orta terzilik okuluna bir yaş büyük ve bir yaş küçük öğrenci kabul edilir» kaydı konulmuşsa da bu hükmün yalnız kız enstitüleri için uygulanması ve erkek orta terzilik okuluna şümulü olmaması uygun görülmüştür.

9 — 138 inci maddeye: yatılı okullarda gündelik erzakın tatrılarak ambardan çıkarılmasında ve dışardan gelen erzakın yoklamında pansiyon belleticileriyle beraber okul nöbetçi öğretmen ve nöbetçi müdür yardımcısının da bulunması kaydının ilâvesi lüzumlu görülmüştür.

10 — 153 üncü madde kız teknik öğretim okullarında tutulması gereken defterler arasına, iki yıl üstüste sınıfta kalan öğrencilere verilecek belgelere mahsus belge defteriyle, grup toptantılarındaki görüşmelerin tesbitine yarayan defterin ilâvesi lüzumlu görülmüştür.

11 — Öğretim yılı başında derslerin aksamaması ve düzenlenen ders dağıtım cetveline göre yıl sonuna kadar devam edilebilmesi için 156 ncı maddenin 4 üncü bölümünde «öğretim yılı başında Millî Eğitim Bakanlığına gönderilmesi istenen ders dağıtım cetvelinin 15 eylûlde Bakanlıkta bulunacak şekilde postaya verilmesi» uygun görülmüştür.

Kız Enstitüleri Müfredat Programları

Kız Enstitülerinde uygulanmakta olan kültür dersleri programlarının, bu okulların bir meslek okulu olmaları itibariyle ayrı bir karakterde olması gerekmektedir. Bunun gerekçelerini, uzunuzadıya açıklamağa bu bakımdan lüzum görmemekteyiz. Bugün kız enstitülerinde kültür derslerinde ortaokul müfredat porgramlarının aynen uygulanmakta ve buna ilâveten ayrıca meslek ve atelye dersleri gösterilmekte olması ve bunun zaruri bir sonucu olarak haftada 44 saat ders okutulması kız enstitüleri öğrenimini ağırlaştırmaktadır.

Bu maksatladır ki, kız enstitülerinde kültür dersleri programlarını hafifletmekle beraber bu dersleri meslek ve atelye derslerini aynı zamanda destekliyecek bir istikamete yöneltmek, öğrencilere mesleklerini besliyecek kaynaklar vermek onlara rehberlik edecek yollar bulmak gayesiyle programlara yeni bir veçhe vermek zarureti kendini hisettirmiştir.

Bu bakımlardan yapılan değişiklikler yalnız kültür derslerini hafifletmek gayesini gütmemiş, meslek ve atelye dersleri programları üzerinde kızlarımızı cemiyetin ihtiyaçlarına daha uygun bir şekilde yetişmelerini sağlamak bakımından durulmuş ve buna göre de bazı değişiklikler yapılmıştır.

Çocuk bakımı dersine çocuk eğitimi dersinin de ilâvesine zaruret hissedilerek bugünkü programlarda bu konuyu çocuk bakımının içersine almak lüzumu faydalı görülmüştür.

Eski, meslek ve atelye dersleri programlarının metot itibariyle amaca ulaştırmakta gösterdiği güçlükler göz önüne alınarak gayeye daha çabuk ve kesin bir yoldan ulaşmayı sağlamak üzere, bu dersler pratikleştirilmiş ve metot değişiklerine lüzum görülmüştür.

Kız enstitülerimizde önem verdiğimiz ve bir ev kadını için pek lüzumlu gördüğümüz ev idaresi derslerinin, konuları itibariyle daha çok zenginleştirilmesine ve bu konularda bazı değişiklikler yapılması ve saatlerinin fazlalaştırılması kararlaştırılmıştır.

Programda yapılan değişiklikleri, aşağıda görüldüğü üzere arz ediyoruz:

A — Kültür dersleri

I — Türkçe:

Türkçe dersi, birinci sınıfta 5 saatten 4 saate indirilmiştir. Buna karşılık üçüncü sınıfın 2 saatlik Türkçe dersinin 3 saate çıkarılmasına lüzum görülmüş ve böylece birinci sınıftaki bu 1 saatlik eksilme telâfi edilmiştir.

Türkçe müfredatında yapılan değişiklikler:

Ortaokulların Türkçe kitapları kız enstitülerinin çeşitli meslek konuları ile ilgili parçaları ihtiva etmemekte ve yüklü bulunmakta olduğundan Bakanlıkça bu okulların özelliklerine uygun bir Türkçe kitabının müsabaka ile hazırlatılmasına lüzum görülmüştür. Hazırlanması uygun görülen bu kitapta, bir ve ikinci sınıf kitaplarının 30, üç ve dördüncü sınıf kitaplarının 35 parçayı geçmemesi; ve ortaokul Türkçe kitapları tertip itibariyle pek uygun olduğundan bu tertibin muhafaza edilmesine itina olunması göz önünde tutulmalıdır.

Beşinci sınıflarda ayrıca bir Tükçe kitabı okutulmıyarak öğretmen tarafından seçilmek şartiyle öğrencilere tavsiye edilecek kitapların okutulması ve öğrencilerin serbest konular üzerinde çalıştırılması kabul edilmiştir.

II — El yazısı:

Yalnız birinci sınıfta 2 saat olarak gösterilen bu dersin 1 saate indirilmesiyle müfredat programanın uygulanabileceği kanaatine varılmıştır.

El yazısı notunun Türkçe dersini teşkil eden diğer derslerin notlariyle birlikte ortalama alınmak suretiyle değil, ayrıca verilmesi daha uygun görülmüştür.

III — Tarih:

Tasarıda birinci sınıfta 1 saat olarak gösterilen tarih dersinin eskisi gibi yine 2 saat olarak bırakılmasına müfredatın daha kolaylıkla ikmali bakımından karar verilmiştir.

IV — Coğrafya:

Coğrafya saatlerinin tasarıda olduğu gibi 3 üncü ve 4 üncü sınıflardan kaldırılarak birinci ve ikinci sınıflarda 2 şer saat bırakılması muvafık görülmüştür.

V — Yurt Bilgisi:

Dördüncü ve beşinci sınıflarda birer saat okutulmakta olan Yurt Bilgisi dersinin dördüncü sınıftan tamamen kaldırılması beşinci sınıfta bir saat yerine 2 saat olarak okutulması bu sınıfta öğrenci seviyesinin konularla ilgilenmelerine daha elverişli bulunması itibariyle lüzum görülmüştür.

VI — Matematik:

Birinci sınıfta 5 saatten 4 saate, ikinci sınıfta 3 saatten 2 saate indirilmiş, üçüncü sınıfta 2, dördüncü sınıfta 1 saat olarak bırakılmış, 5 inci sınıfta ise tamamen kaldırılmıştır. Bugünkü matematik müfredat programı, enstitülerimizin gayesine göre ağır ve elverişsiz olduğundan ve bu okulların özelliklerini dikkate almıyan konuları ihtiva ettiğinden bu değişikliklerin yapılmasına lüzum görülmüştür.

VII — Defter Tutma:

Kız enstitülerinin 5 inci sınıflarında haftada bir saat olarak okutulan ve tasarıda da yer almış bulunan (Defter Tutma) dersinin enstitünün esas gayesi dışında kalması ağır ve işlemesi müşkül konuları ihtiva etmesi itibariyle programdan tamamen çıkarılması uygun görülmüş, esasen yüklü olan programın hafifletilmesi prensibine uyulmuştur.

Ev kadınına lüzumlu olan ev bütçesi, ev hesaplarının tutulması gibi konuların ev idaresi müfredatında bulunması dışarıda atelye açacak mezunlardan da kanunlarımızın bu derste gösterilen defterleri istememesi, dersin çıkarılması sebepleri arasındadır.

VIII – Fizik:

Fizik dersinin tasarıda tesbit edildiği gibi birinci sınıfta 1, 2 nci sınıfta 2 saatten 1 saate indirilmesi, üçüncü sınıfta 2 saat olarak kalması muvafık görülmüştür. Fizik dersi konuları itibariyle ikinci ve üçüncü sınıflarda pratik derslere geniş mikyasta yardımcı olduğundan bu sınıflarda okutulması uygun görülmüş ve müfredatın incelenmesinde pratik derslerle ilgili mevzular öne alınmış ve ders saatlerinin de buna göre tertiplenmesi zarureti hissedilmiştir.

IX – Kimya:

Tasarıda dördüncü sınıfta gösterilen 2 saatlik kimyanın üçüncü sınıfa alınması uygun bulunmuştur. Bu sınıf değiştirme ev idaresi ve bilhassa kumaş boyama işlerinde ilgisine ve müfredatında yapılan genişletmeler ev idaresi ve yemek pişirmek konulariyle olan yakın alâkasına dayanmaktadır.

X – Tabiat Bilgisi:

Eski müfredat programı ortaokul programlarının tam bir benzeri olduğundan tabiat bilgisi dersi 1, 2 ve 3 üncü sınıflarda 2 şer saat gösterilmektedir. Bize verilen tasarıda ise bu dersin birinci sınıfta 1 saate indirildiği, ikinci sınıfta da aynen 2 saat olarak bırakıldığı ve müfredatında kız enstitülerinin öğretim konuları ile yakın ilgisi bulunmayan bahisler yerine en önemli ve uygun olanlarının seçildiği ve bunlara özel bir önem verildiği görülmüş olduğundan tasarı aynen kabul edilmiştir.

XI – Yabancı dil:

Yabancı dil, tasarıda (Almanca, İngilizce, Fransızca) sınıf 1 de 4 saatten 3 saate, sınıf 5 te 2 saatten 1 saate indirilmiş, 2, 3 ve 4 üncü sınıflarda eski müfredattaki ders saatleri aynen bırakılmıştır. Bu saatler kız enstitülerinde yabancı dil öğretiminin gayelerini gerçekleştirmeğe yetecek derecede görülmüş olduğundan tasarı teklif edildiği gibi kabul edilmiştir.

XII — Cimnastik:

Birinci sınıfta 1 saatten 4 saate, ikinci sınıfta 1 saatten 2 saate çıkarılmış; üçüncü, dördüncü ve beşinci sınıflarda teklif edilen 1 er saatin aynen kabulü uygun görülmüştür.

Tasarıda birinci sınıfta haftada 1 saat olarak gösterilen cimnastik dersinin birdenbire 4 saate çıkarılması belki çok görülebilir, ancak kız enstitülerinde haftada 44 saat gibi büyük bir toplam birinci sınıftaki çocukların yaşlarına göre esasen çok ağır olduğundan tasarıda bu sınıfın haftalık ders toplamı 35 e indirilmiş ve ayrıca bu sınıf için 4 saatlik serbest zaman bırakılmış bulunmaktadır. Öğrenciler bu serbest zamanı onları yormıyacak, bilâkis açık havada dinlendirecek toplu oyun ve hareketlerle neşelendirecek ve bu suretle ilk sınıftaki nazarî ve amelî derslerin yorgunluğunu giderecek aynı zamanda okulu onlara sevdirecek bir şekilde kullanılmasını temin maksadiyle cimnastik dersinin birinci sınıfta bir saatten 4 saate, yine aynı düşünce ile ikinci sınıfta 1 saatten 2 saate çıkarılması komisyonca faydalı görülmüştür.

XIII — Müzik:

Kız enstitülerinin özellikleri göz önünde bulundurularak öğrenciye tam ve pratik bir müzik öğretimi sağlamak amaciyle müzik müfredat programına ilâve edilen başlıca Türk halk müziği usul ve makamları ve gayet basit armoni ve akor bilgileri dolayısiyle bir miktar artan müfredata yer vermek üzere tasarıda birinci sınıfta 1 saat olarak tesbit edilen müzik dersinin iki saate çıkarılması ve diğer sınıflarda gösterilen 1 er saatin aynen kabul olunması uygun görülmüştür. Müfredat programı öğrencilere müziği sevdirmek, onların sesini ve kulağını terbiye etmek, korolara katılabilecek bir hale getirmek suretiyle müstakbel Türk kadınının aile ocağında ve çocuk eğitiminde müziğin rolünü ve önemini idrâk edebilecek ve onu yuvasında müzik eğitimini yöneltebilecek seviyeye yükseltmek kız enstitüsü öğrencisinin daha öğrenim hayatında iken sosyal ve ruhî bir bağ ve destek sağlamak amaçlarına göre tertiplenmiştir. Kız enstitüleri için yeni müfredata uygun öğrenci müzik kitabı, şarkı ve koro eserlerini

ihtiva eden kitabın hazırlatılması enstitü müzik öğretmenlerinin bir tatil kursundan geçirilmeleri ve bu okullardaki müzik dersinin ilâve değil asıl öğretmenlere verilmesi temennisiyle müfredat ve ders saatleri ekseriyetle uygun görülmüştür.

B — Meslek ve atelye dersleri

I — Biçki - dikiş:

Tasarıda birinci ve ikinci sınıflarda 9 ar saatin 7 saate, üçüncü sınıfta 10 saatten 8 saate, dördüncü sınıfta 12 saatten 10 saate, beşinci sınıfta 18 saatten 17 saate indirilmiştir, hem bu saatler içinde programın uygulanabileceği hem de çamaşır, çocuk bakımı, ev idaresi gibi derslere biraz daha fazla saat verebilmeyi sağlamak bakımından lüzum görülmüştür. Biçki-dikiş derslerinin programlarında da önemli değişiklikler yapılmış, eski programa göre üçüncü sınıfta haftada 1 saat olarak gösterilmekte olan Teknoloji dersinin ayrı bir ders olarak okutulmayıp, ait oldukları dersin konuları içinde gösterilmesi daha faydalı olacağı mülâhazasiyle bu saat kaldırılmıştır.

Ancak, öğretmenlere bir kolaylık olmak üzere rehber mahiyetinde öğretmen teknoloji kitabı yazdırılması ve kız meslek öğretmen okulu programlarına ayrıca teknoloji dersi ilâvesinin teklifi muvafık görülmüştür.

II — Moda - Çiçek:

Eski müfredat programlarındaki moda ve çiçek ders saatleri bize verilen tasarıda da aynen bırakılmıştır. Yaptığımız tetkiklere göre de bu saatler de elde mevcut imkânlara nazaran her hangi bir değişiklik yapılmıyacağı neticesine varılmıştır.

Ancak, tasarıdaki müfredatın tesbit edilen saatlerde yaptırılması imkânını göremediğimizden müfredatta birtakım değişiklikler yapılması lüzumlu görülmüştür. Bu değişiklik yukarıda sözü geçen saatlerde faydalı ve mümkün olabilecek bir programın sağlanmasını istihdaf etmektedir. Moda ve çiçek derslerinin öğretmeni aynı bulunan okullarda bu dersle-

re tahsis olunan saatlerin her iki programın ikmal edilmesi şart olmak üzere öğretmen tarafından mevsim, mahallî şartlar ve öğrencilerin ihtiyacı gözetilecek serbest olarak kullanılması kabul edilmiştir.

III — Çamaşır:

Tasarıda tesbit edilen çamaşır dersi saatlerinde de değişiklikler yapılması zaruri görülmüştür. Birinci sınıfta 2 saat olarak gösterilen çamaşır dersi 3 saate, dördüncü sınıftaki 3 saat 4 saate çıkarılmıştır. Bu suretle çamaşır dersi bütün bir kız enstitüsü öğrenimi süresince eski proğramlara nazaran 10 saatten 14 saate çıkarılmış bulunmaktadır. Çamaşır dersleri, dikiş derslerinin başka bir çeşidi demek olduğu dikkate alınırsa bir ev kadınının hayatında büyük bir yekûn tutan dikiş işlerine gereği kadar zaman ayrılmış olduğu tezahür eder.

IV — Nakış:

Tasarıda nakış dersleri için tesbit edilen saatler aynen kabul edilmiş, ancak bu dersin müfredatı öğrencilerin zamanını fazla bir ölçüde almamakla beraber nakıştan beklenen amaçları sağlıyabilecek bir şekilde gösterilmesine dikkat edilmiş ve proğram bu görüşle tertiplenmiştir.

V — Umumi, Tezyinî, Meslekî Resim:

Gerek eski müfredat proğramında, gerek bize verilen tasarıda beşinci sınıfta gösterilen bu dersler 2 saatten 3 saate çıkarılmak suretiyle diğer sınıflardaki ders saatleri aynen kabul edilmiştir. Ancak eski müfredat proğramında ve tasarıda ayrı ayrı saatler tahsis edilen bu derslerin birleştirilerek proğram ikmal edilmek şartiyle gereği kadarının umumî, tezyinî ve meslekî resme tahsisi öğretmenin takdirine bırakılmıştır.

VI — Ev İdaresi - Yemek Pişirme:

Bu ders ikinci sınıfta 4 saatten 6 saate, dördüncü sınıfta 6 saatten 8 saate çıkarılmış, üçüncü sınıfta ve beşinci sınıfta aynı saatler muhafaza olunmuştur.

Önemi yukarda da belirtilen ev idaresi dersi saatlerinin fazlalaştırılmasına bilhassa lüzum görülmüş ve müfredat proğ ramları yeni ve gerekli birtakım bahislerle zenginleştirilmiştir.

VII — Çocuk bakımı ve eğitimi:

Gerek eski müfredat proğramında, gerek bize verilen tasarıda dördüncü ve beşinci sınıflarda 1 er saat çocuk bakımı dersi vardır. Yarının annelerini yetiştirmek dâvasını gerçekleştirmeyi üzerine almış olan kız enstitülerinde öğrencilerin ilk okul çağından önceki çocukların eğitimine ait bilgi almamaları doğru görülmemiştir. esasen çocuk bakımını bir anne için çocuk eğitiminden ayrılmıyacak bir konu olduğu göz önünüde tutulursa böyle bir dersin proğramlara behemehal konulması lüzumu kendini kabul ettirir. Bu itibarla şimdiye kadar sadece çocuk bakımı olarak gösterilen bu dersin müfredatına gerekli ilâveler yapılmak üzere çocuk bakımı ve eğitimi dersi olarak gösterilmesi ve beşinci sınıftaki 1 saatin 2 saate çıkarılması muvafık görülmüştür. Şu kadar ki kız meslek öğretmen okulunun çocuk bakımı şubesinden mezun olacakların buna göre yetiştirilebilmeleri için sözü geçen okulun ilgili şubesinin proğramlarına da buna göre değişiklikler yapmak ve evvelce çocuk bakımı şubesinden mezun olan öğretmenleri bu bakımdan yetiştirmek üzere tatil kursları açılması gerekeceğini de burada belirtmek faydalı görülmüştür.

VIII — İşiyen:

Yalnız üçüncü sınıfta 2 saat olarak gösterilen bu dersin proğramının, tasarıda teklif edildiği gibi aynen kabulü muvafık görülmüştür.

IX — Özel sınıflar proğramı:

Özel sınıfların ders saatlerinde esas itibariyle değişiklik yapılmasına lüzum görülmemiştir. Ancak esas sınıflarda çocuk bakımı dersi çocuk eğitimi ile birlikte gösterileceğinden özel dördüncü sınıftan kaldırılan bir saatlik teknoloji dersi yerine bir saatlik çocuk bakımı ve eğitimi dersi ilâve

olunmuştur. Bu sınıfların ders müfredatlarında esas sınıflarda yapılan değişikliklere paralel olmak üzere değişiklikler yapılması sağlanmıştır.

X — Askerlik dersi:

Askerlik dersinin eski müfredat programlarında olduğu gibi yalnız esas dördüncü ve beşinci sınıflarda birer saat olarak muhafazası uygun görülmüştür.

Programlarda saat ve müfredat bakımından yapılan bu değişiklikleri arz ederken yeni programa göre bu okulların özelliklerine ve amaçlarına uygun olmak üzere Bakanlıkça her ders için ayrıca kitaplar yazdırılması lüzum ve temennisini burada da tekrarlamayı faydalı bulduk.

Kız Enstitüleri Sınıf Geçme ve Bitirme İmtihanları Yönetmeliği

Komisyonumuza havale buyurulan Kız Enstitüleri Sınıf Geçme ve Bitirme İmtihanları Yönetmenliği tasarısı madde madde okunarak incelenmiştir. Bu tasarının uygulanmakta olan Sınıf Geçme ve Bitirme İmtihanları Yönetmeliğinde görülen eksik ve sakıncalı tarafların göz önünde tutularak hazırlandığı anlaşılmıştır.

Ana hatları bakımından istek ve ihtiyaca uygun görülen bu tasarıda ancak aşağıda gösterilen bazı ufak değişme ve eklemeler yapılması komisyonumuzca faydalı görülmüştür.

1 — 10 uncu madde sözlü imtihanlarda öğrencilere verilecek soruların yazdırılmak suretiyle değil, soru çektirmek suretiyle verilmesi uygun görüldüğünden imtihan günü sabahı veya gizli tutulmak şartiyle bir gün evvel imtihan komisyonu tarafından bütün sorular bir liste halinde hazırlanıp okul idaresince mühürlendikten sonra ve ayrı ayrı kâğıtlara yazılarak bunların içerisinden öğrencilere çektirmek suretiyle verilmesi uygun görülmüştür.

2 — Başka yabancı dil okutan iki okulun birinden diğerine nakleden öğrenci hakkında 28 inci madde hükümleri uygulanmakla beraber kendi sınıf seviyesine yetişememiş bu gibi zayıf öğrencilerin yetişmesi için öğretmenin her yönden yardım etmesinin bu maddeye bir bent olarak eklenmesi faydalı görülmüştür.

3 — Başka başka yabancı dil okutan iki okulun birinden diğerine bütünleneli olarak nakleden öğrencinin bütünleme imtihanı (gittiği okulda bu dersin öğretmeni bulunmadığına göre) mahallî millî eğitim temsilcisinin tertipliyeceği bir komisyon tarafından yapılır şeklinde değiştirilmesi uygun görülmüştür.

4 — Öğrencilerin sınıfta kalma durumlarını tesbit eden 42 nci maddenin (b), (c) ve (d) bentlerindeki biçki-dikiş derslerinin Türkçe dersleri gibi iki ders yerine geçmesi kaydının; kız enstitülerinde uzmanlık şubeleri olmadığından lüzum kalmadığı kanaatine varılmış ve bu kaydın kaldırılması uygun görülmüştür. Bu duruma göre yapılacak değişiklik sonucunda (c) ve (d) bentleri,

c) Yine üçüncü, dördüncü, beşinci sınıflarda birisi Türkçe dersi olmak üzere dört dersten,

d) Özel dördüncü ve beşinci sınıflardan dört dersten ortalama notu 5 ten az alanlar sınıfta kalırlar, şeklinde düzenlenecektir.

5 — Öğrencilerin bütünlemeye kalmak durumlarını tesbit eden 43 üncü maddenin (c) ve (d) bentleri ve yukardaki değişmelere uyularak şu şekli alacaktır:

c) Yine üçüncü ve dördüncü ve beşinci sınıflarda Türkçe dersi ise 3, değilse 4 dersten,

d) Özel dördüncü ve beşinci sınıflarda üç dersten ortalama notu 5 ten az olanlar bütünlemeye bırakılırlar. Bütünlemede bir dersten de olsa 5 ten az not alan öğrenci sınıfta bırakılır. Bütünlemede kazanılan not o dersin başlı başına notu olur

6 — Bütünleme imtihanlarına giren öğrenciler herhangi bir dersten başarı gösteremedikleri takdirde diğer derslerin imtihanlarına girmemeleri için durumlarının kendilerine bildirilmesi faydalı görüldüğünden, yönetmeliğe yeniden bu hükmü içine alan bir maddenin eklenmesi uygun görülmüştür.

7 — Şimdiye kadar ev idaresi ve yemek pişirme imtihanları diğer meslek dersleri imtihanları gibi yalnız pratik mahiyette yapılmaktaydı. Bu derslerin teorik kısımlarının yoklanmasına behemehal ihtiyaç görüldüğünden 53 üncü maddeye ev idaresi derslerinin imtihanlarının hem pratik hem teorik ve yemek pişirme derslerinin de resim bilgisinden teorik, yemek pişirme bakımından pratik olarak

yapılması hakkında yeni bir hüküm ilâvesi lüzumlu görülmüştür. Teorik derslerin imtihanları yazılı olacaktır.

8 — Bu yönetmelikte kültür dersleri imtihanlarının nasıl yapılacağına dair direktifler mevcut olduğu halde pratik ders imtihanlarının şekli hakkında veter bir bilgi bulunmadığı görülerek gösterilen aşağıdaki hususların 12 nci maddeyi takiben yönetmeliğe girmesi uygun görülmüştür.

a — Üçüncü madde, öğrencilere verileceğinden bahsedilen ev ödevlerini kontrol edebilmek maksadiyle «öğrenciler, ev ödevleri verilmesi kabul edilmiş olan derslerde ödevleri tarihleriyle beraber bir ödev defterine kaydedeceklerdir. Öğretmenler ödev verirken bu defterleri inceliyerek yapılamıyacak derecede yüklü ödevlerini aynı zaman içinde verilmemesine dikkat edeceklerdir» Kaydının konulması lüzumlu görülmüştür.

b — Aynı ders bir sınıfın muhtelif şubelerinde başka başka öğretmenler tarafından veriliyorsa imtihanda bu öğretmenlerden başka en az iki ayırtman daha bulunacaktır. Aynı branştan ayırtman bulunamadığı takdirde o derse en yakın meslek dersleri öğretmenleri arasından iki ayırtman seçilebilir.

c — İmtihanın ilk günü saat 8 30 da öğretmen ve ayırtmanlar toplanarak verecekleri konuları tesbit ederler.

Müfredat proğramına uygun olmak şartiyle imtihan konularının tesbiti, bunların öğleden sonraki başlama ve bitirme saatleri tamamiyle imtihan komisyonunun kararına bağlıdır. Konuların saptanma süresi en çok bir saattir.

Biçki - dikiş, nakış, çamaşır, moda ve çiçek şubelerinde konular imtihan komisyonu tarafından bildirildikten sonra öğrenciler çarşıya gönderilir. Öğrenciler işe başlamadan önce çarşıdan aldıkları gereçleri imtihan komisyonuna gösterdikten sonra bunların çeşit, renk ve miktarlarını yazılı olarak yine imtihan komisyonuna bildirirler.

d — Ev idaresi ve yemek pişirme imtihanları için gerekli gereçler bir gün evvelden ve okul yönetkesi tarafından

7 · 20

sağlanacaktır. Ancak, gerektiği takdirde bu gereçler için harcanan para tutarı öğrencilerden alınacaktır. İmtihan sabahı öğrenciler kur'a ile konuları çektikten sonra evvelce sağlanmış olan gereçlerle derhal çalışmaya başlıyacaklardır.

e — Resim dersleri imtihanlarının da konuları tesbit edildikten sonra öğrencilere bildirilerek derhal çalışmaları sağlanacaktır.

f — İmtihan odalarında her gün bir ayırtman daimî olarak bulunacaktır. Ancak, imtihan odasını bekliyecek yeter sayıda ayırtman bulunmadığı takdirde aynı okulun diğer ders öğretmenleri de imtihan komisyonuna alınabileceklerdir. Bu öğretmenler not takdirinde oy sahibi olmıyacaklar ancak öğrencilerin çalışmasını kontrol edecek ve gerekli disiplin önlemleri alacaklardır.

Meslek dersi imtihanlarının başladığı günden itibaren süresi imtihan komisyonu tarafından saptanacaktır.

Öğle ve akşam üzeri imtihan kapıları kapanarak mühürlenir, sabahleyin ve öğle vakti açılırken bütün imtihan komisyonu hazır bulunmak, öğrencileri kontrol etmek yükümündedir.

g — Aynı ders grupu öğretmeni olmamak şartiyle her öğretmen manken olabileceği gibi dışardan gelecek kimselerin manken olmalarında da hiçbir sakınca yoktur.

h — İmtihan sonunda bitmiş olan işleri yine imtihan komisyonu üyeleri hepsi hazır bulunarak teslim alacaklar ve mankenlerin giydirilmesi esnasında giyinme odasında bulunacaklardır. Ancak, bütün mankenlerin giydirilmesi bittikten sonra bunlar, bir öğretmen veya müdür yardımcısının gözetmesi altına bırakılarak not vermek üzere toplanacaklardır. İmtihanda yapılan işlere hangi yönlerden not verileceği imtihan komisyonunca evvelden saptanarak okul idaresine yazı ile bildirilir

i — Not takdir edilirken komisyon üyelerinden herbiri oyunu açık olarak bildirir ve sonuç not cetveline geçer. Eğer arada bir anlaşamamazlık olursa oylar gizli olarak ve

rilir, ve ortalaması alınır. Komisyon üyelerinin verdikleri notlar arasında göze çarpan ayrılıklar olursa okul müdürü durumu Bakanlığa bildirir.

j — İmtihan odalarında daimî olarak bir ayırtman veya bu işle görevlendirilmiş herhangi bir öğretmen bulunacağından o ders öğretmeninin imtihan odasına girip çıkmasında bir sakınca yoktur.

Başkan	Başkan vekili	Sözcü	Sözcü
Seniha Hızal	Ayşe Ege	Mükerrem Aker	Rebia İren
Nazlı Aburga	Cemile Devrim	Nezahat Güvenç	
Mediha Akverdi	Sevim Dursunoğlu	Zekiye İlkesen	
Süheylâ Arel	Refet Erdemgil	Mücellâ İncikaya	
Behice Artuner	Marika Erenerol	Sıdıka Karadeniz	
Nezahat Aydemir	Muzaffer Eriş	Bâkiye Koray	
Suzan Aykut	Melek Ersel	Nezihe Lostar	
Feriha Baymur	Selma Göner	Seniha Olgaç	
Dilşat Burçak	Seher Güre	Refia Ögüç	
Zatiye Delibeyoğlu	Raşit Gürel	Melek Özer	
Halide Demirtaş	Cahide Gürsoy	Nezihe Özuygur	
Hacer Demokan	Nuriye Gürsoy	Güzin Refioğlu	

Başkan — Bayan Hızal söz mü istiyorsunuz?

Seniha Hızal — Evet efendim.

Başkan — Buyurunuz.

Seniha Hızal — Komisyonda Yönetmelik üzerinde konuşma yapıldığı sırada bir karar alınmıştı. Raporumuza dercetmeği unutmuşuz. Müsaade ederseniz ben bunu burada açıklıyayım.

Kız enstitülerinde okutulan bazı kültür dersleri ikinci, bazıları üçüncü ve dördüncü sınıflarda nihayet buluyor. Fizik kimya tarih dersleri vesaire gibi. Bunlardan beşinci sınıf sonuna kadar sirayet edenler adetçe azdır. Böyle ikinci üçüncü dördüncü sınıflarda son bulan müteakip senelerde artık okutulmıyacak olan derslerin imtihanlarının, son okutuldukları senelerin sonunda yapılmasını komisyon uygun

bulmuştu. Bu imtihanlarda çocukların alacakları notlar, okulu bitirme notları olarak kaydedilecekti. Tensip buyurulursa bu cihetin yönetmelik hükümleri içine ithalini komisyon namına teklif eyliyorum.

Başkan — Komisyon buna karar vermiş miydi?

Seniha Hızal — Evet, vermişti efendim.

Başkan — O halde komisyonun okuduğumuz raporunda kaydedilmemiş bulunan bir karar vardır. O kararı da Komisyonun sayın başkanı burada açıkladı. Bazı sınıflarda biten dersler vardır. Bu biten derslerin imtihanlarının tahsil sonuna bırakılmayıp o sınıf imtihanları ile birlikte yapılması ve burada kazanılan notların mezuniyet notları olarak kabul edilmesi istenmektedir. Halen komisyon başkanının ilâve ettiği nokta budur. Bu cihet de komisyonun teklifleri ve temennileri olarak Şûra heyetince müzakere konusu olacaktır.

Cevat Yücesoy — Sayın arkadaşlarım, elimizdeki raporun on ikinci maddesinde bugüne kadar kız enstitülerinde okutulmakta bulunan defter tutma yani muhasebe dersinin kaldırıldığını gördüm. Mucip sebep olarak da üç nokta ileri sürülüyor. Bunun birincisi yeni kazanç vergisi kanununun atelyelerde çalışacak gençlere defter tutma mecburiyetini vermemiş olduğu, ikincisi kız enstitülerinden mezun olan kızlarımızdan dışarda ticaret yapmadıkları, esasen kız enstitülerinin amacı memlekete ev kadını yetiştirmek olduğu, üçüncüsü de bu dersin zor olduğundan okutulması mümkün olmadığı ileri sürülmektedir. Ben bunların, dersin kalkmasına esaslı mucip sebepler teşkil etmediği kanaatindeyim.

Bugün kanunlarımızın atelyelere defter tutma mecburiyetini koymaması mucip bir sebep değildir. İlerde kanunlarımız defter tutma mecburiyetini ihdas ederse o zaman atelyelerdeki enstitü mezunları için vaziyet ne olacaktır. Asıl itiraz ettiğimiz nokta şudur. Defter yalnız kanun için tutulmaz. Muhasebe tüccarın pusulasıdır, muhasebe tüccara üçüncü şahıslara karşı borç ve alacaklarını, ticarethanesindeki kıymet değişikliklerini ve hesap devresi sonunda elde

edilen kâr ve zararını öğrenmek gibi birçok faydalı bilgiler sağlar.

Üçüncü mucip sebep dersin zor olmasıdır.

Arkadaşlar! hiçbir okuldan bir ders zor diye kaldırılamaz. Her dersin bünyesine ve öğrencilerin seviyelerine göre öğretme metotları mevcuttur. Bu ders halen sanat enstitülerinde okutulmakta iken kız enstitülerinden neden kaldırılıyor. Netice olarak kız enstitülerinde şimdiye kadar okutulmakta olan defter tutma ve muhasebe dersinin kaldırılmamasını teklif ediyorum.

İkinci mucip sebebe gelince:

Geçenlerde sayın meslektaşım Nurettin Boyman bize Kâzım Nami Duru'nun bir sözüne cevaben bugün piyasada atölyeler ve dükkânlar açmak suretiyle fiilen çalışmakta olan birçok kızlarımızın mevcut olduğunu söylediler ve Ankara, İzmir piyasalarında bu kürsüden birçok firmalar ve isimler saydılar. Demek kız enstitülerinin gayeleri yalnız ev kadını yetiştirmek değildir. Mademki kızlarımızın bir kısmı çalışıyorlar, ne için bunlara ticaret bilgisi vermiyoruz. Ticaret bilgisi olmıyan bir sanatkâr ölmeye mahkûmdur. Bir kız gayet iyi dikiş dikebilir, fakat bir müessese ticaret bilgisi ve zihniyeti olmadan sürüm yapamaz. Hattâ ben bu dersin yalnız evvelce öğretilen sınıflarda değil, bütün sınıflara teşmiline taraftarım. Maruzatım bundan ibarettir.

Başkan — Bu konu üzerinde konuşacak arkadaş var mı?

Bay Muvaffak Uyanık buyrun.

Muvaffak Uyanık — Sayın arkadaşlar, defter tutma dersinin kaldırılmasını şahsen ben teklif ettiğim için müdafaasını da ben yapmak istiyorum. Bu ders kız enstitülerinde ağır bir yük olmaktadır. Sizi fazlaça yormamak için mümkün olduğu kadar kısa maruzatta bulunmıya gayret edeceğim. Raporun bir ve ikinci maddelerini aynen okuyacağım ve bu dersin kaldırılması için maruzatta bulunacağım. Meselâ arkadaşım dediler ki; ağır bir ders değildir iyi metotlarla izah edilirse çocuklar kolaylıkla öğrenebilirler.

Dersin müfredat programından birkaç madde okuyalım: Tüccar, toptancı, perakendeci, komisyoncu, demirbaş, şahıs hesapları, kayıtların geçirilmesi, ticaret vesikaları, senet er.. ilâahiri. Daha fazla okuyup zamanınızı işgal etmek istemem. Defter tutma dersi şüphesiz ki faydalıdır. Fakat bizim kız enstitülerinde tek gayemiz iyi bir Türk annesi yetiştirmektir. Birinci ve başlıca gayemiz budur. Biraz sonra kız enstitülerinin gayeleri huzurunuzda okunacaktır. Orada da görülecektir ki bizim munhasıran gayemiz Türk kadınlarının iyi bir şekilde yetişmesidir. Bunun dışında kız enstitülerinin yardımcı bir vazifesi daha vardır. O da hayata atılmak istiyen çocuklarımıza vereceğimiz bilgilerle yardımcı olmaktır. Kanunlarımız atölye açanlardan bu derste gösterilen defterleri istememektedir. Şayet çocuklarımızdan pek azı, bir ikiyi geçmiyecektir, işlerini pek fazla genişletirler ve Türkiye çapında bir ticarethane haline getirirlerse, diğer ticarethanelerin yaptıkları gibi, o zaman bir muhasip kullanırlar. Binaenaleyh bu kadar şâmil mânada defter tutma usullerinin, esasen ağır ve yüklü olan kız enstitülerimizde okutulamıyacağı ve halen bunun pek güçlükle mümkün olduğu arkadaşlarımızca söylendiği için, dersin ehemmiyetini takdir etmekle beraber, kaldırmak lüzumunu duyduk. Bu konuların bazıları esasen kızlarımıza ev idaresi derslerinde gösterilmektedir.

Evidaresi müfredatında ev hesapları ev bütç gibi maddeler mevcuttur. Ev idaresi öğretmenleri tarafından bu maddeler ehemmiyetle okutulmaktadır. Bu bakımdan defter tutma dersinin kaldırılmasına karar verdik.

Cevat Yücesoy — Sayın arkadaşlar, kız enstitülerinin son sınıflarından zor diye kaldırılması istenilen muhasebe dersi ticaret liselerimizde on iki yaşındaki çocuklara öğretilmektedir.

Arkadaşımızın açıkladığı gibi bu mevzu okadar çok zor değildir. Ticaret, ticaretin nev'i, faturalar, senetler birkaç derste anlatılabilir. Demin de arzettiğim gibi onu anlatabilmek lâzımdır. Muhasebeye gelince o da alan borçlu, veren alacaklı prensibine dayanır. Buda kızlarımızın anlıyabileceği

bir şekilde öğretilebilir. İsmet Paşa ve buna benzer kız enstitülerimizin gayelerini ben şahsen işin içinde bulunmadığım için bilmiyorum. Fakat çocuklarımıza bir sanat öğretmekte olduğumuza göre belki bunlar bir gün bir atölye açıp hayatlarını kazanmak mecburiyetinde kalabileceklerini göz önünde tutarak, kendilerine en büyük yardımcı olacak bu bilginin verilmesi ve bu bilgi ile takviye olunmalarının faydası inkâr olunamaz Çünkü ev kadını olmalarına rağmen bir gün piyasada çalışmak mecburiyetinde kalabilirler.

Ahmet Önertürk — Sayın Arkadaşlarım, kız enstitülerinde matematik dersi müfredatının bugünkü istediğimiz iyi neticeyi vermediği raporda belli edilmiş ve hakikat itiraf edilmiştir. Filhakika ortaokul matematik bilgisi kız enstitülerinde 5 yıla bölünmüştür. Fakat yine de ortaokuldaki kadar randıman alınamamaktadır Binaenaleyh enstitünün gidişine ve işine göre ayarlı bir matematik kitabının yazılması ve bunun müfredatının yıllara hesaplı bir şekilde dağıtılması Komisyon raporunda da belli edildiği üzere yerinde bir istektir.

Defter tutma dersinin kaldırılma işine gelince, benim şövle bir temennim var. Defter tutma işi aslında doğru bir düşüncenin netices dir. Kız enstitülerinin erekleri arasında icabında hayatlarını kazanmak üzere atölyeler açarlar, olduğuna göre bu işleri de bilmelidirler.

Mademki yeni bir matematik kitabı ele alınacaktır; eskiden de bazı kitaplarda olduğu gibi bu konuların bir kısmı matematik kitabına yerleştirilir. Bazıları da ev idaresi dersine aktarılır. Bu suretle müstakil bir defter tutma saatinden kurtularak bu ders matematik ve ev idaresi kitaplarına dağıtılmış olur.

Başkan — Nurettin Boyman, bu mesele hakkında mı konuşacaksınız?

Nurettin Boyman — Evet efendim.

Başkan — Buyurun.

Nurettin Boyman — Arkadaşlar, Şûraya verdiğimiz tasarıda, defter tutma dersi vardır. Komisyonda yetkili arkadaşlar bu konu üzerinde esaslı münakaşalar yaptılar. Ve nihayet bu dersin kız enstitülerinde, bugünkü şartlar altında ve yalnız son sınıfta haftada bir saat okutulmasıyla beklenen faydanın sağlanamadığı neticesine vardılar. Bir arkadaş, defter tutma suslu dersinin öğrenciler için faydalı olduğunu söyledi. Buna şüphe yok... Fakat arkadaşlar, bu ders beş yıllık bütün bir kız enstitüsü öğrenimi içinde ve yalnız son sınıfta haftada bir saattir. Haftada 45 dakika olarak gösterilen bu ders bir yılda yirmi tam saat demektir. Bilmiyorum, bu kadar az bir zaman içinde defter tutma gibi birçok teferruatı bulunan bir bilgiyi yetecek kadar vermek mümkün olabilir mi? Buna karşı, öyle ise ders saatini fazlalaştıralım! denilebibir. Arkadaşlar, kız enstitülerinin, program mucibince bir hafta içinde göstermeğe mecbur olduğu 44 saat dersi zaman bakımından tertiplemekte okadar güçlük çekiyoruz ki, bunu ancak içinde olanlar bilir. Kız enstitülerinde günde 8 saat ders gösterilmektedir. Haftada bir saat defter tutma dersini ve yine ilgili öğretmenlerce kâfi görülmiyen başka derslerin saatlerini çoğaltmak demek; günde 10, haftada 55 saat ders göstermek demektir. Bunu bir günlük çalışma saatlerine sığdırmağa esasen imkân yoktur. Kaldıki, hemen hemen aynı yaşlarda olan ortaokul öğrencileri haftada 29 saat ders görürken, kız enstitülerindeki çocuklardan, nasıl olurda, iki misli cehit istenilebilir? Bu yaşlara göre haftada 44 saat ders bile fazladır sanıyorum. Türkçeleri kuvvetli olsun diye Türkçe dersi ilâve edelim; tarih saatleri azdır diye tarih saatlerini fazlalaştıralım; askerlik bilgisi lüzumludur diye onu da okutalım.... Haddi zatında mâkul olan böyle mucip sebeplerle ders ve saat ilâve etmeğe kalkarsak bu okullar gittikçe umumî birer ortaokul haline gelecek ve asıl gaye olan çocukları ev kadını ve ana olarak, bir sanat sahibi olarak yetiştirmek amacı kaybolup gidecektir. Defter tutma bilgisi bu okulların mezunlarından ancak atölye açacaklara ve dolayısiyle pek az bir kısmına lâzım olabilecektir. Serbest hayata atılıp defter tutma bilgisine lüzum hissedecek

olanlar, matematik derslerinde edindikleri bilgilerden de faydalanarak bu noksanlarını ihtiyaç karşısında öğrenmek suretiyle telâfi edebilirler. Her şeyi okulda öğretmeğe imkân var mıdır? Programlarımız fevkalâde yüklüdür. Bu derse fazla saat verebilmek için bilhassa meslek ve atölye derslerinden fedakârlık etmek lâzımdır ki, buna da arzettiğim mucip sebepler dolayısiyle imkân görmemekteyiz.

Bundan başka matematik öğretmenleri defter tutma dersinin ihtisasları dahilinde olmadığını ve bu dersi okutmakta çok güçlük çektiklerini söylemektedirler. Her yerde de ticaret okullarımız olmadığı için bu dersi okutabilecek uzman arkadaşlar da bulamamaktayız.

Bir arkadaş bu münasebetle kız enstitülerinin matematikten fena durumda olduğunu söyledi. Komisyonda matematik öğretimi üzerinde önemle duruldu. Bu konu üzerinde komisyonda konuşan arkadaşları ve münakaşaları dikkatle takıp ettim ve dinledim. Fakat kız enstitülerinde matematik dersleri seviyesinin kötü olduğunu ve öğrencilerin yetişmediğini hiç duymadım. Böyle bir şey yoktur. Matematik programlarının raporda belirtildiği gibi değiştirilmesi lüzumu, bu programın öğrencilere alelıtlak ağır gelmesinden değil, kız enstitülerindeki matematik dersleri programının ortaokul programlarının aynı olmasından ve bu okulların yani kız enstitülerinin amaçlarına uygun bulunmamasından gelmektedir. Kız enstitülerinde gösterilen bütün umumî kültür derslerinin bu okulların amelî ve meslekî derslerini, amaçlarını destekliyen meslekî bir karekterde olmasına lüzum ve zaruret vardır. Matematik programlarını ve diğer derslerin programlarını değiştirme lüzumu, işte bu görüş ve telâkkiye istinat etmektedir. Bu münasebetle şunu da arzedeyim ki; kız enstitülerinde öğrencilerin sınıf geçmede ve mezun olmada başarı ortalaması; matematik de dâhil olmak üzere bütün derslerde % 75 den fazladır. Zannederim ki her ortaokul bu başarıyı elde edebilmiş değildir.

Bunun, kız enstitülerinin ve bu okullarda çalışan arkadaşlarımın büyük gayretlerinin bir neticesi olduğunu şük-

ranla kaydetmekle beraber; bu maruzatımla orta okullarımızda durumun fena olduğunu söylemek istediğimi zannetmemenizi bilhassa rica ederim. Kız enstitülerimizin bu başarılarında ortaokul müfredat programlarının daha uzun bir öğrenim süresine yani beş yıla taksim edilmek suretiyle hafifletilmiş, binaenaleyh muvaffakiyet imkânlarının bu suretle çoğaltılmış olmasının da büyük bir payı olduğunu söylemek yerinde ve doğru olur.

Şükrü Tolay — Defter tutma dersi için söz istemiştim. Daha evvel konuşan arkadaşlar bu hususta etraflı izahlarda bulundular. Şimdi kısaca ben de temas etmek istiyorum. Bir kere haftada bir saatle defter tutma okutulamaz. Bu dersi erkek sanat enstitülerinde okuttuğum için biliyorum. Haftada bir saat olan dersin yarısı teorik kısımlara hasredilir. Tüccar kimdir, Komisyoncu kimdir ve saire. Yarısı da hesaplar ve defterlere aittir. Şahıs kimdir, tüccar kimdir, toptancı kimdir, yarı toptancı kimdir gibi. Bunlardan sonra kanunlara göre defter esası üzerinde durulur. Bütün bu konuların haftada bir saatin içerisinde öğretilmesine imkân yoktur. Öyle ise ne olacaktır? Öğretmen derse girecektir, işte çocuklar bu yevmiye defteridir, bu da büyük defterdir, defleri kebir, hesap şudur, şu zimmettir, şu hane matlup hanesidir diyecektir. Yani şöyle bir gösterecektir.

Kız enstitülerinden çıkacak olan kızlarımızın hepsi atölye açmıyacaklardır. Bundan evvel geçen konuşmalarda arkadaşların tebarüz ettirdikleri gibi belki yüz kızdan beşi atölye açacaktır Diğerleri ev kadını olacaktır. Bu 5 atölye için defter tutulacakmıdır? Kanunlara uygun defter tutmak külfetli bir iştir. Küçük tacirler defter tutmaz, küçük tacirler, kazançları sermayelerinden ziyade bedenî çalışmalarına bağlı olan kimselerdir. Halbuki kız enstitülerinden mezun olan kızlarımızın açtıkları atölyelerde sermayeleri değil el emekleri ön saftadır. Binaenaleyh bunlar küçük tacir addedilecektir. Küçük tacir addedildiklerine göre de defter tutmaya mecbur değildirler. Bunlardan Beyoğlunda veyahut Ankara'nın büyük bir semtinde mağaza açacaklar birkaç kişiyi geçmez Kız enstitüsü öğrencilerinin defter tutma

dersine mecbur tutulması ancak meslekî bir arzunun tatmini mahiyetinde telâkki edilebilir. Sonra arkadaşlar; tüccar kimdir? Tüccarın tarifi hakkında hukuk profesörleri arasında münakaşalar devam etmektedir. Binaenaleyh defter tutma dersinin böyle teorik olan konuları da kızlarımızı yormaktan başka hiçbir fayda vermiyecektir.

Halit Ziya Kalkancı — Dün eğitim enstitüleri program ve vazifeleri görüşülürken, bugün de kız enstitülerinin programı bahis konusu edilirken iki arkadaş, matematik öğretimine de temas etti. Bildiğiniz gibi Şûramızın gündeminde matematik öğretimi konusu yer almış değildir. Fakat iki arkadaş ısrarla bu mesele üzerinde durduğu için söz almak zorunda kaldım. Arkadaşlardan biri matematik öğretiminin bir "hercümerç„ içinde olduğunu, öbürü de "berbat„ durumda bulunduğunu söyledi.

1 — Matematik dersleri de diğer dersler gibi, değerli arkadaşlarımız tarafından okutulmaktadır. Bu arkadaşlar vazifelerini, verilen direktifler, belli edilen metotlar dahilinde yapmakta ve bu ödevi başarmak için canla başla çalışmaktadırlar Binaenaleyh bu tarzda çalışmakta olan arkadaşların halini hercümerç ve berbat sözleriyle vasıflandırmak zannediyorum ki, insafsızlık olur.

2 — Matematik öğretimi de, diğer dersler gibi, hercümerç halinde ve berbat durumda olamaz. Çünkü, bir Bakanlık vardır. bunun adı Millî Eğitim Bakanlığıdır. Teşkilâtı mevcuttur, matematik öğretimini de bu teşkilâtiyle devamlı olarak denetlemektedir. Millî Eğitim Bakanlığı her hangi bir dersin ve her hangi bir öğretim ve eğitim işinin hercümerç halinde yüzmesine ve berbatlaşmasına müsaade edemez ve buna imkân vermez. Bu iki gerçeği bilmemezlikten gelemeyiz.

Tahminime göre, sözlerimi bahis konusu eylediğim iki arkadaşın düşüncesi, matematik öğretiminin hercümerçliğini veya berbatlığını belirtmek olmasa gerektir. Yüksek huzurunuzda söz söylerken heyecana kapılmamak mümkün değildir. Buna konuların çetinliğini de katmak doğru olur.

Bundan ötürü kelimelerin, fikir ve duygularını aşmış olduğunu sanıyorum.

Matematik öğretmeni sıfatiyle bu hususları iki arkadaşıma hatırlatmak isterim.

Adil Erdener — Kız enstitülerimizde defter tutma dersinin ağır olduğunu tebarüz ettirdiler. Müfredat programını vermek istediğimiz gayelere göre tanzim edebiliriz. Kız enstitülerimizde gösterilmekte olan defter tutma usulü dersi bugün belki ağırdır. Fakat bu dersin programını hedefimize göre düzenlemek mümkündür. Orta ticaret okullarında bu ders ikinci sınıftadır. Birinci sınıf bilgisi ile gelen küçük öğrencilere bu dersi daha çok ders saati ile daha iyi bir şekilde gösteriyoruz. Defter tutma usulü nazari bir ders değildir. Tatbikidir, çabuk kavranır. Enstitülerimizden çıkan kızlarımızın müessese açtıklarını kabul edersek, bu müessese işliyecektir. İşliyen bir müessesenin kendi kendini kontrol etmesi lâzımdır. Kontrol ise hesapla olur. Şu halde bunlara vereceğimiz muhasebe fikri ile bu çocuklar veya bu gençler geçen bir sene sonunda müesseselerinin, bir senelik hesaplarının nasıl yürüdüğünü ve işlerinde ne gibi bir hata olduğunu ancak bu suretle yani muhasebe ile anlıyabilirler. Müessese de bu suretle daha iyi idare edilir. Yani bu dersin bu kız çocuklara öğretilmesi ve bu defterlerin tutulması onlara ertesi sene için bir destek olur ve daha sağlam yürümelerini sağlar. Bugün belki bir kısım tacirlerimize kanun defter tutmak mecburiyetini koymamıştır. Fakat, öyle tahmin ediyorum ki yakın bir gelecekte en küçük müesseseler dahi defter tutma usulüne ihtiyaç gösterecekler ve kanunlarımız da belki bunu kabul edeceklerdir. Onun için netice olarak kız enstitülerimizde bu dersin daha pratik, daha tatbikî ve daha metotlu olarak bir sene içinde haftada bir dersle gösterilebileceği ve müessese açmış olan genç kızlarımıza bir dayanak olacağı kanaatindeyim.

Jale Sibay — Onikinci sahifede halen okutulmakta olan defter tutma dersinin kaldırıldığını görmekteyim. Bu dersin konusu ticarete atılacak kimseye esas bilgileri vermektedir, yani en basit alım satım varakasından tutun da, faturadan,

çekten, poliçeden ve kısaca defter kayıtlarından bahsetmektedir. Bana kalırsa kızlarımızın bu bakımdan bilgisiz yetiştirilmesine gönlüm hiçbir zaman razı olmuyor. Bu dersin kaldırılması hususunda raporda gerekçe olarak ileri sürülen sebeplerden biri ekseri mükelleflerden kazanç kanununun bu defterleri istemediğidir. Halbuki yeni hazırlanan gelir vergisi kanun tasarısı bütün ticaret erbabının defter tutmasını ve hakikî kazançlarına göre vergi vermesini istemektedir. Bundan gayrı ticaret hayatına % 5 de olsa atılacak olan enstitü mezunlarının ticarî vesikaları bilmesi için bu derslere ihtiyaç vardır. Çünkü bunları öğrenmiyen gençlerimizin muvaffak olmaları imkânsız gibi görünmektedir. Bundan gayrı bu konunun özelliği bakımından ev idaresi müfredatı içerisinde incelenmesine ve okutulmasına imkân göremiyorum.

Bu itibarla müfredatta esaslı bir şekilde değişiklik yapılsın, daha faydalı okutulacak bir şekilde müfredatı hazırlansın fakat asla kaldırılmasın. Haftada bir saatten bir sene de okutulsa bu bilgilerin çocuklara verilmesi imkânı vardır. Bunun lüzumuna bütün meslek arkadaşlarımın da benim gibi inanmış olacaklarına kaniim.

Mazhar Resmor — Kız teknik öğretimde empoze etmek istediğimiz köklü bir mesele vardır ki bu da kızlarımızı ev kadını olarak yetiştirmek keyfiyetidir. Bu bakımdan defter tutma dersi, bir genç kız evlilik hayatına girdikten sonra günlük yaşayışının icaplarına göre ayarlanmalıdır. Bütçesini tanzim edebilsin, şu kadara malzemenin şu kadara mal olacağını hesaplıyabilsin, bu bize kâfidir.

Biz, bu bir saatlik defter tutma derisini komisyon çalışmalarımızda fazla bulmuştuk.

Başkan — Her iki taraf noktayi nazarlarını ifade ettiler. Öyle tahmin ediyorum ki mesele tavazzuh etmiştir. Cevat Yücesoy, Adil Erdener ve Jale Sihay arkadaşlarımız defter tutmanın kaldırılmaması; Uyanık, Boyman, Talay arkadaşlarımız da kaldırılması hususlarında görüş ve düşünüşlerini Yüksek Şûraya arz ettiler. Komisyon da kaldırılmasına taraftardır.

Komisyon kararını tadil mahiyetinde olan teklifi, yani bu dersin kaldırılmaması hakkındaki teklifi reyinize arz ediyorum. Yücesoy ve arkadaşları bu dersler kalsın diyorlar kabul buyuranlar lûtfen işaret buyursunlar. *(Anlaşılmadı sesleri)* Defter tutma dersinin kalmasını isteyenler işaret buyursunlar... kaldırılmasını isteyenler.... Kaldırılması kabul edilmiştir.

Nihat Saydam — Komisyonun Şûraya sunduğu raporda; yer olduğu takdirde kız enstitülerine bir yaş küçük veya bir yaş büyük öğrenci kabul edilir diye bir kayıt vardır. Yalnız Erkek Orta Terzilik Okulu bundan müstesna tutulmuştur. İstisna edilmesinin esbabı mucibesini bilmediğim için bundan bir şey anlayamadım. Demek oluyor ki, yaş haddi olmadığına göre 12 yaşında İlkokulu bitirmiş bir öğrenci acaba terzilik okuluna girmek isterse giremiyecek midir? Bu hususta bir tereddüdüm vardır.

Bendeniz bir yaş büyük ve bir yaş küçük kaydının terzilik okuluna da teşmil edilmesini istiyorum.

Yine raporun 14 ncü sayfasının 17 nci maddesinde cimnastik denmiştir. Evvelâ bunun üzerinde durmak istiyorum. Birtakım programlarımızda bu derse beden eğitimi deniliyor. Birtakım programlarda da cimnastik deniliyor. Bunun değiştirilmesini ve beden eğitimi diye kullanılmasını teklif ediyorum.

Yine cimnastik denilen bu ders, birinci sınıfta 4 saattir. Bunun sırf 44 saati doldurmak için konmuş olduğunu sanıyorum. Bu 44 saati doldurmak işine bilmemki niçin bu kadar bağlı kalıyoruz. Bilhassa ilk sınıflarda buna çok bağlanmak doğru değildir. Çocuğun çalışma saatleri imkânlarını da düşünmek lâzımdır. Bu saatleri hava kapalı olduğu zaman ve kış mevsiminde sınıflarda geçirmek mecburiyetindedirler. Kış mevsiminde bu 4 saat böyle geçecektir. Halbuki biz bu çocukları sınıfta kapalı tutacağımıza evlerine göndersek daha yerinde olur.

Veyahut bu derslerde gezinti yaptırılarak meslekî tatbikat imkânı verilirse daha iyi olur kanaatindeyim.

Onun için ne kadar lâzımsa beden eğitimi saatinden bir kısmını müzakereye ayırmak veya çocukları dışarıya serbest bırakmak suretiyle diğer derslerine çalışmalarına imkân verilmiş olur. Bendeniz bunu teklif ediyorum.

Yine raporun 20 nci sayfasının 5 inci maddesinde umumî tezyinî ve meslek resimleri derslerine ait bir kayıt vardır. Bu iki dersin ayrılmaması öğretmenlere terkedilmesi teklif ediliyor. Kanaatime göre bunların saat hesabiyle ayrılması daha doğru olur. Bazı öğretmenler bunları kendi bilgilerine göre ayırabilirler. Bu derslerin müfredatının ayrılması lâzımdır.

Yine raporun 21 inci sahifesinin 8 inci maddesinde ijiyen kelimesine rasladım. Bu kelime üzerinde durmak isterim. Bunun da sağlık bilgisi namı altında okutulmasını teklif edeceğim.

Raporun 26 ncı sahifesinde Türkçe dersinin iki ders olarak kabul edildiği görülüyor, fakak yüksek Şûra'nın ticaret liseleri için kabul ettiği gibi bu okullar için de Türkçenin bir ders olarak kabul edilmesini hattâ sanat enstitüleri imtihan talimatnamesinin de aynı şekilde değiştirilmesini istiyorum. Ticaret okulu öğretmenlerimizin bu hususiaki sıkıntılarını biz de hissediyoruz. Binaenaleyh dün alınan kararın bu maddeye de teşmilini rica ederim

Komisyon raporundaki 8 inci maddenin İ kısmı not takdiri hususunda bir kaydı ihtiva etmektedir. Şayet imtihan komisyonunda not ayrılıkları görülürse bunu okul müdürü bir raporla Bakanlığa bildirecektir. Bu tarz bir işlemin, yazışmalarla sürüncemede kalacağını sanıyorum. Binaenaleyh bana kalırsa öğretmenlerden biri 5, diğeri 6 verirse, bütün okul imtihan talimatnamelerinde olduğu gibi bunun ortalamasını alarak bu işi oracıkta halletmek daha münasip olur. Bu bakımdan 3 kişiden mürekkep bir komisyon yapılarak bu iş okulda halledilmelidir. Maruzatım bu kadardır.

Başkan — Komisyon cevap verecek mi?

Nurettin Boyman — Söz istiyorum.

Başkan — Komisyon namına mı?

Nurettin Boyman — Komisyon başkanı rahatsız oldukları için ben cevap vereceğim.

Başkan — Buyurun.

Nurettin Boyman — Arkadaşlar, biliyorsunuz ki, ortaokullara enaz 12, ençok 16 yaşında olanlar kabul edilir. Ve yine ortaokullar yönetmeliğinin bir maddesine göre, bunun bir yaş küçüğü ve bir yaş büyüğü Bakanlığın izni ile okullara kaydedilebilir. Bakanlığın ancak müsaadesine dayanan bu hüküm, birçok yazışmalara sebep oluyor. Ve neticede Bakanlık hepsine de müspet cevap veriyor. İşte uzun yazışmalara sebep olmamak için, esasen müsaade ile yapılmakta olan böyle bir kayıt işini yönetmeliğe kati bir hüküm olarak koyduk. Yalnız Erkek Orta Terzilik Okulunu bu hükümden istisna ettik. Yönetmeliğin tahdit ettiği 16 yaşdan bir yukarısı, bazı erkek öğrencilerin askerlik durumlarını ilgilendiriyor. Kız çocuklar için askerlik yaşı bahis konusu olmadığı için, burayı yalnız kız enstitülerine teşmil edip Erkek Orta Terzilik Okulunu bundan istisna etmeyi muvafık bulduk.

Nihat Saydam arkadaşım kız enstitülerinin birinci sınıflarına haftada 4 saat cimnastik dersi konulmuş olmasının, diğer sınıflardaki haftada 44 saatlik dersle bir beraberlik temin edilmek arzusu ile yapılmış bir şey olduğu zannındadır. Halbuki mesele böyle değildir. Esasen bugün tatbik edilen haftalık ders programlarına göre birinci sınıfta haftada 44 saat ders gösterilmektedir Şûraya verdiğimiz yeni müfredat programı tasarısında birinci sınıf için haftada 35 saat ders ve 4 saat serbest zaman düşünülmüştür. Fakat Komisyonda bir kısım arkadaşlar bu dört saatin cimnastiğe verilmesini ve bu suretle birinci sınıflarda haftalık ders saatlerinin 39 a çıkarılmasını teklif ettiler. Komisyon da buna böyle karar verdi. Buna rağmen birinci sınıfın ders saatleri diğer sınıflarınkine göre yine 5 saat noksandır. Zannedilmesin ki, bu 4 saatlik cimnastik dersinde çocuklara sıkı beden hareketleri ve sıkı bir spor yaptırılacaktır. Bu saatlerde çocuklar yaşlarına uygun

şekilde açık havada hafif spor ve beden hareketleri, toplu oyunlar, bedii cimnastikler yapacaklardır. Esasen birinci sınıftaki çocukların yaşlarına göre 35 saat ders bile fazladır. Bu kadar saatin verdiği yorgunluğu 4 saatlik arzettiğim şekildeki cimnastik ve oyunlar kısmen olsa bile tadil etmiş olacaktır. Bu itibarla komisyonun mütalâasını yerinde ve isabetli bulmak doğru olur sanıyorum.

Yine Nihat Saydam arkadaşımız, meslekî ve tezyinî resim derslerine, komisyonun bu hususlaki kanaatine aykırı olarak ayrı ayrı saatler tahsis edilmesi mütalâasındadır. Bugün tatbik edilmekte olan müfredat programında Nihat Saydam'ın istediği gibi bu derslere esasen ayrı ayrı saatler verilmiştir. Şûraya sunulan yeni müfredat programı tasarısında da böyledir. Fakat komisyonda cereyan eden müzakere ve münakaşalarda, arkadaşlar bu görüşe iltihak etmediler. Filhakika, kız enstitülerinin en mühim karekterlerinden biri de, öğretimde mahallilik prensiplerine, mahallî ihtiyaçlara önem vermek mecburiyetinde olmalarıdır. Bu prensiplere göre bazı yerlerde nakış ve tezyinat işlerine, bazı yerlerde de kuvvetli bir meslekî resim bilgi ve maharetini icap ettiren elbise, şapka, kadın çamaşırları yapma işlerine fazla ehemmiyet vermek gerekebilir. Buna göre, meslekî ve tezyinî resme toptan saat tahsis edersek öğretmenlere bu mahallî ihtiyaç ve lüzuma göre bunlardan birisine daha fazla zaman ayırabilmek ve bu suretle bu derslere mahallî ihtiyaçlara göre daha çok önem vermek imkânı verilmiş olur. Bu da zannederim çok doğru ve yerinde bir mütalâadır.

Sonra Türkçe derslerinin sınıf geçmede, dünkü oturumda ticaret okulları için kabul edildiği gibi bir ders olarak telâkki edilmesi hakkındaki karara uyularak kız enstitülerinde de böyle olması fikrinde olan arkadaşlar var. Şahsen mütalâam, Türkçe dersinin temel kültür dersi olduğudur. Ve bu derse önem vermek ve diğer derslerden, sınıf geçmede de farklı olduğunu kabul etmek yerinde bir mütalâa ve dilimiz için gösterilmesi lâzım gelen haklı bir saygı olur. Dünkü münakaşada bazı arkadaşlar ticaret okullarında bu yüzden öğrenciler aleyhinde bazı güçlüklerin meydana geldiğini

F. 21

söylediler. Biz kız enstitülerinde, belki de programlarımızın icabı ve esasen teşkilâtımıza göre öğrencilerin muvaffak olmak imkânları çok olduğu için, bu yüzden, hiçbir güçlükle karşılaşmış değiliz.

Hakikaten kız enstitülerinde öğrencilerin sınıf geçebilme imkânları daha büyük bir ölçüde mevcuttur Meselâ; birinci ve ikinci sınıflarda bir çocuğun sınıfta kalması için 5 dersten 5 ten aşağı, diğer sınıflarda 4 dersten 5 ten aşağı not alması lâzımdır. Sınıf geçme şans ve imkânına bu derecede malik olan bir okulda Türkçeye iki ders gibi kıymet vermek, ve öğrencilerden kuvvetli bir Türkçe bilgisi istemek zannederim ki haksız değildir ve bu istek öğrenciler aleyhinde bir güçlük çıkarmak demek de olamaz. Bilmiyorum Nihat Saydam arkadaşıma cevap verebilmiş oldum mu?

Başkan — Nihat Saydam arkadaşımız muhtelif tekliflerde bulundular. Bu teklifleri komisyon adına Boyman arkadaşımız cevapladı. Bu tekliflerden cimnastik dersinin beden eğitimi ve ijiyen dersinin sağlık bilgisi dersleri olarak adlarının değiştirilmesi meselesinde komisyon bir mahzur görmüyor.

Yaş meselesinde kız enstitülerine ve diğer okullara verilen imkânın Erkek Terzilik Okuluna da teşmili isteniliyor. Komisyon buna askerlikten kaçmağı himaye etmemek için karar vermemiştir.

Teklifinizde ısrar ediyor musunuz?

Nihat Saydam — Enstitülere verilen bu imkânın Terzilik Okuluna da teşmilini istiyorum.

Başkan — Nihat Saydam arkadaşımız bir yaş yukarı ve bir yaş aşağı alınabilmesi imkânının Erkek Terzilik Okuluna da teşmilini istemektedir. Reyinize arz ediyorum: Kabul buyuranlar... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Birinci sınıf beden terbiyesi dersi için komisyon adına verilen cevap sizi tatmin etti mi?

Nihat Saydam — Etti efendim.

Başkan — Komisyon raporunda umumî meslekî ve tezyinî resme ayrılacak zamanın tefrik salâhiyetini öğretmenin takdirine bırakılmasını istemiştir. Saydam arkadaşımız programda bu tefrikin yapılmasının öğretmenin ihtiyarına bırakılmamasını istemektedir. Şu halde Yüksek Şûra iki şıktan birini tercih edecektir. bu takdir hakkı öğretmene verilsin mi verilmesin mi? Saydam arkadaşımız verilmesin diyor. Bu teklif komisyonun teklifini tadil mahiyetinde olduğu için evvelâ bunu reyinize arz edeceğim. Bu takdirin öğretmene bırakılmamasını kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmemiştir.

Saydam arkadaşımız dün ticaret okulları programları görüşülürken Türkçe dersi için verilmiş olan rüçhanın kaldırılmasına dayanılarak aynı şeyin kız enstitülerine de teşmilini istemektedir. Komisyon adına Boyman arkadaşımız, hususiyetlerinden dolayı bunun bu okullarda kalmasını istedi.

Nezihe Özuygur — Biraz evvel, kız enstitülerindeki kültür derslerine temas eden bir arkadaşın sözlerine cevap vermek istiyordum. Fakat şimdi söz, öğretmeni bulunduğum ders üzerine dönmüş olduğundan evvelâ bu konu hakkında konuşacağım, sonra arkadaşımızın sorgusuna cevap olarak kısa bir açıklamada bulunacağım. Dün ticaret okullarının ders durumu üzerinde tartışmalar yapılırken Türkçe derslerinin sınıf geçme ve bütünlemeye kalma meselelerinde iki ders yerine değil de bir ders yerine geçmesi üzerinde duruldu ve bu fikir kabul edildi. Bugün ise kız teknik öğretim okullarında da bu esasa göre hareket edilmesi teklif ediliyor. Ben şahsen bunu uygun bulmuyorum. Üçüncü Millî Eğitim Şûrası'na davetli olup kız enstitüleri komisyonunda çalışmakta bulunan arkadaşlarım da benim fikrimdedirler.

Çünkü biz, kız enstitülerinde Türkçe derslerini iki ders karşılığı tutarak öğrencilerin sınıf geçme ve bütünlemeye kalma durumlarını buna göre tesbit ederken ticaret okullarında olduğu gibi başka ders öğretmenleri tarafından bir zorlamaya uğramıyoruz. Bilâkis öğrenci dersin önemini bu

suretle daha iyi anlıyor, daha fazla çalışıyor. Böylece Türkçe derslerinden beklenen ereğe biraz daha yaklaşmış oluyoruz.

Şimdi ikinci konuya geçiyorum. Biraz evvel arkadaşlarımızdan birisi kız enstitülerinde okutulan kültür derslerine temas ederek «kız enstitülerinde okutulacak kültür dersleri orta okul seviyesinde olmayınca enstitü mezunları arasından istiyenler liseye, oradan çıkınca da yüksek okullara gidemiyeceklerdir» demişti. Kız enstitüleri teşekkül halindeyken, değeri bugünkü kadar kavranmamış ve öğrenci sayısı da şimdiki yekûna yükselmemişken bu fikir bahis konusu olabilirdi. Nitekim rağbeti artırmak, fazla öğrenci toplamak amaciyle kız enstitüsü mezunlarına aynı zamanda ortaokul mezunu sayılmak hakkı da verilmişti. Halen de böyledir. Fakat olaylar göstermiştir ki, enstitülerimizden on onbeş sene içerisinde çıkan binlerce öğrenci arasından ancak üç dört tanesi lise öğrenimine devam etmiş, bunlardan bir ikisi de yüksek okullara başvurmuştur. Bugün ise okullarımıza o kadar rağbet vardır ki, birçok yerlerde okul binaları öğrenci sayısına yetmemektedir.

Esasen kız enstitülerinin gayesi liseye ve dolayısiyle yüksek öğrenime öğrenci yetiştirmek değil; genç kızlarımıza ev kadınlığına ait bilgi ve maharetleri kazandırmak, aynı zamanda ortaokullar derecesinde genel bilgi vermek, gerektiği zaman serbest çalışarak aile bütçesine bu yoldan yardım etmek imkânlarını sağlamaktır. Okullarımıza devam eden öğrencilerin öğrenim alanında yürüyecekleri yol artık bellidir. Aynı zamanda sanat alanında fazla kabiliyet gösterenlerin, Kız Meslek Öğretmen Okuluna kabul edilerek eve ve kadınlığa ait meslekler üzerinde öğretici birer eleman olarak yetişmeleri de kabildir. Bütün bunlara rağmen enstitü mezunları isterlerse liseye gidebilir, ondan sonra da yüksek öğrenime devam edebilirler. Kendileri için bu yol da kapanmış değildir.

Süleyman Kazmaz — Vakıa evvelce Türkçe dersine ehemmiyet vermek için bu dersin 2 ders sayılması kabul edilmişti. Fakat tatbikatta, bu usulün, Türkçe öğretmenliği yap-

mış bir arkadaşınız sıfatiyle arzediyorum, umulan neticeyi vermediğine şahit oldum. Arkadaşımızın tebarüz ettirdiği gibi öğretmenler kurulunda daima tazyik görüyoruz. Buna mukavemete çalışsak bile nihayet tesir altında kalmamak mümkün olmuyor. Bunun için, yönetmelik mevzuu konuşulurken herhangi bir maddenin, tatbikattaki neticelerine göre değerlendirilmesi tabii olacağından, tatbikattan aldığımız ve tecrübelerden edindiğimiz sonuçların, bir maddenin kabul edilmesinde veya edilmemesinde ölçü olarak kullanılmasını tabii gördüğümden, bu maddenin kaldırılmasını ve Türkçenin bir ders sayılmasını rica edeceğim. Bundan başka herhangi bir dersinde iki ders olarak sayılmamasını istiyeceğim. Çünkü, matematik dersi de iki ders olarak sayılmaktadır. Bu sebeple aynı mahzur matematik dersi için de mevzuubahistir. Bu dersin öğretmenleriyle Türkçe öğretmenleri öğretmenler kurulunda daima münakaşa halindedir. Binaenaleyh hiçbir dersin iki ders olarak kabul edilmesi pirensibinin aleyhindeyim.

Necmettin Halil Onan — Efendim, dün bu mevzuu konuşmuş ve bu hususta bir karar almıştık. Bugün kız enstitüleri müfredat programları dolayısiyle tekrar aynı mevzua giriyoruz. Arkadaşlar bu mevzu bundan evvelki Şûralarda da uzun boylu görüşülmüştür. Bu karar takdir buyurursunuz ki çocuklarımızı daha çok döndürme imkânlarını bulalım endişesi ile verilmemiştir. Bu, ana dilimizin okullarda mânevi değerini belirtmek bakımından verilmiş bir karardır. Ondan dolayı söylemek mecburiyetindeyim ki arkadaşlar, dün verdiğiniz karar yanlış olmuştur, bir prensip bozma kararı olmuştur. Nitekim bugün dün açılan gediğin tefsiri mahiyetinde yeni teklifler yapılmıştır. Israr ediyorum arkadaşlar, bu ana dilimiz tedrisatının mânevi değerini belirtmek bakımından ehemmiyetli bir prensip kararıdır. Ve bunda, öteki Şûralar gibi, Şûranın da ısrar etmesi çok münasip olur.

Osman Yüksel — Sayın Arkadaşlar, bendeniz de Türkçe dersinin diğer dersler gibi bir ders sayılmasına taraftarım. Çünkü bir idareci sıfatiyle Türkçenin iki ders sayılmasının faideden ziyade bazı mahzurları olduğuna kaniim.

Meselâ: Erkek sanat okulu ve enstitülerimizde biri Türkçe veya matematik ise üç dersten zayıf not alan öğrenci sınıfta kalır. Buna göre "misal olarak arz ediyorum„ Türkçe - Tarih - Fizik derslerinden zayıf not alan ve bunlardan Türkçe dersinden ortaya çok yaklaşmış bulunan bir öğrecinin doğrudan doğruya sınıfta kalmaması ve kendisine bir bütünleme hakkı verilmesi için sene sonundaki öğretmenler kurulunda bütün öğretmenler Türkçe öğretmenine tesir etmeye çalışıyor ve neticede öğretmeler kurulu kararıyle bu öğrenci Türkçe dersinden başarı göstermiş sayılarak tarih ve fizik derslerinden bütünlemeye kalıyor. Türkçeden ortaya çok yakın not alan bu öğrencinin doğrudan doğruya sınıfta kalmaması için ve misalimizde ele aldığımız tarih ve fizik derslerinden çok zayıf not aldığını kabul ederek o derslere dokunmak doğru olmadığından gayet tabii olarak bütün öğretmenler Türkçe öğretmenine tesir etmeye çalışıyor ki burada Türçeye verilen önem tamamiyle aksi netice veriyor.

Halbuki biz istiyoruz ki ehemmiyetini tamamen takdir ettiğimiz Türkçe derslerine şartlar ne olursa olsun dokunulmasın ve öğretmenin takdiri esas olsun.

Bu da ancak Türkçe dersinin tek ders sayılmasiyle kabil olur kanaatindeyim.

Bir ikinci teklifim de: Görüyoruz ki bazı okullarda sınıfta kalmaya tesir eden derslerin sayısı çok değişik. Meselâ kız enstitülerinde, Türkçe dâhil dört dersten zayıf not alan öğrenci sınıfta kalıyor. Erkek sanat okullarında ise Türkçe dâhil üç dersten zayıf not alan öğrenci sınıfta kalır. Bunun da birleştirilmesini ve Türkçeye bir rüçhan hakkı verilmemesini teklif ediyorum.

Sami Akyol — Muhterem arkadaşlarım, Türkçe derslerinin iki ders sayılması hakkındaki hükümler imtihan yönetmeliğinin tamamiyle de ilgilidir. Bundan evvelki birinci, ikinci Şûralarda, benim için iftihar vesilesi olan bir mazhariyetle üye olark bulunmuştum. 1939 yılında toplanan Şûradan geçirilerek kabul edilmiş olan imtihan yönetmeliğinin en önemli maddelerinden biri bu olduğu halde bu yönet-

melik maalesef uzun bir tartışma neticesinde kabul olunmuş değildir. Konuşma son toplantımıza rast geldiği için toplantının bir an evvel bitirilmesi gayesiyle Şûraca, Bakanlıkça seçilecek bir komisyon tarafından maddeler görüşülüp tesbit olunduktan sonra yürürlüğe konulmak kararıyle Şûra'dan geçmiştir Fikirlerine, yüksek bilgi ve tecrübelerine her zaman hürmet ettiğimiz arkadaşlarımızdan mürekkep bir gurup bu imtihan yönetmeliğini incelemiş fakat sarahatla burada görüldüğü gibi bu yönetmelik genel bakımdan okullarımız ve onun işleyişini imtihan yönünden tatmin etmediği için zamanla bazı maddeleri değiştirildiği gibi şimdi de anlaşılıyorki gerek kız enstitüleri, gerekse erkek sanat enstitüleri komisyonları da ayrı ayrı tasarılar ve benim anladığıma göre bu kurumlarımız için ayrı maddeler ihtiva edecek yeni bir imtihan yönetmeliği meydana getirilmesini uygun buluyorlar. imtihan yönetmeliği bir bütündür. Onun için falan ders şöyle olsun diye ayrı ayrı düşünce ve kanaatle bu bütünü bozmak mahzurludur. Ticaret öğretim komisyonunun raporunda uzun uzun tartışılarak görüşüldüğü gibi.

İmtihan yönetmeliklerinin halen bir bütün olarak kurumlarımızda uygulandığını gözönüne almak şartiyle, dünkü yaptığım teklif gibi, bunu da ayrıca yine tetkik edilerek her okulu kendi bünyesine göre ayrı ayrı mı yoksa her kurum için tek bir imtihan yönetmeliğimi yapılması işinin Bakanlığa bırakılması ve bu işin Şûrada uzman arkadaşlardan müteşekkil heyetler tarafından görüşülürken ayrı ayrı raporlarda bildirilen temennilerin biribirine yakın olanlarının kabulü ile biribirinden farklı olanlardan her nevi müessesenin bünyeleri nazarı itibare alınarak, ona göre tetkik edilmesi gerektiği kanaatindeyim ve bunun daha faydalı neticeler vereceğini ummaktayım. Çünkü elimizde uzun uzun incelenmiş ve tetkik edilmiş olan bu mevzular hakkında leh ve aleyhte vâkı düşüncelere göre ayrılmış olan birtakım tasarılar vardır. Bu tasarıları ve bu fikirleri bir araya toplıyarak bunlar için umumî surette hükümler verilmesinde daha çok fayda vardır. Dün ticaret okulları yönetmelikleri görüşülürken Türkce dersi hakkında yüksek heye-

tinizce bir karar verilmiştir. Ana dilinin gramer kaideleri ortaokullarda ne ise diğer okullarda da aynıdır. Bunun önemi mevzuubahis ise bu önem bütün okullar için değişik değerde olamaz. Dün ticaret okulları için iki ders yerinde sayılan Türkçe dersinin bir ders gibi sayılmasına karar verilirken bu sefer neticesini bilmediğim halde enstitülerde iki ders sayılması, ortaokul yönetmeliğinde de bir değişiklik olmadığına göre ortaokul ve liselerde de Türkçe dersinin iki ders yerine kaim olması aynı müfredatla okutulan aynı dersin bir okulda iki ders, diğer bir okulda tek ders sayılması gibi garip bir ikilik ve fark hâsıl edecektir.

Onun için meseleyi daha etraflı ayarlamak ve işi bir bütün olarak ele almak gerekmektedir.

Eğer Sayın Başkanımın yüksek müsaadeleriyle imtihan yönetmeliği hakkında daha diğer hususlarda da fikirlerimi arzetmek imkânı verilirse sözlerime devam edeceğim. İmtihan yönetmelikleri hangi derecede olursa olsun arada bir birlik hâsıl etmek suretiyle her derecedeki okullarımızı ilgilendiren önemli bir konudur.

Kız enstitülerinde sınıf geçme, bitirme imtihanları yönetmeliği hakkında verilen bu tasarıda yeni bazı hükümler ileri sürülmüştür. Meselâ 10 uncu madde, sözlü imtihanlara aittir. Sözlü imtihanların nasıl yapılacağı hakkında imtihan yönetmeliğinde sarih maddeler bulunmaktadır. Bu hususu burada ayrıca teşrih ve tasrih edecek değilim. Şimdi burada yalnız kız enstitüleri işine bakan komisyon üyesi arkadaşlarımız bazı kayıtlarla bu 10 uncu maddeyi tahdit etmiş bulunuyorlar ki bu zaten yönetmelik de açıklanmış ve nasıl yapılacağı bildirilmiştir. Yani çocuğa sen şu soruyu al, bu soruyu al tahtaya yaz veya söyle diye bir soru veremeyiz. Zaten bunu yönetmelik menetmiştir.

Sorular, hangi dersin imtihanı ise o ders müfredatından okutulmuş olan bahislerden öğretmen tarafından seçilir, soru haline sokulur, okul müdürü tarafından görülür, mühürlenir ve ondan sonra da ona göre imtihan yapılır. Yalnız burada sorular gizli tutulması şartiyle bir gün evvel

imtihan komisyonu tarafından hazırlanır okul idaresine verilir deniyor. Yani burada gizli tutulma keyfiyeti ilâve edilmiştir. Fizik dersi gizli okutulmamaktadır. Gizli okutulmıyan bir dersin sorularının gizli tutulmasındaki kastı anlıyamadım. Bendenize kalırsa soruların gizli tutulması değil bunların bastırılarak dağıtılması ve çocuklara işte sizi bu sorulardan imtihan edeceğiz denmesi daha faydalıdır. Bu gizli kaydının fazla bir hassaslık olduğuna kani bulunuyorum.

Başkan — Bay Sevin, bu mesele üzerinde mi konuşacaksınız?

Nureddin Sevin — Evet efendim. Efendim dün bu mesele müzakere edilirken, sık sık umumî celsede huzurunuzu ihlâl etmemek için Bay Necmettin Halil Onan'ın sözlerinden sonra fazla birşey söylemeyi zait buldum. Fakat hata etmişim bugün de aynı meselenin tekrarlandığını görünce pek haklı olarak Türkçenin bugünkü münakaşalarla mâruz kaldığı tehlike karşısında susamadım, birkaç söz söylemek mecburiyetini duydum. Bizim yazı Türkçemiz bugünkü haliyle üçbin kelimedir. Fakat Kanunî Sultan Süleyman zamanında Bakı'nin, Fuzuli'nin dilinde otuzbin kelimeydi.

O asırda İngilizcede, Shakespeare'in dilinde, yirmi beş otuzbin kelime vardı. Bugün İngilizcede yarım milyon kelime kullanılmaktadır. Fakat alelâde bir İngiliz neferi İngilizceyi yanlış yazmaz. Bir İngiliz neferi mektup yazdığı zaman İngilizcesi dosdoğru İngilizcedir.

Ben öyle kimseler bilirim ki Maarif müntesibidir. Üniversite mezunudur. Hattâ liselerimizde öğretmendir. Bana mektup yazar yarım sayfada beş tane rabıt hatası vardır ve bütün vokabüleri üç bin kelimeden ibarettir. Bu Türkçe meselesinde bu kadar söz söyliyen arkadaşlarımız, «Bazı okullarda Türkçenin üstünlüğü var mıdır. Olmalımıdır» diye münakaşa edip, Türkçemizin selâmeti için onu da öteki derslerle müsavi dereceye indirelim neticesine varıyor. Halbuki rüçhan olduğu zaman bu yanlışlar yapılıyor, ya kaldıracak olursak acaba halimiz ne olur diye âdeta ürktüm. Biz kendî zaafı-

mızı yenecek yerde talimatnameyi kusurlu buluyoruz ve değiştirmeye kalkıyoruz. Müeyyidesizlikten, yani müeyyideleri iyi tatbik edememekten birçok fena neticeler görüyoruz. Elimizde kuvvetli bir müeyyide varken biz onu da kaldıracak olursak tasavvur buyurun ne hale geliriz. Eğer tatbikatta aciz gösteriyorsak bazı arkadaşlarda, yani, «Türkçede iki ders hakkı vardır, haydi Türkçe hocası şundan vazgeç de şu çocuk iki dersten engele kalmakla kurtuluversin.» diye bir zaaf geleneği hasıl oluyorsa, bu zaafları ortadan kaldırmanın çarelerini aramak lâzımdır. Yoksa talimatnamenin maddesini değiştirmek mantıkî bir çare değildir. Eğer bu rüçhan hakkı bu şekilde pek faydalı olmıyorsa başka bir rüçhan şeklini araştırmayı anlarım. Vaktiyle, on, oniki sene evvel İstanbul Lisesinde hoca idim ve bir yazılı yoklama devresi sonunda öğretmenler meclisinde orta kısım arkadaşlarımızdan bir kısmı, büyük bir kısmı orta okul çocuklarının yazılı yoklamalarda muvaffak olamayışlarının bilgisizliklerinden değil fikirlerini ifade edemediklerinden ileri geldiğini söyledi, herkes bir çare ileri sürdü. Hattâ Maarif Vekâletinde uzun müddet yüksek makamlar işgal etmiş pek kıymetli bir felsefe hocası bile bu zaafa düşüp dedi ki, «Başka bir şey yapalım, bunlara öyle sualler soralım ki cevabı "evet„ veya "hayır„ olsun». Bu söz karşısında dayanamadım isyan ettim. Eğer biz mektepte çocuklarımıza konuşmayı öğretemiyorsak fiziğin, matematiğin ne lüzumu var? İnsanın insan olabilmesi için bir kere konuşmasını söz söylemesini bilmesi lâzımdır. Bunlar olmadıkça biz mektepleri ne yapalım? Mekteplerde fizik bilmiş, kimya bilmiş neye yarar? Düşüncelerimizi, fikirlerimizi kelimelerle, cümlelerle ifade edemedikten sonra hangi meslekte olursak olalım bir işe yaramayız. Esasen düşündüğünü ifade edemiyen adamın düşüncesi olamaz. Muvakkat bir zaman için aklına bir fikir misafir olsa bile hemen silinir gider. Bilen adam söyliyebilen adamdır. Biz mekteplerde evvelemirde lisanımızı öğretelim. Mektepler yazı yazmayı öğretememişse neyle iftihar edebilir? Mektep yazı yazılan yer demektir evet veya hayırla okur yazar adam yetişebilir mi? İşte neticeyi aklımıza bile getirmeden, gene o mâsum hüsnüniyetimizle, Türkçeyi

kurtarıyoruz diye Türkçenin aleyhinde yürüyoruz. Ben, Türkçeye mekteplerde okutulan diğer derslerden çok daha fazla ehemmiyet verilmesini teklif ediyorum. Evet, bu talimatnamede bir değişiklik yapılması lâzımdır. Fakat, lehinde olmak üzere bu işi mütehassıs bir heyete bırakalım da gelecek Şûraya kadar, dün ticaret mektepleri için kabul edilen hükmü de tadil edebilecek şümulde, bir rüçhan usulü bulunsun. Ve bizim zaaflarımıza karşı garanti teşkil edecek birtakım müeyyideler araştırılsın. Ve bu müeyyideler takip edilsin. Kusur talimatnamelerde değil bizim müşfik zaafımızda biz ne zaman bu objektif görüşe erersek lisanımız o zaman neferimizin dahi çok güzel kullandığı bir lisan haline gelir.

Himmet Akın — Arkadaşlarım, bu konuda salâhiyet sahibi olmadığım halde ve kendi branşım içinde olmamasına rağmen, söz söylemek üzere huzurunuza geldim. Mazur görülmekliğimi rica ederim. Daha evvel bu konuda salâhiyetle konuşan arkadaşlarımız meseleyi bütün açıklığı ile açtılar. Buna karşı gene aynı konu üzerinde ders vermekte bulunan arkadaşlar da, şimdiye kadar gelmiş olan durumu tenkid edici mütalâalar yürüttüler ve nihayet şimdi, ben de hiç tahmin etmediğim bir karara varılmak üzere bulunulduğu şu anda, idare başındaki bir arkadaşınız ve öğretmenler kurulunun havasını yaşamış bir öğretmen sıfatiyle bazı mâruzatta bulunmak üzere kıymetli birkaç dakikanızı alıyorum. İçimizde Türkçe dersinin ana dil, temel ders olduğunu inkâr edecek hiçbir kimsenin bulunduğunu zannetmiyorum. Binaenaleyh bu konu üzerinde durmak fazla olur. Ancak öğretmenler kurulunda mahza Türkçe öğretmeni arkadaşlarımızı rahatsız etti diye bu dersin ruçhaniyetini ortadan kaldırmaya çalışmak yerinde bir teklif olmasa gerektir. Benim gördüğüm realite şudur: Orta okullarda Türkçe dersi aynı ruçhaniyeti taşımakta ve öğretmen kurullarında bütün arkadaşlar Türkçe dersinin ana, temel ders olduğunu ittifakla benimsemektedirler. Hattâ şimdiki haliyle bile şahsan ben tarih öğretmeni olarak çocuklardan aldığım ödevlerde birçok yanlışlıklar yapılmakta olduğunu görüyorum ve ilmî hatalardan ziyade birçok

Türkçe yanlışlıkları buluyorum. Biz bilgi hataları kadar bu hatalara da dikkat ediyoruz. Onun için bu dersin ruçhanlığını kaldırmak üzere bilhassa Türkçe öğretmeni arkadaşların ittifak etmelerini doğru bulmuyorum. Biraz sonra kararın nasıl tecelli edeceğini bilmediğim bu konu üzerindeki şahsi kanaatim, Türkçe derslerinde ruçhaniyetin muhafazasıdır.

Başkan — Muvaffak Uyanık, bu nokta üzerinde mi konuşacaksınız?

Muvaffak Uyanık — Evet efendim.

Başkan — Buyurunuz.

Muvaffak Uyanık— Sayın arkadaşlar, hiçbir millet anadilini diğer derslerle bir tutmaz. Biz Türkler de kendi dilimizi diğer derslerden üstün tutmakta ve buna geçen Şûrada da aldığımız bir kararla rüçhan hakkı vermiş bulunmaktayız. Binaenaleyh burada Türkçe dersinin çocukların herhangi bir ders gurupundan geçmesi veya kalması üzerindeki tesiri değil, bunun rüçhan hakkına malik olup olmaması üzerinde görüşülmesi, konuşulması lâzımdır. Bazı arkadaşlarımız diyorlarki çocuğun geçmesi veya kalması mevzuubahis olduğu zaman Türkçe öğretmenleri müşkül durumda kalıyorlar. Bu arkadaşların zafıdır, mukavemet etsinler, Türkçe dersine verilmiş olan rüçhan hakkını müdafaa etsinler. Kaldı ki biz ilk okulda orta derecede not alan çocukları mezun etmiyoruz, iyi derecede not almalarını istiyoruz, eğer dün verilen kararı bütün yönetmeliklerle ayarlamak arzusu ile teşmil edecek olursak ilk okulda Türkçe'den orta alan çocukların ilk okul mezunu olarak kabul edilmeleri icabedecektir. Açılan gedik bu suretle büyüyecektir. Bu bakımdan eski halin zarurî olduğunu hattâ Şûranın bile Türkçe dersinin ehemmiyeti ve rüçhan hakkı üzerinde hüküm vermek salâhiyetinde olmadığı kanaatindeyim.

Feridun Bitik — Efendim, müsaadenizle bu konu üzerinde iki kelime de bendeniz söyliyeceğim. Çünkü yapılan konuşmalarda Türkçe dersinin ruçhaniyeti yoktur iddiası dün de söylenmedi. Türkçemiz ana derstir. Yalnız

şunu açıklamak istiyorum; acaba hayatta gördüğümüz Türkçesi zayıf insanlar bu ruçhaniyetten istifade edenler midir? edemiyenler midir? Eğer Türkçeye iki ders mahiyetini veriyorsak yani Türkçede muvaffak olmıyanları iki dersten muvaffak olamamış gibi kabul ediyorsak muvaffak olanların neden Türkçesi zayıftır - ki ben de bunlardan bir tanesiyim -. (*Estafurullah sesleri*). Bizim gördüğümüz Türkçesi zayıf insanların hepsi en az lise mezunu, yüksek mektep mezunları hattâ öğretmenlerdir. Bunlar bu zayıf durumlarına rağmen sınıf geçmişler ve üstünlük sağlamışlardır. Tatbikatta bu usulden iyi neticeler elde edilmediğini iddia ediyorum. Ve bunun üzerinde duruyorum. Türkçe dersi tek ders sayılsın; dersin üstünlüğü ve verilmesi gereken önem müfredat programında yer alsın. Diğer ders saatlerine nazaran Türkçenin haftalık ders saati esasen daha çoktur. Her ders öğretmeninin Türkçe dersiyle zaten ilgisi vardır. Türkçeye her öğretmen kendi dersinde temas etmek zorundadır. Arkadaşlarımızın da tebarüz ettirdiği gibi yeter ki bütün öğretmen arkadaşlar öğretmeni bulunduğu ders kadar kendi dilimiz üzerinde titiz davransınlar. Bu suretle öğretmenlerin anadili üzerinde durmaları ile Türkçe konusunda istediğimiz neticeye vâsıl olmuş oluruz.

Türkçenin okutulmasında daha iyi netice elde edilmesi düşünülüyorsa başka bir yol aransın buna göre tadil teklifi yapılsın. Yoksa sınıf geçme için bu ders iki ders mi sayılsın bir ders mi meselesi sonucu değiştirmez. İki ders sayılmasının şu mahzurları vardır. Bu ruçhaniyetle ilgili ortada bir öğretmenler kurulu durumu vardır. Bu kurulun da bir haleti ruhiyesi vardır. Türkçe öğretmenleri şaşmaz hata yapmaz insanlar değildir. Meselâ; bir sınıfta 30 öğrenci bulunuyor. Ve bunlardan beşinin Türkçe dersinden kaldığını farz edelim. 4 alarak kalanlara nazaran 5 alıp geçenler bihakkın Türkçeyi öğrenmiş iki ders başarısına lâyık kimseler midir? Geçen 25 kişi Türkçeyi hazmetmiş midir? Kalan beş kişinin durumunu inceliyelim. Türkçe öğretmeninin takdiriyle öğrenci bütünleme durumunda iken sınıfta kalmış duruma girer. Bu hal ise diğer öğretmenlere daha büyük fedakâr-

lıklar yükler. Öğretmenler kurulunda notu dört olan Türkçe dersinin beşe iblâğı bilmem notu bir veya iki olan fizik dersinin beşe iblâğından daha mı kötü olur. Türkçe dersinden ziyade Türkçe öğretmenine tanınan yetki ve yüklenen sorumluluk, hem öğretmeni müşkül durumda bırakıyor hem öğrenciyi hem de bizzat Türkçe dersini. Kâh dersin aleyhine kâh öğrenci aleyhine durumlar yaratan bu rüçhaniyetin dolayısiyle öğretmenler kurulu haleti ruhiyesine kurulun adalet ve ölçülerine müessir olduğu da bir vakıadır.

Hakikat şudur ki: Türkçesi zayıf olanlar yalnız kalanlar değildir. Türkçe dersine tanınmış rüçhaniyet özlenilen elek olamamıştır. Aksi halde Türkçesi zayıf olanların hayata tahsilini ikmal etmiş olarak atılamaması lâzım gelirdi. Halbuki hayattaki - çeşitli okulları bitirmiş - arkadaşların Türkçesinin zayıf olduğu noktasında rüçhaniyeti müdafaa edenlerle hemfikir bulunuyoruz. Bu rüçhaniyet bu şekilde devam ettikçe istenilen neticeyi vermiyor. Zannederim ki maksadımı anlatmış bulunuyorum.

Başkan — Müzakerenin kifayeti hakkında iki imzalı bir takrir vardır. Okuyorum.

Şûra Başkanlığına

Türkçe dersleri hakkında Şûra dün de gerektiği kadar tartışmış ve bir kanaate varmış bulunmaktadır. Konuşmanın yeterliğini ve meselenin oya konulmasını rica ederiz.

Saffet İRTENK *Namık R. KATOĞLU*

Başkan — Müzakerenin yeterliği hakkındaki bu takriri reyinize arz ediyorum. Kabul edenler işaret buyursunlar.... Kabul edilmiştir. Şûra iki şıktan birisini tercih edecektir. Bütün arkadaşlarımız Türkçe dersi mevzuu üzerinde bir noktada mutabıktırlar. Türkçe dersi önemle üzerinde durulması lâzım gelen en ehemmiyetli dersimizdir.

Öğrenimin ağırlık merkezini teşkil eden Türkçe dersine, bir kısım arkadaşlar imtihanlarda rüçhan hakkı verilmesini istiyorlar. Ve bu ehemmiyetin bir icabı bir zarureti olduğu kanaatinde bulunduklarını söylüyorlar. Bir kısım arkadaşlarımız ise ehemmiyet noktasında müşterek olmakla beraber Türkçe derslerine rüçhan vermenin, imtihan bakımından rüçhan vermek, not bakımından rüçhan vermek demek olduğunu bunun ise istenilen gayeyi temin etmediği mütalâasındadırlar.

Nihat Saydam arkadaşımız Türkçe derslerine rüçhan ve imtiyaz hakkı verilmemesini istemişti.

Ticaret komisyonu raporunun müzakeresinde olduğu gibi komisyon raporuna nazaran bir tadil mahiyetinde olarak önce Saydam'ın teklifini reyinize arz edeceğim. Yani Türkçe derslerinin imtihan ve not bakımından rüçhanlı vaziyette bırakılmamasını kabul edenler lûtfen işaret buyursunlar... Komisyonun teklif ettiği gibi Kız Teknik Öğretim Kurullarında imtihan ve not bakımından Türkçe derslerinin rüçhanlı vaziyette kalmasını kabul edenler... Rüçhanlı vaziyette kalması kabul edilmiştir. (*Alkışlar*)

Ahmet Önertürk — Sayın arkaşlarım, Dün ticaret okulları için Türkçe konusu görüşülürken tatbikatta bunun güç olacağı söylendi. Halbuki bugün aynı şeyi ters kabul ettik. Aynı Bakanlığın ihtısas yapan iki okulundan birisinde böyle diğerlerinde şöyle tatbik edersek nasıl olacak. Bunun bir tanesinin kabulünü sağlasak daha iyi olur.

Başkan — İzin verirseniz buna ben cevap vereyim. Yüksek Şûra dün Türkçe dersine rüçhan hakkı verilmesi meselesi hakkında işin hususiyetlerini nazara alarak başka türlü bugün de başka türlü, karar vermiştir.

Sami Akyol — Deminki maruzatımda bu işin mütehassıs bir komisyon tarafından ileride incelenmesini temenni etmiştim. Şimdi ortada bir hâdise vardır. Bunda güçlükler mevcuttur. Bunların tetkik edilmesi ve bundan sonra toplanacak olan Şûraya kadar ne yapılması lâzım geldiğinin düşünül-

mesi ve tesbit edilmesi gerektir. Bir müessesemizde böyle iken diğer müessesemizde başka türlü olmaması zayıf birşey olabilir. Bu akademik bir meseledir. Tetkike muhtaçtır, tetkik edilmesini isterim.

Başkan — Sami Akyol arkadaşımız bir temennide bulundu. Bazı müesseselerimiz arasında hususiyetlerinin icabettirdiği nizam farkları bulunmakla beraber esaslarda birlik, teadül olmak gerektir. Bu temenniyi Şûra heyeti umumiyesi tasvib buyurduğu takdirde bizim için bir direktif olacaktır. Onun için Ahmet Önertürk arkadaşımız bundan memnun olmalıdır. Sami Akyol'un teklif ettiği şekil bize bir çalışma zemini açacaktır. Bugün Şûra heyeti umumiyesi bazı zaruretlerle şunu kabul etmiştir. Filân okullar için de yine bazı zaruretlerle şunu kabul etmiştir. Bir yandan da umumî hükümlerde ve esaslarda teadül olması kabul edildiğine göre biz de bu konu üzerinde çalışacağız.

Vedide Baha Pars — Sayın arkadaşlar, benim işaret edeceğim noktalar genel mahiyette olacaktır. Dün ve bugün gerek bu konu üzerinde, gerek programlar, ders saatleri üzerinde konuşurken Paradoks diye vasıflandıracağımız bazı hallere düştük. Öğretmenler meclislerinde esen hava gerek ticaret okulları mensuplarını, gerek kız enstitüsü mensuplarını, gerekse kız orta okul öğretmenlerini okadar garip duruma sokar ki, hakkı adaleti tâyin hususunda müspet bir neticeye varamayız. Bu işi halletmeyi düşünüyoruz. Bana öyle geliyor ki bir ağaçta bazı yaprakların sarardığını, ve bu sararmanın bir hastalık olduğunu görüyorsak hemen bu yaprakları ağaçtan koparmakla diğer yaprakların sararmasına mâni olamayız. Binaenaleyh yapraklarda görülen hastalığın kaynağını ağacın köklerinde aramak lâzım gelir.

Ben ömrümde hiçbir toplantıda pedagojiye bu kadar yer verildiğini görmedim. Buna dayanarak diyebilirim ki şimdiye kadar öğretmen arkadaşlarımızın genel pedagoji bilgileri artırmak maksadiyle alınan ve takip edilen tedbirler mesbakımından asgarî tedbirlerdir. Çünkü bunlar herkesin lekî tefsirine tabidir. Eğer biz öğretmenler genel pedagojiye, çocukların terfisini, terbiye telâkkilerini sağlıyabilirsek bu

konu kendiliğinden halledilecek ve öğretmen toplantıları senin dâvan, benim dâvam, senin müdafaa edeceğin çocuk, benim müdafaa edeceğim çocuk olmaktan kurtulacaktır. Bunun için Sayın Bakandan rica ediyorum. Teftiş heyeti kanalı ile mi olur, yoksa başka bir teşkilâtla mı olur vilâyetlerimizde, türlü mesafelerde bulunan öğretmen arkadaşlardan aynı bir işin dersini okutanları sık sık bir araya getirerek genel pedagoji esasları dahilinde tek bir öğretim şeklinin tatbikini sağlasın. Müşkül gibi görünen bu konular ancak bu şekilde halledilmiş olacaktır. Bunlar, yapraklarda hâsıl olan hastalıklara benzediği kanaatini taşıdığımı tekrarlıyarak sözüme son veririm.

Başkan — Hikmet Gökten buyurun söz sizindir.

Hikmet Göktan — Komisyon raporunda, kız enstitülerinin müfredat programındaki kültür derslerini, orta okullara nispetle azaltmak, hafifletmek gibi bir temayül var. Bir arkadaşımız buna itiraz etti. Ve bu itirazı ile bana da tercüman oldu. Başka bir arkadaşımız bu itirazı cevaplandırdı. Fakat bu cevap beni tatmin etmedi. Bu sebeple düşüncelerimi arzedeceğim.

Filhakika kız enstitüleri becerikli bir ev kadını yetiştirmek amacını güder. Bu enstitü mezunları aynı zamanda biçki - dikiş yurtları, atölyeler açarlar. Veya Kız Meslek Öğretmen Okuluna giderler. Bu her üç yola yönelen kız enstitüsü mezunu kimseler, kanaatimce en az orta okul derecesinde bir kültürle teçhiz edilmek zaruretindedirler. Enstitü mezunlarının başka müesseselere gitmediklerini, bunların evlerinde kalacaklarını düşünsek bile, bir ev kadınının, ileriki nesli eğitecek, hazırlayacak olan bir ananın hiç değilse orta okul kültürü ile teçhiz edilmesi lâzımdır. Bu, herhalde memleketin zararına değil faydasına olacaktır.

Halen beş sene gibi uzun bir müddete serpildikten sonra orta okul müfredat programının kız enstitülerinde okutulmasının bir güçlük göstermiyeceği kanaatindeyim. Şayet güçlük gösteriyorsa bile bunu hafifletmek için tedbir aramamalı, bilâkis güçlükleri yenmek için tedbirler aranmalıdır.

Enstitü öğreniminden sonra Kız Meslek Öğretmen Okulundan çıkanları orta dereceli öğrenim müesseselerine öğretmen olarak tâyin ediyoruz.

Meslek öğretmen okuluna girecek olan kimsenin daha oraya gitmeden evvel enaz orta okul kültürü almış olması zaruridir.

Temas etmek istediğim diğer bir nokta da şudur. Komisyon, raporunda bazı dersler için ayrılan saatleri azaltmış, bazı ders saatlerini çoğaltmış. bazı derslerin sınıflarını değiştirmiştir. Maselâ; matematik saalleri her sınıfta azaltılmıştır. Ayrıca dördüncü sınıftaki iki saatlik kimya dersi üçüncü sınıfa alınmıştır. Buna gerekçe olarak üçüncü sınıfta kumaş boyama işlerinin bulunması ve bu işle kimyanın ilgisi gösterilmektedir. Filhakika kimya dersi ile kumaş boyama işinin bir araya getirilmesi muvafıktır. Ancak, dördüncü sınıftaki bir ders üçüncü sınıfa alınırken çocukların fikrî, zihnî gelişim dereceleri ölçülmüş müdür?

Esbabı mucibe olarak yalnız boyacılık ileri sürüldüğüne göre bu düşünülmüş değildir. Çocukların zihnî kabiliyetleri nazara alınmamış gibi geliyor bana.

Ders saatleri azaltılır veya çoğaltılırken veyahut okutulmakta olan derslerin sınıfları değiştirilirken ne gibi ölçüler kullanıyoruz? Bu gibi kararlarda ilmî esaslara dayanmıyan mülâhazalardan, şahsi arzulardan sıyrılarak, yalnız objektif ve standarize edilmiş ölçülere dayanmak lâzımdır kanaatindeyim. Filân müesseseyi bitiren bir kimsenin hangi bilgileri alması lâzımdır? Bu ilmî tecrübelerle tesbit edildikten sonra; o halde bu bilgileri çocuklara kazandırmak için kaç saate ihtiyacımız vardır? Bunu arz ettiğim esaslar dahilinde tâyin etmek lâzımdır. Bunda mantıkla hareket edilmek yolu tutulduğu içindir ki bizde programların, yönetmeliklerin, ders saatlerinin değişmesi sıkça vâkı olur. Bu sebepten böyle meselelerde ilmî bir yol, bir metot tutacak olursak hattâ imtihan usullerinde de ki o da esasen değişmeğe muhtaçtır, ilmî metoda bağlanırsak, birçok arkadaşların vakit vakit

işaret ettikleri Türkçe derslerinin diğer derslere nazaran önemini bir kat, iki kat artırmak veya artırmamak meselesi bile artık münakaşaya mevzu olmaz.

Temennilerimi iki noktada topluyorum: Birisi, kız enstitülerinin kültür derslerinin orta okul seviyesinden aşağı düşürülmemesi; ikincisi de, yeni dersler ihdas ederken, saatlerini ve yerlerini değiştirirken bunların saiklerinin objektif ölçülere istinadettirilmesidir.

Seniha Hızal — Komisyon mesaisini 10 celsede bitirdi. İcabettiği zaman gece saat on ikilere kadar çalıştı. Bununla şunu kastetmek istiyorum ki tasarı üzerinde hiç düşünülmeden konuşulmadan verilmiş bir karar yoktur. Her konu, uzun konuşma ve tartışmalara vesile verdi. Tasarı üzerindeki derslerin yerlerini değiştirirken de pedagojik esaslar daima göz önünde tutuldu. Bu münasebetle söz alan sayın üyenin kimya dersi hakkındaki endişelerine cevap vermek isterim. Kimya dersleri orta okullarda da üçüncü sınıfta okutuluyor. Binaenaleyh çocukların yaşları ve kapasitesi bakımından fazla bir tahavvül yoktur, bilâkis uygunluk vardır. Bu okullarda okutulan teorik derslerin müfredatı her ne kadar orta okulların müfredatına uygunluk göstermekte ise de sanat dersleriyle ayarlanmak ve beş seneye yayılmak bakımından büsbütün ayrı bir düzen arz etmektedir. Bu suretle bu okulların programları çocukların hem sanat kabiliyetlerini inkişaf ettirmek hem de bu bilgilerine esas olacak teoriye sahip olmalarını mümkün kılacak bir yüküm altındadır. Derslerin müfredatı ayrı ayrı tetkik buyurulacak olursa görülür ki her dersin konusu o sınıfın sanat seviye ve konusuna uygun bir formasyon göstermektedir. Meselâ kimya derslerinin bir sene evvele alınması, o sınıftaki ev idaresi dersinin leke bahsiyle ilgili tatbikatını bu dersle beraber yürütmek zaruretinden doğmuştur. Kız enstitülerinde, her ders başlı başına bir konu olmaktan ziyade biribiriyle bağlanmış, biribirine dayanmış esasları taşıyarak bu okulların bünyesine uygun bir müfredat haline gelmiştir. Binaenaleyh demin de arz ettiğim gibi

kimya derslerinin bir sene evvele alınması bir zaruretin mahsulüdür. Çocukların kapasitesi bakımından orta okullarla aykırı bir durum doğurmıyan bu değişiklik üzerine verdiğim izahatı sayın arkadaşımız kâfi bulmuyorlarsa sorularını bekliyorum kendilerini tatmin edecek cevap vermeğe hazır olduğumu arz eylerim.

Başkan — Arkadaşımız iki temennide bulunmuştur. Bunlardan bir tanesi daha müşahhastır. Diğeri umumi bir mülâhaza şeklindedir. Daha müşahhas olan kız enstitüleri müfredat programlarının muhteva itibariyle orta okullar programlarından daha dün bir seviyeye düşürülmemesi. Bunu komisyon cevaplandırmıştır. Eğer buna karşı başka bir mütalâanız ve bir teklifiniz varsa yüksek heyetin reyine arz etmek üzere bildirmenizi rica edeceğim. Çünkü ileri sürülen mülâhaza içerisinde yüksek Şûranın reyine arz edilecek bir teklif göremiyorum. Onun için arz ettiğim gibi müşahhas bir teklifiniz varsa reye konumak üzere söyleyiniz.

Hikmet Göktan — Efendim, eğer orta okullara nazaran kız enstitüleri müfredat programında bir hafifletilme mevzuu bahis değilse, o halde rapordaki «Bu maksatladır ki kız enstitülerinde kültür dersleri programlarını hafifletmekle beraber» kaydının kaldırılması lâzımdır.

Başkan — Bu hafifletmekten maksat nedir, programdan çıkarmalar mı vardır?

Nurettin Boyman — Bir arkadaşımız orta okul müfredat programının kız enstitülerinde aynen tatbik edilmesini istiyor. Bugün kız enstitülerinde orta okul müfredat programları 5 yıla taksim edilmek suretiyle aynen tatbik edilmektedir. Bunu on yıldır tatbik ediyoruz. Fakat bu yüzden tatbikatta birçok güçlüklere mâruz kaldık ve asıl gayede aksaklıklarla karşılaştık. Bundan başka şunu da arz ediyorum: Biliyorsunuz ki, eskiden kız enstitülerinde tatbik edilen genel ve kültür dersleri porgramları ile orta okul programları arasında beraberlik ve benzerlik yoktu. On yıl önce

Talim ve Terbiye Dairesinden aldığımız bir kararla kız enstitülerinde orta okul müfredat programlarını aynen tatbik etmeğe başlayışımızın tek sebebi ve maksadı; kız enstitüsü mezunlarının liselere imtihansız o'arak girebilmelerini ve kızlarımızın mühim bir kısmına liselere ve dolayısiyle yüksek öğrenime kız enstitülerinde okuyarak geçmelerini teşvik etmek ve bu suretle kız enstitülerine daha geniş ölçüde rağbet sağlamak idi. Halbuki mezunlardan on yılda yalnız üçünün liselere geçtiğini, yaptığımız anketlerle tesbit ettik. Netice ve tecrübe bize gösterdi ki, bu okullarda orta okul müfredat programlarını tatbik etmekte, arz ettiğim maksat bakımından fayda mevcut değildir. Bundan başka kız enstitülerine bugün gösterilmekte olan rağbet eskisine nazaran o kadar çok farklıdır ki artık böyle gayri tabii ve hattâ bu okulların gayelerini daha iyi gerçekleştirmeye engel olacak bu gibi tedbirlere devam etmeğe lüzum yoktur.

Bir arkadaş da «Kız enstitülerinden mezun olanlar hiç olmazsa orta derecede kültür sahibi olmalıdır». diyor. Ben de cevaben diyorum ki, keşke mümkün olsa da, bu okullarda okuyan çocuklarımıza lise derecesinde bir kültür verebilsek. Onunki de benimki de iyi niyete dayanan birer. temennidir. Fakat kız enstitülerinin arz ettiğim amaçlarına ve yüklü programlarına nazaran bu temenninin gerçekleşmesine şimdilik imkân olmadığı meydandadır.

Ekseriyetle kültür dersleri öğretmenleri arasında, okullarımızda kültür derslerine gereği kadar kıymet verilmediği kanaatı vardır. Bu, sureti katiyede yanlış ve haksızdır. Bir defa şunu arz edeyim ki orta okul müfredat programları, öğrencileri kayıtsız ve şartsız liseye hazırlıyan bir programdır ve biricik hedefi budur, bundan başka meslekî hiçbir amacı ve karakteri yoktur. Halbuki, bir meslek okulunda öğrencilere verilecek genel bilgilerin, onların ellerini kafaları ile birlikte çalıştırabilmelerine imkân vermesini sağlamak ve umumi bilgilerinin meslekî bilgilerini destekliyecek karakterde olmasına dikkat etmek lâzımdır. Bu bakımdan meslek okullarındaki genel bilgilerin mahiyet ve

karakteri, öğrencilerin okulda her gün temas ettikleri ve mezun olduktan sonra gerek ev, gerek meslek hayatında daima karşılaşacakları iş konulariyle ilgili ve bunlara yardımcı olacak vasıfları haiz olması icabeder.

Diğer taraftan bu okullarda orta derecede kültür vermek demek, behemehal orta okul programlarını, kelimesi kelimesine, tatbik etmek demek de değildir. Biz müfredat programlarını yeniden gözden geçirirken, kız enstitülerinin gayelerine göre orta okul müfredat programlarının meslek ve atelye derslerini destekliyebilecek konularını aldık ve programa bu anlayış ve görüşle bazen ilâveler bazan da çıkartmalar yaptık. Yani öğrencileri meslek ve atelye derslerinde destekleyemiyecek ve faydalı olmıyacak bahislere yer vermedik ve bu bakımdan programı hafiflettik. Misal olarak arz edeyim: tarih programları çok yüklüdür ve lisedeki tarihe hazırlayıcı bir zenginlik ve karakterdedir. Evet bir Türk vatandaşı olarak herkes tarih bilmelidir. Bunu takdir ediyoruz. Biz de bu okulların ana gayelerini gözden uzak tutmıyarak tarihin umumi hatlarını esas olarak aldık ve öğrencileri liseye hazırlamak amacını güden bir tarih programı zihniyetinden, bu okullar için uzak kalarak tarihin umumi hatlarına, millî tarihe ve inkılâp tarihine yeni programda yer ve kiymet verdik. Aynı zihniyetle, meselâ, kimya dersinde de; ev idaresinde, yemek pişirmede onların ameli çalışmalarını fennileştirecek, kolaylaştıracak bilgileri esas aldık.

Hülâsa; meydana gelen yeni tasarı, öğrencilerin orta derecede bir seviyeden daha aşağı yetişmelerine sebep olacak değildir; orta okuldan başka türlü, fakat ilk okulun üstünde olmak üzere yine orta derecede umumi bir kültür sağlamakla beraber, onların kendi mesleklerinde de daha bilgili ve teknik yetişmelerine yardımcı olabilecek ikinci ve hayati bir fayda da temin edecektir.

Muhterem bir arkadaş, kız enstitüsü mezunlarının ileride Kız Meslek Öğretmen Okuluna girecekleri için hiç olmazsa orta okul derecesinde bir kültüre sahip olmaları lüzumu üze-

rinde durdu. Kız Teknik Öğretim'in inkişaf plânına göre kız enstitülerinin sayısı 1950-51 ders yılında, ilk hedef olarak, 54 e çıkarılacaktır. Liseyi ikmal edenlerin yüksek tahsile gitmesi gibi, kız enstitüsü mezunlarının da Kız Meslek Öğretmen Okulu'na behemehal girmeleri bahis konusu değildir. Bunu beklemiyoruz ve memleketin sosyal kalkınması bakımından da bunu doğru bulmuyoruz. Kız enstitüsü mezunlarından, Kız Meslek Öğretmen Okuluna imtihanla girebilecek olanlar, gerek kültür ve gerek meslek bilgileri bakımından, bunların en kuvvetli ve kabiliyetli olanlarıdır. Komisyonda da bu nokta üzerinde duruldu. Kız enstitülerinin yeni müfredat programı tasarısı kabul edildikten sonra Kız Meslek Öğretmen Okulunun kültür dersleri programları daha da takviye edilecektir. Mezunları umumi kültür bakımından, bugünkü seviyelerinden daha yüksek bir seviyede çıkarabilmek maksadiyle bu okulun programında da değişiklikler yapılacaktır. Bu suretle bir arkadaşımın serdettiği endişe de halledilmiş olacak demektir. Yani bu program değişikliğinden sonra, orta okullara ve kız teknik öğretim okullarına öğretmen olmak üzere Kız Meslek Öğretmen okulundan mezun olacaklar, bir öğretmenden beklenen umumi kültür seviyesine sahip olarak yetişmiş olacaklardır.

Başkan — Hikmet Göktan rapordaki kaydın kalması hakkındaki teklifinizi Şûraya arz edeyim mi?

Hikmet Göktan — Ben, müfredat programının hafifletilmiş olduğu kanaatindeyim.

Başkan — Aziz arkadaşlar; daha söz alan arkadaşlarımız vardır. Şimdi saat 12 dir. Öğleden sonra bir iki saat daha çalışacağız gibi geliyor. İsterseniz bu müzakereye fasılasız devam edelim. İsterseniz 12 de tatil edelim. 14 veya 14.30 da tekrar toplanarak 16-17 ye kadar işimizi bitirelim.

Bunlardan hangisini istiyorsanız o şekilde hareket edelim.

Yunus Kâzım Köni — Söz almış olan arkadaşlarımız acaba bu hazırlanmış olan kız teknik öğretim programına yeni tekliflerde mi bulunacaklardır?

Başkan — Temennilerde.

Yunus Kâzım Köni — O halde müzakerenin devamı lâzımdır.

Başkan — Söylemek istediklerimizi daha kısa zamanda söylemeye çalışalım.

Mediha Akverdi — Arkadaşımızın söylediğinin reye konması lâzımdır. Çünkü arkadaşımız; eğer müfredat programının hafifletilmesi bahis mevzuu değilse vazgeçtim, dedi Fakat demin komisyon sözcüsü olarak konuşan arkadaşımız hafifletildiğini söylediler. O halde meselenin anlaşılmamış olduğu anlaşılıyor tavzih edilmesini rica ediyorum.

Başkan — O halde Komisyondan rica ederim. Mütahassıs komisyonumuzun hazırladığı raporda hafifletmek tâbiriyle kastettiği şey, yani kız enstitülerimizin programlarında umumi bilgi orta okul programlarından daha hafif mi olacaktır? Yoksa programı daha geniş zamana yaymak suretiyle ağırlığını azaltmak mı mevzuu bahistir.

Seniha Hızal — Okulun bünyesine göre bir program ayarlanıyor. Fakat derslerde bir hafifleme yoktur.

Başkan — Bilgi seviyesinde bir azalma olmıyacaktır diyor sunuz değil mi?

Mediha Akverdi — Mesele iki ayrı fikir halinde ortadadır. Reye konulmak zaruretindedir. Arkadaşımız, kız enstitüleri nazari ders programlarının orta okul ders programlarından daha hafif, daha basit olmasını; istemiyorlar. "Enstitü ders programları ortaokul programlarının aynı ise, o halde dâva ortadan kalkmştır„ dediler. Halbuki mesele olduğu gibi ortada duruyor. Bay Nurettin Boyman'ın sözleri yanlış anlaşılmış: Bay Boyman, enstitü ders programlarını etraflıca anlattılar. Enstitülerde nazari derslerin orta okul nazari dersleri gibi olmadığını, bu müesseselerde orta okuldaki derslerden fazla olarak amelî dersler de mevcut bulunduğu için orta okul ders programlarına bağlı kalmamız icabetmediğini ve nazari derslerde bir hafifletme yapıldığını açıkladılar. Ensti-

tülerde nazari derslerin orta okul nazari derslerini takibetmesi mecburiyeti yoktur. Ben de hafifletilmesi taraftarıyım. Yalnız arkadaşımız tarafından mesele yanlış anlaşılmıştır ve onun için "o halde dâva ortadan kalkmıştır„ demişlerdir. Bu noktanın yeniden ortaya atılması zarureti vardır.

Başkan — Hikmet Göktan tatmin edildiniz mi?

Hikmet Göktan — Benim aldığım cevap beni tatmin etti. Bana verilen cevapta kız enstitüsü müfredat programının ortaokul müfredat programına göre azaltılmadığı mahiyetinde olduğu için kendimi tatmin edilmiş görüyorum.

Nurettin Boyman — Göktan arkadaşımız, benim söylediklerimi zannediyorum yanlış anlamışlardır. Biz orta okul müfredat programlarını, daha önceden de arz ettiğim gibi. on yıldan beri aynen tatbik etmekteyiz. Fakat bundan iyi netice alınmadığı bu on senelik tecrübe ile sabittir. Bunda bütün arkadaşlar müttefiktirler. Bu okullardaki haftalık 44 saat dersin mesela 50 ye çıkarılmasına imkân yoktur. Bu itibarla orta okul derslerinin bir kısmında muhteva itibariyle, hafifletmeler, esas bakımından, kız enstitüsü mezunlarının daha küçük bir seviyede yetişmelerine sebep olacak derecede değildir. Orta okul programlarının bizim bünye ve gayelerimize uygun olan kısımlarına bilhassa kıymet ve yer verdik. Tekrar arz ediyorum ki, ehemmiyetli olmamak şartiyle bir hafifletme vardır ve bu zaruridir. Dünyanın hiçbir memleketinde meslek okullarında umumi okulların programları aynen tatbik edilmez. Buna hem imkân hem de lüzum yoktur. Haltâ bu anlayışta bir tatbikat bu okulların esas gayelerini zedeler de...

Himmet Akın — Nurettin Boyman arkadaşımız meseleyi aydınlatmış bulunyor. Yalnız hafifletmek tâbiri yerine acaba meslek okullarında kendi icaplarına göre (uygulama) tâbirini kullansak daha iyi olmaz mı?

Nurettin Boyman arkadaşımız aynı zamanda tarih derslerine temas ederek dediler ki: Tarih derslerinde yine bu okulun bünyesine uygun olmak üzere Cumhuriyet ve İnkı-

lâp bahislerine önem veriyoruz. Binaenaleyh çocuklarımızın umumi kültür seviyeleri ihmal edilmiş değildir.

Tamamiyle iştirak ediyorum. Ancak tarih dersleri bahsinde, bunlarla müterafik olarak bütün sanat tarihine ehemmiyet verilmesi gereklidir. İhtimal müfredat programında bu vardır. Fakat bendeniz, çocukların ellerinde daima ortaokullara mahsus kitapları görüyorum. Binaenaleyh Türkçe kitaplarında olduğu gibi tarih kitaplarının da bu okulların bünyesine uygun olarak ele alınmasını rica ediyorum. Ancak, diğer bir ricam daha var, o da tarih kitaplarında müsabaka ile kelimesinin kaldırılarak, raporun tashihidir.

Başkan — Doğrudan doğruya teklifinizi bildirseniz...

Himmet Akın — Kısaca maruzatım şudur: Rapordaki hafifletme tâbiri arkadaşları tereddüde düşürmüştür. Bunun kendi icaplarına göre (uygulama) şeklinde yazılmasını rica ediyorum. Komisyonun buna karşı bir mutalâası var mıdır?

Muvaffak Uyanık — Kız enstitülerinin müfredat programı bugünkü haliyle, benim anladığıma göre, orta okulların müfredat proramından hafif değil kuvvetlidir. Buraya gelen kız çocuklarına orta okullarda okutulan derslerle birlikte teknik bilgiler verilmektedir. Orta okullardan mezun olan çocuklar derslerinde ne derece muvaffak olurlarsa olsunlar, enstitülerde yetişen çocukların bilgilerine sahip değildir, bir evin nasıl idare edileceğini, küçük çocuk eğitimini bilmezler. Yeni programda hafifletme mevuuzubahis değildir. Yalnız rapordaki, bu hafifletme kelimesi münakaşayı bu sahaya götürmüştür. Bu kelimenin kaldırılarak ayarlanma kelimesinin konmasını ben de muvafık buluyorum.

Başkan — Muvaffak Uyanık'ın teklifini reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... etmiyenler... kabul edilmiştir.

Saip Develi — Efendim, bendeniz rapora konulmuş olan bir terimin tadilini rica edeceğim. Meslek okullarında iki türlü ders vardır. Bunların bir kısmı ortak ders namı altında gösterilir. Tarih-coğrafya, yurt bilgisi, fizik, matematik vesaire gibi dersleri ihtiva eder. Diğer kısmı da türlü kollara ait

olan meslek derslerini ihtiva eder. Biz şimdiye kadar programlarımızı bu derslere göre ayarlanmış, ortak dersler ve meslek dersleri diye ayırmışızdır. Fakat şimdi bir tâbir kullanılmaktadır. Kültür dersleri. Bu tâbir rapora da intikal etmiş bulunmaktadır. Eğer bu bir terim olalarak kabul edilecekse otoriter bir dille ve doğru olarak kabul edilmelidir. Meslek dersleri de ortak dersler de kültür dersidir. Binaenaleyh aralarında kültür bakımından bir fark yoktur.

Bana göre şu iki teklifi yapıyorum: birincisine Genel Kültür dersleri ikincisine de meslek kültür dersleri demek lâzımdır kanaatındayım.

Başkan — Komisyonun bu hususta bir mütalâası yoksa arkadaşımızın teklifini oya arz edeceğim. Bu teklifi kabul edenler, etmeyenler... Teklif aynen kabul edilmiştir.

Naşit Sarıca — Efendim, bu konu üzerinde üç noktaya kısaca temas edeceğim:

Kız enstitülerinde çalışma müddeti ve şekli gerek çocuklar ve gerekse öğretmenler için çok ağır ve yıpratıcıdır. Bugün enstitülerde günde sekiz saat mesai yapılmaktadır. Henüz zihnen ve bedenen gelişme devrinde olan 12-17 yaşındaki çocuklara bu mesai çok fazladır.

Enstitüye devam eden çocuklarla görüştüm, babalariyle görüştüm, ve öğretmenleriyle temasta bulundum. Her üç gurup da çalışma müddetinin ağırlığından ısrarla bahsettiler. Çocuklar bütün istirahat ve hattâ uyku zamanlarından fedakârlık yaptıkları halde vazifelerini yetiştiremediklerini, babalar çocuklarının gece yarılarına kadar çalışmak zorunda kaldıklarını ve bitap düştüklerini öğretmenler, aldıkları vazifeleri düzeltmeğe ve ertesi günkü verecekleri 8 saatlik dersi hazırlamağa vakıtleri olmadığını bu bakımdan zorluk çektiklerini ve istirahat edemediklerini söylemektedirler.

Bu sebeplerden kız enstitülerindeki tedrisatın günde 6 saate indirilerek haftada 40 saati aşmamasını teklif ediyorum.

İkinci teklifim şudur: Kız enstitüleri hakıkatta üç tip insan yetiştirmeği kendine amaç edînmiştir. 1 — Bilgili ve hünerli anne; 2 — Zaruret halinde kendi maişetini elindeki hünerle temin edecek sanatkâr kadın; 3 — Meslek öğretmen okuluna girecek namzet öğrenci. Enstitüler bugünkü programiyle bu amaçların hiçbirini tam olarak gerçekleştirememektedir.

Vücut gelişimleri, zekâları, zevkleri, kabiliyet ve istidatları birbirinden tamamen ayrı ve erişmek istedikleri hedefleri farklı olan memleket yavrularının bu özelliklerini nazarı itibara almadan hepsini kalıplaşmış ve istandarize edilmiş bir müfredat programı çemberinden geçmeğe zorlamanın sakat, yersiz verimsiz olduğuna şahsen kani bulunmaktayım. Bu bakımdan kız enstitülerinden müfredat programının öğrencilerin bedenî ve zihnî özelliklerine ve hayatta ulaşmak istedikleri amaca yönlenecek fırsatları veren elâstikî bir duruma sokulmasının bir zaruret olduğunu düşünmekteyim. İlk iş olarak «bilgili ve hünerli anne», «sanatkâr kadın», «namzet öğretmen» mefhumlariyle kasdedilen mânanın ve bunlara kazandırılmak istenen vasıfların aydın olarak tesbiti şarttır. İkinci iş olarak müfredat proğramının mecburi ihtiyari iki bölüme bölünmesi, mecburilerin Türkçe, yurttaşlık ve sağlık bilgileri, yurt tarih ve coğrafyası gibi her vatandaşa gerekli olan bilgi branşlarını ihtiva etmesi geri kalan derslerin de ihtiyari bırakılması ve ancak alınınca imtihan mecburiyetine tabi tutulması prensibine dayanan bir programa ihtiyaç olduğu kanaatındeyim.

Böyle çocukların zekâ kabiliyet ve istidatlarına göre elâstikiyet gösteren bir müfredat programının enstitülerin amacı olan üç tip insanı yetiştireceği kanaatiyle programın tamamen değiştirilmesini teklif ediyorum.

Üçüncü temas edeceğim nokta sözlü imtihanlar meselesidir. Bugün enstitülerde yapılmakta olan sözlü imtihan şöyledir: Çocuk imtihan odasına girer, kendisine rasgele bir iki sual sorulur verdiği cevaba göre birkaç numara alır.

Komisyon bu şeklin değiştirilerek bugünkü liselerde yapılan şekilde olmasını teklif ediyor. Bu şekil de şudur: Dersin

bütün bahisleri hakkında sual kâğıtları hazırlanacak çocuk bunların bulunduğu torbadan iki tane çekecektir. Tesadüfen bildiği bahislere cevabı mükemmel verecek ve numarasını alacak, yok soruları bilmediği bahisten ise cevap veremiyecek ve numara da alamıyacaktır. Müşahedelerimiz bize gösteriyor ki bu tesadüf ve şansa bağlı imtihan şekli çocuğun bilgi seviyesini ölçmüyor ve gerçek olarak değerlendirmiyor.

Bir çocuk var ki bir dersin bütün bahislerini iyi biliyor yalnız çektiği iki suale ait bahsi ya çalışmamış veya çalışmış da öğrenmemiş. Bu çocuk bu iki suali bilmemesi yüzünden emeklerinin mükâfatını göremiyor ve kırık numara alıyor. Veya aksi olarak bir çocuk hiç çalışmamış tesadüfen çalıştığı küçük bir yerden çıkan iki sualle karşılaşıyor ve cevabı mükemmel verdiği için iyi de numara alıyor.

Bu misal tatbik edilmekte olan bu şeklin sakatlığını aydın olarak gösterdiği için bir şey ilâve etmiyeceğim. Diğer taraftan bulunduğum birçok imtihanlarda çocuğun verdiği cevap numara olarak değerlendirildiğinde öğretmen ve ayırtmanlar arasında geniş ihtilâflar çıktığını ve hattâ bu ihtilâfın 2 - 8 arasında pazarlığa döküldüğü görülen hallerdendir. Bunun tek sebebi öğretmenin ve ayırtmanın elinde, verilen acevbı numara olarak değerlendirmek için, objektif bir ölçünün olmayışındandır. Hele buna, tavriyle, geyinişi ve simasiyle öğretmen ve ayırtman üzerinde sempati uyandıran çocukların fazla numara aldığını veya aksi çocukların az numara aldıklarını; ilk giren çocukların alacakları numara üzerinde uzun tartışmalar olduğunu ve sona kalanların bitkinlik ve usanç yüzünden ölçüsüz numara aldıklarını ilâve edersem sözlü imtihanların her yönden tatminkâr olmadığı ve bu yolun sakim bir usul olduğu meydana çıkar. Bu sebeplerden dolayı sözlü imtihanların yalnız enstitülerden değil bütün okullarımızdan kaldırılması vaktının geldiğine hattâ bu hususta geç kalındığına kaniim.

Bu usulün yerine çocuğun bilgi derecesini sübjektif hükümlerle değil objektif yollarla değerlendiren, başarı derecesini tesadüf ve şansa bırakmıyan, çocuğun yalnız bilgisini değil cehtini, genel zekâsını, sosyal gelişimini, sıhhatı-

nı, şahsiyet gelişimini ve vatandaşlık olgunluğunu değerlendirecek esaslara malik, geciktiren ipka bırakan bir değerlendirme yerine teşvik ve teşçi edici ölçülere dayanan bir imtihan şeklinin okullarımıza girmesi taraftarıyım.

Başkan — Naşit Sarıca arkadaşımızın günlük ders saatleri, Müfredat programı ve imtihan şekilleri hakkındaki temennisini yüksek şûra heyeti kabul etmekte midir? Bu temenniye iştirak ediliyor mu?

Seniha Hızal — Komisyonda bu bahis konusu olmamıştır. Naşit Sarıca arkadaşımızın şahsî bir teklifidir.

Başkan — Şu halde komisyan kabul etmiyor. Aarkadaşımızın teklifini reyinize arz ediyorum.. Kabul buyuranlar.. Kabul edilmemiştir.

Kadri Güney — Komisyon raporunun 6. sahifesindeki 8. madde üzerinde demin bir görüşme yapıldı. Ben bu konu üzerinde konuşacak değilim, yalnız kız enstitülerine alınacak öğrencilerin asgari yaş haddi üzerinde duracağım.

Orta okullarla meslekî ve teknik okulların birinci sınıflarına, ilk okulları bitirmiş olan öğrenciler alındığına göre ilk okulu bitiren çocukların asgari yaşlariyle bu müesseselere alınacak çocukların asgri yaşları arasında bir irtibat temin etmek icabeder.

İlk okullara 7 yaşındaki çocuklar alınır. Dersanelerde yer kalırsa 6 yaşındakilerin alınması da mümkündür. 6 yaşında ilk okula girmiş bulunan çocuk, normal bir tarzda, 11 yaşında bu okulu bitirmiş olur. Demek ilk okulu bitiren çocuk en az 11 yaşındadır.

Komisyon raporunu aynen kabul edersek 11 yaşındaki çocuklara kız enstitülerinin kapılarını bir yıl müddetle kapatmış oluruz.

Biz Erkek Sanat Enstitüleri ve Yapı Usta okulları Yönetmeliği Komisyonunda bu konu üzerinde durduk. Yukarda arz ettiğim sakınmayı önlemek maksadiyle oradan asgari yaş haddini kaldırdık.

Kız enstitüleri yönetmeliğindeki 12 yaş kaydinin de kaldırılmasını arze ve teklif ediyorum.

Belkıs Sevengil — Kız enstitüleri imtihan yönetmeliğinin bir maddesi üzerinde durmak istiyorum. Komisyon çalışırken bunu gözden kaçırdığını zannediyorum. Bu kız enstitüleri imtihan yönetmenliğinin 46. maddesidir. Bu maddede bitirme imtihanına girenlerden (Umumi ders imtihanlarında muvaffak olan veya bu derslere tabi olmıyan öğrenciler meslekî ve amelî ders imtihanlarına girerler) denilmektedir. Yani genel ders imtihanlarının birinde beşten aşağı not alan öğrenci bütün meslekî ve amelî ders imtihanlarına girememekte ve hepsinden bütünlemeye kalmaktadır. Bu durum öğrencilerin birçok bakımdan zararlarınadır. Bundan başka genel ders imtihanlarının meslekî ve amelî derslerden evvel yapılacağına dair yönetmelikte ayrıca bir madde yoktur. Bunun için birkaç enstitüsü bulunan illerde aynı iki okulda birden dersi olan öğretmenlerin imtihan günlerinin karşılaşmaması ve ayırtman azlığı yüzünden imtihana bir enstitü genel derslerden diğer enstitü de amelî ve meslekî derslerden başlamaktadır. Imtihana amelî ve meslekî derslerden başlıyan okullarda 46. maddenin zararını hiç görmiyen öğrenciler imtihana genel derslerden başlıyan diğer okullarda öğrenciler bir genel dersten beşten aşağı not alınca imtihana devam edememektedir. Bu anormal durum öğrencilerle beraber bütün idarî arkadaşları da müşkül vaziyete sokmaktadır.

Bunun için yönetmeliğin 46. maddesinin bu fıkrasının kaldırılmasını teklif ediyorum

Başkan — İzin verirseniz ben cevabınızı tasrih için bir teklifte bulunayım. Bu noktaya doğrudan doğruya yüksek Şûranın karar vermesini mi yoksa bu istikamette Bakanlığın incelemeler yapmasını mı istiyorsunuz? İki şık arasında fark vardır.

Nurettin Boynan — Efendim, zaten Şûraya bir tasarı verilmiştir. Eski imtihan talimatnamesini tadil eden bu tasa-

rıda bu imtihan kaydı kaldırılmıştır. Komisyon da aynen iştirak eder.

Başkan — O halde heyeti umumiyenin tasvip etmemesi için hiçbir sebep yoktur.

Belkıs Sevengil — Müsaade buyurulursa enstitülerde yetişen kızlarımızın genel durumu üzerinde konuşmak istiyorum.

Üçüncü Millî Eğitim Şûrasının gerek komisyon çalışmaları sırasında gerek genel toplantılarda bazı arkadaşlarımın; enstitülerde ev kadını, serbest meslek kadını ve öğretmen olarak yetiştirilmek istenilen kızlarımızın bu üç gayeye varmalarını imkân içinde görmiyen üzüntülü konuşmalarına şahit oldum. Halbuki: Kız enstitülerinin asıl gayesi olan bilgili ana ve iyi ev kadını yetiştirmektir. Yalnız bilgili ana ve ev kadını vasıflarını kazanan mezunlar içinde öğretmen olmak kabiliyetini gösterenler bir imtihan geçirdikten sonra Meslek Öğretmen Okuluna girip üç sene okuyarak bu iş için hazırlanır, öyle öğretmen olurlar. Geçimlerini ellerinin emeğiyle serbest olarak kazanmak istiyenler ise çeşitli illerdeki kız enstitülerinde bulunan tekâmül atelyelerine gidip kendilerini bu çalışmaya kabiliyetlerine göre bir iki senede hazırlarlar ve ondan sonra serbest çalışma hayatına atılırlar.

Yirmi küsur senesini bu okulların çeşitli görevlerinde harcamış ve bütün çalışmalarını geçirdikleri istihaleleri çok yakından takibetmiş bir arkadaşınız olarak, enstitülerin bilgili ana ve iyi ev kadını, Meslek Öğretmen Okulunun iyi öğretmen tekâmül atelyelerinin de mükemmel serbest çalışan sanatkâr yetiştirdiğine yüzlerce misal gösterebilirim.

Çeşitli enstitülerden yetişen kızlarımızın çalıştığı Beyoğlu caddesindeki tekâmül enstitüsünün kazandığı rağbet bunun en güzel misallerinden biridir. Dikişlerini, nakışlarını, çamaşırlarını, şapka ve çiçeklerini bu atelyede yaptırmak istiyenlerin kendilerine sıra gelmesini sabırsızlıkla beklemek zorunda kalmaları bu atelyenin yani bu atelyede çalışan çeşitli enstitüler mezunlarının başarısını gösteren

açık bir örnek sayılmaz mı? Tekrar enstitü mezunlarından mükemmel ev kadını ve başarılı öğretmenlerden yüzlercesini göstermek mümkün olduğunu arz ederim.

Maruzatım bundan ibarettir.

Saniha Hızal — Müsaade buyurursanız komisyon bu müfredat programının başına konmasını dilediği bir direktifi arz edecektir.

Başkan — İzin verirseniz Karadeniz arkadaşımız söylesinler ondan sonra teklifinizi Şûraya arz ederim.

Sıdıka Karadeniz — Sayın başkanlığa takdim edilmiş bir takririm vardır. Onun okunmasını rica edeceğim.

Başkan — Pekalâ sözlerden sonra takrirleri okutacağım. Buyurun Seniha Hızal.

Seniha Hızal — Küçük komisyonda tetkik ve kabul edilen ve okulun amacını bildiren bir direktif vardır. Okulların gayesini bildirme bakımından faydalı olduğuna kaniiz. Bu komisyonumuzun heyeti umumiyesince de tasvibedilmiştir. Bu amacın heyeti umumiyede okunmasını teklif ediyoruz.

Sonra yine komisyon tarafından verilmiş birtakım önergeler vardır, bunların da okunmasını rica ediyoruz.

Süleyman Kazmaz — Üç teklifim vardır, onları arzedeceğim. Kız enstitülerinin beşinci sınıflarında, öğretmenin ders dışında seçeceği kitapların okutulması kabul edilmiştir. Bu sınıfta da diğer sınıflarda olduğu gibi bir ders kitabı kabul edilmesidir.

İkinci teklifim şudur: Türkçe öğretiminin önemi üzerinde duruldu ve sadece bu dersin iki ders sayılması noktasında israr edildi. Halbuki anadili öğretiminin verimlendirilmesi Türkçe öğretmenine, öğrencilerle daha çok meşgul olmak, daha çok yazma ödevi yaptırmak imkânlarını sağlamakla olur. Hele sınıfların kalabalık oluşu da dikkate alınırsa meselenin önemi daha ziyade belirir. Bu sebeplerle Türkçe öğretmenlerine haftada 18 saatten fazla ders verilmemelidir.

T. 23

Üçüncü teklifim şudur: Ders süresi bazı okullarda 50 dakika, bazılarında 45 dakikadır. Bu ayrılıkları gidermek için bütün orta dereceli okullarda ders süresi 45 dakika olarak tesbit edilmelidir.

Başkan — Nezihe Özuygur, ayrıca bir teklif mi yapacaksınız, yoksa bu konuşmaya cevap mı vereceksiniz?

Nezihe Özuygur — Bay Süleyman Kazmaz'a cevap vereceğim.

Başkan — Şu halde buyurun.

Nezihe Özuygur — Kız enstitüleri son sınıf Türkçe dersleri üzerinde konuşacağım. Yeni hazırladığımız müfredat programı tasarısında, enstitülerin son sınıfı için 2 saat Türkçe dersi koymuş ve bu derslerin bir sınıf kitabına bağlı kalmaksızın yürütülmesi amacını gütmüştük. Kız enstitülerinin bütün sınıflarındaki teorik ve pratik dersler öyle ayarlanmıştır ki, öğrenci ilk dört sınıfta edindiği bilgi ve meharetleri son sınıfta tekrarlamak ve bol bol uygulamak imkânını bulabilsin. Onun için kız enstitülerinin dört sınıfı için bu okulların maksat ve ereğine uygun birer ders kitabı hazırlanarak öğrencilere verilecek; beşinci sınıfta, derste veya öğretmenin tavsiyesine göre ders dışı zamanlarda okutulan kitap, gazete, mecmua ve hazırlanan kompozisyonlar üzerinde konuşmalar, tartışmalar yapmak suretiyle öğrencilerin, fikirlerini sözle ve yazı ile - ders kitabına bağlanmaksızın - ifade etmelerine imkân verilecektir.

Öğrenciler ders üzerinde konuşurken, okur veya yazarken öğretmen dilbilgisi bakımından da yanlışlarını düzeltecek, bu derse ait uygulamalara da geniş ölçüde yer verecektir.

Öğrencilerin kitap sağlamak hususunda zorluğa uğramamaları için sınıf öğretmenlerinin her öğretim yılı başında okutulacak kitaplara ait listeyi okul yönetkesine vermeleri, böylece kitap ödeneği ile satınalınması hususuna müfredat programında işaret edilmiştir. Her okul buna göre hareket ettiği takdirde her öğrencinin bir Türkçe dersi kitabı yerine birkaç başka kitap almasına da lüzum kalmıyacaktır.

Başkan — Süleyman Kazmaz arkadaşımız kız enstitülerinin 5 inci sınıfında da diğer sınıflarda olduğu gibi Türkçe dersi için bir kitap kabul edilmesini istiyor.

Bayan Özgür arkadaşımız da buna ihtiyaç olmadığını söylediler. Teklif sahibi Kazmaz arkadaşımızın teklifini oyunuza sunuyorum. Kabul edenler.... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

İkinci teklif olarak, Türkçe öğretmenlerinin ağır işleri dolayısiyle ders saatlerinin 10 saat olarak tahdidi isteniyor. Bakanlığa Şûranın verdiği bir temenni olarak bu teklifi kabul buyuranlar, yani bu teklife iştirak ediyor musunuz, iştirak edenler lûtfen işaret buyursunlar. Türkçe saatlerinin azaltılması teklifine iştirak edenler lûtfen işaret buyursunlar... iştirak etmiyenler.... iştirak edilmemiştir.

Üçüncü olarak ders sürelerinin birleştirilmesi ve bütün tahsil kademelerinde müşterek olmasını ve bu sürenin 45 dakika olarak tesbit edilmesini Kazmaz arkadaşımız tektif ediyor.

Süleyman Kazmaz — Hayır efendim, Bütün tahsil kademelerinde değil, yalnız kız ve erkek sanat enstitüleri ile bu derecedeki meslek okullarımızda.

Başkan — Arkadaşımız bu okullarda ders süresinin müşterek hale getirilmesini istiyor.

Yusuf Demirman — Seleyman Kazmaz arkadaşımız aynı derecedeki okullarda ders sürelerinin müşterek olmasını istemişlerdir.

Yapı enstitülerinin özel durumu bu teklife uymamaktadır. Çünkü bu okullar, Ocak ayında, çalışmalarını bir ay tatil etmek mecburiyetindedir. Bu hal, yapı işlerinin icabettirdiği özel durumdan ilerigelmiştir. Yapı enstitülerinde, Ocak ayında yapılan bu tatile karşılık temmuz ayında çalışılmakta, erkek sanat enstitülerinde ise ancak bazı sınıflar Temmuz ayı içinde pratiklerine devam etmektedir. Bu bakımlardan bu enstitülerin açılış ve kapanış günlerinin diğer okullara benzetilmesi mümkün değildir kanaatindeyim.

Başkan — Arkadaşımız hususiyetleri hasebiyle orta dereceli sanat enstitülerimizde ders sürelerinin aynı hale getirilmesinin mahzurlu olduğunu ve Kazmaz arkadaşımızın teklifinin kabul edilmemesini istemektedir.

Süleyman Kazmaz — Genel dersler için mevzuubahistir.

Başkan — Kazmaz arkadaşımız kız sanat enstitüleri ve bu derecedeki meslek okullarında genel derslerin ders sürelerinin müşterek hale getirilmesini teklif etmektedir. Kabul buyuranlar lûtfen işaret buyursunlar. Kabul etmiyenler.... (*Anlaşılmadı sesleri*). Arkadaşımızın teklifini kabul edenler tekrar işaret buyursunlar... Kabul etmiyenler...

Danyal Akbel — Bundan evvel sanat enstitülerinde ve orta sanat okullarında ders saatleri 45 dakika olarak kabul edildi. Bu olsa olsa ancak kız enstitüleri için olabilir.

Başkan — Enstitülerde ve bu derecedeki meslek okullarımızın nazari ve genel dersleri süresinin müşterek olmasını teklif ediyorlar. Evvelâ bu teklifi oyunuza sunacağım. Yani erkek sanat okulunda kaç dakika okutulursa kız sanat okulunda da o kadar, Yapı usta okulunda da o kadar ders okutulmasını, bunların müşterek olmasını teklif ediyorlar. Evvelâ bunu, ondan sonra da sürenin kaç dakika olacağı noktasını reyinize arz edeceğim.

Bu sürenin müşterek olması teklifini kabul edenler lûtfen işaret buyursunlar... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Arkadaşımız bu sürenin 45 dakika olmasını teklif ediyor. Bu teklifi kabul buyuranlar...

Yusuf Ziya Etiman — Efendim.. bu sürenin 45 dakika olarak tesbitine dair komisyon raporunda müeyyide vardır.

Başkan — O halde teklifinizi geri alırsınız.. Mesele kalmamıştır. Yazıları temennileri, teklifleri okuyoruz.

Sıdıka Karadeniz — Sayım ardakaşlarım, sayın başkanlığa verilmiş olan yazılı teklifim bulunamadı. Müsaadenizle buradan arz edeceğeim.

Seniha Hızal — Bu teklif oradadır, sergiler hakkında değil mi?

Sıdıka Karadeniz — Evet, takririm burada yoktur.

Seniha Hızal — Komisyon namına teklif ediyornz.

Sıdıka Karadeniz — Affedersiniz, bana şahsan verilmesi söylenmişti. Demek komisyonca verilmiş bulunuyor. Şu halde lüzum kalmadı.

Başkan — Şimdi kız enstitüleri öğretiminde göz önünde bulundurulacak hususlar hakkında komisyonca hazırlanan yazıyı okutuyorum.

Yüksek Şûra Başkanlığına

Kızlarımıza; evlerini, sağlık, düzen, ekonomi ve zevk kurallarına uygun olarak çekip çevirme yollarını gösteren teorik ve pratik bilgileri vererek ileride neşeli, mesut bir yuva kurmalarını sağlamak ve dolayısiyle onları memleketin sosyal kalkınmasına yardımcı hale getirmektir.

Enstitüler; ev dışında çalışmak istiyen mezunların teknik bilgi ve yeteneklerini ilerletmeye de çalışacaktır.

Kız Enstitülerinin, yukarda gösterilen amacına varılabilmesi için öğrencilere kazandırılacak bilgiler, melekeler ve alışkanlıklar çeşitli derslerin müfredatında belirtilmiştir. Ana ilkeleri aşağıda belirtilmiş olan bu hususlar eğitsel esaslara göre işlenecektir.

I — İş ilkesi:

En önemli amacı becerikli ev kadını yetiştirmek olan kız enstitülerinde, bütün derslerin, tatbiki mahiyetli olması, öğrenci ve öğretmenlerin, konuları yaparak, görerek, sürekli gözlemler ve deneylerle işlemeleri gerekir. Hiçbir kanunun tamamen teorik şekilde kalmasına meydan verilmiyecektir. Bu çalışmalarla iş zevkini körletecek, usanç getirecek tekrar ve zorlamalardan kaçınılmalıdır.

Her derste öğrenciye, iş zevkının verilmesi ve ona işi küçümsememek alışkanlığı kazandırılması lâzımdır.

II — Yaratıcılık, başlıbaşına ve yardımlaşa iş görme ilkeleri:

Her öğrencide, kendi yeteneği ölçüsünde, yaratıcı kuvvetlerin geliştirilmesine çalışmak gerektir.

Öğrencilere verilecek resim ve desenler, örnek eşya yaratıcılık yeteneklerini körletecek kuru temrin mahiyetinde olmamalı, bunlar yeni gelişmelere imkân verecek esasları içine almalıdır.

Sanat derslerinde bir yandan işlerin nasıl yapılacağı öğretilirken öte yandan da bu tekniğin dayandığı esaslar açıklanmalı, yani işler teorik esaslariyle bilrlikte öğretilmelidir. Ancak, böyle hareket edildiği zaman öğrenciler bir işi taklitçilikle öğrenmemiş, aynı zamanda bu tekniğin doğruluğuna inandırılmış ve böylece zekâlarının da gelişmesine hizmet edilmiş olur.

Bu yol öğrencileri, evişleri alanında yeni teknikler bulmaya da sevkeder.

Öğrecilere yapılacak yardımlar, yalnız kaldıkları zaman başlı başına çalışmalarını güçleştirecek ölçüde olmıyacaktır.

Öğrencilerin arasıra aralarında iş birliği yapmalarına ve gruplaşmalarına da yer vermelidir. Böylece öğrenciler iş bölümüne ve yardımlaşmaya alışırlar.

Genç kızları icabettikçe umuma ait hayır işlerinde çalıştırmak sosyal yardım zevkının gelişmesine hizmet eder.

III — Yakın yurt ilkesi:

Derslerde öğrencilerin sosyal durumları göz önünde bulundurulmalıdır. Onların ne türlü evlerden ve ailelerden geldikleri, bu ailelerin ortalama gelirleri ve okulun bulunduğu çevrenin genel, sosyal durumu bilinmeli, dersler böylece öğrencilerin mensup olduğu sosyal çevrenin özel ihtiyaçlarına uydurulmalıdır. Öğretmenin bunu göz önünde tutmadan müfredatı kovuşturmaya çalışması doğru olmaz.

Ayrıca, sanat dersleri öğretmenlerinin okulun bulunduğu çevrenin tabiî kaynaklarını ve imkânlarını da hesaba katması lâzımdır.

Gösterilen ev işlerinde kullanılan alet ve gerecin o çevrede kolaylıkla tedarik edilmesinin mümkün olup olmadığı düşünülmeli ve öğretilen işler mutlaka o çevrede uygulanacak nitelikte olmalıdır.

Kız enstitüleri ancak bu şart yerine getirildiği zaman çevreleri üzerinde faydalı olabilirler.

Kız enstitüleri belli edilmiş olan program maddelerini yakın yurt şartlarına göre ayarlıyabilmek için çevrelerini incelmek ve bu konuları değerlendirmek ödeviyle de yükümlüdürler.

Enstitülerin çevresinde özel karakterde olan önemli konular bulunduğu takdirde bunlar Bakanlığın izniyle ayrıca ele alınacaktır.

IV — Sağlık ilkesi:

Bütün kanunların işlenmesinde öğrencilerin ruh ve beden sağlığına zarar verecek zorlamalardan kaçınılmalı, yeni iş metotlarının sağlık bakımından değerleri de açıklanmalıdır.

V — Tutumluluk ilkesi:

Yapılacak iş ve vazifelerde zaman ve gereç tutumluluğu ön plânda düşünülecektir.

Tutumluluk fikrinin kökleşmesi vegelişmesine her derste önemle çalışılacaktır.

Başkan — Kız enstitülerinin amacı olarak tesbit edilen hususlar okundu. İhtisas komisyonumuz bunların müfredat programının başına geçirilmesini temenni ediyor. Talim Terbiye Heyetimize bunun üzerinde ufak tefek değişiklikler yapmak kaydı şartı altında verilmek üzere teklifi Yüksek Şûra Heyetine arz ediyorum. Kabul buyuruluyor mu?... kabul edilmiştir.

Kız enstitüleri Komisyonu başkanlığından verilen önergeleri okutuyorum.

Yüksek Şûra Başkanlığına

Kız enstitülerinde günde 8, haftada 44 saat ders yapıldığından teneffüsler kısa ve öğleden sonraları da ayrıca bir etüt saati mevcut değildir. Öğrencilerin ders ve vazifelerinin okul dışında hazırlanması zarureti karşısında sportif çalış-

malara çok mahdut bir zaman ayrılmakta ve bu yüzden de liseler arası müsabakalara iştirakte zorluk çekilmektedir. Bunun için kız enstitülerindeki spor faaliyetinin sınıflar arası müsabakalarla kendi bünyesindeki okullar arasına inhisar ettirilmesi, gerek okul idarelerinin güçlükle karşılaşması, gerekse öğrencilerin sıhhî durumları bakımından daha muvafık ve faydalı olacaktır.

İstanbul Kadıköy Kız Enstitüsü
Cimnastik Öğretmeni
Nerim Tem

Ankaraİsmetpaşa Kız Enstitüsü
Cimnastik Öğretmeni
Suzan Aykut

Başkan — Önerge vazıhtır. Oyunuza sunacağım, Kabul buyuranlar lûtfen işaret buyursunlar... Kabul edilmiştir

Yüksek Şûra Başkanlığına

1 — Kız enstitüleri için hazırlanan yeni müfredata uygun öğrenci müzik kitabı yazdırılması, şarkı ve koro eserlerini ihtiva eden kitaplar hazırlatılması, kız enstitülerinde müzik öğretmenliği yapmakta bulunan meslektaşların tatil kursundan geçirilmesi çok faydalı olacaktır.

2 — Müzik öğretmeninin fonksivonu kız enstitülerinde yalnız ders vermekten ibaret olmayıp müessese içinde faal bir müzik hayatı yaratmakla, icabında beden eğitimi derslerine müzik yönünden yardım etmekle ödevi bulunduğundan kız enstitülerine ayrı ve bu ödevi başarabilecek müzik öğretmenleri tâyini cihetine gidilmesi lüzumludur.

Gazi Eğitim Enstitüsü
Müzik Şefi
Halil Bedi Yönetken

Gazi Eğitim Enstitüsü
Müzik Şefi
Zuckmayer

Başkan — Temenni mahiyetinde Bakanlığa sunulmak üzere önergeyi tasvibinize arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul edilmiştir.

Yüksek Şûra Başkanlığına

Kız enstitülerinde uygulanmakta olan kültür dersleri için öğrecilere verilen kitaplar, orta okullarda okutulan kitaplardır. Bu kitaplar ne muhteva, ne de öğrenim süresi için ayrılmış seneler bakımından kız enstitülerine uymadığından, okullarımızın teşekkülünden bugüne kadar bu yönden güçlük çekilmiş; bazı kitapların öğrenci elinde iki yıl kalması, buna karşılık bazılarının da bitirilmeden bırakılması gibi sakıncalarla her zaman karşılaşılmıştır.

Yüksek Şuraya sunulan yeni müfredat programı tasarısı kabul edildiği takdirde kız enstitülerinin bünye ve özeliklerine göre her sınıf için ayrı ayrı kitaplar hazırlanmasına şiddetle ihtiyaç olduğundan bu cihetin komisyonumuzca teklif edilmesi uygun görülmüştür.

Kız Teknik Öğretim Okulları
Yönetmelik ve Programlar
Ksmisyonu Başkanı
Seniha Hızal

Başkan — Teklifi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul edilmiştir.

Yüksek Şûra Başkanlığına

Kız teknik öğretim okullarında öğretim yılı sonlarında hazırlanmakta olan sergilerin düzenli, enstrüktif bir hale getirilmesi ve sergilerden beklenilen gayeye uygun olarak düzenlenmesini sağlamak maksadiyle Bakanlıkça (Kız Teknik Öğretim Okulları Sergi ve Geçitler Yönetmeliği) hazırlatılması komisyonumuzca lürumlu görülmüştür.

Kız Teknik Öğretim Okulları
Yönetmelik ve Programları
Komisyonu Başkanı
Seniha Hızal

Başkan— Sergiler için bir önergedir. Esas komisyon teklif ediyor, tasvibinize arz ediyorum. Kabul edenler.. Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Önergelerin okunması bitmiştir. Şimdi şifahi teklifler vardır.

Osman Yüksel — Sayın arkadaşlarım, Yüksek Şûra orta ve bu derecedeki mesleki ve teknik öğretim kurumlarımızın üzerinde ısrarla durarak bilhassa öğretmenlerin durumlarını inceledi ve çok isabetli kararlar aldı.

Yalnız bir noktayı kâfi derecede açıklanmamış gürdüğüm için bendeniz de o noktaya biraz temas etmek istiyorum.

Bugün orta okullarımızda, liselerde, erkek sanat okul ve enstitülerimizle kız enstitülerimizdeki öğretmen arkadaşların dereceleri arasında bazı farklar vardır. Meselâ: Orta okullarımızda öğretmenlik yapan Gazi Eğitim Enstitüsü mezunu arkadaşlar lise veya ilk öğretmen okullarını bitirerek iki yıl daha öğrenim yaptıktan sonra yüksek öğrenim derecesine kavuşurlar. Hattâ Gazi Eğitim Enstitüsünün (B) seksiyonundan çıkmış olan arkadaşların dahi enstitü mezunu sayılarak yüksek öğrenim derecesine kavuşturulmaları öğretmen ve öğreticilerle meşgul olan komisyonca uygun görülmüştür.

Halbuki Kız ve Erkek Meslek Öğretmen Okulunu bitirerek kız ve erkek sanat enstitülerinde öğretmenlik yapan arkadaşlarımız beş yıllık sanat enstitüsünün üzerine üç yıl daha öğrenim yaparak sekiz yıllık bir meslekî öğrenim gördükleri halde yüksek öğrenim derecesine kavusamamışlardır.

Bugün Erkek Meslek Öğretmen Okulunun öğrenim süresini dört yıla çıkararak yüksek okul haline getirilmiş olduğunu şükranla karşılamakla beraber şimdiye kadar mezun olanlara da bu hakkın verilmesi çok yerinde olur kanaatindeyim. Çünkü yaptığım şu basit hesaba göre Erkek Meslek Öğretmen Okulununun öğrenim süresi erkek sanat enstitüsiyle birlikte sekiz yıl değil on dört yıldır. Orta okul-

larımız haftada ortalama olarak otuz saat ders görürler. Eerkek sanat enstitülerinde ise haftada kırk dört saat ders okutulur ve üçüncü sınıftan itibaren yılda ancak 1,5 ay tatil yapılır. Buna göre altı yıllık lise öğreniminde 5760 ders saatine karşılık beş yıllık sanat enstitüsünde 9000 ders saatı vardır. Üç yıllık Erkek Meslek Öğretmen Okulu da eklenince ders saati 13800 ü bulur ki bu müddet diğer okulların öğrenim şekline göre 14 yıla tekabül eder.

Bu basit hesaptan anlaşıldığı veçhile Erkek Meslek Öğretmen Okulu öğrenimi uzun yıllar içinde değil, yıllar içinde fazla mesai sarf edilerek yapılmaktadır. Ve bu da bu okulu bitiren arkadaşların yüksek okul mezunu sayılmalarına en büyük delildir sanırım.

Bilhassa kız enstitülerinin gayeleri tebarüz ettirilirken memlekete ana, memleketin yarınını ifade eden çocuklarımızın analarını yetiştireceği ileri sürüldü. Acaba bize bu anaları yetiştirecek olan öğretmenlere yüksek öğrenim hakkını vermek pek yerinde olmaz mı?

Müsaadenizle sözlerimi iki noktada hulâsa edeyim.

1 — Kız Meslek Öğretmen Okulunun da öğrenim süresini dört yıla çıkararak mezunlarına yüksek öğrenim hakkı verilmesi;

2 — Öğrenimini çok ağır şartlar altında yaparak 14 yıllık çalışma saatini sekiz yıla sığdıran Erkek Meslek Öğretmen Okulunun eski mezunlarına da yüksek öğrenim hakkının verilmesi.

Teklifimin yüksek Şûraca uygun görüldüğü takdirde Bakanlığımız Yüksek Makamına bir dilek olarak arz edilmesine müsaade buyurulmasını istirham ederim.

Şevket Aziz Kansu — Sayın arkadaşlarım, burada bu toplantı aydın Türk çocuklarının ve eğitmenlerinin bir toplantısıdır. Buna yalnız Millî Eğitim Şûrası değil aynı zamanda pedagokların kongresi demek imkânı da vardır. Ortaya büyük problemler konulmuş olan bu toplantıda bazı endişelerimi gerek bir baba sıfatiyle gerekse bir hoca sıfatiyle söy-

lemek isterim. Devrimiz; bir bilim devridir. Organizasyon ve koordinasyon devridir. Yüksek Şûraya sunulan problemler içinde sırf bu Şûranın üvesi olarak fikirlerimi Şûraya ve heyeti umumiyenize arz etmek istiyorum.

Bütün bu meselelerde düşündüğümü Okul-Aile Birliği Komisyonundaki arkadaşlarıma da söyledim. İlerisi için en büyük kıymetimiz olan memleketimiz gençliğinin eğitim ve öğretim problemlerinde, Millî Eğitim Bakanlığımız istatistik prensiplerinden de gereği kadar faydalanmak çarelerini arasın ve bunun için üniversitelerle, istatistik bürosu ile iş birliği yapsın. Bunu ben şahsan temenni ediyorum.

Devamsızlık meselesinde; meselâ ben Okul-Aile Birliği Komisyonunda sayın arkadaşlarımla görüştüğüm zaman söylediğim gibi Türkiye'de muhtelif yerlere dağılmış olan gençlerimizden okula yazılı olup da devam etmiyenlerin sayısını ve devamsızlık sebeplerini istatistiki bir rakam olarak, kesin olarak bilmiyoruz. Binaenaleyh bu bahis üzerinde görüşürken hep teorik olarak fikirlerimizi ortaya sürüyoruz. Çok isteriz ve arzu ederiz ki bu hususu kesin olarak tesbit eden bir istatistiğimiz olsun. Muhtelif şartlar ve zaruretlerle bu devamsızlığın nispeti ne kadardır? Şehir çocuklarının devamsızlığı ne gibi temayüller gösteriyor?

İkincisi bir baba olarak, çocuklarımın eğitimi ile ilgili bir vatandaş sıfatiyle bir şey daha arz etmek istiyorum: Okul-Aile İş birliği Komisyonunda arkadaşlarımla konuştuk. Bugünkü ders programlarımız, bugünkü bilgilerimize ve psikolojik temayüllere göre kesin olarak revizyona tâbi tutulmalıdır. Milletler canlı birer kütledirler. Milletleri insanlar yapar. İnsan dediğimiz organizmalar da tabiat kanunlarına tabidirler. Bu kanunlar bilinmedikçe bu organizmaları zorlamak iyi olmaz. Çok defa fena neticeler verir. Bunlardan bahsetmek istiyorum.

Büluğa ermeden evvel ve büluğa erdikten sonraki devirlerde çocuklara verilen derslerin dozajı meselesi üzerinde duruyorum, tabiat insanlara enerjiyi beden ve ruh için müsavi olarak vermiştir. Beden bu enerjiyi fazla kullandığı zaman ruhî enerji azalır.

Bunun dozajı bir pedagoji işidir. Temenni ederim ki bundan sonra Millî Eğitim Bakanımız söylediğim bu meseleyi anketler yaparak ele alsın.

Ne demek istediğimi pekâla takdir buyurursunuz. Fazla sözlerle başınızı yormak istemiyorum. Benim Şûrada genel problem olarak incelenmesini temenni ettiğim arzum budur.

Nurettin Sevin — Efendim, demin arkadaşım Halil Bedi Yönetkenin müzik hakkında verdiği bir takrir ve temennilerden sonra, temsilcisi sıfatiyle buraya geldiğim müesseseyi alâkadar eden bir şeyi ihmal etmiş olduğumun farkına vardım. Farkına vardım değil, daha ziyade pedagojik meselelerin görüşülmesi asıl vazifem olan şeyden beni uzaklaştırdı.

Bundan birkaç sene evvel Bakanlığa bir yazı sunmuştum. Bu yazımda okullarda temsiller, tiyatro faaliyeti ve buna benzer şeylerin gayet fena, hattâ zararlı olacak mahiyette sürüp gittiğini ve taklitçilikten fazla bir şey yapılmadığını bildirmiştim.

Bu işler hiç şüphesiz dünyanın birçok yerlerinde gayet faydalı faaliyetler halinde gelişmiştir. Bizde esas gayesi, hemen umumiyetle ihmal ediliyor ve bir görenek gösterisinden fazla bir gayesi olduğu akla gelmiyor. Halbuki bilerek tatbik edilince bunların terbiyevî faydaları fevkalâde tesirlidir. İlk, orta ve yüksek okullardaki dramatik faaliyetlerin her çağdaki çucuğun kapasitesine ve melekelerine göre ayrı ayrı gayeleri istihdaf ettiği ve ayrı ayrı ilcalarını inkişaf ettirdiği için mevzu, hazırlanma, seyirci, oynama, kıyafet vesaire bakımından biribirinden tamamiyle farklı şeylerdir. Orta okulda yapılması lâzım gelen şey ilk okulda tatbik edilirse faydadan ziyade zarar hasıl olur.

İlk okuldaki tiyatro faaliyetinin gayesi sese, vücuda, söze hâkimiyeti temin için çocukları kendi aralarında serbest tuluata sevk etmek ve bilhassa ses, telâffuz, ritm ve melodi unsurlarının normal inkişafına en tabii yoldan yardım etmektir.

Orta okulda kendi mevzularını kendilerinin yazıp sahneye koymaları suretiyle karakter tetkikine ve yaratıcı insan vasıf-

larını inkişaf ettirmeye yarar. Bunların filân veya falan tiyatroda oynanmış, halk üzerinde büyük tesir yapmış eserleri oynamaları bu vasıflarını körletir.

Liselerin, yükseksek sınıflariyle yüksek okullarda herhangi bir klâsik eser bir sene sınıfta ders gibi tetkik edilmek suretiyle muharririn fikirleri tahlil edilir, sanat prensipleri devirlerin örf ve âdetleri üzerinde araştırmalar yapmayı öğrenerek eser üzerinde inceden inceye uğraşılarak sahneye konur. Bu da filân tiyatroda böyle oynanıyor diye değil filân sözden şöyle olması anlaşılıyor diye düşünülerek yapılır. Seyircilerin alkışından ziyade hakiki gayenin tahakkuku için uğraşan ciddi, azimli, yaptığını bilir insânlar yetiştirmek içindir.

Bu okullarda bu işlerle meşgul olacak İngilizcede coach tâbir edilen rejisör öğretmenler için İngilterede de Amerikada da mütehassısların açtıkları kurlar vardır. Bu kurlardan yetişen öğretmenler okullarda böyle temsil faaliyetleriyle meşgul olurlar. Bunlardan başka, büyük terbiye enstitülerinde, meselâ Amerikada Chicago Terbiye Enstitüsünde de bu işle meşgul bir şube vardır; o müessesenin öğretmenlerinden Martha Fleming, Play Making and Plays isimli eserinde okullarda nasıl çalışılmak icabettiğinin tedris usulünü gerek nazari gerek amelî bakımdan etrafiyle göstermiştir. İngilizlerin de bundan hiç de aşağı kalmıyan School Drama isimli gene amelî ve nazari olmak üzre gayet güzel tedris usulü vardır. Okullarda bu faaliyetler sayesinde güzel konuşma ve güzel hareketler öğretilir ki bir cemiyet adamı hangi meslekten olursa olsun bu iki kıymetli yardımcıya mutlaka muhtaçtır.

Okullarda bu faaliyetlere iyi bir düzen verebilmek için sunduğum yazıda Gazi Eğitim Enstitüsünde müzik, resim, edebiyat ve pedagoji kollarına haftada iki saatlik «Pedagojik Tiyatro» dersi konulmasını ve bu kursta muvaffak olanların diğer okullarda vazifelendirilmesi imkânının sağlanmasını rica etmiştim. Fikrim esas itibariyle enstitü bölüm şeflerince kabul edilmiş olmakla beraber ders saatlerinde yer bulunamadığı için tatbik edilemedi. Şimdi Şûranın yüksek huzurunda bu işin biran evvel tahakkukunu rica ediyorum.

Başkan — Nurettin Sevin arkadaşım Gazi Terbiye Enstitüsünden sonra gelişimine göre diğerlerine de konmak üzere okul tiyatrosu meselesinin incelenmek üzere Bakanlık tarafından ele alınmasının tetkik edilmesini yüksek Şûraya bir temenni olarak izhar ettiler. Bu temenniyi tasvibinize arz ediyorum.

Yunus Kâzım Köni — Şûra toplantısının sonuna yaklaştığımız şu anda bir noktaya temas etmek için müsaadenizi rica ederim. Şûrada öğretmen yetiştirmek konusu çok dikkatli ve etraflı olarak incelendi. Bizim en mühim dâvalarımızın başında öğretmen yetiştirme keyfiyeti gelir, bunda hiçbirimizin şüphesi yoktur ve bunun için de bugün Şûramız, eğitim enstitüleri kurulmasını ve bu istikamette öğretmenlerimizin ve ilk okul öğretmenlerimizin yüksek tahsil görmüş birer şahsiyet halinde yetişmelerini tasvibetmiş bulunuyor. Burada bir nokta belki müphemdir, huzurunuzda açıklamak istiyorum.

Öğretmen yetiştirmek mevzuubahis olurken bugünkü orta okullarımızda değerli vazife ifa etmiş olan öğretmenlerimizin daha önce ilk öğretim okullarında çalıştıklarını salâhiyetli arkadaşlarımız söylediler.

Hakikaten ilk okul öğretmeni arkadaşlarımız Cumhuriyete, inkılâba ve millet halinde yetişmemize daima bütün gayretleriyle hizmet etmişlerdir. Bunlara karşı birer meslek adamı sıfatiyle minnettarız (*Alkışlar*). Ve biz bu arkadaşlardan, bugüne kadar yaptıkları hizmetler gibi, her zaman başarılı hizmetler bekliyoruz. Bunları yapacaklarından eminim. Bilmeleri lâzımdır ki öğretmenlerimiz bu çalışmaları ile katiyen mesleklerinde gerilemiş olmıyacaklardır. Dileğim şudur ki, bilâkis bu arkadaşlar kendilerine verilecek imkânlar dahilinde yani kurslardan geçirilerek imtihanlara tabi tutularak, eğitim enstitüsünden yetişmiş arkadaşlarla aynı safta bu eğitim ve öğretim hizmetinde başarılı olsunlar. Bunu, Şûramızın bir üyesi olarak zabıtlara geçmesi temennisiyle son söz olarak söylüyorum. (*Alkışlar*)

Başkan — Esasen raporumuzda vardır. Ateşli ve kıymetli umum müdürümüzden bu ifade edilen mevzu üzerinde

çalışmasını bekleriz. Kıymetli arkadaşlarımızı buradan rahatça ve emniyetle göndermek en kıymetli arzumuzdur.

Şimdi burada üç dört önergemiz var, bunları sırasiyle okuyacağız.

Üçüncü Millî Eğitim Şûrası Başkanlığına

Kız enstitülerinden mezun olup da lise kültürünü almak ve aynı zamanda bir anneye lâzım olan bilgileri daha ziyade kuvvetleştirmek istiyen öğrencilere okuma imkânlarını sağlamak için, nüfusu pek kalabalık olan şehirlerimizdeki sanat enstitülerinin kız sanat liseleri haline getirilmesini temenni olarak Millî Eğitim Bakanlığına bildirmek üzere Yüksek Şûraya sunulmasını saygı ile arzederim.

Arşi ÖLCAY

Başkan — Önergeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... kabul edilmemiştir. Burada üç arkadaşımızın meali aynı olan birer önergeleri var. Yüksek tahsil görmemiş öğretmenlere yüksek tahsil görebilme imkânlarını sağlamak üzere kanuni mevzuatımızda değişiklik yapılmasını ve bunun için Bakanlığın uğraşmasını istiyorlar.

Süleyman Kazmaz — Yüksek tahsil yapmış olsun, olmasın, bütün arkadaşlara da teşmili.

Başkan — Bunu da arzu buyurursanız nazarı itibara alıp üzerinde meşgul olunacak bir temenni olarak Şûranın heyeti umumiyesine intikal ettirelim. Hükümet bu mesele ile meşgul olsun. Bunu bu şekilde tasvibinize arz etmemi muvafık buluyor musunuz. *(Muvafık sesleri).*

Şahap Nazmi Coşkunlar arkadaşım bundan sonraki Şûranın gündemini tâyin eden bir teklifte bulunuyorlar.

Yedi maddeyi ihtiva ediyor. Bir bunu böylece kabul edip üzerinde münakaşa etmek ve bir de icra ve mesuliyet mev-

linde bulunan arkadaşlarınızı önümüzdeki inkişaflara ve ,örecekleri ihtiyaçlara göre serbest bırakmak var. (*Serbest olsunlar sesleri*) O halde serbest bırakıyorsunuz.

Saat 13,30 a üç dört dakika kaldı izin verirseniz bu üç dört dakikalık vaktinizi de ben işgal edeyim (*Estafurullah sesleri*) iç dört dakika içerisine sığdırılabilecek çok söz yoktur. Fakat nuhakkak ifade etmek ihtiyacını duyduğum bir iki şeyi söylemek isterim.

Şimdi buradan kalkıp giderken acaba zahmetimize değdi mi suali hatırınıza gelebilir. Böyle bir şüphenin içinize düşmemesini temenni ederim. Çoğunuzun bize, icra vazifesinde, mesuliyet mevkiinde bulunan arkadaşlarınıza hangi ölçüde bir yardımda bulunmuş olduğunuzu tahmin etmenize imkân yoktur. Buraya geldiniz, meseleler ele aldınız, incelediniz, meseleler çözdünüz, veçheler, istikametler tâyin ettiniz. Bu arada geriye kalmış meselelerde vardır. Geriye bir takım meseleler kalması eza duymağa sebep teşkil edemez. Bilâkis yeni hamlelerin saiki olur. Elverir ki birtakım meseleleri halletmiş olalım ve bunun huzur ve itminanını duyalım. Burada programları ele aldınız, tadiller, ikmaller yaptınız. Kısa görenler diyebilirler ki yine mi tadiller, yine mi istikrarsızlık? Bu yanlış bir görüştür. Gelişen bir cemiyet her an yeni şartlara ve ihtiyaçlara göre değişiklikler yapar, inkişafının her kademesinde, ihtiyacının gerektirdiği vasıtaları yaratır. Bu, tekâmülün bir icabıdır. Onun için yaşadıkça ve tekâmül eden bir cemiyet halinde bulundukça bu memleketin pedagokları öğretmenleri sık sık toplanacaklar önlerinde tadil ve ikmal edilecek usul ve tedbirler ve çözülecek meseleler bulacaklardır. İstikrarlı ve ananeci bir memleket olan İngiltere'de bile İkinci Dünya Harbinin sonunda eğitim sisteminde değişiklikler yapılmış olduğunu görüyoruz. Onun için ihtiyaç karşısında yeni tedbirler bulmak ve mâkul değiştirmeler yapmak bir hizmet ve bir vazifedir.

Sevgili arkadaşlarım, bir küçük hatıramı burada nakletmekten kendimi alamıyacağım. Bundan 18 sene evvel Orta Avrupa'nın büyük bir merkezinde milletlerarası bir pedagoji kongresi toplanmıştı. Millî Eğitim Bakanlığı o zaman beni oraya murahhas gönderdi. Bu kongrede dünyanın dört bir tarafından gelmiş pedagokları dinledim. Hayranlık içinde memleketime döndüm. Fakat bir yandan da içimi, orada gördüğüm seviyeden çok uzaklarda bulunuşun merareti dolduruyordu.

Size temin ederek haber vereyim ki o gün duyduğum hüzün ve kıskançlık bugün zail olmuştur. Meselelerimizi konuşurken Üçüncü Millî Eğitim Şûrasının manzarası ve meydana koyduğu seviye ve olgunluk mertebesi içimi iftiharla doldurmuştur. Bunu müşahede etmiş olmak benim fani hayatımda bir saadet noktası olarak kalacaktır.

Burada birbirini tanıyan, birbirini anlıyan, birbirinin meziyetlerini bilen arkadaşlar olarak toplandık. Tesamühle, saygı ve hazla birbirimizi dinledik. Böyle bir cemaate mensup olmak ve onun bir ferdi bulunmak kendi hesabıma kaydedeceğim bir bahtiyarlıktır.

Son söz olarak size derin şükranlarımı ve mesai arkadaşlarımın teşekkürlerini arz ederim.

Güle güle gidiniz, yolunuz açık olsun (*Şiddetli ve sürekli alkışlar*).

(Kapanma saati: 13,35)

T. C.
MAARİF VEKÂLETİ
YAYIM MÜDÜRLÜĞÜ
ARŞİV
KÜTÜPHANESİNE
AİTTİR

İNDEKS

(Konuşanlar)

kbel, Danyal 24, 32, 308,
ker, Abullah 152, 226, 232,
kın, Himmet 73, 93, 166, 192, 283, 297 298
kverdi, Hamdi 81, 124, 158, 160. 191, 196
kverdi, Mediha 296
kyol, Sami 37, 41, 76, 87, 93, 203, 224, 227, 278, 287
ıcıoğlu, İrfan 159, 161, 163, 180, 188
dız, Hayri 65
tüg, Cemal 199
atug, Macide 72, 123, 150
taç, Şevket Süreyya 62
tik, Feridun 229, 284
yman, Nurettin 30, 36. 90, 140, 153, 57, 168, 183, 188, 263, 264. 271, 272, 292, 97. 303
vaoğlu, İlhami 28. 39
şkunlar, Şehap Nazmi 127
gan, Nazmi 11
mirel, Esat 236
mirman, Yusuf 307
veli, Saip 298
ıu, Kâzım Nami 25, 35, 36, 79, 126, 30, 215, 216, 223
lener, Adil, 268
gun, Askerî 122
man, Yusuf Ziya 22, 23, 24, 29 164, 08
atlı, Halil Vedat 204
kay, Fahrettin Kerim 23, 28, 38, , 59, 66
ktan, Hikmet 195, 289, 292, 295, 297
ıer, Safa 118
Güney, Kadri 302
Hızal, Seniha 40, 259. 260, 291, 296, 302, 305, 308, 309
İrtenk, Saffet 84, 219, 228, 234, 235
Kadaster, İsfendiyar Esat 175, 179,
Kalkancı, Halit Ziya 267
Kansu, Şevket Aziz 315
Karadeniz, Sıdıka 66, 305, 308. 309
Karatekin, Enver 177
Katoğlu, Namık, 94
Kazmaz, Süleyman 70, 114, 124, 126, 130, 136. 196, 218, 276, 305, 307, 308, 320
Kiver, Nihat 86
Kökten, Mustafa 42
Köni, Burhan 223
Köni, Yunus Kâzım 120, 157, 165, 167, 216, 295, 296, 319
Kürkçüoğlu, Nusret 38, 42, 140
Lâlik, Sıtkı 159, 162
Onan, Necmettin Halil 24, 137, 138, 141, 143, 198, 225. 227, 277,
Öget, Arif 153
Ökten, Adviye 239
Ölçmen, Kâmil Necati 45
Önertürk, Ahmet 82, 138, 160, 263, 287
Ötüken, Adnan 94, 123
Özuygur, Nezihe 275, 306
Pars, Vedide Baha 288
Resmor, Mazhar 269
Sarıca, Naşit 188, 299
Savaşır, Vildan Âşir 46, 152
Sayar, Nihat 230, 234
Saydam, Nihat 36, 162, 270, 274,
Sevengil, Belkıs 303, 304
Sevin, Nurettin 80, 132, 198, 281, 317
Sibay, Jale 268

Sirer, Reşat Şemsettin 3, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 144, 169, 174, 182, 187, 188, 189, 191, 192, 195, 197, 198, 199, 202, 203, 204, 205, 215, 223, 227, 228, 229, 234, 235, 236, 238, 239, 241, 242, 259, 260, 261, 263, 269, 271, 272, 274, 275, 281, 284, 286, 287, 288, 289, 292, 295, 296, 297, 298, 299, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 311, 312, 313, 314, 319, 320

Tardu, Reşat 134, 174, 197

Taylan, Tevfik 15, 16, 17, 21, 25, 27, 28, 37, 38, 39, 40, 42, 43, 45, 46, 59, 72, 79, 81, 85, 86, 88, 89, 90, 91, 93, 94, 167

Tolay, Şükrü 127, 266

Tonguç, İsmail Hakkı 170, 192, 195

Uyanık, Muvaffak 21, 23, 25, 64, 26 284, 298

Uzel, Rüştü 95, 97, 114, 118, 123, 12 126, 127, 130, 136, 137, 138, 140, 14 144, 150, 151, 152, 153, 158, 160, 167, 1

Yönetken, Halil Bedi 27, 28, 45, 13 202

Yüce, Basri 88, 89, 90, 91, 93, 189, 1

Yücesoy, Cevat 151, 260, 262

Yüksel, Osman 277 314

324

Üçüncü Millî Eğitim Şûrası üyeleri bir arada

320-321 aras f 2